

ОНЧЫЛМУТ

Религий нерген шуко книган авторышт шке возымаштышт Юмылан ўшаныше писатель ден Юмынмутым келгын шымлыше богослов-шамычлан э́вэртат. Возымышт тольык шукуж годым тыглай еўлан умылышашлык огыл. А ты книга богослов ден философ-влаккан огыл пӧлеклалтеш, тудым кажне тыглай еў, кидыш налын, вигак лудаш тўвал кертеш. У илышын сынжым, кок тўжем ий ончыч палыдыме Галилеянины ончыктен кодымо чын илыш корным раш, иканаште палаш лийшын умылтараш тыршенам, йылмымат мый уремлан келшышым ойыренам – „шуко шонкалаш йӧратыдыме корныеўат оргаж коклаш ынже пиж, корнеш ынже йом“.

Мый тыште икте-весе ваштареш „кучедалше“ темым тўкаш ыжым тошт, молан манаш гын, нунылан кӧра Христосын черкыжым ужашлан шеледаш тӧчат. Вес велым, шке шонымем нунылан келшышын савыркалашат шым тӧчӧ, вет ўшаным пайлаш ок лий, тыгак ужашын-ужашын шеледымат сайыш ок шукто, компромисс манмет тыште йӧршын уто.

Пеўгыдын ўшанем: тыглай айдеме шўм-чонжо дене, ушыж дене Юмо деран мушашлык тыныслан шужен ила, ик ойыш лекнеже.

Шижам, тиде книгам иктышт ик семын, весышт вес семын вашлийыт – я мокталтат, я уке. Кызытсе фарисей шке чынже дене кугешна да ынежат ўшане гын, мемнан ўшаннан негызшымак шотлыдымын ончаш тунемше садукеймытлан келша, шонеда мо? Водород бомбым ыштыме да кызыт кобальт бомбо лектын шушаш годым, тачысе кечын, ме шкена ончылно шогышо шуко йоды-

шым рашемдышаш улына. Саманын чынже ўмбақ тура ончалаш жап толын шуын.

Ала тиде книгаште у вера нерген ойлат, чу-ян, мыланемат келшен шуэш, ушнен кертам ала маншылан нимо денат полшен она керт, вес книгам лудашыже перна. Мыйын сомылем вес тўрлө: мемнан Саклышына Иисус Христосын туныктымыж дене палдараш, умылттараш, христианиным шке святой верашыже утыр пеўгыдемдаш, чыным да чоным кўшкырак нөлталаш.

Вес семынже, тиде „Юмо дене пырля“ книга шуко идалык ямдылалтын. А возалтынже, вес могоырым ончымаште, пешак писын, пыртланат чарнен шогалде, манаш лиеш, икмыняр арня жапыште...

Ятыр шонымашыже, тыште ончыктымыжо, шкемынат огыл – нине ийлаште ала-кушечынат погалтын. Иктаж-могай „тудын шочмо верже, источникше“ деч посна ончыктем гын, те ида өр – тудо шукертак мондалтын, ушешна лач йўлалтыше, чынак улмыж дене чот ўшандарыше көргө вийже кодын гын, йөра веле.

„Юмо дене пырля“ ты книгам чынже денак пулвуеш сукен шичме годым возенам. Юмо тыгодым эреак пырля лийын, уло чонем дене, коваштем дене манме гаяк Тудым шижын иленам.

Кажне кечын кумалаш тўвалам: тыгай неле, йырваш тўтыра леведме гай неле, йошкын волен шичман шучко саманыште Юмо дене пырля Тыныс илышым муаш тыланда ты книга кеч изишак да полшыжо.

Б. Г.

Кусарыше деч. Түрлө семын да түрлө шонымашым луктеш дыр книгаште сералтше „мир“ шомак. „Түнә“ манме мутна пеш кумда да түрлө йыжыҗым рашемден кертше. Ласкалыкымат, поро да йымыжа келшен илымымат ончыкта, тунамак „чонысо түннәм“ почаш кучылталтеш, „сандалык“ семын умылымым пуа. Мемнан шуко языкан түннәм ончыкташ „сулыктүнә“ мут кучылталтеш. Мом ойлаш шонымым лудшо еҗ тичмашой-түрыс предложений да контекст манме гыч умыла, шонена. Книган вуймутшымат түрыс марлам ыштышна, „Юмо дене пырля“ манмынаже рушла ойлалтше „Мир с Богом“ дечат поянрак шонымашан. Юмо дене пырля огына лий гын, меже көлан күлына? Пакчаш лектын мландым күнчет але корныш лишыл палыметым ужатет, эреак тыге пелештен колтет: „Юмо дене пырля!“ Юмо дене пырля илаш Юмак полшыжо ыле.

Тиде книгат ик шүлышеш манме гай кусаралте, мыланнат Юмо чот полшен шогыш, тидым кажне кечын шкежат шижан шогенам. Тау Юмылан, Пүрышылан. Кызытсе марий йылмынан поянлыкшым кучылтын ыштыме тиде пөлекна кидышкыда алал кумылын мийыже.

Юрий Галютин.

ВУЙЛЫМАШ

Икымше ужаш: ПРОБЛЕМА

1. Кычалмаште	11
2. Библий	23
3. Юмо	35
4. Язык	49
5. Явыл	67
6. Колымекына мемнам мо вуча?	82

Кокымшо ужаш: ЙОДЫШЛАН ВАШМУТ

7. Христос мом ышташ толын?	105
8. Кузе да кушеч тўғалаш?	128
9. Касаралтман	141
10. Ёшан	151
11. Угыч шочшо гай лияш ыле	167
12. Утаралтмылан ёшаныманак	178

Кумшо ужаш: УМБАКЫЖЕ МО ЛИЙШАШ

13. Христианын тушманышт	191
14. Христиан илыш мом йодеш	207
15. Христиан да черке	222
16. Мер илышыште христиан могай лийшаш	240
17. Христианын ончыкылыкшо	262
18. Да пытаргышлан – тыныс	281

Библий книга-шамыч гыч кўчыкемден пуымо ой-влак.

Тошто сугыньмутын (Ветхий заветын) книгалашт гыч

- Бытие – Моисейын первый книгаже
- Исход – Моисейын кокымшо книгаже
- Числа – Моисейын нлымше книгаже
- 1 Цар. – Кугыжанышлан первый книгаже
- Неем. – Неемийын книгаже
- Иов. – Иовын книгаже
- Псал. – Псалтир
- Притчи – Соломонын туштеммут (притчи) книгаже
- Исаия – Пророк Исаийын книгаже
- Иер. – Пророк Иеремийын книгаже
- Иезек. – Пророк Иезекиильын книгаже
- Дан. – Пророк Даниилын книгаже
- Мих. – Пророк Михейын книгаже
- Софон. – Пророк Софонийын книгаже
- Мал. – Пророк Малахийын книгаже

У Сугыньмутын (Новый Заветын) книгалашт гыч

- Матф. – Матфей деч святой поро увер (благовествований)
- Марк – Марк деч святой поро увер
- Лук. – Лука деч святой поро увер
- Иоан. – Иоанн деч святой поро увер
- Деян. – Святой Апостол-влакын илышкучемьшт (деянийышт)
- Иак. – Иаковын колтымо уверже (посланийже)
- 1 Петр. – Петрын колтымо икымшо уверже
- 2 Петр. – Петрын колтымо кокымше уверже
- 1 Иоан. – Иоаннын колтымо икымшо уверже
- 2 Иоан. – Иоаннын колтымо кокымшо уверже
- 3 Иоан. – Иоаннын колтымо кумшо уверже
- Иуды – Иудын колтымо уверже
- Римл. – Римлян-влаклан колтымо увер
- 1 Кор. – Коринфян-влаклан колтымо икымше увер
- 2 Кор. – Коринфян-влаклан колтымо кокымшо увер
- Гал. – Галат-влаклан колтымо увер
- Ефес. – Ефесян-влаклан колтымо увер
- Фил. – Филиппиец-влаклан колтымо увер
- Кол. – Колоссян-влаклан колтымо увер
- 1 Фесс. – Фессалоникиец-влаклан колтымо икымше увер
- 2 Фесс. – Фессалоникиец-влаклан колтымо кокымшо увер
- 1 Тим. – Тимофейлан колтымо икымше увер
- 2 Тим. – Тимофейлан колтымо кокымшо увер
- Тит. – Титлан колтымо увер
- Филим. – Филимонлан колтымо увер
- Евр. – Еврей-влаклан колтымо увер
- Откр. – Иоанн Богословын чонло ойжо (откровенийже)

ИКЫМШЕ УЖАШ
ПРОБЛЕМА

ИКЫМШЕ ГЛАВА

КЫЧАЛМАШТЕ

„Да кычалза Мыйым, да верештыда Мыйым
шке уло чонда дене кычалыда гын“.

Иер. 29,13

Кычалме азапше айдемылан шочын вочма гычак тўвалеш. Тулеч вара шуко-шуко ий эртен кая, вара иже умыледа, вара иже тыланда раш лиеш: чынак, эре кычалыда улмаш, ик татланат шогал-шогыде, чарныде кычалыда – мо тендан нигунамат лийын огыл, мо илыме ўмырыштō нимо деч чот кўлеш. Южгунамже, нимомат тетла шонаш огыл манын, чарнен шогалыда. Кудо-кунамже, мондышаш ыле тидым вашкерак манын, шып лийыда – тўрлым шонкалаш жапшат ынже код, лачак кочкаш-йўаш, чиен шогалаш азапланыме дене серлагеда. Лыпланен, вараже шкендам шке ўшандареда – молан кычалаш тудым, мом нигунамат муаш огеш лий, эсогыл тудын лўмжат уке, раш огыл пуйто. Ай, йōра вельыс, маныда, тыгеже илашат ласкарак. Кычалмыда южгунамже тыгеракын чылт чарнымыла чучеш. Да адакат кашын-кашын толын перна, адакат чылажат уэш тўвалеш.

Шкетын кодмо пагыште моло ўдырамаш ден пōрьеў-влакым ужыда. Тыгай удыртыш-шонымаш уэш тендам пучыштара: а нуно тыйын семын кычал орланат але уке, лўмдымым, палыдымым ала тыгак верешташ тōчат, огыт верешт да тендан семынак шўлыккан лийыт... Ала тый дечет нуно пиаланрак улыт, нумалтышыштат тыйын деч куштылгырак? Иктышт, ончет-ончетат, ўдыр налмышт, марлан лекмышт, еш пиалым чоўен кертмышт дене куа-

нат. Весышт, поянлыкым кычалын, чапланаш шонен, вес эллаш каен лакемыныт. Кумшышт мөүгешышт кодыныт да сурт-печышт тичмаш арака чарка гаяк. Нуным ончалын, тыгеат шоналтен колтеда дыр: „Ончо, нине еўын кычалмышт ок шижалтыс, шке корныштым муыныт, коеш. Паленыт, мо нунылан күлеш, руалтен кученыт, очыни. Мый гына нигуш наўгайыдыме корно дене каем, шкаланем шке йодышым пуэдем, тўтыра коклаш йомын кодынам, куш тарванышашым ом пале. Тиде корно тушко наўгая манме возымо пале корно воктен укес“.

Арам тыге шонет, йолташ, тый шкетын отыл. Пўтынъ тўнямбал калык тый денет пырля ошкылеш. Чыланат тыгаяк кычалме корнышто улыт. Айдеме тукум вашмутым кычалеш – молан чонышто тынар пычкемыш, шўм-чон вий начар, кумыл тыран, көргыштө пуста, чыла тидыже тўням нулта. Пўтынъ айдеме тукумлан пуйто ала-могай пеўгыде вуйлатыше күлеш, – тудын нерген шоныжо, азап-ланыже, тыныслыкым пуэн шогыжо.

Мыланна каласкалат, „тургым жапыште“ илена. Историк-шамыч палемденит, шке илыме курымыштыжо айдеме тукум кызытсыла эрласылан ўшаныдыме, пеш кугу лўдыкшө улманыште илымыла илен улмаш икмыняр гана веле. Ожнок пеўгыдемше илыш йўла кызыт ушкал нулнал налмыла йомын. Ме шкеже эреак тынысым кычалына, а лўдыктатше эреак кугу сар дене. Сар лўдыкшым пытараш манын, чылажымат ыштена пуйто, но садак нимат ок полшо. Вўдыш пурен кайыше семын, мемнан воктеч ийын эртыше кажне олым пырчым руалткалена. Кучашак тыршена, кидна дене кормыжталына, вараже ончалына – укеат.

Ала-мыняр тукум вашталт пытен гынат, икана чот лўдыктымө йоча гай ик поргем гыч весыш миен пернена. Кажне гана эше шканна пеўгыдемден каласенна: „Ә-ә, тебе чын корныжо, тебе! Куш шонена, тушко намиен луктеш ынде“. Тудын дене каена-каена, адакат ончылнына пундашдыме вынемак веле.

Ик тугай корнынажым, шукертак ойырен налмым, туге лүмденна ыле: „Политический эрык“. Пуыза кажне еўлан, – манын кычыренна, – политэрыкым! Тыге веле айдеме пиалан лиеш“. Шкенан воля дене вуйлатышым ойырен шогалтена, да тугай правительством чумырена, тугайыште илаш – пиал. Тыгеракын политический манме эрык толын пуйто, но тўня нимают саемын огыл. Газетым почат, а тушто кажне кечын кўшыл эшелоньшто ужалалтше вуйлатыше нерген увер уло, кугу вождь шке йолташыжым, уш-акыл дене нимо денат ойыртемалтдымым, шкеж воктек кугу оксан верыш шупшеш; тугак калык индыралтеш, вўржым йўыт, эшеат чотрак веле шойыштыт, кок чуриян улыт. Шояшт акрет годсо король-влакын шояштымат шукертак эртен каен. Политэрык – пеш кўлешан да шергакан, но тудо айдеме тукумын курым-курым дене кычалме, шонымо, эрыкан тўням пуэн ок керт.

Вес кугу, ўшанле корнынаже образованийыште ыле, могай гына кугу еў тидлан ўшанен огыл! Политический эрык да эше образований – вот эн чапле эм, – малдал колтеныт кугун тунемше-шамыч, философ да монь. Да чыланат тунемаш кержалтыныт. Чынак, тунемде илымет – пычкемыш вынемыште кийыме гаяк. Айста пычкемыш гыч волгыдыш лектына! Эн ушан, эн ўшандарыше корно. Шуко-шуко жап айдеме тукум тиде корно гыч лектын огыл, коўыла йымалан ўшанын шулдыржо кушкын. А кушко конден тиде корно кызыт? Вашмутшо ынде раш. Цивилизаций тукумышто ме эн шуко шинчыше, моштышо, палыше улына – да эн мыскынь, тыге ойлаш тоштам. Мемнан студент-шамыч тўнямбал физический закон нерген Аристотель годсо эн кугу ученый дечала-мыняр пачаш шукурак палат. Упш йымалне вуй, вуйышто чапле шонымаш, а шўмнаже яра идым гай пуста.

Эн алгаштарыше вес мотор корнат лийын, моло деч чаплыла чучын: „илышын кўшыл стандартше“. Чынак, сўрале! Тидланже ынде, шонен кажне еў, ўшанашат лиеш,

шкак тудо, кўшыл стандарт, пиалыш наўгая, куанымашыш. Чын корныла чучын. „Кнопкым темдальыч, чылажат ыштыме лиеш!“ Сöралын шыргыжалыч мыланна тўжемле журнал ком гыч чиялтыл пытарыме мотор ўдырамаш, чылт чара гаяк, увер, увер, увер: налза у автомобильым, айсбергла волгалтше йўштö шкапым, автоматан тувыр мушто машинам! Илыш эртен тулеш пуштылмо коя чыве шыл, тудым пыштыме айват ате воктеч. Тиде гана ондалалтын онал, шоналтын. Ондаксе корнына ударак улмаш, ынде тидыже узмакышкак конден шуктыжо!

Йöра огыла, ынде жап эртыме семын йырым-йыр ончал колтыза-ян. Ты книгам лудмо жапыште Америка – тугай эл, политический манме эрыкше эн кўшыл точкыш шуын, цивилизацийын моло элыште тыгайже омешат ок кончо, манаш лиеш. Америкыште шинчымашым налме система эн куатле. Мемнам тидлан мöўгыштынат, чек вес велнат моктат, илышын кўкшö стандартше пўтынь тўнялан келшен. „Амыркан илышын сынже“ – шкежат ме пўтынек электром кычкыше, автомат вачўмбакашындыме, хром да никель дене йылгыжше экономикынам чапландарена. Но тудо мемнам вара эн пиаланым ыштыш мо? Ала куаным, чыла шонымынам шуктымо сыным пöлеклен, молан илаш кўлмым туняште пундаш марте рашемден кертывн? Тидым мо ўмыр мучко кычалын улына?

Уке. Шкем шке йöратыме кумыл дене поен, мом ыштен кертмынам шотлен шинчыме годым шеўгелан кодшо шуко айдеме тукум нерген шоныде ок лий. Такше вет мемнам авырен шогышо кумда теўызым икмыняр шагатыште шеўгелан кодена – ожсыла тылзе ок эрте. Шучко черым эмлышо юзо куатан эмым луктына. Вавилон кўполат, мемнан чоўымо шуко-шуко пачашан пöртла дене таўастарымаште, мыскынь куткышуэ веле. Теўыз йымалне мо ышталтеш, кажне ийын утларак пален налына. Шўдыр коклаш Сандалыкыште утыр-утыр келгышкырак пурена. Тидын годым шкенаш шўм-чон коклаште йокро-

кым сеуена мо? Тений саманысе түрлө оньышвитымаш гай сеуымаш мыланна лыпланыме кумылым, ынде ме эн куатан улына манме шонымашым пөлеклыш мо? Так манаш, каласен колташ лийже ыле – молан ме түняште илен толашена, умбакыже мемнан дене мо лиеш?

Саде йокрокет умбакыжат ташла веле. Сандалыкын шуко йыжыуан тайныжым пален налмынат ондаксе гаяк шүлыкан улмынам ок мөүгештаре, могай вийдыме лийынна, тугаяк кодына. Айдемын тугак лүдын илымыжым, ужмышудымашым, локтылалтмыжым чарен кертше манын, лабораторийыште тиддеч эмым күктен луктын кертгына мо? Ала телескоп утарен кертеш?

Ме наукин висаш лийдыме сеуымашыжым мөүгештарен огына ойло, пеш шуко күлешаным ыштен кертгын, пуйто чылажат тиде айдемылан күлешак. Саде наукак огыл мо айдеме тукымлан эн шучко пөлекым пуэн, тыгайже але марте нигунамат лийын огыл. Саде пөлек деч мланде үмбалне илыше чыла чонанлан мучаш кече толын кертеш, планета кумыкталтеш, тамыкыш шаланен кая. Мемнан помыжалтше шонымашна үмбалне пытаргыш атом поугын лүдыкшө үмылкаже кушкын шогалын. Йоча-шамычна тидлан верч ласкан мален огыт керт. Ме пуйто чыла тиде ончыкылык шучкым огына пале, туге койына. Тугай сын-куным ыштена, пуйто тиде пөлекым ме налынат онал, пуйто чыла тиде мыскара веле. Иктаж эрдене мален кынелына да пален налына пуйто, водород бомбо нигунамат ышталтын огыл, атом бомбат йомакыште гына ила... Но эрден налме газетым почын ончыза – чыла ўшанна пурак гай веле.

Тыште ончыктымо деч вес түрлө корнат уло, тудын дене шуко эл ошкылеш. Чапым, шканышт парышым, власть кучемым мунешт, тиде власть дене весым шыгыремдаш лийже. Иктыжат тышеч волгыдыш ок лук, утыр веле йошкын пундашыш волта. Шке шонымашнан эуыремышвотешыже чаплын, мучыштыдымашын пижын

шинчын улына. Шканна ыштыме оптышышто шинчыл-тына, эмлаш лийдыме черын амалжымат ынде огына пале, мо лийын кертшашым гына изишак тогдаена.

„Кажне черлан уло эм“ манме чынак гын, кычалашна күлеш, кузе утлаш ыле мыланна тўня шўлык деч. Цивилизацийын шагатыштыже ошма ўлык писын йога. Волгыдыш лукшо корно эше кодын гын, чоннан тазалыкше дек пўртылаш лийман гын, мыланна ик шагатымат тетла йомдарыман огыл!

Кризис-черын утыр вияўмыж годым, кызыт, ме ужына: утлаш толашыме дене эўыремышвотеш утыр веле чотрак пижына. Але гына вет кодшо ийын амыркан-шамыч шўдў коло вич миллион долларым шинчанужшо, ончык мужедше-шамычлан тўленыт! Туржалтше, лўдшў чонан шамыч шўдў коло вич миллион долларым тугаяк туржалтше, лўдшў чонан-шамычлан, нунын шояк вашмуштыштлан тўлат, – шоналташ веле вет, а?

Кодшо ийын тыгаяк шояк вашмутымат эсогыл налын шуктыдымо латкуд тўжем амыркан еў шкенжым шке пытарен – цивилизаций манын лўмдымў у тукумын шояк корнылаж дене шкан ала-мом кычал коштмешке, лучо колен пыташ да – мучаш...

Тыгеже, йодыда те, кушко ме толын шуыннаже, кушеч кушко корным кученаже? Нине йодышлан мый пеш вашке гына кутырен пуэн кертам. Ме чыланат пустаў пытыше чонан наций улына. Вуйнаже шинчымаш дене темын гын, чоныштына космос гай йўштў вакуум. Элнан молойожшо, маннем мый, самырык тукумжо, стимулым йомдарен, пашам ынеж ыште, ончык корным ынеж кычал. Кажне кечын мый иктымак ача-ава деч колыштшаш улам: мо ышталтеш, маныт нуно, самырык-шамыч дене, огына умыло – вўдыш пурыде, колым кучынешт, чылажат нунылан иканаште пуалтше! Ача-ава-шамыч огытат шоналте, чыла велым чаткан „нулен“ шындыме, моторын чиктыме, тамлын пукшен куштымо икшывышт, кўргў

чон велым ончымаште, йӱршын нимолан йӱрдымӱ, шӱм поянлыкым погыдымо йорло улыт. Пашам куаныш савырыше святой шӱлыш деч посна кодыныт. Ончык сеӱен кайыме годсо куаным огытат пале. Молан тыгай пуста улыт вара? Моланже, нуно кушеч толмыштымат огыт пале, молан тыште улмыштымат огыт шинче, куш кайымыштым – эшеат чот.

Нуным ончен, рат дене чумырен шогалтыме автомобиль-шамычым ужам, нунын кажне ужашыштым тетла саемдаш лийдымын чаплын кельштарыме. А бакыште бензин уке. Чынак вет, ончал колташ уло, а кудалын огыт керт, вийышт уке. Тыгакак шогат да рӱдаӱыт... Йокрокышто рӱдаӱыт.

Тыгеат ойлат: ик вуйлан могай йокрок логалме дене Америка эн первый верыште шога! Палыде огына керт тидым, чынак. Яра жапым эртарашлан тичмаш индустрий тырша. Нимогай элыштат тетла тыгай уке. Тунар йокрокештынат еӱ-шамыч, эсогыл шке вийышт дене яра жапымат эртараш шотым огыт му. Весе-шамычлан тӱлат – тольык нуным веселаӱден керт, воштылто, икмыняр минутлан чон шокшым шижышт, куаным, тек нуно йокрок чонышт нерген кеч жаплан да мондат, шкет улмыштым огыт шиж.

Тый ойлен кертат: йокрок – тиде эше кугу азапшак огыл. Кажне айдеме шотшо дене изишак йокрок, пӱртӱсак, ескыч, тыге пурен. Но те мылам ида мешай каласкалаш, кузеракын тиде пешак шучко йокроклыкет пӱтынӱ элнам авалта, еӱ-шамычын шонымыштым, чоныштым, ушыштым сеӱен толеш. Чынак, айдеме гына тӱнямбалне йокрокым шижын кертеш, моло вольыклан тыге пӱралтын огыл. Шкежат йокрок, весат, тыгак йырым-йыр нимат тетла ок куандаре. Эсогыл шкенжымат веселаӱден ок мошто... Чыла! Мемнан Саклышына нимомат так, арам, шоналтыде ок ыште. Айдемылан йокрокланаш пӱралтын гын, Тудо могай-гынат цельым ончыланже шынден. Кӱргӱ чон пусталыкетым палаш йокрок эн чот

полша. Термометр семынак ончыкта. Йокрокланыше еу пашамат ышта ала-могай пусталыкланак веле. Кӧргыш-тыжӧ нимогай ўшан кодын огыл – пуста. А кузе палалтеш, пўртўс пустам ок чыте. Тўняште тымарте могай гына закон уке гын, пушташ нимоат кодшаш огыл, тунамак тудым мо дене гынат темен шындыман. Да кызытак, иканаште.

Историй лончыш, акрет годсыш пӧртылмынат ок кўл, йокрокеш кодшо наций дене умбакыже мо лийын – палена. Европысо икмыняр элын эртен кодшыжым нӧлталына гынат сита: яра чоным пўртўс шоналташат лийдымын вашке гына темен шында. Юмын Шўлыш улман чонлан нимогай „изм“ манмет ок кўл. Юмым аклет да чоныштет саклен шоget гын, ушет волгыдо лиеш, шўмет куаным ок мондо. Кажне айдеме шкежак гына палышаш, мом умбакыже ышташ, кӧлан ўшанааш.

Адакат тудымак ойлем, ме кызыт пуста айдеме тўш-каште илена. Чонышкына темынена ыле наука ден образованийын саскаштым, илышын эн поян сынжым, тўрлӧ поянлыкым, явалам, да садыгак шонымашкына шуын онал, йокрокеш кодын улына. Молан тиде тыге? Вашмут икте: мемнам Ыштышына мемнам кӧлан ыштен? Шканже. Тудын дене чоннам пайлыде, Тудым палаш тыршыде, нигунамат ласкалыкым огына му.

Иисус Христос шукерте-шукерте каласен коден, „кинде дене веле огыл айдеме ила“ (Лук. 4,4), но ме тиде ойым пылышна воктеч сор колтышна, вес тўрлӧ „киндым“ шканна кычална. Да тидлан кӧра черланышна.

Шучко пусталыкым, чоным сеуен налшым, ме тетла чытен огына керт, корнеш шкетын кодынна, тудо нимо укешке наўгая. Ужмышудымаш, икте-весылан кӧранымаш деч шкетын утлен огына керт. Мо дене шкенам темаш?

Жап тугае толын шуын, – айдеме тукымым пытарыме сар курал кидышкына пуалтын. Тетла ме шоя корно дене мучашдымын перныл коштшаш она ул. Тымарте пален налдыме корным шымлен кияш жап ыш код, нуно сады-

гак агурыш гына кондат. Ондаксе айдеме тукум-шамыч мом ышташ шоненыт гына – тудо таче ышталтын. Тек тунам власть кучышо-шамыч шке вийышт дене модыныт, тек лишыл-влакым индыреныт, чыла принцип манметым пудыртылыныт, тек! Пўтынек пытарен кертше оружий марте шумо. Айдемын аўыралыкше эн кўшкө кўзен шуын, апогейыш верештын: атомым шеледыме!

Шучко да шакше демон-шамыч чот воштылыныт да куаненыт дыр: мландўмбалне эн куатле ушан еў-шамыч идалык гыч идалыкыш каныде пашам ыштеныт – айдеме тукумлан мучашым кузе гынат да кычал муаш! Шеледыме атом! Пайле да вуйлате! Шеледе да шалатыл, чылажымат пуракыш савыре! Имне йолан осал вий шке сомылжым пытарен, еў-шамыч тудлан кертме семын полшеныт. Ынде сотанан эн куатле саскаже шинча ончылнак, Юмын тул йылме коклаште ушан профильже коеш. Сотанан тулжо, Юмын тулкуатше кўшычынак толыт, мўгыралтын гына пытен кертеш чылажат. Ик тулжо шкеж деч вара ломыжым гына кодаш пўралтын гын, Юмын тулкуатше вес тўрлө. Тамык ден узьмак коклаште могай ойыртом, шкеат шижыда докан.

Тугай тўняште ўмырнам шуена, тушто чылажат тупела ышталтеш, чылажат туржалт пытыше гай. Тышке-тушко лупшалт илымынаже Сотаналан пешак келша. Библий кузе ойла? Сотана – эн кугу ондалчык. Шкенам шке ондалена – тудын пашаже, тўнясе ик калык весын ўмбака ондалчыкым лупшалеш – тудын сомылжо. Туге ўшандара тиде вий: мемнан плокан илымынажак – эн сай илыш!

Кугу ушыж дене волгалтше ученый Английыште, д-р Генри Битт, ойла: „Индешлуымшо ийлаште шкем шке йöратыме койышна дене палдаренна, пуйто тўня шкенжым шке саемдымашке гына кая. Ынде тиде корно пытыш. Тўня автомат огыл. Ала образований, еўым чаманыме кумыл да прогресс тидым ыштен кертит манме утопий-шояшоныш пытартыш коло вич ийыште тўрысnek

кумыкталте. Тиде чылажат тыглай паша огыл улмаш. Сотана колен огыл. Шем тўнян вийже, куатше нимынярат ыш мўнгешт. Пўтынъ тўня эше осал дек чак“.

Палыде кодмо ок шу, тиде курымышто, пытартыш шўдў ий коклаште, тўня йўршын вашталтын. Вашталтме йўнжў пеш писын эртен, революций гаяк манашат лиеш, очыни. Чекем ок шотло, тиде але тудо элын ылышкучем-жым, ылыш сынжым иканаште вашталташ виан, эрыкан ыле. Мода, ылыш сын, йылме, илем, ўзгар, шонымаш йўршын гаяк весемыч. Шукерте огыл вет тунемше-шамыч ушыштышт кученыт: эх, кайышаш ыле теўыз серыш, ончышаш ыле тушто шкеак коштын кертше кўртньў курык гай пароходым! Таче нуно геликоптер ден турбинан самолетым йокрок шинчашт дене ужыт, уэштын, умшам каралтат. Шарналтыза, илалше йолташ-влак, ондак телеграфым совым кырен вашлийна, а таче телевизор мыланна шўвалаш веле. Шукертат огыл эмлаш лийдымылан шотлалтше шуко чер лўдыктыльў гын, ынде таблеткым нельыч да пашажат пытен. Конешне, тиде куандарыде ок керт, шуко-шуко ыштен айдеме тукем нине ийлаште. Туге гынат тўў проблемыже тугак киен кодын. Пылым шупшалше пўртым ыштена, писын кайыше пароходым, эн кужу кўварым, но садыгак тўняште тыныслын илен огына мошто, ик айдеме весын дене тўр огыл. Да эше айдеме шкенжым виктаренат ок мошто улмаш! Ойлыман мо тыгай годым тўнясе тыныс нергенже?

Тугай чапле школ-шамычым чоўена, искусство да музык пўртым, у деч у витаминым шонен луктына, а сомылнаже тошто гаяк кодеш. Нуно мыланна у деч у тургымым кондат, утыр веле индыралтына. Нигунамат мо нуным сеўаш да ласкашташ ок лий, ала пўралтынак огыл? Мо дене курым-курым мучко айдеме тукем орланен, эшеат ешаралтын гына толыт.

Эдемын садыштыже айдеме Юмын кўштымыжым, йодмыжым шке кўлешыж дене вашталтен, тулеч вара

ласкалыкым ок пале, пробемыже ок пучо, утыр веле икте-весе ўмбакал оралалт погына. Амалже Бытие манме первый книгаште раш возалтын. Могай орлыкым ўмбакана налме, тидым римлян-шамычлан колтымо уверын первый главаштыже, палынена гын, муына. Иисус Христосын Евангелийже тиде орлык деч эмым ончыкта.

Айдемын локтылалтше да языкан пўртўсшө (тыште: чон пўртўсшө) шке кўргыжымак ужмышудымаш, кўранчык, темын кертдымыдык да ушкалыме тулеш когартылеш. Языкше ўдырамаш ден пўрьеўын пырля возын малыма гычак тўўалын, вараже тудым колымаш поктылаш тўўалын. Ынде тудо ушыж дене йырым-йыр чыла вашталтыл пытарен, шкеже гына тугаяк кодын. Кеч могай кугу прогресс нерген шижтарен, шкеже гына тугаяк кодын. Кеч могай кугу прогресс нерген кычкырена гынат, айдеме илаш тўўалмыж годсо гаяк аралалт кертдыме кодын.

Языкат шке шотшо дене тугаяк, кеч айдеме кузе гына вашталташ тўчен ончен огыл! Нунылан вес лўмымат пуэн ончымо. Аяран кленча ўмбалам вес этикеткым пижыктыме. Тошто сарайым эрыктен, тиде ынде чылт у манашат тоштын улына. Языкым ынде вес семын лўмдена: йоўылыш, сознательность ок сите, тўтыра коклаш йомын, тулеч молат. Языкше, палена, тугаяк кодын. Совестынам утараш тўчена, шкеже пеш умылена: садыгак языкан улына. А язык – тиде чер, шкан ўшаныдымаш, пиалде кодаш, да пытаргышлан – колымаш.

Орлыкнат ыш вашталт. Кунам тудо тўўалын ыле? Шарнена. Адам ден Ева пуштын пыштыме эргыштым, Авельым, ончен шогат, вачўмбакашты шем ойго толын возеш. Да тиде ойго таче мартеат шуйна. Ойго, ик семын шонен ончаш гын, тўнян чылалан умылаш лийме йылмыже. Иктат туддеч утлен ок керт, кажнылан пўралтын. Иовым лыплан-дараш тўчышылан туге чучын: орлык тиде – илышыште эн кўлешан цель. Тыге ойлен тудо: „Но айдеме орлыклан шочеш, тулойып семынак кўшкө кўзен каяш“ (Иов 5,7).

Колымашетат тугаяк. Айдеме-влак тудлан вес вургемым чиктеныт. „Колотказе“ олмеш ынде – „тойымо бюро“. Эрелан чеверласыме йўлам, конешне, вашталтыл пытарыме. Кеч-кузе сылнештаращ, чиялтылаш төчө, айдемын историйыштыже колымаш вашталтын огыл.

Айдеме тукумын историйжым кум факт гоч тичмашын ончыкташ оҗай: эртен кодшыжо язык дене тич темын, тачысе пагытше тугаяк орлыкан, шушаш пагытыште садыгак тудым колымаш вуча.

Библий кузе ойла?

– „И кузе айдеме-влак ик гана колышаш улыт, а вара суд“ (Евр. 9,27).

Тыглай айдемыланат тидыже шучкын да нимоланат ўшанышаш уке гай чучеш. Юмын Мутшым вес семын савыралаш да вашталташ шўдө дене теорийым шонен луктыныт, философ-влак тыршенит. Кызытсе кугу ушаншамычат пуйто кычалшын койыт, Юмын корно деч посна ала проч весе уло да... Йолташ-шамыч, айдеме чыла корным шерын лектын, иктыжат нигуш намиен шуктен огыл.

Христос вет шкежак язык, орлык да колымаш нерген курымашлык йодышлан вашмутым пуаш лўмын толын. Да Тудак веле, Иисус Христос, Тудак веле Шкетын, курымашлык да вашталтдыме. „Иисус Христос теҗгече да таче да курым-курымеш тудак“ (Евр. 13,8).

Чылажат тўняште вашталтшаш, но Христос тугаяк вашталтдыме кодеш. Айдеме тукумын теҗыз вўд семын тўр ден тўр темше языкше лоҗгаште, кычал толашымыж, кучедалмыж коклаште Иисус Христос кў дене ыштыме гай пеҗгыдын шога, Туддек толшо кажне чоным арален налеш, тыныслыкым, чон ласкам пуа. Молан манаш гын, ме пиалан курымашто илена, кажне шонышо толын да чонышкыжо Тудын Эргыжым пуртен кертеш (Иоан. 1,12). Но тиде пиалан курым мучашдымын огыл шуйнаш тўвалеш. Ме кызыт Юмын чот чытымыжлан көра гына илена (2 Петр. 3,9).

КОКЫМШО ГЛАВА

БИБЛИЙ

„Кава ден мланде укеш лектыт, но Мыйын мутем укеш ок лек“.

Матф. 24, 35

Жап писын йога. Секунд пикш шкенжын секундлажым шотла, пелйүдыш покта. Айдеме тукым корно мучашыш толын шуын, умбакыже корно уке. Весым могайым ойырен налеш ынде? Ала иктаж-могай палыдыме авторитет кодын? Да тугай корныжым муын кертына мо ынде? Пычкемышым чактарыше волгыдыжо кушто? Погыненже шуко кертына мо ынде? Пычкемышым чактарыше волгыдыжо кушто? Погынышо шуко йодышым мо семын рончыман, ала у авторитет ойым ышта ыле? Мемнам ыштыше вий тиде тўняш кудалтен коден да кушкыла кайышашым ончыкташ монден, молан ме тыште улына, кушеч толынна, кушко каена?

Чыла йодышлан ик вашмут гына. Кугу авторитетан Тўвалтыш дек миен пернена. Курымашлык памаш семын тудо нигунамат ок кошко. Акрет годсо историй книга, ме тудым Библий манына. Шуко курымла гоч толын, мыняр миллион еў тудым кидыш налын! Мом гына ты книга чытен лектын огыл, кўмыт гына кулаш, куакшемдаш тўчен огытыл. Варвар-шамыч вўреш вареныт, цивилизацийын ученыйжо савыркален – нимогай тамгат кодын огыл. Тулат ок нал, мыскылен воштылмымат чактарен. Куатле негызше вашталтде кодын кеч-могай вўран пагытыштат. Тўнямбал историйын у времашкыже толын лекмек, таче, чактараш лийдыме эн ушан Книгам почын,

ончык мо лийшашым шонкалена, амалжымак кычалына – кузе тиде Книга чыла испытанийым эртен да ушанчонан айдемылан курымашлык эвертышыже, чон кучышыжо семын аклалт кодын.

Тугай-шамыч лектедат, нуно Библийым түү шотышто Израиль калыкын историйыштлан шотлат. Молышт маньт, тиде книга нигунам тоштемдыме эн куатле этикым, тымартеат лыжгайдымым, пөлекла. Кеч-кузе шонкалат да ойлат гынат – да-да, ме нунын постулатыштымат огына орло, чыла тиде күлеш! – Библий тидлан көра гына возалтын огыл, конешне. Тудо эн ончычшо Иисус Христосын мландым да тудын шотлен пытарыдыме калыкшым Саклаш пүралтмыж нерген наука. Тошто сугыньмутым (заветым) сылнымутан литературын эн чапле саскажлан, иканаште авалтыше поэмылан але историйлан шотлат, тидын годым огытат шоналте – айдеме тукумым утараш шочын. Түү шонымаш адакат ўмылаў кодеш, Библийын, вес мут дене ойлаш гын, шинчалже да вүдшө.

Библий Юмын күштымө почеш возалтын, тудо пүтынек айдемым Юмын кузе арален кертмыжым почын ончыкта. Кызытсе мут дене гын, Юмын утарыме планже пуалтын. Рүдыжлан мом налме вара? Икшыве-шамычлан раш лийышт Юмын чактараш лийдыме законжо-влак, тек нуно эн ушан ойым шүмышкышт пыштат. Юмын нуным йөратымыже илыш корнышто шўлыкым покта. Йөратымашыже чылам утара, кө утаралтнеже. Тиддеч посна Тўня чынже денек пеш кугу, йўштө, пычкемыш тамыкыш савырна ыле, тушто вер лач эн шучко ден эн шакшылан гына кодеш ыле.

Юмын шке чонжым мучаш марте почын ончыктымым Библийыштак гына муаш лиеш, сандене ты книгалан тыгай лўмымат пуаш лиеш ыле. Тўрлө религийын тўрлө книгаже шочын: Магометын Коранже, буддист-шамычын священный книгашт, Заратустран Зендавестаже, брамин-шамычын Веды манмышт. Чылашт денат ме кусарыме

книгала гыч палыме лийын кертына, аклена. Вашке гына пале лийын: христианлык огыл нине библий-шамыч шоя корно дене вияҥыныт. Чын, волгыдо юап дене тўвалыныт гынат, пычкемышыш миен лектыныт. Тыглай лудшат вашке пален налеш, мемнан Библийна негызше денак нунын деч чот ойыртемалтеш, Библий – ик эн рўдө учений, айдемылан аралалт лекташ йоным пуа, шуко йодышым иканаште рашемда.

Библийым возаш латкуд курым кўлын. Кумло утла автор тыршен, кажныже Юмын уверзыже, летописецше улмаш. Икте-весьштым шуко курым ойырен шога гынат, нине автор-шамыч молан ўшанымыштым, мо шонымыштым веле огыл сереныт, Юмо, нунылан койдымын, пашаштым виктарен шоген. Юмын юапшым нуно эреак шижын шогеныт, чыным нимыняр вашталтыдегеч кагазыш пыштеныт – тек варапрак толшо тукум-шамыч чонышто мо ышталтмым шижын да умылен налыт.

Нине латкуд курымышто Библийын кудло куд книгаже шочын. Нуным тўрлө элыште да тўрлө пагытыште илыше-влак сереныт гынат, чыланат иксемынак увертарат. Юмо кажнылан шке шочмо йылмыж дене каласкален, шеҭгелан кодшым, ончык мо лийшашым иксемынак умылтара. Кугун палыше ученый-шамыч тошто годсо манускриптым, еврей, арамей, грек йылме дене сералтшым, иктеш поген чумыреныт, кызытсе кумдан палыме йылмыш кусареныт да пален налыныт: Юмын постулатше-шамыч чыла йылмыштат иксемынак йоўгалтыныт, айдемылан порым ыштыме Законжат нимыняр вашталтын огыл. Чыла вере икгаяк! Нине курымашлык мутлам пален налын, ме ужына: тошто годсо летописец-шамычын кодымо илыш закон, Юмын Закон, мемнан у тукумланат, тошто годсо калыккланат икгаяк, Иисус Христосын эше мланде ўмбалне коштымж годсо гаяк.

Сандене ойлашат нимом, Библий тўнямбалне эн первый книга улмаш, тудын дене тетла таҥастараш нимом.

Могай гына келгытым курал ок лук, чыным аралаш да вес тукымлан пуаш кузе гына ок үж! Поэзий сылнылыкше, курымла гоч ончал колтымыжо, историй лончым савырымыже, пророк шинчаончалтышыже иканаште чоным сымыстара. Библийыш виешак пуртен шыңдыме ужашшамыч улыт, нигунам шукташ лийдыме негыз пуалтеш манын ойлыштшо критик-шамыч шкеныштымак веле титаклат. Утыр тўткын шымлыме дене пале лийын – иктесылан келшыдыме йōнысыржō чын огыл кусарымылан кōра шочын, тидлан Юмым нигузеат шылталаш амал уке. Викшым ойлаш гын, тōрлаташыже Библийым огыл, айдемын чонжымак кўлеш!

Кугун тунемше еу-шамычын пōртыштышт южгунам Библий шотышто мыскара юап дене игылтынак ойлымымат колаш пернен, пуйто туге лектеш, Библий, тудо, кочкаш ок йод, книга шōрлыкыштō пуракым пога айда. Пуйто тудо Юмын Ильше мутшо огыл. Ик Юмыуеу алакузе изи ўдыр деч йодын колтен, Библийыштыда, манын, мо уло? Шоналтен шогыдегеч саде ўдырет „палем“ манеш да шотлаш тўвалеш: акажын коштмо таўжын фотопатречше, кид шўраш аван йōратыме нерген квитанцийже. Еш Библийыште мо улмым, чынак вет, ўдыр раш пален. Тошто серышым аралаш, тыгак коштымо пеледышым, молымат-Библий эн сай вер огыл мо... А тиде книга каже айдемылан чонжым арален кодаш туныктынеже, ўшаным ылыжтынеже.

Пиалешна, кызытсе пагытыште Библийым йōршын вес шинча дене ончаш тўвалме, да тыгай вашталтыш пеш писын ылышыш шыуен толеш. Ме шинчаора теугечсе шоя „чыным“ чараш луктына, историйын шўкшак орашкыже шуэна. Нуным виеш тушкен пуымо ыле. Айдемын айдемым ўшандарымыже, туныкташ тōчымыжō нимоланат ок йōрō. Ала-мом эн кўлешаным йодарышыла йырым-йырна ончыштына да шинчашкына кенета Библий перна, эн кугу авторитетан, эн келге шонымашан,

порыш гына ўжшö, миллионло еўлан негызым пуышо, нигунам мондаш лийдыме, курымла гыч тўрлö ойгым-йöсым чытен толшо Книга.

Да, еў-шамыч адакат Библийым почыт! Тошто экземпляр ўмбач пуракым вожылынрак ўштылыт, көн ик ганат лийын огыл гын, уым налыт. Шукертак монден пытарыме корнылам ончыштыт, изи гоным кувавашт дене черкыш коштым шарналтат, шинчавўдыштым ўштылыт. Да лудаш тўвалыт. Теўгече гына возалтын пуйто тудо, чылажат илыш нерген, чылажат чын. Лудын, чонетым осал деч сакле, тўр ден төр манме гай темен шынде сöрал шижмаш дене, айдемылан да тўнялан порым ышташ кумылаў. Библий вет шкежак Юмын Чоўшышжо, лач тудын вуйлатымыж дене гына кычалме, шонымо илышнам чоён кертына.

Америкыште мемнан дене эше ик курымашлык документ аралтеш, тудым ме чыланат палена да шинчасортала перегена. Ты документ шўдö витле ий ондак возалтын. Шуко еў шке коклаштышт чот ўчашеныт, лым лийде тыршеныт, угыч да угыч тўрлö главаж дек пöртылыныт. Кўктен шуктеныт да серымыштым латкум федеральный штатыш ратификацийыш колтеныт. Нине еў-шамычын правленийыштан пеш кугу негыз пышталтеш. Кö законом умыла, тудо гына йодмыжым шукташ тўвалеш, шке праваже, привилегийже дене пайдаланаш йöным муэш. „Тидым ышташ лиеш, а тидым ок лий“ манме тыглай ой марте чыла тиде законышто шке верыштыже. Мутлан, кажне еў суд ончылно иктөр шога, кугу да изи, чинан да чиндыме законлан лийшаш огыл. Судья шкежат вет тугай айдемак, закон ончылно төр. Тудымат шкенжым судитлен кертыт.

Айдеме тукумышто эн кугу эксперимент кузе эрта ынде манын, тўня калык мемнан вельш öрмалген ончен, а ме, тиде законом илышыш пуртышо-шамыч, кенета пален налын улына: законом палаш да йодымыж тўрыс

шукташ гын, кажне еў эрыканыш савырна! Раш лие: айдеме пытаргышлан шке вержым верештын. Конституцийын пуымо праваже кажнын уло, тыгак шуктышаш сомылжат раш пале, обязанность манына. Правам кучылтеш да обязанность манметым ок шукто гын, тыгай еўын илышыже пелвек каяш тўвалеш, тидыже чылалан коеш. Теве сайлы-машымак налына. Икте толеш, ай, мыланем веле кўлеш мо манеш, весе толеш, кумшо. Тыгак сайлыме долгым шуктыдымо шуко еў погына. Илен-толын ужына – шкештак вара шкеныштым вурсаш тўвалыт, илыш шкежак мо кўлешым ончыктен. Вес гана сайлымашке айда-лийже шонымаш дене толат ма! Чын огыл мо, шкеак тый могай Президентым сайлен шогалтет, тугак илаш тўвалат.

Америка шке Конституций кышкарыштыже вияўын да умбакыже пеледалтын, тугакак тиде элыште христианство Библий Законышто ончыктымо корно дене еўшамычым черке йыр чумырен. Чынжым ойлаш гын, Конституцийыште кажне еўын шке верже ончыкталтын, тыгак пўтынъ обществын, туддеч посна илаш шоныманат огыл, вашке гына кумыкталтеш. Икте манеш, мутлан, тиде Конституций мылам ок келше, весе вес закон нерген кутыра, а мо шотшо? Закон чылалан икте лийман, а Библийым кузе манаш? Тиде – пўтынъ айдеме тукумлан Верховный Конституций, тудын законжо чылалан иктөр, иктат шылын кодшаш огыл.

Тыгеракын, Конституций элын эн кўкшө законжо гын, Библий – эн Кўкшө Юмын Закон, молан манаш гын, Библийыште Юмо шке Законжо-шамычым умылтарен пуэн. Тушто айдеме тукумым арален кодымо нерген ойлалтеш.

Пўртүсыш лектына гын, иканаште юмын закон-шамычын шукталт толмыштым ужына. Иктаж кастене вуйдам кўшкө нөлталза да шўдырлам ончалза-ян, Юмын кавалан шўмда ок куане мо? Але шошым мландын да чыла кушкылын илышлан ваштареш койдымо кидыштым рўзы-

мым шекланыза, чыла лукушто илыш печкалтеш, вийым налеш. Мемнан йыр авырен шогышо пүртүсьшто, манына, Юмын чыла эн изи чонан дек шумыжым öрын шижына. Но пүртүс эше тура ойлен ок мошто, тудын йылмыжак уке. Тушто шканна аралалташ йöным Юмо деч посна муаш ок лий.

Мемнан чон көргыштö ала-можо Юмын улмыж нерген эреак шижтарен шога, тиде чын огыл мо? Поро ден осал коклаште ойыртемным кө ок пале? Но ме тўжвач гына аклена. Юмын чыла тўрлö шонымашыж дек шуаш мыланна пўралтын огыл, конешне. Библий тыште эн кугу ужашлан шотлалтеш, айдемылан палаш мо пўралтын гын, чылажат тыште ситышын уло, весым кычалме огешат кўл. Тудын ластыклаштыже чын христианство эн пеўгыдын негызлалтын. Айдеме тукумым арален налме план тичмашын ончыкталтын.

Библийыште христианстын доктриныже гыч чын христианин нимомат утыш ок лук, да Юмын Мутыш тетла нимом ешарашат ок тöчö. А еў кид дене ышталтше Коституцийышкына жапын-жапын ешартыш пура, южо статьяже чотак вашталтеш. А такше ме умылен шогена: тудым возышо-влакланат Юмо шке жапыштыже полшен, пером кучышо кидыштым виктарен, Святой Шўлышын полшымыж дене шочын. Кузерак ойлен улмаш Ап. Петр: „Айдеме воля дене ончык ужын каласыме нигунамат шочын огыл, но ойленилтше тудым Юмын святой еўже-влак, Святой Шўлыш нуным виктарен шоген“ (2 Петр, 1,21). Апостол Павыл мыланна оила: „Чыла Писаний Юмын шўлыш дене темын да тунемаш, шоям пытараш, чоным тöрлаташ, чынлан мелын шогаш виктаралтын; да тек Юмын айдеме утыр саем толеш, чыла поро пашаланат ямдылылтеш (2 Тим. 3,16-17).

Чын уверышт-влакым колтылын, Библийын составительже-шамыч илышым нигунамат утыжден сöралын сўретлаш тöчен огытыл. Эрыкышт дене нуно кугу да изи

язык улмым чын ончыктеныт, айдеме чон пүртүсын пешак начар улмыжым палемденит, библейский манме пагыште еў-шамыч кузе иленит, тудымат сүретлыде коден огытыл. Эн өрмашанже кушто вара? Тунар шеўгелан кодшо пагытыштат, тидланже пуйто ўшанашат ынде йөндымын веле чучеш, Юмын аклымышт, түрлө семын ойлыштмышт, вес Юмым кычалмышт – мемнан кызытсе илышнам сүретлен пуымо пуйто. Тачат вет тыгаяк язык ышталт шога! Библийым лудына, а тушто мемнан тачысе илышна почылтеш, мемнан ушна, шүмна, утыждене кугешныме койышна, түрлө күлеш-окыллан ўшаныме, тиде да тудо... Мемнан языкна, шукталтдыме шонымашна, ойгына, нигөлан ўшаныде илен, утыр да утыр ўлык воымына...

Чынын сынже жап эртыме дене ок модем. Тиде курымысо чын вес курымланат чынак лийын кодеш, ни калык ок вашталте, ни элын могай велыште улмыжо шотыш ок налалт. Вашталтешыже лач айдеме тукымын шонымашыже, илыш йўлаже, көргө чон поянлыкше. А Юмын Чын нерген ойлыманат огыл, тудо – курым-курымашлык.

Иисус Христосын, мемнан Саклышынан толмыжо Библийыште эн рүдө верым налын шога, тиде – утарымаш нерген увер. Библийым келгын-келгын шымлыше, палыше-шамыч Тошто Сугыньмут гычак, тўвалтыш главаж гычак, Иисус Христосын толшашыж нерген ончык ужын возымым, пророчествым, пален налыныт, моланже, Тудын нерген историй – Тошто Сугыньмутын рүдө темыже, тыгак У Сугыньмутынат.

Бытие Книгаште Тудо – Ўдырамаш пелашын Нөшмыжө.

Левит Книгаште – Пасхын Агнецше.

Числа Книгаште – вўдым пуышо Скала, Кў курык.

Второзаконийыште – Пророк.

Иисус Навинын Книгаште – Господьын воинствыжым вуйлатыше Вождь.

Израильысе Судья-влакын Книгаштышт – Тудо Утарыше.

Руфьын Книгаште – Тудо Кавасе Покровитель.

Кугыжанышлан ныл Книгаште да Паралипоменонын кок Книгаштыже Тудо – обетованный Кугыжа.

Неемийын Книгаште Тудо – Израиль калыкым угыч Нөлталше.

Эсфирьын Книгаште Тудо – Аралыше.

Иовын Книгаште Тудо – мыйын Искупитель.

Псалтирьште Тудо – мыланем Чыла.

Соломонын Туштеммут Книгаштыже Тудо – мыланем Пример.

Экклезиастын Книгаштыже Тудо – мыйын Цель.

Чыла Мурылан Муру Книгаште Тудо – мыйын Куанем.

Пророк-шамычын Книгаштышт Тудо – Ончыкылык Тўнян Кугыжаже.

Евангелийлаште Тудо – шымлаш, колышым утараш толшо Христос.

Апостол-шамычын Деянийыштышт Тудо – Ылыжше Христос.

Колтымо Уверлаште (Посланийлаште) Тудо – Юмо Ачан колтымо Христос.

Чонмутлаште (Откровенийлаште) Тудо – Ончыкылык Христос да Виктарыше кугыжа.

Тиде – Библийын курымашлык уверже. Тиде – илыш, тўня, курымашлык да кава нерген ойлымаш. Библийыште шылтен ойлымо нимат уке. Утыждене умылтарен толашаш нимолан. Кажне чонанлан колтымо увер, шинчаваш да полмезын каласыме, тушто Христос нерген поро, ончылгоч каласыме увер, да Тудын шкенжын Юмо дене пырля Тыныслык верч шогымыжо, туддек ўжмыжө.

Икана Иисус Капернаум воктен курыкышто Шке Ученикше-шамыч дене пырля шинчен. Нунышт тудын йыр погыненыт. Лийын кертеш, Петр Тудын ик велныже шинчен, а Иоанн – вес велныже. Иисус Тудлан нимучашды-

мын ўшаныше, кажне мутшым шукташ ямде улшо ученикше-влакым ласкан да тыматлын ончен кертын, тугак, кузе йӱратыше ача шке икшывыж-влакым онча, кажне йочам шкетшым ужеш, кажныжым посна йӱрата, вет нуно икгай огытыл, ойыртемьшат кугу. Кажне икшыве ойырен налын йӱратымым шижеш, ондалтышыш шке семынже пызна. Тыгакак йӱратышаш улмаш Иисус Христосат шке ученикше-влакым.

Нимучашдымын йӱратен ончымым шижын, тиде изи тўшка ала-мом келгын шонкален. Чыланат шып лийыныт, тебе-тебе Учительын умшаж гыч тымарте колдымо мут чоѳештен лекшаш, тудым чоѳештымаштак руалтен кучыман, ушыш пыштыман да еѳ-шамычлан нимом вашталтыде пӱлеклыман, тўняште-ильше-влаклан. Нунак гына, Тунемше-влак, кызыт пеленже улыт, эн кугу пиал нунылан первый колышташ пўралтын.

Моланже, саде курыкышто шогышыла, оливковый пушеѳте йымалне ужар-сур тўсан лышташ коклаште, Иисус айдеме пылышын тымарте нигунам колдымо проповедьым тўвалын, христиан йўлан негызшым умылтарен. Мучашлен шуктен веле, калык уло чонжо дене пеледалтын, „тудын туныктымыжлан ӱрын куанен, молан манаш гын, Тудо власть кучышо семын ойлен, а кнагазе але фарисей семын огыл“ (Матф. 7, 29).

Чынжымак Тудо кугу властян семын ойлен кертын, вет тиде властым Юмо Тудлан Шкежак пуэн, да пеѳгыдемдыме Законжо-шамыч – тиде Юмо Ачан Законжак, тиде Законом кажне христиан ала-мо семын писын шуктен шогышаш, тунам веле утаралт кертеш.

Тендан пӱртыштыда, пачерыштыда Библий уке гын, кызытак кайыза да налза, нимогай книга деч чот тудо тыланда келша, ойырыза, могай кугытанже тыланда шотлан толеш, тушто мом возымым сайын, нойыдегеч лудаш лийже, тугай шрифтаным ойырыза, вара тымыкын шичса да умылаш тӱчыза, молан ты книга тўнямбалне эн куатлы-

лан, эн чынлан шотлалтеш, молан тудо курымла гоч мемнан дек толын кертын? Кузе туге лиеш – чыла чонанын йодмыжым шуктен кертеш, айдеме тукумым ончык да ончык вүден кая. А кушко тудо намиен шуктышаш, мо вара лиеш мемнан дене – йодыш, шкеат ужыда, пытыдыме, а нигöат шке мушто дене раш умылтарен ок сеҗе.

Библийым шукертсек кидыш налын огыдал гын я первый гана тудым вашлийыда гын, ондак Иоанн деч Евангелийым лудаш пайдале. Тиде Евангелий Библийын эн кугу куатан Книгажлан шотлалтеш гынат, первый лудшылан эн умылаш лийше, раш. Тушто ойлалтеш, молан айдеме тукум утаралшаш, могай вий тидым ышташ ынеж пу, молан кажне шүмын йодмыжым шотыш налман, тулеч молат.

Иоанн деч Евангелийым „сеҗымек“, те умбакыже Марк, Лука да Матфей деч Евангелий-шамычым тўвал кертыда. Умылаш төчыза, кузе нине еҗ-шамыч, кажнын возымыжо стиль шот дене йөршын ойыртегалтеш гынат, айдеме тукумын Христос гоч веле утаралт кертмыж нерген поро ой-шомакыштым виктарат. Чыла сеҗен лекше тўнямбал ученийын эн чын да раш улмыжым тунам чот пален налыда, Ап. Павелын молан тыге ойлымыжымат вара умыледа: „Иисус Христос теҗгече да таче да курым-курумеш Тудак“ (Евр. 13,8).

Кажне Евангелийым посна окен лектын, У Сугыньмутым тўвалтыш гычак почса, вараже могай книга кая – пўтынек лудаш лиеш. Тыге лиймек, те эсогыл йывыртен колтеда: Библийым умылаш тўвалында! Да умбакыже тендам тугай куан авалта – чынак, молан тымарте мый тиддеч посна иленам, манын колтеда, вет тыште тунар ушан каҗаш, капеш шулдыр кушмыла веле чучеш. Вараже тиде книга деч тендам ойырашат ок лий – туге шкеж дек куатлын кепшылтен шында. Йырваш ончалаш шинчада почылтеш, йöраташ шүмда почылтеш. Илышда чылт вашталтеш.

Молан мыйже илен толашем манмым чўчкыдын колаш лиеш огыл мо? Туге ойлышыжо пычкемыште кош-теш, кечым онча гынат, тудым ок уж пуйто. Вончаш лийдыме прогал гоч кўвар тыланда толын возеш, илышдан тымарте куакш улмыжо, сындымылыкше кенета йомеш, Юмын кажне мушто бриллиант семын шўмыштыда волгалташ тўвалеш. Мо тендам тургыжландара, чылажат рашемеш.

Илышлан кўлмыжым шотыш налме годым первыяк тудым палемдыман, очыни: Библий Юмын чонжым почын ончыкта. Шарнеда чай философ-шамычын кычал толашыме „айдеме деч эн чот куатле Айдеме“ нерген? Кушто тудо? Мо тугай тудо? Илыше чонанак мо? Тыгай-же ала-кушто уло гын, мыйже, изи айдеме, тудлан кўлам мо вара? Кузе тудым умылаш лиеш, молан йўра? Нине да тўжем дене лектедыше йодышлан Священный Книга гына вашештен сеҗа. Тиде Книгаже – Библий.

КУМШО ГЛАВА

ЮМО

„Кертат мо шымлыме дене Юмым муын?“

Иов 11,7

Кö Тудо, Юмо? Түсшö Тудын могай? Улак мо Тудо маньн, ўшанен кертына мо? Кунамсек Тудо уло? Пўтынек пален налаш лиеш мо?

Мемнан кокла гыч кажне тыгай да моло түрлö йодышым шканже пуэден, йўкынак ала ушыштыжак гына, молан манаш гын, йырым-йыр тўням ончена да чылажымат тыге чоткыдын, сöралын кельштарымылан öрына. Илышын öрыктарыше оньышвитымашыжым, чудыжым, вес семын манаш, кажне кечын вашлийына. А колымаш... Мо тудо тугай? Пеледше, иланыше пушеўге... Шем бархатеш кучымо алмаз гаяк шўдыр-влак... Тугай кугу теўыз, океан, тугай кўкшö курыкла... Кö чыла тидым ыштен кертын? Мландын шке декше шупшын шогышо вийже кушеч лектын, кузе шочын, тидлан көра веле вет чыла чонан да чондымо верыштыже шоген кертеш. Йўд ден кечым, идалык вашталтме пагытлам кө шочыктен?

Могай вашмут лийын кертман гын, нинылан веле огыл, тыгак моло пытыдыме йодышлан икте гына чын: чылажат мемнан Кугу Пўрышынан пашаже. Шагатым ончалза-ян, могай тудо чатка, кажне орваже, ўзгарже верыштыже – шонен лукшын мастар улмыжлан чылт öрат-куанет, кузе тыге кертман, шонет. Тыгак ышталтын йырым-йырысе кугу тўнят Кугу Пўрышö-изобретательнын планже почеш. Ме тудым Юмо манына. Лўмжö мыланна шочмекынак палыме. Кажне айдемылан шўлышым нал-

мыж госдекак витен пурен – тыге пўтынь айдеме тукым-шамычлан. Мемнан чапландарыме Юмына, мемнан ойлымо Юмына, туныкта Библий, Юмо, „Көн деч поро чыла ыштыш-кучыш толын шога, эн моторын ышталтше пөлек толеш“ (Иак. 1,17) – мемнам шочыктышо, тўням чоўышо, мемнам тушан сайын вераўдыше Юмына.

Но кө Тудо вара, – адакат йодыда, – кушто Шкеже? Лўмжым чыланат палена манына. Мыланна пўралтше эн неле шагатыште, кугу ойго да мо кертмынам висыме неле пагытыште Тудым эреак шарнена. Мемнан кокла гыч шукужо, могай кече тудлан пўралтын гын, тудын лўмжым ошкылжо еда манме гай көргыштыжө куча, кажне шагатын тыге ышташ тырша. Южиктыже мөўгешла чакна. Огына ўшане, маныт, нимогай Юмат уке, так гына ала-мом шоякледа, ышталыт. Да тугаят лектеш да йодеш: „Умылтарыза-ян мыланем Тудым, ўшандарыза. Ала мыят вара Юмылан ўшанаш тўвалын кертам“. Тыят тиде пытартыш тўшка гыч улат да, ўмыр мучкет Юмо нерген тўрлын-тўрлын ойлымым колын, Тудын нерген умылтарымым вучет гын – ўшандарышт ыле, ала вара мыят моло гаяк Юман лиям, лач Тудланак веле, Юмыланак веле, ўшанаш тўвалам маным вуйым шият гын, айста ончал лектына, Библий могайрак доказательством, могай умылтареммутым, могайрак сўретым пуа.

Тўнямбал историй таче мучаш корнышкыжо лектын шуын, кажне еў сандене ик йодышлан вашмутым содор-содор кычалшаш ыле: „Юмо могай?“ Кажне еў шканже тиде йодышымак пуышаш да тудлан вашмутым пуышаш – ик эн чын вашмутланак веле ўшанышаш. Нимыняр коктеланыде палышаш ыле, кө тугай Юмо да мом Тудо ыштен кертеш.

Юмым палыдыметак, айдемыла Юмылан вуйым савалтыдымылан көрак, мемнан илышнам, ўмыр корнынам нелемдыше тўрлө йодыш да нелылык пытыдымын вачўмбалнына кугу вакш кўла возын кия. Юмын планжым шот-

лыдымо койышна, ўскырт тага гай улмынак тўням тыгай шўлыкан да пычкемыш мучашке шуктен огыл мо. Мый шкежак тале улам, могай Тушто эше Юмо да монь, эше кўлан мый кумалшаш улам, ала-могай Законжым да монь эше тушто шуктыман – вот лач тыгай тупела шонымаш да ўскырт койыш мемнан чонлан, волгыдыш лектын, шўлалтен колташ ок пу. Сандене айста Тудын нерген мо палымыным уэш шижтарен, весымат умылаш тыршен ончена.

Мемнам туныктыза ыле манын, кушко миен лекманже вара, кў мыланна чынжым луктын пуа? Чыланат огыл мо вара ме колышашлык улына. Ала вара Юмо мландўмбалне иктаж-кўм ойырен шогалтен Тудын нерген лўмын каласкалашак, лўмынак кугу авторитетым ыштен? Уке. Ик тугай Шкет Айдемо, кў тидым мемнан коклаште ыштен коштын, кок тўжем ончыч илен. Да ме Тудым сай пашажлан ыресеш пудаленна. Кузе ынде Юмо нерген пален кертынаже?

Чуза-ян, ученый-шамыч деч йодын ончышаш. Нуно ойлат: пўртўсыштў да илышыште мо уло гын, эшежым чыла-чыла чонан-влакат, Юмо дене пырля ик тичмаш тўням ыштат, илышыжак тиде – Юмын ыштымыж гыч иктыже. Юмым, маныт нуно, ик чўчалтыш вўдыштат, нимучашдыме Сандалыкыштат ужын кертыда.

Шогыза-ян, философшо мом ойла вара? Тудо тыгерак туныкта. Юмо, манеш, тўв-тўвалтыш да нигунам вашталтдыме вий, мо йырым-йырна уло гын, чыла тудын ыштымыже; тугак эше тўням кучен шогышо энергий; Шкенжын гын ни тўвалтышыже уке, ни мучашыже ок лий. Философет манеш, мо сылне уло гын илышыштына, шинча дене ужмына, уш дене шонен моштымына – чылажат тиде вий гыч тўвалтышым налеш, саде вий гычак лектеш да тушкак пўртылеш.

Умбакыже йодса, эшеат вашмутым налыда. Юмо тиде – Чылаштыжат Чыла да тетла нигўат нимом Тудын

нерген пален налын ок керт. Тудым умылтарыше түрлө мут коштеш. Кажне эл, түрлө коваштан калык, наций, посна кажне еу эн кўшыл Существо манмым, тўням вуйлатышым, шке семынже палемдаш да шкеж гайым сўретлаш тōчен, вет чыланат Тудын ыштышыжым ужыныт, но Кōжым гына алят умылен огыт мошто. Кудо мутшо ынде чын? Кудо теорийжым ўстембак пыштышашлык курым Книга семын налман? Мландеш шочын кушшо, шкем шке кўшыл авторитетыш кўзыктен шындыше кугун тунемшылан ўшанаш мо?

Ончыл главаште ме ужынна ыле, Юмо Шкенжым Шке почын ончыктен ик Книгаште, саде Книгажым ме Библий манына. Мыланна мо кўлеш? Лач ўшанымына веле кўлеш. Библий тиде – Юмын чонмутшо, тыште гына ушланна, шўмланна поро да нимучашдыме чыным пален, капнам түрлө осал деч эрыктен да утарен кертына. Лач тыштак веле ме чын вашмутым муына, тылечат коч – Юмын пўртўсшым, чон пўртўсшым манына, мучаш марте, мыланна ситыше мучаш марте, умылена.

Юмым почылтарыше Библийым кечын лектын шогышо газет семынак кажне гана да иканат кўрылтдегеч лудын шогена гын, Тудын нерген йўратыме артисткына, спортсменна семынак мо кўлешым пален кертына ыле.

Бриллиантын, алмазын шуко-шуко түрлө лукышт уло. Юмын Шкеж нерген ойлымаштат тунарак, манаш лиеш, пытыдымын почылтынак веле шога, нуным умылтарен возаш мучашдыме томан сочинений кўлеш ыле. Вер шагаллан кōра, мемнан тыште ныл ойыртемим посна ончыктымынат ситен шуэш, нуно рўдō верым налын шогат да эреак палышаш улына.

Икымшыже тыгай. Библий Юмым Дух манеш, ме марлашке (кусарыше – Ю. Г.) Шўлыш манын кусарена. Иисус Сихар таве воктен ўдырамаш дене кутырен шогымыж годым Юмым умылтарыше раш мутым каласен: „Юмо – тиде Шўлыш“ (Иоан. 4,24).

Шүлыш мутым колын, те кузе шонеда, шинчада ончылан, мый манам – көргө шинчадам, чонун ончымо шинчажым, – мо сүретлалтеш? Каваште тўтыра гайрак пыл коеш ала? Йочам лўдыктышө иктаж-могай вошткойшо? Ала Шүлыш тиде капдыме, сындыме... наста? Христос „Юмо – тиде Шүлыш“ манмыж годым шинча ончылныжо да ушыштыжо мом кучен?

Христосын мо шонымыжым да „Шүлышын“ мом ончыктымыжым, чынжымак Тудын мо улмыжым, молан ты мутым кучылтмыжым умылаш, мыланна кызытак Библий дек пўртылашна возеш, тушто ик тугай вер уло, шарнеда? Христос ылыж кынелмекеже ойла: „Шижса Мыйым да сайынак ончалза, кузерак те кызыт Мыйым ужыда – Шүлышын лужо да шылже уке (Лук. 24,39). Сандене ме ынде ўшаненак кертына; чынак, Шүлышын капше уке, капын юапшак веле, манын кертына, очыни. Чынак, Шүлышын капше уке, туге гынат уло тудын шке илышыже да вийже. Пешак нелын умылена, молан манаш гын, мучашке шушашлык неле капна, шыл, вўр, лу, коваште, чогашыл да шўн коклаште кийыше уш-акылна, чоншижмашна кайык гай шулдыран але Шүлыш гай куштылго огыл.

Айдеме-шамыч, ме, тўў-тўўалтыш гыч мучаш марте иканаште авалтен ончалын, шоналтен огына керт, а ондакше вет Юмо шкенжым шочыктымо чонан-шамычшылан, мыланна, лач тугай лияшак пўрынеже улмаш; Шүлышын чапшым да волгыдыжым, моторжым умылен огына керт, мемнан шижмашна нўшкө, ушна ньома. „Шүлыш“ мутым колын, умша гычна южым шўлалтен луктына да тудак веле пуйто лиеш саде Шүлыш, – тыге ме кышкарлалтын улына. Мом узына-колына, тудымат шкенан дене гына таўастарена. Вес семынже, кенеташте сукалтен шинчын кумалаш таратыше, тўрдымө-мучашдыме океанын мардеж дене мўгыралтын кредалмыжым нигунам уждымо еў, мутлан налаш, кузе чыла тидым сүретлен

колта ыле? Чынак вет, кузе? Шкеже вет тудо пöрт окна ончылныжо йöр деч вара чывылан келын вончышашлык вöдан лакым гына ужын... Кузе ынде умыледа? Айдеме, лач саде вöдан лакым ончышыжла, шканже ала-мыняр меуге келгытан теуызым, чыла иканаште пытарен, кумыктен кертше вийым, чарен шогалташ лийдыме куатым, ийын коштшо шуко аяран, шучко наста-шамычым, нигöмат да нимомат чаманен моштыдымо вöд куатым, тунамак мучашдымым, каласаш лийдымын мотор улмыжым, океаныным, шканже ушеш чын сöретлен кертеш ыле мо? Лавыран вöд лакым гына ужаш тунемше еу мемнан мо нерген ойлымынам кунам умыла?! Могай мут дене ме океанын куатшым тудлан ончыктена? Тыгай онбышвитымаш-чудо уло манын, кузе ушандараш ыле! Мый ом ушане манмет дене улыжо иканаште укеш ок савырныс.

Ме теуызым сöретлышна, океан нерген ойлышна. А Христосын „Юмо тиде Шöлыш“ манмыжым умылтараш тыглай еулан эшеат нелырак, очыни. Мом Тудо нине мут гоч ойлынеже улмаш... А вет Иисус Христос Шкеже пален! Ушыжо Тудын уло тöням, койшым да койдымым, авалтенак умылаш почылтшо лийын, – ала тöнямат веле огыл?! Илышын лавыран лакыже тудлан – нимо! Шöлышын мучашдыме йыжыуе, умылтарашат лийдыме келгытше да кугытшо Тудлан раш палыме улмаш, вот мо. Мемнан деке умылтараш, ушнам почылтараш да йöраташ толын – кеч изишак да ушда келгемже, ончалтышда вияуе, моло вере мо ышталтеш – ужса, пален шогыза.

Ынде палена, Шöлыш – кап дене кылдалтше огыл, тудо кап семын ок лунчырго, ок тоштем, ок пыте, ок шоутем. Да эшежым кап семын ок вашталт. Библий туныкта, Юмо – тугаяк Шöлыш, кап дене кышкарлалтын огыл, тудын ни чек-границыже, ни формыжо уке. Нимо денат кылдалтын огыл, висен налашат ок лий, шинчадат ок уж, шинча вет уэгарым, йырым-йыр мо улмым ужаш веле ышталтын. Туныктен ойла эше Библий – нимогай чекшат

уке гын, иканаште чыла вере лийын кертеш, ужеш-колеш, пален шога.

Тыгайжым, мутат уке, умылаш пешак неле, шкенаш шонен лукмына семянак гына шижаш тыршена. Туге тунемалтын, могай ўзгарым але иктаж-мом эше весым шке кидна, ушна дене ыштен кертына, Юмат пуйто, шонена, тудымак веле шотлан конда. Молым пуйто огешат керт веле... Чыла вере да иканаште мемнан кокла гыч кў шуэш, ну? Иктат да нигунамат. Тугеже Юмат иканаште да чыла вере лийын кертшаш огыл... Ме шочынак тугай кышкаран улына. Теўыз сер воктек толын шинчын, урзо тич вўдым кошталына да...

О! – Ышталал колтена, – пытартышлан саде теўызет мыйын лие: мый тудым урзышкеш кучем. Пўтынек ынде мыйын! Чынак, теўызын чўчалтышыже ынде кидыштыже. Но тидын годымак вес вере улшо еў-шамычат, тўжем-ле вес серыште шогышо, теўыз вўдетым иканаште коштал налын кертыт; кунар кўлеш – нал, садыгак кугу вўдет ок пучо, чыдырикат ок лий, огешат вашталт. Куатшат, вўд йымал илышыжат ондаксе гаяк кодеш. Налза, кучылтса, куаныза, курым-курымешлан сита.

Тыгак Юмо денат. Чыла вере да ик жапыштак. Тол да Христос лўм дене Тудым шке декет чон шокшо улдышмутет дене ўж, тўням поро оньышвитымаш-чудо дене темыже, чыла шўдырым верыштыжак кучыжо, кушкыл атыланыже, нўшмў шытен лекше, да вондыжо, вургыжо парчам, саскам нўлтат кучыжо; Юмо, тыланет ни могай авыртыш, кышкар але чек-граница уке. Тыгак йўратымашыжланат мучаш ынже лек, порыжым мыланна мучашдымын да тичмашын пўлеклен шогыжо.

Юмым чарен шогалташ але кышкареш кышкарлаш шонышо – шогал, мом ыштылат?! Тудын шочыктымымжым ала-могай ик вер але кундем дене ит вискале. Тыйже вет океан ончылно шанчаш пудырго веле улат. Ала тый кенета тылзым верже гыч кораўдаш йўным муынат? Ала

Мландын пӧрдмыжымат чарен шогалтынет – тек тудо шке йырже ынже пӧрд... Тыгай шонымаш вуйышкет толын гын, могай ушдымо улат тый, могай мыскынь – шогал, вет Юмо деч кугу от лий, тек Тудынак ыштышыже тыйым эреак куандара, а пытараш ок таратыл.

Кузе мый кызытат авамлан йомартлын куанен илем! Эн шергаканже туддеч мо кодын гын, лу ияшем годым эреак мыйым тыге туныктен: Юмо – тиде Шӱльш, Мучашдыме, Курымашлык да Вашталтдыме. Юмын тиде пале мутшо ўмырем мучко пеленемак ила. А кунам айдеме Юмын Шӱльш улмыжым, Мучашдыме, Курымашлык да Вашталтдыме улмыжым чоныштыжо коштыкта, нигунамаат Тудым ўшаныдымын ок ончо, алди-булди шонымаш деч, Юмо тидыжымак ыштен ок керт дыр манме коктеланымаш деч, жапыштыже ойырла.

Библийымат южо еў Юмын Мутеш пыштен ужаш ок вашке, моланжым шаўгат умылтарышна: шке ок керт да пуйто, шона, Юмат кертшаш огыл. Юмын Библийым шулдыраўдыше кугу вий семын огыда шотло да ўшанымым пыртак чарнен улыда гын, тудым уэш лудын лекса, ала ынде ушда пурен, ала иканаште ынде умыледа? Ончалза тудым, шарныза пӧрт окна йымалне йӱр деч вара погынышо лавыран вӱдым ужшо еўым – кенета пуйто тудо океан-теўыз воктек толын шогалын лийже! Ала ончычсо дечат чотрак шканда Юмын нимучашдыме куатшым почын кертыда? Могай улыжым, Тудым, шӱм-чон денак шижыда. Христосын ойлымыжла, „Юмо – тиде Шӱльш“ манмылан вуйын шогыман, тулеч вара коктеланаш ўжшӧ йодыш иканаште йомеш, ончык ужмо Юмо айдеме тукумын пашаштыже эн поро тўвалтыш да вий, Тудак Библийын серыше-влакын ушыштым, кидыштым виктарен. Юмын кӧ да мо улмыжо рашеммек, палымек, чылажат иканаште шке верышкыже шинчеш.

Кокымшыжо: Библий Тудым Личность манме, чынже денак илыше еў семын почын ончыкта, молан манаш гын,

Книган тўвалтыш лостыкшо гыч мучаш марте ойлалтеш: „Юмо йөрата“, „Юмо ойла“, „Юмо ышта“. Еў мом ыштен кертеш, тудак Юмылан возалтеш. Еў вет шижащ, ужаш, шонащ, тўняште чонан улмыжым чылалан ончыкташ ышталтын, „Эй, мый улам, ончыза, кидда дене кучылтса, мый улам, мый!“ манын кычкыралмешке.

Мландысе илышыште еў капше улмо дене серлага, туге пўралтын тудлан. Мемнан чагремалтше, пўнышкен да шинчыралт илыше уш-акылна лудымо, шылдыме, капдыме Шўлышым ынежат пале, огешат шинче, шке ончыланже сўретлен огешак сеўе, тидлан икана шканже тугайыш савырнаш кўлеш! Вара уэш пўртылаш. Да шочшетлан каласкалалаш, лишыл еў-шамычетлан. Тыланет нуно огыт ўшане гын, чонетлан кузе чучеш ыле? Юмын туныктыма гыч умылена такше, мемнан капна курымашлык огыл. Да курымашлык – лач Юмак гына, тидым ойлымат ок кўл. Чоннаже кызыт капыштына ила, палена. Чон ила гын, капат ила, да мўўгешла: кап ила гын, чон ила. Пешак сайын шижына ынде, колымына годем мемнан личность манмына кап гыч утлен лектеш да ондакак тудлан пўралтше корно дене кая. Чыла тидым ончык ужына ужашыже, да садыгак ушыштына ты шонымына, палымына шканже пеўгыде верым ынеж му, ушетак ок кай мо ындыже, верне вет?

Кумшыжо: Библий теве мом пеўгыдемден ойла, Юмо эше Шўлыш да Личность веле огыл. Тудо тыгай Святой да Чын Существо. Бытие Книга гыч тўвалын, Чонпочмо Книга марте Юмо Шкенжым Святой Юмо семын палдара, мом Тудо ыштен гын, кажне посна ыштымаштыже мучаш марте тугаяк веле лийшаш, Языканы айдеме дек тўкнышашлык огыл Тудо, тунарлан Святой, языканы илышым чытен кертшашлык огыл, тунар Тудо Святой. Тунар Святой да пеўгыде Юмо.

Кузе чын улмыжым ончыктен кертына гын, умылен налына гын, илышна иканаште кузе чот вашталт кая

ыле – посна налме айдемыланат, чыла калык-шамычланат! Языкеш вўдылалтше, попана дене пўтырналтше гай айдемым Юмо деч могай кугу урылтышын авырымыжым икана тыланда ончыкташ ыле, ала тунам те Библий гыч утаралтме корныдам пален налыда... Ночко лавыра дене языкеш ненчыме айдеме да курымеш яндарын волгалт шогышо Юмо – теве мо нерген Священный Книга-шамыч ойлат. Скиний ден Храмын Святой ден Святой дечат Святойлан шелалтмышт гычат тидыжым палена. Тидымак ончыкта, шке черетешыже, языкан айдемын, Юмо дек лишемаш тўчышын, Тудлан жертвым-надырым кондымыжо. Лўмын Юмыҗьеҗ-священнослужитель лийман, Юмо ден айдеме коклаште кылым пеҗгыдемдыше. Арулык укем ончымо Законан Левит Книга уло. Тидым Израиль калыкын шуко пайремыштыже палена, Израиль ден Палестинын посна-посна печалт илимышт гычат раш. Юмын Святойжо Шкенжын пеҗгыдемдыме моло негызла гычат раш шижалтеш.

Священный Возымаште ойлалтеш: Тудын Престолжо – Тудын Савятой улмаштыже. Юмын Святой улмыжо да айдемын святой улдымыжо гычак вет Юмо да шкенжым языкдымылан шотлышо, языкшым касараш тореш лийше шуко языкан айдеме коклаште сар тўҗалын да чарныде каен шога. Закондымылык, манеш Библий, Юмо деч мемнам ойырен, да тунар чот ойырен, Тудын Сынже мемнан деч уждымашын петырналтын, да Тудо ынде, шке пеш чот сўрвален огына кумал гын, мемнам огешат кол.

Осалым, тудын кузе осалланымыжым тымыкын ончен шинчаш Юмо утыжден, манме гай, Святой. Да тунар ару – языкан дене иктаж-мом пелештен колташ але туддене иктаж йўн дене тўкнаш – Юмарале! Осалын пурен шумыж деч ончыч айдеме да Юмо вашла эсогыл кутыренат улыт. Вараже тиде кыл йомын, айдеме Юмым тетла ужын кертын огыл але мўҗгешла – айдемыже тудым тетла ужын кертын огыл. Иисус Христос гоч веле тиде кыл ила.

Иисус Христос гоч айдеме кунам-гынат Юмо дене кылжым уэмден кертеш.

Айдеме шочынак шке шотшо дене языкан; күшкө шкенжым шынден гын, нимомат вашталтен да монь ок керт, языкан йылмыж дене Юмын пылышыш мутым ок шукто. Курым-курумешлан айдеме шукертак тўнямбач йомеш ыле, йөра эше Юмо мучашдымын умылен да чаманен моштымыжлан туддек Шке Эргыжым колтен, кугу урылтыш гоч Шкеак пашмам пыштен.

Юмын Святой улмыж гычак Христосын колымо амалжым пален налын улына. Чын Святой улмыжак, языкым касараш йодын, чот йөратымыжак Иисус Христос деч титакым орлык гоч сулаш да айдеме тукумлан Серлагышым пөртылташ күштен. Мемнан кумалме Юмына – чын Юмо, Святой Юмо, шоям чактарыше Юмо, да Тудак шкетын шочыктымо Эргыжым колтен, Шкеж дек корным почаш шүден. Айдеме тукумлан колтымо польшыжымат, айда-лийже ончен, огына шотло да пеўгыдемдыме Законжым шукташак огына пиж гын, нигунамат порыжым вучен она шукто, лачак веле вучен шога мемнам!

Нылымшыже: Юмо – тиде Йөратымаш. Библий дене палыдыме-шамыч умылен огыт мошто тыгай мутым – „Юмо – тиде Йөратымаш“ (1 Иоан. 4,8), Юмын Пүртүсьштыжө молыжым сайын палат манашат нимогай негыз уке. Палаш төчыдымыжө кунам вара палаш тўвалеш? Нигунамат.

„Йөратымаш мутым ойлышо-шамыч, ме, тидын гоч мом каласынена, мом увертарынена гын? Мемнан түрлө-түрлө йылмыштына тудо эн шуко кучылтмо, эн тоштем, ягылем пытыше мут. Тиде ояк кучылталтеш кыдал деч ўлыкыла „мутланыме“ годым, түрлө шакшымат, осалымат, укшинчаш таратышымат я шинчаора ойла, я тушта, я шижтара. Кумда, яндар чоншижмашнат тиде мутыштак: Родина, Эл, Юмо. Тыглай кутыркалымаштыже тиде мут дене мо гына ок ышталт шого гын! Ме түрлө вере экс-

курсий дене кошташ „йӱратена“, „тамле когыльым кочкаш „йӱратена“, „йӱратена“ – у автомобилъым, мемнан пӱлемеш кучымо шпалерымат „йӱратена“. Чынак, чынак, ме ындыже нимом шоналтыдеак тушкена шке йӱратыманам пырыслан, пийлан, кеч-могай ужар араман, тулеч молат. А Библийыштыже „йӱратыманаш“ гоч мом ойлат вара, „Юмо – тиде Йӱратыманаш“ манме так шочын огыл, очыни.

Тыште пеш вашке гына йоуылыш корно дене каен колташ лиеш. Йоуылышыш ида воч, манын колтышаш. Юмо чынже денак Йӱратыманаш гын, чылажат пеш сайыс, – иктаж еу шоналтен колта да куана: эреак мый куанле да пиалан лиям, молан манаш гын, языкшылан иктат, тудын шотышто мыят, нимогай вашмутым кучаш ок тӱвал. Ондалатат, йолташ! Юмын Святой улмыжо кажне языкан еуым чот наказатлаш йодеш, ик-нимогай титакетат шылын ок код. Но Юмын йӱратыманашыже эн языканланат эрныме корным муаш да туддеч утлаш полшен кертеш. Конешне, языкым ыштыше айдемыже Юмо дек мелын шке кумылын савырна гын. Юмын йӱратымыжак огыл мо Иисус Христосым пудалыма гыч утарен огыл, ынде Тудлан кӱра языкан айдеме тукым Юмо дек корным муын кертеш, эрыкталтеш, проститлалеш. Ырес деч посна моло йӱным Юмо ужын кертын огыл. Да тидыже тыгак лийшаш ыле: айдеме-шамыч, ончыза, Юмо ыресеш тендан языкда верч пудалалтын, кузе орланен! А теже, тыглайшамыч, языкланда кузе чот орланышаш улыда! Теве мом каласен пуэн Тудо мут деч посна.

Юмын эн ару йӱратыманашыж шотышто ида коктелане, тиде – Святой Йӱратыманаш, илымыж годем титакше уке улмаш гынат, арам титаклыме еуым вес тӱняште кузе вашлийыт, шонеда? Мландӱмбалсе орлыкшо денак тудо сай верым сулен. А тыгайже мемнан коклаште мочоло! Кеч-могай шем языкда уло гынат, Юмо тендам йӱрата, эрнаш корным ончыкта. Ты йӱратыманаш огыл гын, мем-

нан кокла гыч иктат ончыкылык илышлан ўшаным ок кодо ыле. Но Юмо – тиде Йӱратымаш. Тудын йӱратымыже курымашлык. Эн кугун „Юмо мемнам чот йӱратымыжым тидын гоч ончыктен – Христос мемнан верч эше языкан улмына годымак колен“ (Римл. 5,8).

Юмын йӱратымыже да проститлымыже тунарак раш да ўшанлык коеш, кузе айдеме чыла тидым мут дене каласаш йӱным муэш. Адакшым палыман: океаным мут дене кеч-кузе сӱретлен ончыкташ тӱчӱ, ала-моетым толаше, садыгак, шке миен уждегеч, пӱтынъ сылнылыкшым, куатшым от пале. Эн кӱкшӱ йӱратымаш денат тыгак. Шкежак тиде йӱратымашым огыда уж, огыда шиж гын, Юмо дене икоян огыда лий да Тудым пӱтынек шӱмышкыда огыда пурто гын, Тудын ыштyme оньышвитымаш-оньышлийдымашыжым, чудым, пален огыда нал.

Чыламыжат пуйто уш дене пален налаш лиеш, шонена. Мемнан ушнаже океан виса кумдыкым да илыш келгытым авалтен ок сеҥе, тидлан йӱнештаралтынжат огыл, сандене Юмын Йӱратымашым, океан гай чоншижмашым ӱндал кертдымын кодына. Ушда дене умылен-пален кертыда мо шем ушкалын ужар шудым пӱтырал кочмыжым, – да эшежым, ешарена, молан тудо ош шӱрым пуа? Ош тӱсшӱ нигуштат укес! Саде шӱрым йӱыда-кочкыда, вийым погеда. Адакшым изи гына пырчым мландыш шуэда, тыланда пашажат пытыш, вӱдым веле Юмо деч вучен коштыда, кунамрак йӱр толеш ыле, маныда. Ну, Юмо йӱрым колтыш. Вараже мландыште да тиде пырчын кӱргыштыжӱ мо ышталтеш, кузе ужар вурдо кӱшкӱ кӱза, тӱжвалныже ужарге да кӱргыштыжӱ йошкар тӱсан арбуз – могай ученый тӱрыс каласен кертеш? А вет те арбузым кочкыда, моктен-моктен авызледа! Мо тугай электричество, кузе тудо волгыдым пуа – пӱтынекшак шымлен налыда мо? Огыдат шоналте, кузе тиде лиеш, лач тыгодым мемнан серыме книгам почын пыштен улыдат, волгыдо полшымо дене лудын шинчеда.

Юмым ўшаныме дене веле чоныш шығдараш лиеш, Тудын колтымо Эргыжлан, тўням Утараш толшо Иисус Христослан ўшаныме дене. Ўшанаш тўғалда веле, тунамак коктеланыме пыта, шўмыштыда ару да раш лиеш, йодышат ок код, да тудо лийшашат огыл – Юмо уло але уке? Шижыда, тиде йодышыжак ала-кузе йўндымын йоўга. Иледа гын, шўлен, шижын кертыда, йолда мландўмбалне ошкылеш гын, кузе туге „Юмо уло але уке“ йодаш тоштман? Юмо лийын да эреак уло, лияш тўғалеш манме айдемылан ситен ок шу мо? Пале – да пашажат пытен.

Кузе тый, маныт мыланет южгунам, ўшанен кертат – Кө да Мо тудо тугай, Юмыжо, да эреак ик оўай вуйышкеш толын пура. Ик изи рвезе кужу шўртө мучашеш кылдыме юж кишке манметым колта улмаш. Пагытшат тиде оўай сомыллан пешак келшен толын, виян мардеж пуэн, йўрат уке. Каваште кучен ончаш лийшашлык гай пыл-шамыч ийыт. Кагаз кишкет эреак кўшкө да кўшкө нўлталтын, тыге пыл коклаш йомын.

– Мом тый тыште ыштет, – ик айдеме рвезе деч йодеш.

– Мый кагаз кишкым колтылам, – вавештен тудыжо.

– Теве кузе улмаш. Кузе палет тидыжым, вет тый кишкыжым от уж.

– Чынак, – каласен рвезе, – мый тудым ом уж, кидем дене веле шижам, чотрак шупшылмыж годым шўртыжө шупшылалтеш. Сандене ўшанем: кўшнак коштеш!

Айдемын мутшым Юмынмутлан ида шотлен уж. Шкендам чаманен, Тудын ойжым шығдарыза, шўмыштыда вара тугай шокшым, левым шижыда, туге чот ўшанлын ылыжеш тудо – иканаште паледа, Тудо чынжымак уло.

НЫЛЫМШЕ ГЛАВА

ЯЗЫК

„Молан манаш гын, чыланат языкауыныт да Юмын чапше деч ойыралтыныт“.

Римл. 3,23

Юмо тунарак вара чыным йӧратыше да айдеме тукумым аралыше гын, молан менан коклаште шыде, ойго да азап, индырымаш озаланат? Кушеч тыняр ужмышудымышыже погынен кертын? Молан ме шканна кумалаш йӧршӧ причандал-шамычым, кугу властьян-шамычым, шонен луктынна; сар алтарь, темын кертдымаш, шкенан парыш ончылно вуйым савалтен шогена. Молан гын Юмынак ыштыме, Юмын гаяк сынан улшо-шамыч, ме, тынар локтылалт кертынна, эсогыл вараже Юмо лӱмынак лу заповедь-ойпидыш але сугыньмутым луктын да нуным шукташ кӱштен? Молан, пытартышлан, мемнам шкенан деч аралаш лӱмынак Юмо Шке Эргыжым колтен? Кузе туге лийын кертын: Юмын пуымо чонанак, кок йолан айдеме-шамыч, шучкылан да языклан чоныштым почыныт да языкеш пеугыдемыныт?

Чыла тидым умылаш манын, ме вес тӱрлӧ йодышым пуэна. Молан ик калык вес пошкудо калыкше умбак пийпырысла, ушдымо янлыкла кержалтеш, еш почеш еш шалана, кажне эрденесе газет тич увер: чондымылык, пуштедымаш, вӱр, вӱр, вӱр... Айста шкенан илышнан тӱвалтыш памашыж декак пӧртылына лучо. Адам шочмо историйым узмакыште уэш шергалына. Бытие манме Книган первый главажын почына.

Южо еҗже тыге малдалаш нигузеат ок сӱсане: айде-

мым шочыктымo историй тўв-тўвалтыш гычак шоя, миф. Йоча кушеч шочмым шылташ манын, лўмын пуйто тудым шонен лукмо. Уке, тиде тыге огыл. Библий раш каласкала, тўвалтыш годым мо улмаш, мо лийын, тиддеч вара айдеме тукум нигунам чарнен шогалдеак, манаш лиеш, шкенжым шкеак, шке кидше да ушыж дене пытарымашке ошкеден да ошкеда.

Юмо вет тўням ик тичмашым шочыктен, чыла шотыштат сўралым, келшымашаным. Тўвалтыштак саде мотор тўнйатым айдеме шке кидше дене кораўден, да кызытат, таче мартеат, ме тыге ыштымыжлан моткоч чаманена, пўртылтынена, кунам уэш пўртылеш гын, манын шонена.

Шочыктымo пeўгыде тўням тугаяк тўвалтыш гыч мучаш марте шонен ыштыме шотан айдемылан пўлеклен. Адамын але языкше уке, чыла шотыштат сўрал да пeнгыде, молан манаш гын, Юмын ыштыме эреак мучаш марте мотор да пeўгыде, тушко нимом ешараш. Да тиде языкдыме, сўрал да пeўгыде айдемылан Юмо эн шергаканым пуэн – эрыкым. Юмо тудлан ойырен налаш лийме эрыкым пўлеклен!

Тўвалтыште айдеме пещерыште илен улмаш, – чытырыше, орен кычкырыше чодыра янлык, пўртўсым шке кўлешыжлан кучылташ гына шонен кертше ик янлык. Ойыртемжат туштак гына: шугыным кучен, перен кертеш, ир янлыкым, туддеч ньомаракым, кычка, кушкыж коштеш. Адам гын йўршын вес тўрлў, ушан-шотан, уш виян да кид виян. Капше сўрале. Юмо воктенак коштын да кутырен кертын. Юмын кўштымыж почеш виктараш тудо Тўняшке кугыжа лияш шочын.

Рай-узьмак садыште илымыж годым Адам, адакат пeўгыдемден ойлена, шкетын гына ушан-шотан, айват капкылан первый айдеме... Эн шергаканжым Юмо тудлан пўлеклен – эрыкым, нимо денат аклаш лийдыме эрыкым. Адамет тичмаш эрык дене пайдаланен: Юмын ойым ко-

лыштыш але колышташат огыл, кўштымыжым шукташ але шукташ огыл да ваштареш гына каяш, шкендым пиаланым ышташ – эрык, пиалдымым ышташ – эрык. Молан манаш гын, лач эрыкак веле илышыште эн кугу пиал. Но вет кузе тиде эрыкым, пиалым кучылт моштет, кушкыла пўрымашетым шке кидет дене савыралат – Юмын ой почеш илет ма, йөршын вес корным ойырынет ма...

Тыштак кия чыла проблемын тўвалтыш ярымже, молан манаш гын, эрыкым налше айдеме ончылно кок корно почылтеш. Лач ик корно гына лиеш, весыжым тыйын ончылно петырат гын, тичмаш эрыкет пытенат кайыш – уке тудо, да эрыкшат ынде эрык гай ок чуч. Эрык вет тиде – кўлешыжым шканет ойырен налаш, илышетын сынжым шканет келшышын йөнештараш.

Ме тынар илымаште изишак ынде пален шогена, шуко шуко ўдырамашым, пөрьеўым ужынна – ик ончалмаште нуно ару чонан да честный, шойышт моштыдымо улыт, молан манеш гын, тугайыш савырнаш, шойышт моштышыш, ок кўл пашам ыштышыш савырнашышт йөн лийын огыл! Шукын оўыштым перкален ўшандараш тўчат, якыбе эн сай улыт, а викшым ончалаш гын, нунын йыр илыш шкежак тугай улмаш – плока лияш йўнан огыл, нуным плока койыш деч арален шоген. Нигунамат языкым ыштен огынал гынат, тўрыс пеўгыдемден огына керт, пуйто эреак тыге лиеш да язык мемнан дек ок пиж.

Юмо вончаш лийдыме поргемым Адам ончылан орален огыл. Кузе шонет – туге иле, тыланет тичмаш эрык пуалтын, тек моштымет семын пайдалане. Мом Юмо ыштен гын, чылажат, манна вет, мучаш марте пеўгыде да мотор гын, тыгаяк илыш сын Адам йыр лийын: ойыро шке кумылет почеш – Юмылан служитлаш шонет але уке.

Адам узьмакыште, манына, йөршын нимогай языкым ыштен огыл, ончылныжо пўтынъ тўня почылт возын, айдеме тукумын эше нигушанат возалтдыме историйже, манаш кўлеш, перо тўкныдымō ош пергамент... Саде пер-

гамент вуча, могай первый глава тушан сералтеш, могай корно дене кайыпшаш умбакыже пытыдыме айдеме тукум.

Юмо Шке пашажым пытарен. Айдемылан күлешан садыште могай гына саска шуын ок шого! Шке сынже почеш Тудо тўвалтыш гыч мучаш марте сōрал да пеўгыде айдемым шочыктен, шке эрыктарет – тудат шке пашат, эрыкет уло. Чыла палыше Ача самынак Юмо вучен: могай корным ойырен налеш тудын игыже.

Чынак, тиде кугу испытаний-экзамен! Теве саде тат толын шуын: Адам, нигон темлымым вучыде, эрыкше почеш чын але шоя корным ойыра, молан манаш гын, корныжо тудын ончылно ятырак.

Да ойырен налеш тудо. Мо лийпашым чыла сандене шкеак вачўмбакше пышта, ончыкылык айдеме тукумлан примерым ончыкта. „Моланже, иктын перступленийже чыла еўлан титаклымаш...“ (Римл. 5,18).

Молан манаш гын, адакат шижтарена, Адам вет айдеме тукумын тў-тўвалтыш айдемыже. Нигон тўкныдымō яндар вўдан памаш мландым шўтен лектын, ойырен нал: ала тый нимучашдыме саскан, киндан сер коклаште йогышо кугэвер лият, ала кў коклаште пōрдшō, ўмыр мучкет сырыше да кумылдымо лавыран вўдкышкалтышыш савырнет, йўдшō-кечыже кече логалдыме йўштō шелшылашке витет, шканетат, весыланат пиалым от кондо, саскат тый дечет ок шоч, пушеўгыжымат вожшыге мушкын йōрыктет да пеленет туржын наўгаат.

Айдеме да тудлан пўралтше тўня тынар пиалдыме улыт гын, тидлан Юмым нигузеат титаклаш ок лий. Титакше Адамын вачўмбалныже кия; Юмын мутым колыштын, шот дене ласкан да пайдалын илен, тукум нерген айватлын азапланышаш олмеш, тудо эрыкшым вес сомыллан кучылтын – языкыш шўкышō чонан настам, кишкым колыштын. Юмын чынет тудлан керек. Сандене мемнан да эртыше, шушаш тукумнан эн поро шонымашыже тыгаяк веле лийын кертын: Адамын язы-

кыш шуѓгалтмыж деч ончычсо кечылам мөүгеш пөртылташ.

– Но тидыже пешак чаманыдымым ончыктас! – кычкыралынак колтеда те. – Молан, так манащ, мемнан первый кугезынан йоуылыш ойырен налме корныж верчынде чыланат ме мутым кучышаш улына? Молан тыгай кугу жапыштат илыше тўняна тырлен шуктен огыл? Ёмыр мучкына саде языкан титакымак мо нумал коштшаш улына?

Айста пычкемыш да лавыргыше вўдан эвер декак пөртыл колтена, чара кўан коремлаште тудо мўтыралт шинча. Молан вара саде эвер шкенжын йогащ тўвалме саскан да киндан чапле пасулашке пөртыл ок керт? Молан шке коремжым тудо коден каен ок керт, – тек йытыра, сўрал вўдыш савырна!

Огеш керт шол, молан манащ гын, ок керт. Тидым ышташ шкенжын вийже уке, вет ойлышна, Юмо чылажымат тўвалтыш гыч мучаш марте чаплын, тўрлатыме ок кўл семын ышта. Да ик гана веле. Вўдет ик гана тымык да ласка серлам коден, шканже шыгырым кычалын каен гын, мөүгешла корным тунамак да ёмырешлан йомдарен. Но шонак гын аруешташ, тымыкешташ – тудлан йон эреак уло. Корныжат пеленжак кия. Эвер тидым ок пале да кучылтын гына ок мошто.

Онъышвитымащ-чудо эреак такше лийын кертеш, чылажат Юмын кидыште, лавыран вўдпўтырем гыч айдеме тукым адакат тыныслыкын сўрале верышкыже толын лектын кертеш. Но меже ала тидым огына уж, ала виешак ынена пале. Орлыкан илыш гыч нигөат пуйто утарен ок керт – ушешыже тиде чот кўэмалтын, орлыкат сандене, шотла тудо, мучашдыме, саде корно денак веле кайыман пуйто – тебе вучен шукта, саде лавыран йогынет уло-уке эрыкшымащ йомдара да тўнямбал океанеш койдымо лиеш.

Эвёрын историйже – Адам годсек йогышо келге да тўр-

лө савыртышан, азапан, ойган историй, утыр веле келгырак вынемым шканже кўнча, мучашдымылыкыш порволаш ямдылалтеш. Орлыкан йўкнам кавашке виктараш тўчена да такше, полшашат эреак йодына – эре садыгак шоям веле кычкена, Адам гаяк улына. Чыташ лийдыме поргемыш вольшыла веле Юмым сўрвалена, тидын годымак шылтален ойлашат огына аптыране. Юмо тыгаяк кертше да мучаш марте пеўгыдын ыштышак мо манын коктеланаш тоштына, пунчалжым каргена. Чаманымыжланат, йўратымыжланат шылталена веле.

Ме йўршеш монден пытарен улына – Адам вет айдеме тукумын вуй еўже улмаш, тугак, кузе вуй еўлан элыште президентым шотлат. Президент тўвал пуа гын, уло Америка тыгеак ышташ пижеш. Президент пунчалым луктеш гын, калык пунчалме гаяк лиеш.

Тыгеракын, Адам – айдеме тукум вуй. Языкыш камвозын да шоям шўмышкыжō пуртен гын, тудын дене пырляк эше тўняш шочын шуктыдымо тукум-шамычат языканак лийыт, Библий пеш раш ончыктен пуэн: Адамын языкше верч тудын тукумысо кажне еў пеўгыдын вашмутым куча. Бытие Книгаште возалт кодшо тиде языкым ме пеш сайын пален шогена, Адамын тыге орлыкым кочмыла когарген илена. „Мланде тыйын верчет каргалтын; туддеч орлыкым кочмыла кочкын илаш тўвалат, ўмыр мучко мыняр кече эше тылат пўралтын. Имывондым, пирывондым кушташ тўвалеш тудо тылат; пасу шудым кочкын илаш тўвалат. Шўргет мучко пўжвўд йоген кочкаш тўвалат шке киндетым, тыге шуйна тыйым налме мландышке пўртылмешкет, пуракак улат да пуракак кодат“ (Бытие 3, 17-19).

Евалан гын Юмо тыге ойлен: „Шукемденак шукемден шогем тыйын орлыкетым мўшкыран лиймет годым, чер лоўгаште тый йочам ышташ тўвалат; да марьет деке шупшылташ тўвалат, да тудо тыланет кугыжа лиеш (Бытие 3,16).

Вес мутым кычкаш гын, тыге лектеш. Адамын первый языкше улмылан кӧра сай саскам да киндым гына шочыктышо мланде умбакыже сай кушкыл йӧре удамат шочыкта. Садыште йылдырге веле коштедыше айдеме кочмо шумыж годым пушеҥге дек кидым гына шуялтен, да чийышашымат, вуй ўмбалне леведыш кўлмымат шоналтен моштен огыл гын, ўмыр мучкыжо ынде пашам ыштышаш, шкенжым шоналтен моштен огыл гын, ўмыр мучкыжо ынде пашам ыштышаш, шкенжым да пўтынъ ешыжым ончен лукшаш. Ўдырамаш, Адам дечат чртрак йылдырге кошташ тунемше, нимом шоныдымо наста, ынде кугу орлыкыш возын. Ынде пӧрьеҥат, ўдырамашат, чатлама гай нелылыкым чытен лектыныт гынат, ўмыр мучаште чонге-капге колышаш улыт, чонжо веле, вара шогалына, ылыжаш эрыкан.

Айдеме тукымыш язык Адам гоч толын, але мартеат туддеч эрнымыже ок кой, сеҥымаш тидын шотышто лийын огыл. Библий туныктас, кузеракын Юмо Адамлан шекланаш шўда, языкым ыштымыж деч ондакак; шинчымаш пушеҥгын саскажым кочкат гын, колен колтет, манеш. Библий тыгак эше ойла: Юмо Адам ден Евалан саскам пуышо лияш пўрен, шукемын кертыда, мландым калыкаҥдеда, манын. Юмын сын почеш ышталтыныт гынат, языкыш вочмекышт, Адам ден Ева шке икшывыштан шкеныштын тўсымак веле пуэн кертыныт. Санденак нунын икшывышт Каин ден Авель языкын эмлаш лийдыме черже дене черланышак шочыныт, шке ачаштаваштын койышыштымак веле койыныт, умбак шочын толшо тукымланат ситареныт. Сугыньлен кодымо почешак ме чылан языкан улына, кеч-кузе тыршена гынат, туддеч пўтынекак кораҥ огына сеҥе.

Мом гына ышташ тӧчымӧ огыл Адамын йӧратыме, тудын илыме узьмакым пӧртылташ! Тунем толашенна, философийыш шуҥгалтынна, тўрлӧ религийым шонен лукмо, правительство полшымо почешат кутан языкым да

монь пытараш төчымö. Языкын ондакак кышкарлыме вуйушна дене Юмын айык вуя да ару шонымаш дене гына ышташ лийме пашам ышташ төчымö. Эреак сайым шонен гына тўвалме пуйто, чыла айдемылан сай лийже, шоналтын. Южгунам сомылна чылам куандарен. Но ик пашанат лектышыже Юмын гай огыл. Чыла шинчымашна, вияўме корнына, „мый кө улам“ манашак веле таратыше планна, ончык кайыме куатна але пеш пычырик ужашак веле лийын кодеш, корнын тўвалтышкыжак пörтыл шумо огыл – сандене. Моланже, уэш да уэш ме Адамын гаяк йоўылышым ыштылына: шкена лукмо правана почеш шканна шке кугыжа семын лийнена; вийлан гына ўшанен, Юмын законжым шукташ тўвалынат огынал.

Тўнямбалым сеўен налше языклан верч Юмым шылталаш кумылна лекме годым айста тўткынрак шергал лектына. Юмо вет шке мучашдыме чаманымашыжлан көрак, нигуш наўгайдыме корным коден лекса манын, Шке Эргыжым колтен да Адамын язык касарыме йөнжымак, экзаменжымак пўрен улмаш, Адамын чытен лекме дечат кугурак орлыкым пўрен – ыресеш пудалалташ. Сотана Иисус Христосым Адам семынак алгаштарен, языкыш шўкен. Дьявол манмет, Явыл, Иисус Христослан властым да чапым кучыкташ лийын – Тольык тидлан Тудо Юмо деч кораўшаш. Адамланат тудак ыштылын шке шакше пашажым Ева гоч.

Алгаштарыме ваштареш кузе шогымыжым, Иисус Христосыным, нигөн да нимон денат от таўастаре! Явылет Тудлан тўнямбалсе чыла кугыжанышлам ончыктылын, нунын пўтынь чапыштым Тыланет пöлеклем, манын, Тидлан верч Тудо Сотана почеш кайышаш, а Юмын почеш огыл. Саклышына тыге вашештен: „Кораў мый дечем, сотана; моланже, возымо: „Шкендын Господь Юметлан кумал иле да иктылан, Тудлан, служитле“ (Матф. 4,10). Алгаштарыше ончылно кугун чапланымы-

жым, да чыла айдеме тукумлан, вес гана толшаш тукум ланат, Шкенжын языкдыме улмыжым ончыктен.

Алдымылыкна, көргө чон пүртүснан начарже денат ончыктен улына: да, чынак, Адамын икшывышт улына, кышаж почеш вуй сакен каена. Кертывна тудым шудалын, игылтын, вурсен, но садыгак тудгай лийын кодына.

Адамлан могай күкшытым налаш кўлын да кушан йоўылыш лийын гын, мемнанат ик кечат тиддеч посна ок эрте. Явылын чоян шыргыж сөрымыжө ден Юмын чын мутшо коклаште ойырен налаш кўлын гын, эреак кок-теланена. А такше вет кажне кечын Юмо дек лишылрак лийын кертывна ыле, молымат шкенан почеш шупшыл кертывна ыле. Узьмакет вара тунаржак мемнан деч мўндыр ок лий улнеже... Адам тудын деч арам кораўын. Ох, арам.

Эреак ик тугай кечым вучена пуйто: шояк, чер да колы-маш тўвыт пытат. Адамын уэмше икшывыже лийына гын, тушкат шуына ыле дыр да... Кызытше шке языкнам шканнак шагалемдаш, а то гын пытарашат возеш. Вес главалаште тебе ужына, айдеме тукумын тўв проблемылажым шукташ манын, Юмо мом-мом ыштен.

Жапын тўвалмыж гыч таче мартеат айдеме, Юмым шотлыде, властыым шкаланже руалтен налаш тырша, эрыкан лийын, мом ойырен налын кертывн гын, лачак шканже кўлешым веле, мо шке коваштыжлан эн лишыл, мутлан. Тидыжак агур пундашке шупшеш. Мланде ўмбалне ондаксе цивилизацияын, иктынат веле огыл, мочол пудыргыжо кийылтеш! – тидак огыл мо ончыкта Юмо деч посна иктаж-мом шотаным да курымашлыкым ыштен кертдымыже? У пудырго, у пиалдымылык кажне кечын уэш да уэш ышталтыт, туге гынат айдеме агур дек лишеммыжым нигузеат чарнен ок керт.

Чыла тидым чылажымат ик ончалтыш денак ятыр ончылгоч ужын да мучашдымын чаманен моштышо Юмо пален шоген, эреак ушанрак лиймынам вучен. Мыйын йод-мем, туныктымем шуктыза манше гай, тудо эн чын корны-

мат шукертак ончыктен. Ончыза-ян, Адам ончылно по-чылтшо кок корно тўвалтыштак тынар кужун юватылына. Ойырен налаш эрыкан улына. Ме эше, пиалешна, Юмын еўым чаманыме, вучымо курымыштыжо илена, тудо мемнан ўмбака наказаний ынже воло манын, чараклен шога.

Языкын тесте дене-тесте дене погынымыжак пиалыш лекташ огыт пу. Тидлан верчынак, лач тидлан верч, шукертсек шонымо утопий манмашкыже миен ок шу. Кажне планже, чоўымо кажне цивилизацияже пытаргышлан эре шалана, пурак дене петырна, молан манаш гын, кажне тўвалтышыже чын деч өрдыжтө. Ончалза курымла дене мардежеш шўшкалт шогышо чапле пөрт деч кодшо кў меўгылам, пудыргылам – чыла тиде языкеш шўй даўыт варныше пиалдыме айдеме тукумын арам толашен кийымыжым ончыкта огыл мо?

Айдеме, очыни, шукертак йомдарен мо ышталт кертмын да тудын амалже шотышто курымла гыч куснышо законжым, а тудо Сандалыкыште эн рүдө закон лийшаш. Мо ышталтмыже раш, тудо; но амалже, амалже могай, мом гына ышташ ит тўвал – чыла вере первыяк амалжым ончатыс: молан тиде ышталтешыже? Лийын кертеш, кызытсе „прогрессын“ философийже айдемын шинчажым утларак йымыктара? Ала, лийын кертеш, айдеме шкенжын окмак теорийжымак шепкаш пыштын лоўеш – тиде ўшан, пуйто айдеме тукум эркын но чактараш лийдымын саеммашке виктаралтын, пытаргышлан тудо чыла велымат юмыла волгалташ тўвалеш...

Ятыр философшо туге тунакташат рат: кызытсе тўнян атом шеледыме трагедийже ончык кайымаште шоныдымо-вучыдымо явление веле. Тидым пеўгыдемдаш вара шарналтат дыр историй гыч икмыняр примерым, маныт, тунамат ончык корно пычкемыш ыле, кид шўма гына муын улына, но садак вет волгыдыш лекме, сеўыме! Кызытсе шўлыканы кечылам, умбакыже ала илена, ала уке манмым, нуно эрласе кечан кечыш кайыме дене умылта-

рат, тиде, маныт, тыгак лийшаш, аван орланыме деч посна йочат ок шоч. Тўня денат тыгак лийман, малдалыт. Еўшамыч пондашым сакеныт гынат, малдат, йоча садыште тўрлө вере пернылше нолнерак улыт, иктаж шўдө ий гыч ушанрак лийыт гын веле...

Но Библий рашак увертара, мом ышташ естественный наука-шамыч огыт вашке: пўртўс шкежак мемнам Шочыктышына, Тудын да айдеме ваштареш виктаралтше вий улмо нерген шуко факт гоч шижтара. Айдеме адакшым шкеак тўкан-почан шояче-шамычын ондалчык пашаштлан Юмым шылтала. Мондеден кудалтен тудо, вет тўня ончычшо тыгай уда лийын огыл, язык веле тыгайыш шуктен! Шарналтыза, Юмо айдемым йөршын ик-нимогай языкдымым шочыктен, а айдеме языклан көргышкыжө пураш йёным пуэн. Кеч-могай осалынат тўвалтыштыже саде тўв языкак кия. Саде язык айдеме тукумлан тўвалтыш азапым пыштыме годсо гаяк. Ынде тўрлө семын севен налеш, шуко йёным верештын. Саде языкак Африкысе дикарь-ирайдемлан кидышкыже кошар умдым кучыкта да шкеж гаяк лишыл еўым пушташ тропик чодыра гоч колта. Саде первый языкак шуко тунемше, чыла моштышо пилотым самолетыш шында да саде тропикыштак бомбым нимогай утситым ыштыдыме, ойго толшашым палыдыме ял ўмбак кудалтыкта.

Нине кок еўым шўдө ияш куатле культура ойырен шога. Иктыж нерген веле сайым увертараш лиеш: летчикше чыла моштышо, чыла палыше культуран еў. Иктын кидыште умдо, а весыныште – самолет да бомбо. Иктыже буква палыдыме, весыже – тўжем дене книгам оқышо. А пашашт дене вара нуно чот ойыртемалтыт мо? Коктынат огыл мо шке жапыштышт илыше еўшамычлан огыт ўшане? Шкем шке йоратымыштак огыл мо нуным ваўаш, пытараш колтен – иза-шольо нерген мут йөршын мондалтын, „ит пушт“ манме Юмын сугыньмутым көжө шуктен? Бомба шкежат ала утларак цивилизациян, тыглай умдо

семын капыш ок керылт, а иканаште пытара, колыметым шижынат от шукто... Погынен-чумырген оралалтше йодыш тўчанам шукурак да шиждерак пуштедымына дене мо чактарен кертына? Лишылнам йўратыме олмеш, нунылан колымашым веле кондена.

Тўнян чыла шўлыкшў, азапше, ситыдымашыже, нужнаже, сарже-ияже, икте-весым ушет кая ишен, мыскылен, индырен толашыме – чылажат ик изи мутышто – язык! Чот кумдан палымыжак огыл тиде мут, модышкат пурен огыл пуйто, а ончыза, мочол чын.

Языканы улат манмым еў-шамыч нимаат огыт йўрате, кеч нунын кугезе-кугезыштак ўп мучаш марте языкыште коштыныт, эсогыл тукум тўўалше Адам ден Еват. Но Библий ойла: „Моланже, нимогай ойыртемат уке; чыланат языкаўыныт да Юмын чапше деч посна кодыныт“ (Римл. 3,22-23). Библий пеўгыдемда эшежым, кажне айдеме мландыште языкан еўлан шотлалтеш. Тиде чоткыдо мутлан иктаж-кўок ўшане да шкенжынымак тўя гын, пастор дек икана язык нерген кутыраш толшо еўмыланем эреак шарнымашкем толеш-пўртылеш.

– Пагалыме пастор, – саламлалтын тудо. – Мемнан приходышто тыге шуко да тыге раш мемнан ыштыме языкна нерген ойлымыдам кўлешанлан огына шотло. Ўдыр ден рвезе-шамыч, тыште язык нерген тынар шуко мутым колын, шкештат языкланаш тўўал кертыт. Молан тыгеракын вашталтен ойлаш огыл, мутлан: мемнан молодойож йўўылышым ыштылеш, але вес семынрак савыралаш – мемнан самырык тукумнан эше шкем кучымаште кўлешан шонымашыже уке. Язык нерген раш почын пуымо ок кўл, шонена. Тудо таратылеш веле.

Пастор верже гыч кынелалын, пўлка гыч аяран кленчам налын, толшетлан ончыктен. Кленча ўмбалан кагазым пижыктыме, тушан кугун да раш возен шындыме: „Аяр! Ида тўкў!“

– Мом те мый дечем йодыдаже? – каласен пастор. –

Тиде возымым ўштыл шуаш да олмешыже весым шын-даш мо, тыгайым, так манаш: „Шере настойко“? Ужыда вет, кеч-могай кагазым пижыкте, кленчан көргыжө ок вашталт. Тушто, мый палем, аяр.

Язык – чылалан палыме первобытный манме языкак, Адамым тудо ўлык шуўгалтарен, тудын верчак огыл мо вачўмбалнына осалым нумал коштына! Да ынде шереласка мут дене лўмдена гын тидым, мо пайдаже? У мутышто нужналыкым огына шиж, тоштыжым мондыман огыл. Молан манаш гын, адакат ушештарен колтена, порыж деч языкше ала-мыняр шуко пачаш оралалтын гынат, мо лиеш тудо – кызытсе айдеме чынжым умылта-ренат ок мошто. Тиде моштыдымыжак чын корныш лекташ мешая, Христос йыр илышнам вораўдараш ок пу.

Акрет годсо Юмынмурышто тыге муралтеш: „Кава нерген кө ойла гын, чыланжак огыл тушко пёртылыт“. Тыгак язык шотыштат. Огына пале гын, мо тугай уда паша але язык, айста ме, кужун юватылде, Библийын туныктымыж дене палыме лийына.

Куштылго шонымашнам кычкен, язык нерген түрлө күлеш-окылым вўдыл кертына, айдемын айда-лийже ыштылмыжлан шочын, манына. Тиде, манын кертына, кырча-марча веле. Но Юмо тудым трагедий манеш. Изирак тугай пиалдыме случайланат шотлена пуйто, а Юмо лўмда: шакше. Айдеме шкенжым эреак язык деч пыдал налнеже, а Юмо ойла – языканак улат, сандене тыйым утараш ямде шогем. Очыни, ындыже рашак: тудо оўай йоча модыш огыл, а пўй пурын лўдшашлык шучко, ыштыманак огыл!

Тыгеже гын умылыза, Юмын эреак ушештарыме языкше могай вара?

Доктор Ричард Биль языклан вич түрлө умылтарем-мутым ончыкта:

Икымше тыгай, – Язык – тиде закондымылык, Юмын законжым торжан пудыртымо лиеш (1 Иоан. 3,4). Юмо

порылык да осаллык коклаште чек-границым пыштен. Тиде чекым вончен, осалын кугыжанышкыже уждымын да торжан вончена, титакан улына – законом огына шотло. Юмын лу сугыньмутшым пудыртен, нагорный проповедь-туныктеммутшо ваштареш каена да Юмын законом пудыртена, титакан лийына, языкан.

Апостол Иаков раш туныкта – чынак, ме титакан улына, тыге палемда: „Кажне алгаштаралтеш, капйодмыжым, похоть манмыжым, шукташ төча; капйодмыжо, нужнаден, языком шочыкта, а ыштыме язык колымышым шочыкта“ (Иак. 1,14-15). Вот лач тудланак, Юмын Законжым пудыртымыланак, сугыньмутшым вончен кайымыланак, чыланат ме языком погышна.

Кокымшо: Библий языком чынлык уке семын сүретла. Чын укеже чын деч утлымым ончыкта, туддеч кораумым. Чын укеже көргө чоннамак нулташ тунемын, эреак ме чын шонымынам еу деч шылтена, тўжвак ынена лук. Юмыланат ынена ончыкто. Илышыште моло семынже оклий манмына гыч, айдеме чон пўртүс гыч, языкан пўртүсшө гыч, лектын шога.

Иисус Христос локтылалтше көргө чоннам пален, тыгерак ойлен: „Моланже, көргө гычак, айдемын шўмжө гычак лектын шога осал шоныш, закондымын ўдырамаш дене малаш төчымө, пуштедымаш, шолыштмаш, оксам ондален налмет-мочет, шыде, шоя, тўрлө кўлдымаш, көраныше шинчаончыш, юмым мыскылшпомак дене лўмдымө, кугешнымаш, ушдымылык. Чыла тиде осалже көргө гыч чымалт лекын шога, да айдемым амыртылеш“ (Марк. 7,21-23).

Кумшыжо: Библий языком цельыш логалтыдымаш манеш, могай цельым шке ончыланет шындет – тушко от логалте, – вес мут дене, юмын цельже – Христос. Мемнан илышнан мучашыже, лектышыже, цельже – Тудын семын илаш тўвалаш, лач Тудгаяк лияш. Мемнан дек толын Шкеже ончыкташ: чынак, тебе кузе сайын, икте-весым ик

кугу ешлан шотлен, мландыште илаш лиеш. Да кунам примержым огына шарне, огына акле – шкенаан илыш цель деч торлена.

Нылымшыже: Язык тиде – преступлений. Вес семынже, айдеме, шке йодмыжым, шонымыжым, кӱлешыжым гына шотыш налын, Юмын власть чекыш пура, границым вонча. Ситыдымаш огыл тиде, Юмо дек йӱратыме уке веле огыл, тиде шкем Юмын олмыш шындаш тӱчымӱ ойго, лач шкендын „мый кертам, мый улам“ манмашеш пеӱгыдем шогалме азап. Уло шӱмет дене, капет-вӱрет дене Тудын дек чакемаш тыршыме, языкым пытарыме олмеш, шкендым ончык шындет. Кугешнымаш, шкем кӱшкӱ шынден ужмо – тугаяк язык, могай улыт, мутлан, шолыштмо але айдемым пуштын кудалтыме. Лийын кер-теш, языкын ты определений манмыже иканаште умы-лаш лийшашат огыл, пешак тудо кугу огыл языкла веле чучешыс такше. Шарныза-ян аяр темыман кленчам. Шканем шке оза улам, шканем шке полшем, тетла иктат илашем йӱным ок ыште манын, шкем кугыжа семын шотлышо-шамыч шке праваштымак веле палат... Сандене нуно йӱын, шакше пашам ыштыл коштшо, кӱн дене шуын, тудын дене языкаҥын малыше семынак, кугу титакан улыт. Нунын семынак Юмо ончылно мутым кучат.

Иисус Христос каласен: „Айдемылан могай польыз, кунам тудо уло тӱням сеҥен налеш, а шке чонжым эмгата?“ (Марк 8,36). Тидым кызытсе мут дене умылтара-ш гын, тыге рашемден огына керт ыле мо: „Тичмаш про-мышленный областылан король лиймыж дене айдемылан могай польыз, кунам тудым шкенжым рак кочкеш, да илышыштыже тетла тудлан нимат ок кӱл, поянлыкшым кучылт ок керт? Могай польыз диктаторлан – уло тӱням але пел тӱням, маншаш, сеҥен налын, тунамак тудлан оса-лым шонышын пуляж деч, пуштедышын кӱзыж деч лӱдын-чытырен илыман? Утыжден пеӱгыдын, тӱргоч осалланен, шке йочажым туныкташ тӱчышӱ ачаланат

могай польызшо, кушкын шумек вет нуно тудым садыгак шотлаш огыт тўвал, ужмыштат ок шу, колаш тўвалше пиалдыме шоўго дек миен огыт тошкал?“

Шкем шке йоратымын, вес семынже, эгоизмын, языкше – эртен кугу язык!

Визымшыже: язык тиде – ўшаныдымаш. Ўшаныдымет язык лиеш улмаш, моланже, тудын гоч Юмын чынжым мыскылыме семын аклалтеш. „Юмын Эргылан ўшаныше еў ўшанжым шке кўргыштыжў арала, ўшаныдыме еў Юмым шоячылан пыштен ужеш, молан манаш гын, Шке Эргыж нерген Юмын каласымымат ок шотло, укеш веле лукнеже“ (1 Иоан. 5,10).

Лачак тиде ўшандымылык кавасе капкам ончылнет тўчеш, тамык капкам почеш. Ўшаныдыметак Юмын Мутым кораўда, мемнан Саклышына Иисус Христос деч ўрыджеш кода. Ўшаныдыме-шамычак Евангелий мутым пылышышт дене огыт кол, петырен улыт, Христосын ыштыме оньшвитымаш-чудыжымат пуйто нигунам лийдымылан пыштен ужаш веле шонат. Ынешт пале.

Язык шкеж почеш колымашым шупшылеш, ик айдемат языкын гильотиныж деч эше утлен огыл, тудын гоч шўмжым эрыкташ пўралтын огыл. Сакче-шамычат, еў-влакат языкым шўрен, укеш луктын огыт керт. Христос гына языкым кудалтен да туддеч эрыктен шога. Чот языканын пўрымашыжат пўтынек Тудын кидыште, вес тўняште касараш тўвалмым вученак шога. „Моланже, языкын сулен налмыже – колымаш“ (Римл. 6,23). „Языкаўше чон, тудо кола“ (Иезек. 18,4). „Айдеме нигузеат шке иза-шольжым сулен ок нал да Юмылан тудын верч сулемпогым ок пу“ (Псал. 48,8). „Шият нунын, шўртнят нунын – Господьын шыде кечынже саклен огыт керт“ (Софон. 1,18).

Айдемын аралалтме улыжат ик верже Голгофышто, кудо ончыкта: „Лобный вер“. Йырым-йырже шучко чонаншамыч пудалалтыныт, а покшелнышт шуркалыше иман

вондым вуйжо йыр пўтыралме Айдеме. Кидше да йолжо гыч вўр йога, шўтлышў őrдыжшў гычат тугак йога, шинчашкыжат вўр йоген пура, – а кў Тудын ончылно шога, чыланат воштылыт да Тудым игылыт.

Кў тиде тыгай Личность, пыткым-орлыкым чытыше, кў Тиде Айдеме, мольшт мыскылаш да пушташ гына шонат? Тиде – Юмын Эрге, тўнян Князьше, Каван колтымыжо, языкеш урналтше мландым да тушто илышым утараш толшо. Тудак, кўн ончылно ангел-шамычат, шке чурийыштым петырен, кумык пурен возыт. Но садыгак Тудо шучко пу дене ыштыме ыресеш пудалалт кеча...

Мо Тудым тыгай шучко верыш конден вара? Йўраташ туныкташ мемнан дек толшо Айдемын кў вара индырен тынар? Тидым ыштеныт тыят, мыят, молан манаш гын, мемнан ыштыме да ыштышаш языкна верч Христос ыресеш пудалалтын, мемнам сулен налын. Тиде времаште айдеме тукым эн келге вынемыште гай лийын улмаш, языкаўын, мучаш марте шуын. Молан őrаш, эсогыл кечат ончал кертын огыл, чурийжым петырен!

Саклышемже мыйын чот вўраўын,
 Господь мыйын кола...
 Кў язык гыч вўраў ден
 Шупшын лукто чылам.

Тиде ыресеш язык шкенжым шке, чот кушкын, эртен каен. Христосым пудалыме йўк мыланна эрыкыш омсам почын. Вожылтыш ден ужмышудымашын эн языкан кўкшытышт Юмын порылык ден проститлыме кўкшытшў дене сеўалтыныт. Юмын Агнецше шеўгелан ыресеш Тудлан ўшаныше-шамычын ыштыме пўтынь языкышт пудалалтыныт. Колымыжак мыланна ўшаным шочыктен – садыгак кунам-гынат чыла язык тўняште сеўалтеш. Тудо мемнан верч колен да мемнан верчак ылыж кынелын. Айдемылан Юмын пўлеклыме Чынжым вўр дене пеўгы-

демден коден. Тачат те але вараш кодын огыдал, Юмым шүмышкыда налза, шүмышкыда Юмым пураш йодса – да теат языкын пимышкен кылдышыжым руден кертыда, тендан ончылнат волгыдо илышыш Христос лүм дене омса почылтеш, чонда колыма гыч утла.

ВИЗЫМШЕ ГЛАВА

ЯВЫЛ

„Молан манаш гын, мемнан вурсымына вўр да капсулык (плоть) ваштареш огыл, но начальстве ваштареш, власть ваштареш, тиде курымын шем тўняжым вуйлатыше ваштареш, кава йымалан иланыше шыде шўлыш ваштареш“.

Ефес. 6,12

Мо таче йырым-йырна ышталт шога гын, чылашкыжат сотанан ондалчыкан первый амалжак варналтын. Тиде шукертсе тушманым тыге сўретлен колта: „Кугу дракон, тошто кишке, маналтешыже явыл да сотана, уло Саңдалыкым алгаштарыше“ (Откр. 12,9), тудак огыл мо, палена ынде, чыла калыкым да еў-влакым языкыш шупшеш. Пашаже кажне ошкылышто палдырна.

Ўшаннам луктын каласена веле, ынде тўня, манына, тыныс илышыш лишемеш, – да тунамак икте-весе ваштареш ваш шогалше, вашла кучедалше мутйогын тўтанла кынелеш, огына ўшане, пуйто тунамак мемнам чот индыраш тўвалыт. Шукертсек ямдылалтше сомылна чылажат вўдыш кая. Сотанан пашажак тудо веле: айдеме тукумын румбыкан йогынжо куандыме да лавыран коремже гыч жап мучашыш лишеммеш лектын ынже керт. Тудак огыл мо Эдемьште Адамым йоўылыш корныш тошкалаш алгаштарен кертын. Ынде чот ўшана: Адамын чыла тукумжым шем вынемыштыжак куча.

Мемнан коклаште шонен моштышо айдемыжат тугай уке дыр, кў явыл нерген вуй йырже нигунам йодышым

пӱрдыктыл ончен огыл. Улыжо, конешне, чылалан раш, улак тудо. Тудын кугыжанышыж дене, тӱрлӱ уда пашаж дене кажне ошкылышто гаяк вашлийына. Йодышыжо туге ок шого: уло тудо але уке, а палаш кӱлеш, кузе лектынже?

Адам ден Еван кечылашт гыч ме ынде палена, явыл шкеже Юмын первый айдемым ыштымыж деч ончычат илен улмаш. Осалат ондакак лийын, уке гын вет Юмо осалым да порым палдарен моштышо саскан пушеұгым ок шочыкто ыле. Шкеак лончылен лекса-ян. Осал ок лий гын, тудын деч аралалташыжат нимолан, пушеұгыжат огеш кӱл.

Тыштыже ме пеш кугу тайна ончылно лийына, мо илыш ылыжын, тылеч кугужо лийынат огыл, очыни, эн чот путаялт пытыше да тӱрлӱ йыжыұан. Кузе туге лийын кертгынже? Юмо – Чыла кертше, Йӱршын Святой, Чылам Йӱратыше, да кенета Тудо осалым шочыкта, явыл пуйто вийым налеш. Молан Адамлан коктеланаш пуашыже? Молан Юмо явылым шкенжымак колымаш дене иканаште пытарен огыл, кунам тудо кишке коваштыш шеұын пура да Евалан ок кӱл шонымашым тушкалта?

Библий такше икмыняр вашмут гайым пуа. Но эреак тыгодым пеұгыдемда: айдемылан мучаш да тичмаш вашмутым палашыже пуалтынак огыл, тудын марте, кунам эше явыл да тудын кычалтылмыже уло, тидыжак пуйто Юмылан кугу планжым шукташ полша.

Айста эше ик лончым почын ончалаш тыршена. Адамын язык корныш тошкалмыж деч ончычак, эше Юмын тӱням шочыктымыж годымак, тудо, тӱня але Сандалык, пайлалтын улмаш. Кажне пайже ангелын (ынде сакче манаш тӱұвалына, вес семынже суксо) але архангелын улмаш, нунышт Юмын кид йымалне шогеныт. Апостол Павыл мыланна тидын нерген ойла: „Мо каваште да мо мландыште, ужмо да уждымо, уло, престол ма, кугыжаныш ма, начальстве ма, власть ма – чылажат Тудынак,

Тудланак чоҥымо“ (Кол. 1,16). Библий шуко гана ушеш-тара сакче да архангел-шамыч нерген, нунын коклаште кӱлешан радам лийын, иктышт-весеышт деч куатлырак да виянрак улмашыныт.

Очыни, явил тыгаяк кугу виян кава ужашын вуйжо ул-маш, мландӱмбалне, шке сферыштыже, мом шонен, тудым ыштен керттын. Люцифер лӱм дене палыме, вес семынже „волгыдан“ – „светоносец“, тудо шке праваж почеш Юмо дек пешак лишне шогышаш. Да, очыни, тудо Господын йӱратыме кулжо лийын; жап эртыме семын кӱргешыже эгоизм тулет, шкем кугеш шындыме, чыла-чыла пытарен, йӱлалтен толшо тулет, сеҥаш лийдымын ылыжын, пӱтынек авалтен налын, вараже кул лийме шуын огыл. Молан кул шотышто кошташ, лучо Юмо дене тӱр шогаш!

Лач тиде пагытыште Юмын воляже почеш ышталтше сӱрал да шот дене илыше тӱня шельышталтын, ик ужашыже Юмылан ваштареш каен. Явил, конешне, иканаште шке шонымыжым чоян ончыктен, шке властшым ойырен пеҥгыдемдаш пижын. Юмын правленийыште шке налын шогымо верже гыч кораҥын да, ӱлыкшырак мланде ужашыш волен, увертарен: мый, ескыч, Кугу Юмо дене тӱр улам. Юмо тудым ала-кунам тиде тӱнян князшылан шогалтен улмаш, да тиде пост гыч кораҥден огыл, кеч Иисус Христосын ыресеш колымыж деч вара тидлан законеш негызлалтше кугу амал лектын. Тыгеракын, ӱлык волен вочшо явил тылеч вара эреак Юмын ваштареш шога, Тудын дене кредалмаште ила. Чыла кертше пеш куатле кугыжа семын, шем сакче-шамычын кугу сар вийышт дене пырля, тудын кид йымалныже шогышо кашак дене, мландыште шке кугыжанышыжым чоҥен шында.

Иисус Христос да Тудын тунемшыже-шамыч явил улмо шотышто нигунамат коктеланеныт огытыл. Матфей Евангелийыштыже Иисус Христос ден явил коклаште лийше, чынже денак эртыше мутланымым ончыкта

(Матф. 4,1-10). Кид дене кучен ончышаш гаяк чын улшо явылым фарисей-шамычат паленыт-тунар нуныжо ўшанен шинчыныт, эсогыл тыге ойлаш тўвалыныт, пуйто Иисус Христос Шкежат явил-шамычын пуымо вийышт дене гына чаплана! (Матф. 12,24). Иисус Христос Шкежат явылын мландўмбалне улмыжо, могай кугу власть дене пайдаланымыже шотышто раш пален шоген.

Явылын вийже нерген мутым лукташ гын, тиде Апостол Иудын колтымо уверже гычат рашемеш: „Михаил Архангел, явил дене Моисейын капше шотышто ўчашыме годым, чот титаклыше судым увертараш тоштын огыл, но каласен: „Да тек Господь тыйым чактара“ (Иуда 1,9).

Сын-кунжо денак явылым палыдымына, умылыдымына кушеч толеш вара? Кокла курымлаште сўрет мастаршамыч тудым тўрлө семын мыскылен сўретлылыныт, шарнеда чай инквизиций тулеш йўлатыме юзо кувашамычым, тўрлө ученыйым, тулеч молымат. Кошар калпакым ушшалтат улмаш, а тушто – ия сўрет, тўкан-почан да монь, эреак шеме. Икманаш, мыскылтыш сўрет. Молан тыге ыштылынытше, шонеда? Айдеме шочмыж годсекак явил деч лўдын ила. Сандене, чытырмыжым чактараш да чараш манын, игылташ, мыскылаш тўвалеш, пуйто тудо вольык гай тўсан, шаўтат ойлышна, тўкан да кистычке почан, тулеч молат. Кидешыже шаньыкым кучыктат, чуриешыже пеле одарын гай шыргыжмым пижыктат; Ты мыскынь сўретым ужын, кажне шоналтышаш огыл мо: „Кай, тыгай мыскынь деч мом тынар лўдын толашенам гын, айнаш жап!“

А чынже гын тушто. Явил – тиде тугай существо, пешак кўкшө да писе ушан, куатле, мотокочак талантан шўлыш, тугайым шонен луктын кертеш, өрат веле. Ме огынат пале але йөршын монденна, явил шке шотшо дене, лийын кертеш, эн ушан, эн кугу талантан Юмын сакче лийын. Тудо мучаш марте нимом вашталташ кўлдымө шўлыш, Юмын пуымо тыгай кугу талантым шке

шонымыжым шукташ гына кучылташ шонен пыштен, Юмын пашат тудлан ынде керек! Аргумент манмыже тёр-латаш күлдымө гай виан, планже моткоч чаплын негыз-лалтше, логикыжым нимо семынат чактараш! Юмын эн куатле тушманже, тыште тыш-туш тёртылшө настат, күчан да тўкан, пота мучаш гай почанет, огешат шижалт. Нимучашдыме кугу виан, кугун чапланыше князь, волгенче гай писе ушан, шкенжым ончыкташлан эн изи шелшымат иканаште муэш, шке пайдажлан ала-момат ыштен мошта.

Явыл тиде шоя пророкым нимат огыл шочыктен кертеш, лач тидын дечак шекланаш шўда Библийна. Нимоланат ўшан уке годым, тений саманыште, коктеланыме, шўлыкан пагытыште, тудо шоя кугыжамат шогалта, анчыкрисымат шочыкта – антихристым, маншаш. Тудак у религийым луктеш, тушто тольык мемнам Саклышылан вер уке. Черкымат нёлтыкта, тушто Христослан нимом ышташ. Тудо шканже служитлаш ўжеш, тольык Юмын-мут деч посна.

Апостол Павыл тидым ончылгоч шижтарен ойлен: „Но лўдам, кузерак кишке шке чоялыкше дене Евам алгаштарен кертын, тугак мемнан ушна ынже локтылалт ыле, Христос деч, тудын тыглай улмыжлан көра, кораўмына ынже лий ыле. Моланже, иктаж-кө толын, вес Иисусын туныктымыжым шаркалаш, кудым ме шаркален огынал, тўвал кертеш. Альыже вес Шўлышым, мемнан налдымым, налына гын, тудлан пеш кугун мелын шогалына ыле... Моланже, тыгай улыт шоя апостол-шамыч, шоям ыштылше кашак, Христосын Апостолжын тўсым налыт“ (Кор. 11,3-4,13).

Ме ончылгоч палена: у Анчыкрис лектеш да еў-шамычын, калык-ылакын ушыштым, шўмыштым алгаштараш пижеш. Ты пагыт лишемеш да лишемеш, сценыжымат ямдылен шындыме – куш пурашат огына пале ынде; лўдыкшө кугыжалана, уло тўня пий-пырыс орала икте-весе

үмбак пижеш. Шоя пророк нерген увер кажне ошкылышто вашлиялтеш, мемнан кокла гыч шукужо ты акрет годсо драмын пытаргыш кыдежшым ужеш. Тиде кызытак, мемнан жапыштак, лийын кудалта гынат, нимом от ман, жапым ме палемден огынал. Илышын скоростышо кечын кугемеш, пүртүс локтылалтеш, событий почеш событий вашталтеш, икте весыж деч осалрак да шыдырак, чыла вере тугай үдырамаш ден пөрьеу-шамыч лектедат – ала шке чонйодмышт почеш, ала кугешнымыштлан кōрагына явыл велым, я Юмо велым шканышт ойырат.

Тиде пытаргыш кредалмаш илаш-колаш чот виян мўгыралт ылыжеш, тыгак, кузе тыште ойлымо, моло семын огыл, тушто ногōланат чаманымаш ок логал, полышат ок тол, да иктат ок утло. Ты кредалмашын айдемылык вариантше узмак садыште ылыжын – явылет айдеме тукымым алгаштарен да Юмо деч корауден, кажне еуым шке корныж дене гына колтен, амалже кызыт шотлаш тўалшашлык огыл, пытыдымын шуко, кажнын, тугак сотананат, шке чонйодмыжо. „Чыланат ме йомын коштна шорык семын, кажне шке язык корнышкыжо лупшалтын; да Господь Тудын үмбак мемнан верч ышталтше языкым тупешыже орален“ (Исаия 53,6). Тиде шуйнаш тўалеш жапын пытымешкыже, поро вийын мучаш марте сеуымешкыже да престолыш Чын Кугыжам шындымешкыже.

Кызытсе татлан кок кугу вий йыгыре шогат, кум иктешлык: Святой дечат Святой Троица (Ачаже, Эргыже, Святой Шўлыш), да нунын ваштареш сотанан кум иктешлыкше – тудлан айдеме тукымын кумалаш тўалмыжым кузе гынат да лишемдаш тырша, кумалыктынежак. Сотанан кум иктешлыкше (явыл, анчыкрис да шоя пророк) сўретлалтын святой Иоаннын Чонпочмаш-Откровенийыштыже: „Да ужым мый драконын умшаж гыч, тыгак янлыкын умшаж гыч, эшежым шоя пророкын умшаж гыч лекше кум пакыз шўлышым, ужава гайым (Откр. 16,13).

Ик секундланат, ни йол ўмбалне шогымет годым, ни малымет годым, тыйым нине ваштареш шогышо кок вий огыт кодо. Ик тугай татат уке, кунам те шке воляда дене огыда решитлен керт: кудо вий могырыш вончаш – осалышке але порышко? Явил эреак пеленда шогылтеш, алгаштара, лўдыктылеш, тўрлым сўра, шкем йўратымыдам ылыжтара. Да эреак вес велныда тендам йўратыше Иисус Христос – вучышо, кунамрак те Тудым полшаш ўжыда, эреак ямде шонен моштыдымын тыланда вийым пуаш, осалым сеўашда куатдам ешараш.

Да тугай пагыт кажне айдемын ятыр лиеш: сеўаш лийдымын тендам ишен, шыр манме семын шыгыремдат, нунын ончылно нимом моштыдымо, кертдыме лийыда, ўшанда кумыкталтеш, шке вийкуат дене нимо семынат тыгай тат гыч лекташ ок лий. Лач тыйын нелылыкыш логалметак кўлеш явыллан, эн начар чоншижмашдам помыжалтен, эшеат кугу ойгыш, азапыш шўка, Адамын ойырен налме корнышкыжо пуртен колтынеже – нигунам пўртыл кертдымашын. Вара шкеак ала-мо семын тендам игылт воштылаш, койдараш тўўалеш, пытарен кертмыжлан нимучашдымын куана. Айдеме чонын акше аламыняр кугу олан, элын акшым шога – тидым таклан огыл шонен лукмо, тиде тыгак.

Акыр пагытыштак те шоналтышаш улыда: эше нимат йомын огыл, эше тендан эн кугу полшышыда уло, Иисус Христос! Тендам аралтыш деч посна коден каен огыл, вуча да вуча, кунам полшаш мияш ўжыда. Шкенжымат сотана мланде ўмбалне коштмыж годым чот алгаштарен, Израильын кугыжажым ыштынеже улмаш, но Юмын Эрге коктеланымым жапыштыже сеўен, да языкыш пураш шоненат, тоштынат огыл. Тугак сўрен коден: теат алгаштарыше явил ончылно кажне кечын сеўымашым пайремлаш тўўалын кертыда. „Тудланак вет Юмын Эрге тыланда пеўгыдемден ойла Господын йўратымыж нерген, явил деч сакла, Юмын да тендан коклаш шогалше

осал вийым палдара. Осал вет кажне секундышто айдемын чонжым шке атмашкыже вўдылаш гына шонен коштеш. „Айыкештса, ида мале, молан манаш гын, тушманда тендан, явил, ырлыше лев ганяк коштеш, кўм нелаш кычалеш“ (Петр. 5,8). Библий такше явылым личность семын ончыкта, тудо пычкемыш виса демон тўча дене вуйлата, нунышт айдемын шонымашыжым, ыштымышым кидышкышт налаш тыршат. „Князьын воляж дене, южышто вуйлатыше дене, эргынан кўргыштў торешланымаш лектеш гын – шўлыш“ (Ефес. 2,2).

Уло але уке тиде осал явылже манын, нигунамат ида коктелане! Тиде – личность, да шижаш, ужаш, кучаш лийме личность! Да тудо мучашдымын ушан! Таче гына лекше шкендан газетдам ончалза, тудо укеак манын шонедат гын. Радиодам чўктыза але телевизор дене тачысе уверым колыштса да ончыза, вет тыланда тудын шакше пашаж нерген доказательство кўлеш.

Ушан-шотан, кугун тунемше, чыла моштышо ўдырамаш ден пўрьев-шамыч шке воляшт почеш веле илен моштат ыле гын, осалын кид-копаштыже огытыл гын, тунар шучкым ыштыл кертыт ыле мо? Юмын йўратымашыж дене шўмыштым темыше-влак икте-весым иканаште ужален, предатель семын осал кидыш пуэн, вўрым чаманыде йоктарен, лўйкален-пуштеден, шыдым туарен кертыт ыле мо, вет ындыже кече почеш эре иктымак веле колына: толат, кошартат, пуштыт. Интеллигент вургеман, тугаяк сын-кунан-шамыч конференцийыш погынат, молан толмыштым монден, польш кидым шуялтыме олмеш, пошкудыштым, вес элысе ылыш йўлам да тулеч молымат карген шинчылтыт. Шкештак мо тидым ыштылыт? Уке, очыни, нуным явил вуйлатен, аўыртарен, кугешнымашыштым ылдыртенак веле куанен шога.

„Кугун тунемше“ еўын явил чынже денак уло да Юмо чынже денак тудын дене илаш-колаш кучедалеш мо манын, шыргыж-игылт шогышо языкан чонын утыр да утыр

языкым ўмбақше погышын ойлымыжым колыштамат,
ушыштем эреак Альфред Гугын почеламутшым шарнем:

Осаллан ме она ўшане шоўго ачала.
Да тудым ончыко колтен, омсам вел тўчына.
Уке тегак кышаже явылын, кўчан.
Да сотанатын люргымым от му тый кўченат.

Но ко кўнча вынемым мыланна адак,
Арвам ўда пасушто Юмына почеш?
Да, уке „осалет“, ўшанышнак, калтак.
Шукта пашажым кў, пычкемышым ўжеш?

Уке, ойлат, витен мландемын шўргыж вач.
А кўн гын йўкшў тыштак, шуэш умбакракат?
Чурийжым, шучкым, кажне эл ужеш тембач.
Хе, ынде тудо „уке“ лие пеш ракат!

Ах, кў ойла мылам – кушеч лектеш тынар
Осал паша, пуля да кўзў? Вўр кунар йонча-а!..
Ме сотанам чаренна: укеак, тулар.
Кў сомылжым шуктен шога, манат? Йоча...

Чынак, кў террорлан, амырчык сомыллан, обществоын агонийыш шумыжлан ынде мутым куча пуйто? Мемнан ўмбақ шуўгалт толшо орлыклан лач шкеак веле тыгеже вуын шогена, куатле да чыла сеўаш, амыртылаш тунемше осал вий тугеже „ўрдыжтў“ мемнан верч ойгырен гына шога?! Мемнан утыжымат тунеммына, образованийна ушым пычкемышке веле колта ужат, – тыгаят шонымаш толын кертешыс. Научный доказательством кычалын, ушна катыкемын гын веле? – сотанан сверхъестественный вийжыланат огына ўшане да ындыже...

Джордж Гелловой мемнан пагытысе воспитанийыш кокыте шонымашым лукшо надырым пыштен. Тыге каласен колтен: „Тўняште вий да тудым шочыктышо пер-

вый негыз, личный але вес йӧн дене шочшо уло да Юмын ваштареш тавадау курым-курым мучко шогышо уло манмым кызытсе ушна чактарен шога“. Шижыда, шукатшагалат огыл – уке да чыла!

Чынакак, кызытсе уш, явыл уке манын, пеш ласкан шонен кертеш, но осалын принципше тидын дене ок йом!

Кугун чапланыше методический проповедник доктор Кловис Чеппель шкенжын „Туштеммут нерген проповедь-лаштыже“ ончыкта: „Очыни, Иисус Христос Тошто Сугыньмутын святойжо-шамыч дене пырля осал личностьн, явыл манмын, улмыжлан ўшаненак. Мемнан кечылаште ты шонымашым авалтыме“. Но тудак ешара: „Явыл ўмбака сералтше осалын укежлан ўшанена гынат, осалын улмыж нерген фактым нигузеат пызыралын йомдарен огына керт. А язык – тиде шем факт, кеч-кузе умылтает гынат“.

Язык – тиде чынже денак шем факт! Да тудо титан гай вийым поген чумырен, чыла порым темдалнеже, – поро айдеме чонышто ынжат лий. Тыгак тудо шем ўмылка семын оралалтеш, кеч-кушеч толшо волгыдымат шойыштынеже, эсогыл кўшыч толшымат. Ме чыыланат тидым огына пале мо? Палена огыл, шке шинчана денак ужына. Чонна да шўмна денак палена. Шижына. Тидым лўмдаш мутым кеч-кузе кычалына гынат, тудо уло, улак, лийын! „Моланже, мемнан вурсеммутна вўр да сулыкан капвий ваштареш огыл, но начальстве ваштареш, власть ваштареш, курымнан пычкемыш вийжым тўняште виктарен шогышо ваштареш, кава йымалсе осалын шўлышыжӧ ваштареш“ (Ефес. 6,12).

Явыл уке манше кашак осалын, пешак писе йолан улмыжым кузе вара умылтараш тӧчат? Шекланыза, поро увер нигунамат кўлеш еу дек тыге писын миен ок шу, корныштыжо шуко авыртышым вашлиеш. Ынде нуно кузе умылтарынешт тыгай фактым – колымо, пытыме, шаланыме, мланде чытырналтме нерген увер чылт волгенче семын иканаште чыла вельш шарлен кая. Но

шаланышыжым угыч нӧлтен ончо – кунар жап эрта тидлан? Але йӧршынат огеш чоҕалт. Айдемым йол ӱмбак шогалтымешке шепкаж гыч латкандаш ийым, латкандаш кужу-кужу идалыкым шотлыман, мочол ойгым, черым эрта, кунар вургем, окса кӱлеш. А тудым пытараш кандаш грамман пулят сита, кӱзӧ вуй дене вӱргорным коралты-мат, ик грамм аярат...

Пагалымам, южыш кудалте-ян шояк мутым, манеш-мутым сӱретле – юзо вийым налеш кенеташте, кеч-кудо верышкат тунамак миен шуэш. Ынде каласен колто-ян чыным, кугу кумылан поро пашам весылан ыште. Койдымо вий тунамак чаракым шынден шукта, ӱшаным шочыктышо, шӱм ден шӱм коклаш пыштен шуктымо пашмамат огыл, олым пырчымы гына – да тудат кенета волен возеш, ӱшан ок код.

Шке вуя да шке вийже дене сотаналан храмым нигӧ ок чоҕо, кафедрат, тудым чапландарыше, уке, проповедьше нигушеч ок йоҕго. Но сутшым кажне пылыш колеш кажне кечын, кажне шагатын. Нуным тӱня ушдымо поступкыш савырен шындашат рат веле. Койдымо шучко вий уке гынже кузе умылтареда, мутлан, тугайым: кеч-могай айдемат ышталтше шучко да осал пашам тунар тӱткын эскера, вара каласкалаш вашка: э, ончыза, тушто айдемым кӱзӧ дене пуштыныт, а тыштыла еҗ пикталтын, тыгай илышым чытен кертын огыл, тулеч молат. Шинчажат тыгодым ушдымынла йӱла веле, ала куанен ала-мо. А нал поро пашам, кӧ эскера тыйын корно гоч шоҕго инвалидым вончыктарыметым, колымаш деч утарыметым? Иктат. Нигӧланат тиде ок кӱл. А чаманаш верештеш, лач тиде поро пашажак мыланна ок сите. Кумдан увертарен шогыман.

Ынде вес тӱрлӧ ой. Ончылныда пушеҗгыште пешак моторын, сӧралын чевергыше олма кеча, ончен куанет. Воктенак вес олма коеш, туртшо, шуко рожан, чындыме. Иктат мемнам ок ӧкымлӧ да шучко пашак дене ок лӱдык-

тыл, тыге ыштет гын, кырем ок ман гын, тый могай олмажым кўрлын налат ыле? Мутат уке, чевержым, эн сөралжым. Тыгак вет? Вот, меат тыгак ыштылына шол. Мо эн мотор, куандарыше, чапле, поро – ўскырт тагала туддеч савырнена, эре илышыште шукшым кычылына, шукшан саскам. Иктаж айдемым мокташ тўвалыт гын, йолташыже туштак кōранен ойлашат тўвалеш: эй, тудо школышто пырля тунеммыж годым эре кокытаным налеш ыле... Ёшане: явылын пашажак; чыла вере пеледеш гына!

Мемнан языкан мландўмбалне ужмынаже эше нимат огыл, мыланна койдымо сферыште каен шогышо кредалмашын ўмылкажак веле. Поро ден осал илаш-колаш вашла шогат. Тыге шотлена пуйто, мемнан планетына Сандалыкын рўдыжак, моло огыл. Мландысе событийлан пеш шуко вниманийым ойырена. Кагура да чатлама койышна шкенан шинчаланак веле ёшана. Чынак вет, койдымо верлаште мо ышталтеш, кō пала!

А акрет годсо мудреч-шамыч умыленак шогеныт – айдеме шинча, тиде, чынжым гын, пурак лоўгаште кийыше янда пудыргак веле, мом тудо эше ужешыже? Эсогыл шкенжын нер ден пылышымат ок уж. Воштончыш деч посна, конешне. Койдымо тўняште кугу кредалмашым пален налына гын, мом каласена ыле?! А вет тудо каен шога!

Айдеме тугай кугешныше наста, ёлнō ик шыдаў пырчым мушо огытан гай, куштен-кычкырен, шкенжым моктен шога. Ну, йōра, ме телевидений да радио дене кугешнена, мўндыр вельшкат сўретым, йўкым колтен кертына. А чынже тыште тыгай: ондак айдемылан палыдыме эфир толкын вет нигнунамат чарнен шогалын огыл. Сандалыкыште эше мыняр оньышвитымаш-оньышлийдымаш, почдымо чудо уло, кō пала? Ме вет але нимомат огына пале гаяк. Да тиде чудажлан мучашат, тўрат уке. Нунын нерген, ёраш гына кодеш, ондаксе, акрет годсо мудреч-шамыч пален шогеныт, ыштенже гына нимомат кертын

огытыл. Ме манына, пророк-шамычше пален шогенит. Юмо дек лишыл еў-шамыч. Нунак кавасе сферыште чаманыдымын каен шогышо кредалмашым мемнан деч сайын умыленыт.

Явылын ондален кертмыжлан көра Адам шке чон шўлышыжым йомдарен, көргө ужмашыжым, манына лучо, изишак вольык декрак лишемын. Шуко еўже сандене ўзгарымат кучен ончыде аклен ок мошто, тыглай мутлан, пеўгыдемден ончыктыде, судья семынак ок ўшане, тўняште мон капше, кутышыжо, лопкытшо уло гын, тудым нимат огыл умыла, а материальный огыл сферыште, мыскара семын ойлымыла, сўснан апельсиньште иктаж-мом умылаш тўчымыж гаяк кодын. Койдымо тўнян оньышвитымашыж деч, сўралже деч шкенжым шке ойырен. Ончык каласен моштымыжым йомдарен, сандене илашыже пеш йўсў. Мом таче чоўен шында, эрла шалана, эрла ыштымыже икмыняр жап гыч уке лиеш. Кўрылтде, чарныде ышталт толшо процесс гыч ойырлен, тўнян илыше чонан да чондымо ужашыжым йолташ семын порын ок акле, шкенжым шке тушеч луктеш – кугешнымашыже утыжден кугу. Тыгак йўўылыш тошкал колтымыж дене шкенжым Юмо деч ойырен, Юмын тўняште чуч огыл тушман, манаш лиеш.

Адам йўўылыш ыштен колтен веле, тунамак телевиденийын, маншаш, телевизорын южгунам локтылалтмыжым шарныкташ тўўалын: ик канал дене веле ончыкта, тудыжат тўтыра лоўгаште да тўрштылеш. Шуко канал дене чапле сўретым ончыктышаш олмеш...

Экраныште сўрет чытыра да тореш-кутынъ кудалыштше линий дене пўчкылтеш, фокусшат раш огыл гын, ме вет станцийым, ты передачым колтышо станцийым, огына вурсо. Колтымо прердачыжымат налын кертдыме телевизорым мушкындылаш тўўалына, ала контакт йомын, манына. Тыгодымак телевиденийым шонен луکشо ученыйымат огына шылтале. Иканаште диагнозым

шындена, да чын диагнозым, – телевизор шкежак нимо-ланат ок йөрө! Пүтынъ телевиденийжак мыскынь огына маныс. Ала эше антенным сайын шогалтен шуктымо огыл – ушышкына толын пура. Ала эше тугай йөндимө верыште илена, передачым налашыжат йөнан огыл?!

Пүрымашна кочырак да кунар күлеш, тунар ыштен огына нал але кугу чер перен пышта, лишыл-шамычна шиждымын-вучыдымын колен колтат да йочана койкыш возеш гын, эн ончычак Юмым шылтален шоналтена, уф, жапыштыже полшен кертын огыл але йөршын монден! Утильыш лекташ тўвалше телевизорнам рончен оптена да сайын ончыкташ тўвалмешкыже чытенак ачалена. А шке-нам Юмын ончылно телевизор семянак эрыкташ, саем-даш, шўмышкына ўшаным пышташ огынат шоналте.

Чынак, чынак, теве эше ик примерым налза. Палы-мына службо тошкалтыш дене күшкырак күзен – меат шонымына дене тушкак шунена ылыс, калтак, логалын огыл, мый дечем шинчымашыже, паша опытшо изиш начаррак ылыс... Мо, кузе тиде лийын кертынже, эх ма-а... Вот, Юмат, ужын шуктен огыл ала-молан – кыч-кырена, шылталаш пижына. Молан тыгай иктөрлыкым Юмо пытараш пижын? А такше вет Юмо телевизийын тўв инженерже гаяк, мучаш марте сөрал йөратымашы-жым мыланна иктөр колтылеш, чын лияш ўжеш. Нине передачым йоўылыш кучена да телевизор-чоннаже уда гын, шкеак огыл мо титакан улына, шоналтыза.

Чонышкына шыўыше осаллык Юмын чын подеш шол-тен лукмо сөрал тўням шижашна мешая. Языкланна көра сўретшат вудакан гына коеш, ару икшывыже лияш мешая, ме шукыж годым осалынак йочаже веле лийына. Апостол Павыл мемнан олмешат каласен колтен: „Поры-жым, мом ыштынем, ом ыште, а осалжым, мом ынем ыште, ыштем“ (Римл. 7,19). Апостол Павылак чылам авал-тен толшо куатле тушманым, пүтынъ айдеме тукумын тушманжым, ужын да чоносыр кычкырал колтен: „Орлы-

кан да мыскынь айдеме улам мый! Кõ мыйым тиде колымашын капше деч утара? Мый шкемын Юемлан Иисус Христос гоч, мыйын Господь гоч, тауштем. Тыгеракын, мый тудак улам да ушем дене Юмын законлан служит-лем, сулыккапем дене – язык законлан“ (Римл. 7,24-25).

Апостол Павыллан нимучашдыме куатле виян кок вийын кредал шогымыжо раш лийын, пўтынек раш, айдемым нине кок вийын шкешт дек кузе шупшын шогымыштымат капше, чонжо денак шижын, пален. Порылык вий ушнам, шўмнам Юмо дек шупшеш, тидын годымак осал вий мемнан пўтынь капнам шалаташ, тамыкыш колташ толаша. Ме илышыште тидым простанрак умылен шогена: илыш ден колымашын кредалмышт, манына. Господь Кугу Юмынан корныжымак ойырыза, тендам вара илыш ок кудалте. Сотанам ойыреда – ик колымашак веле вучен шога!

КУДЫМШО ГЛАВА

КОЛЫМЕКЫНА МЕМНАМ
МО ВУЧА?

„Мыйын да колымаш коклаште лач ик йол-
тошкалгышак веле“

1 Цар. 20,3

Ойлымо ыле, чыла илышыжат колымашлан ямдылалт-
машак веле. Псалом мурышо ойла: „Кö еү кокла гыч илен
да колымашым ужын огыл?“ (Псал. 88,49).

Курымнам шотлат мо шонымым чыла ойлаш лийшы-
лан. Түням вашталташ тыршена, тудым вуйлатыше вий-
ым шинчымашна, наука, изобретений, открытий, фило-
софий, материализм гоч талыштарынена. Престолыш
шояк юмымат шагал огыл шыңдыл толашышна: оксам,
чистаганым, чапым, айдеме ушым, диктаторым, вож-
ддым – шкенан кумирым. Кузе гына ышна толаше түрлө
уым кычкаш, – мучаш лектышыже икгаяк: „Айдеме-
шамычлан икана колашак пүралтын“ (Евр. 9,27).

Пеледаш тўвалме годымак ўмбақ толын кержалтше
колымашым кажне ошкылышто вашлийына. Вашкепол-
лыш машинан чоносыр кычкырымыже, тойымо бюрон
рекламыже, шўгарла – нунын воктеч ме эртен каена, урем
покшеч ийын эртыше катафалк – чылажат мыланна
ушештара; чынак, колымаш шке нўшкө саваж дене кажне
минутышто, татыште солалтен кертеш. Иктат мемнан
кокла гыч ок пале, кунам тиде тат толеш, а вет шкеже
пеш сайын умылена: але гына илыше улат ыле, коле-
натат...

Доктор Джон С. Вимбиш чыла тидым моткочак икте-

шлен каласен кертын: „Мемнан илышна пешак вичкыж шүртö мучаште кеча. Илыш корным эртымына годым кажне ошкыл йымалне шүгарын йүштö пычкемышыже умшам каралта. Колымаш – уло тўнян тушманже. Кугыжа-шамычат эсогыл товар йымаке вуйым пыштат, врач ден ученый кашак тиде шучко настам дворец капка гыч поктен лукнешт, ынештат поч, – но чоя шоўго кува, юзо кува, шучко юзо кува, күртным чиен шогалше орол кокла гычак мунчалтен пура, коридор дене король малыме пöлемыш шүшкылтеш. Куатле кугыжамат, мландыште мо шонымыжым чыла гаяк шуктышо виян еўым, шем шығалыкше дене петыра“.

Кажне ийын нылле тўжем амыркан шке автомобильшыкышт пытартыш гана шинчыт, тыгодым огытат шоналте таче мөўгыш ала пöртылам, ала уке манын. Лўдыкшö деч аралалтме мочол йöным шонен лукмо гынат, вес кумло тўжем амырканже мөўгешак пиалдыме тат толын шумылан кавара, шукышт нунын коклаште але гына пеледаш тўвалше, локама гай моторын илыш элтем шаралтыше да колымо нерген уш тўрышт денат шоналтен шуктыдымо улыт. Моланже, саде колымаш кува чарныдеак саважым солалтен колта, лупшкедылешак, огешат ончо, – йырым-йыр медицинын саскаже атылана, „лўдыкшым кораўдыше инженер“-шамыч пытыдыме премийым чапле пашаштлан налыт, кучедалыт пуйто. Садыгак кува сеўышыш лектеш, кертмыжым пайремла.

Наукум огына орло, тудын полшымыжлан көра икмыняр уто ийна ешаралтын дыр ўмырышкына. Чаманена тольык ызыра чот, мучаш корнывожышто колымашак чапланен шога, тыглай айдемын, кугу властьдымын, ўмыр кугорныжо Библийште ончыктымо гай кокла пагытым шымлу деч огешак эрте-ла.

Первыяк ончыктышаш мо вара мемнан граждан-шамычын пеледме гутлаштышт шем пеледышым тушкалтыше шўм черыштым. А ракум гын тетла ойлыманат,

тудын гоч йылмым тўгатылмат ок кўл, кўртнўо гай нерже дене пушкыдо капнам тўгатылеш, винтылалт пурен шинчеш да пуреш, пуреш, пуреш! Тўжем дене вес тўняш ўмыр шуде наўгая. Туберкулез, вўр чер, йоча паралич-шўдыр-вочмо, шодо пуалме да молат шке надырыштым айлат, такше эмлыме у йўн да мо да лимитыштым кўчыкемденыт, да сайынак, манаш кўлеш. Статистика эреак кундараш тырша гынат, кокла ийготна кугемеш гынат, курым тўвалтыш гычак шотлымаште, пуштедымыже шке цифрже дене лўдыктылеш гынат, илышын мучашке шумо фактшак вашталтдыме кодеш, мо гынат вет мландўмбалне тиде эн пытартыш чон ойгына.

Аза але гына шочын возын, а ава-ачаже иканаште колымаш дене ушет кая кучедалашат тўвалыт! Ава аламынар ийым тидлан ойыра, кузе гына игыжым ок нуло, ок толаше: вургемжым йытырая, мо кочмым чуч огыл микроскоп дене терга, йырым-йырже пўрт кўргым келшышын тўза, медшўжарын каўашыж дек куржталеш, уколым ондакак ыштыкта. Нимом шотлыде, азаже колашат тўвалеш...

Икмагал эртен каят, начар улметын юапше тўжвак лектеш. Пўй врач шылт-шылт-шылт пералта, шўяш тўвалын, манеш. Шинчатат нўшкемын манын „куандара“ вес врачше, шинчалыкым тушка. Коваштетше, коваштетше, кузе вашке тынар туртын, манеш кумшо эмлызе. Вачеттупет сугырга, уремыште ошкылмет годым минерла веле тоя дене шуркалет, иктаж-кушко миен пернышаш огыл ыле... Вуетат пўрдеш веле, давление. Вий шагалемме дене арматурет лунчырга, лулегет, маннем ыле. Кажне ошкыл колымаш дек шўка.

Черланыме гутлан да монь, эмлымверыште лияшна илышна лўдыкшў аралтыш страхований дене леведмына полша, пытартыш роскот ден кўсыным тўлашна йўра. Кенета умылена: пўтынь илышнажат шуко ий дене шуйнышо кредалмашак веле улмаш, эреак колымашым чак-

тарен шоген улына. Премийжат утыжым тидлан кугу огыл, модын налме икмыняр идалыклык илышна. Кечкузе чояланена гынат, тушман садак сеҗа.

Кузе саде тушман мыланна палыдыме! Илыш семынак огына пале тудым, мом ончыкта, куш наўгая, молан чыла тиде күлешыже? Эй вет ондакше пүртүсым ончен-куанен коштына, йомартле мурым мурена, вашла йўын-кочкын тавалтена, баян почеш пүжвүд декмеш лоўына, калтак! Вольыкым ончена, мланде пашам ыштена, түрлө специальностьым налына. Ёдырым йөратена, марлан налына... Йочам ыштена. Молан чыла тиде күлеш – иктат каласен ок мошто. Колымашат нимогай палемутлан ок кумал. Палена такше, садак мучаш толшаш. Тудын рольжым иземден ончыкташ төчена, түрлө мыскара дене шкенам куандарена – пуйто тудын онал да монь. Йоча шочмылан түргоч куанена: теве мемнам кө шуяш тўвалеш, малдена. Йолташна кола гын, ужаташ миена да вашке гына шўгарла гыч мўггеш чошена, иктаж-мо пижын ынже тол, вара юмарале! Мо каен – тудо кыша, малдена. Илышылан илаш күлеш.

Содык тиде оҗаяк, йолташ-шамыч. Тўняшке у илышым шочыкташ ме тунар вийым, кумылым, поянлыкым пыштена, а тудын дене чеверласышым шўрынак ончалынат туркена, сита пуйто, огынат шоно, ыненат уж: чур, тольык мыйым ит тўкале. А вет тудо курым-курумешлан тетла ок пўртыл, шарнымашат вараже тукум гыч тукумыш кая да тўсшым йомдара, йыгалт йомеш. Мо лие вара? Пурак... Пурак...

Тидым окаш төчымет годым, йолташ-ипташ, мемнан планетыште чумыржо, төремден шотлымаште, кок миллиард еў уло. Шўдө ий эрта да нуным от му вара, чыланат-чыланат колен пытат. Капышт вара нимом-нимом шиждыме лиеш. А мо вара ышталтеш эн күлеш ужашышт, иллышын эн курымашлык ужашышт, – чонышт дене, тидат ок сите, илышын эн курымашлык ужашыж дене?

Тыштак петырналт кия тайна, пеш кугу тайна. Айдемын курамашлык ужашыж дене? Айдемын колымыж годым туддеч можо ойырла? Кушко вара виктаралтешыже саде ойырлышыжо?

Колорадо штатысе Денвер олаште кок ий ончыч ик журналист колен колтен. Тойымашке ужатен мийыше йолташыже-влак шўгар воктене магнит лентеш-тасмаш ондакак возен кодымо тудын йўкшым колыштыныт. Садет чылт шке йўкшө денак нунылан ойла магнитофон воронка гыч: „Таче мыйым тоеда. Мый Юмылан ўшаныдыме-атеист лийынам, да шуко-шуко ий. Юмынмут ерундам, кўлдымашым, колын, келге ужмышудымаш веле толеш. Священник-шамыч моральный трус улыт. Тўрлө чудеса манмет – тиде чылажат шонышылак сўретлен моштымына веле. Казнитлымым ончаш ныл репортерым колташ да толмекышт нунын ужмо фактым кузе ончыктеныт – тергаш кўлеш. Библийыште ончыктым аполстлшамычын ойлымыштлак чыла путаен да луген пытарыме лиеш гын, чыла ныл репортерым паша гыч шурен лукташ гына кўлеш. Мыланем нимогай религий мурымат мурымо ок кўл. Мыйым тойымо паша – изирак да кўлешан порядкым шуктым сомылак веле“.

Тўрлө жапыштат тугай пелторта-шамыч лийыныт, Юмым ужмышудымышт дене черкым ончалынак кертын огытыл, Священный Возымым да Иисус Христосым шкенжым шўктарашат тўченыт. Нимогай доказательство деч посна нуно карат, Юмымат йўкышт дене эртынешт. Историйлан весат пеш сайын палыме: Джордж Бернар Шоу, Роберт Ингерсолл да моло философ-шамыч, тўрлө аргументым конден, колымаш ончылно лўдыкшым пытараш пижыныт.

Айста колышт ончена, кузе ик антрополог тропик воктен джунгли манме шокшо вел чодыраште колымашым сўретлен колтен. Тушто тысе гай „богословын ерундаже“ уке, молан манаш гын, еў-шамыч Иисус Христосын лўм-

жым иканат колын огытыл. Мо тугай вара тушто колыма-
шет? Икмыняр плема-тукымышто шоўго-шамычым ле-
кташ лийдыме чодырашке виеш поктен пуртат да тушан
кодат, тек нуным ир янлык-шамыч кўрышт пытарат, а
рвезе еў тидым нигузеат ужшаш да монь огыл. Вес
калыкыште тулыкеш кодшо-шамыч шке ўмбачышт чыла
вургемым кушкед кудалтат, капыштым тўрлө чия дене
сөратарат але так йыгат – шукыжым ош чия дене. Тыге
нуно траур манметым ончыктат. Шуко шагат дене
ўдырамаш-шамычын чон йөсын магырымышт чалалан
увер лийын, – чон кап гыч лекташ ямдылалтеш. Христиан
шўлыш шуко вере уке гынат, колымаш ончылно ойго,
лўдмө садак кодын, садак курым гыч курымыш кусна.

Кўшнө ойлымынам ынде христианинын колымыш дене
таўастарен ончыза. Иисус Христос толынат, колымашым
умылаш у корным ончыктен. Айдеме Тудын марте колы-
машым шучко тушманже семын ончен. Но Христос кала-
сен: Тудо колымашым сеўен да умдыжым шупшын
налын. Юмын Эрге илышыште мо улым шотлаш туныкта,
тудым палыманак, манеш, лач тидын гоч айдемым колаш
ямдылалташ ўжеш, ондакак ямдылалт шогаш – садак от
утло вет. Господь каласен: „Ида лўд капым пуштшо деч,
чоным пуштын кертдыме деч, а эн чот лўдса тудын деч, кō
чонымат, капымат пуштын кертеш“ (Матф. 10,28).

Библий ончыкта, чынжым гын кок тўрлө колымаш
уло: иктыже кап колымаш, физический манына лучо,
весеже – курым-курымашлык колымаш. Иисус Христос
шекланаш шўда, курымашлык колымаш деч чотрак
лўдман, кап колымо-икымше колымаш деч шуко пачаш
чот. Кокымшыжым Тудо тамык семын сўретлен ончык-
тен, кудо Юмо деч нигунам пёртылтыдымашын кораўдал-
теш. Тудо раш ончыктен: кап колымо, шке кумылет да
шонимет почеш чоным курымлан кошартыме дене таўас-
тарымаште, нимо! Шарныза тидым эре: нимо!

Колаш тўўалше-шамычын пытартыш мутышт мучаш

тайным кузе гын да умылен налаш тыршыше кугу шымлыше-влаклан пеш чапле материалым пуа. Доктор Вильбур Смит шкенжым кугун чапланыше „Сандене шогал!“ книгаштыже христианин огыл, но тўня мучко палыме еў-шамычын колымверыште кузе орланымыштым каласкала.

А кузе, мый тыланда ойлем, христианинын колымыжо, кунам тудо илымыж годым шке языкшым касарен да Иисус Христосын шкенжым Саклышыжлан шотлен, ойыртемалтеш вес верам кучышо-влакын деч!

Мый колледжыш коштам ыле, тушто шуко-шуко ий англий йылмым да литературым доктор Эффи Вилер, ўдырамаш, туныктен. Юмылан ўшаныж дене, чот-чот ўшанымыж дене, шке предметшым сайын палыме шотышто ойыртемалтме дечат чотрак ойыртемалтын, тыге манын колтышаш. 1949 ийын майыште Вилер колледжын директыржылан, доктор Эрдманлан, серышым возен – шке коллегыже да ончычсо студентше-влаклан:

„Тиде серышым лудын, икмыняр минутым йомдарымыланда мый пешак кугун тауштем, молан манаш гын, кеўеж каникулыш каен шаланымыда деч ончыч мыйын нерген чыным пален налыда. Тиде чынжым мый ик арня ончыч веле умыленам. Пытартышлан мыйын врачом шукертсе черемлан диагнозым шынден: операцийымат ышташ йўрдымў рак. Шкеже христиан лиеш гын, тиде раклан тунар чот ок ойгыро ыле да мыланем мо ойлышашым тынар ок шуйкале, иканаште луктын пышта ыле – пала ыле тугак, кузе мыят, Теат паледа: илышым але колымашым иксемынак саламлыман, ме вет Господь улмаште, тудын воляж дене илена. Господь мыланем вашлияш жапым ондакрак палемден гын, мый тидым уло куан дене ыштем. Йодам, мыйын нерген нимынярат, ик минутымат, ида ойгыро. Тыланда мый йўштў „чеверын“ мутым ынем ойло, ойлемже куанымашан „вашлиймешкым“, мый кузерак ўшанем, адакат Тендан дене Юмын

элыште вашлийына. Ала тушто мыланем тугай ўшан перна, тыланда омсам почаш разрешеньым налам. Мыйын шўмыштем кажныланда посна кугу йўратымаш ила. Кидем пыштем: Эффи Джен Вилер“.

Тиде серышым возымек лач кок арня эртымек, доктор Вилер шке Господьшо, шке Саклышыж ончылан шогалын, Кө Шке сўрымыжым шуктен да колымашын умдыжым поген налын (1 Кор. 15,Ю55-57).

Библий туныкта, мемнан йўнна колыдымо. Тендан чонда курымашлык, да курым-курумлаште илаш тўвалеш. Вес мут дене гын, тендан гына, лач тендан „мыйда“, тендан капора ужашда, шонен, шижын, ўшанен моштышо „мыйда“, тендан личностьда, манын колтышаш, илаш тўвалеш у узьмакыште але тамыкыште. Те христиан огыдал да уэмын огыдал гын, Библий тыгак туныкта, Христосын туге лўмдымў верышке, тамыкыш, кая да тушто Юмын судым вучаш тўвалеш.

Туге, туге, мый шкежат ўшанем, тамык нерген мут поро гыч толын огыл шол. Да утыжым шарленат шуын огыл. Шуко умылыдымшым, ўчашымашым тарватылеш. Элна мучко мыйын евангелияўдыме кажне вашлиймаш годым тиде темылан каўашымашеш шогалде омак чыте. Эртыше кажне каўаш-дискуссий деч вара газетлаште лудшо-влакын серышышт печатлалтеш, чыланат тиде йодышымак тарватылыт, иктышт келшем, весышт ом келше малдат. Молан манаш гын, Библий тиде темылан моло семынак ик наре верым ойыра. Америкын тўрлў ужашыштыже студент кашакын кружоклаштышт эртен шукужо тыгай йодыш-влак чоўештен толыт: „Мо тиде тыгай, тамык? Тамыкыште тул уло мо вара?“ – да тидгаяк моло йодышат. Пастор семын нине йодышлам ондакат вашлияш логалын, нине йодышым шкежат весылан пуэденам. Шонем гынат, кораў ом керт ыле нунын деч. Тыгодым ончет мо – кузерак келша я ок келше колыштшылан. Тургыжланат, конешне, кажне еў вет чонан.

Мыйын шонымаште, христианствын эн неле йодышыжо тыште, вес семынже, чыным кычал толашыме эн рүдө тема.

Тугай-шамыч улыт, нуно ойлат, пытартышлан кажне еў утла. Юмо, манеш, Йöратымашын Юмыжо, да Тудо иктымат да нигунамат тамыкыш ок колто. Ўшанат эшежым, „курымешлан“ да „курымешлан тушто улшо“ („пребывающий“) мут-шамыч чынжым гын „на вечное время“ манмым огыт ончыкто. Туге гынат саде мутак, Юмо деч курымешлан ойырымо манмет, каваште курымашлыкым ончыкташат кучылталтеш. Ала-кö эше кутырен ыле, „чынлык йодеш, манеш, тыге шотлаш: ару чонан-шамычын каваште пайремлен куанымыштым да уда-шамычым наказатлымым ик кужытанлан шотлаш, моланже, грек йылмыште жапым ончыктышо ик мутак кучылталтеш“.

Весышт туныктат, аралалташ Юмын планым отказыше-шамыч колымекышт иканаште пытаралтыт да илымым чарнат. Чыла Библийым тўвалтыш гыч пытартыш мут марте шымлен лекше еў, мый ты шонымашым пеўгыдемдыше мутым веле огыл, мутын юапшыमत ыжым верешт. Библий туныкта тыгеракын, – ме утаралт кодына але пытена, но мемнан шўлышна-чонна да личностьна шкеныштым огыт йомдаре, курымеш лийыт.

Весе-шамычат тугай улыт, туныктат, колымекат, маныт нуно, утаралташ садыгак йöн уло, Юмо тугай йöным Шкеак пуа. Библий гын садыгак тыге шонаш амалым ок кодо, молан манаш гын, тудак шекланаш шўда, „вот тыланда поро пагыт, вот, ынде аралалтме кече“ (2 Кор. 6,2).

Библий гыч саде фактым пеўгыдемдаш шуко верым ончыкташ лиеш. Молан вара тудо туныктаже: кажне, кöшке шонен пыштымыж денак, шке воляже почеш Христосым Господь да Сулен налше семын чонышкыжо ок нал гын, тиде тулышто орланаш тўвалеш (Лук. 16,24).

„Колта Айдемын Эргыже Шке Ангелже (Сакчыже) – шамычым, да Тудын Кугыжанышыж гыч чыла алгаштарышым, закондымын ыштылшым погат да тулан коґташ нуным шуат; тушто шортмо да пўй пурмо лиеш“ (Матф. 13,41-42).

„Тунам каласа нуныланат, көмыт шола велне шогат: „Кайыза Мый дечем, каргыме-шамыч, курымашлык тулыш, явыл ден ангелже-шамычлан ямдылымышке“ (Матф. 25,41).

„А олымым йўлалта йўрташ лийдыме тул дене“ (Матф. 3,12).

„Юмым палыдыме да мемнан Господь Иисус Христын порыжлан савалтдыме-шамыч, наказаньым налыт, мўгыралтше тулышто ўчим пўртылтат, курымлан пытат – Юмын лўм дене да Тудын куатле чапше деч“ (2 Фесс. 1,8-9).

„А ко манеш „ушдымо“ – тулэґерлык (гееннылык)“ (Матф. 5,22).

„Тыге лиеш курым пытыме годым: ойырат Сакчевлак да чынле-шамыч кокла гыч осалжым ойырат, да мўгыралтше тулан коґгеш кудалтат: тушто лиеш шортмаш да пўй пурмаш“ (Матф. 13,49-50).

„Тудо Юмын шыдыж гыч лекше аракам йўэш, Тудын шыде чашкашыже ямдылыме тичмаш куатан аракам, да тулеш, кишеш святой Сакче-шамыч да Агнец ончылно орланаш тўґалеш; да нунын орланымышт ўмбац шикш курым-курумлаште нўлташ тўґалеш, да нигунамат тымыкым огыт му ни кечывалым, ни йўдым, – чылан, кө янлыкклан кумалын, да тудын чынжылан, да кө шке ўмбакше лўмжым ончыктымо палым налын“ (Откр. 14,10-11).

„Да колымашат, да тамыкат тул ерыш порволалтыт. Тиде – кокымшо колымаш. Да кө илыш книгаш возалтын огыл гын, тудым мўгыралтше тулан ерыш шуат“ (Откр. 20,14-15).

„А лўдшыжў да шоячыже, да шакшыже да пуштшы-

жо, да утыжден шала йӧратен коштышыжо да юзыжо, идыллан кумалшыже-служитлышыже, шойыштмашеш варналтшыже – пӱрымашышт тулеш мӱгыралт шинчыше ерыште да кишыште: тиде – кокымшо колымаш“ (Откр. 21,8).

Но мыланем торешланат: „Мый тамыклан ом ўшане! Мый ўшанем Курыквал саклеммутлан (Нагорный проповедь)“.

Йӧра, Курыквал саклеммутыш пӧртылына, да тушто ме нине мутым верештына: „Пурла шинчат тыйым алгаштара гын, удырен лук тудым да шке дечет ӧрдыжкӧ кудалте; тыланет сайрак лиеш ик ужашет кола гын, а пӱтынъ капет тулӧвӧрыш ок логал. Да пурла кидет тыйым алгаштара гын, руал тудым да шке дечет ӧрдыжкӧ кудалте, моланже, капетын ик ужашыже гына кола гын, тыланет сайрак лиеш, уло капет вара тулӧвӧрыш ок логал“ (Матф. 5,29-30).

Тыште ындыже ме мучаш мартеак раш тамык нерген каласымыжым, Иисус Христосыным, верештына. Чынак, Иисус Христос тидын нерген каласкален да шуко пример дене ончыктен, мландыште коктеланыме да языкан илышым илыме ушдымылык кушко конда.

Тамыкысе орлык гайымак тыште, мландӱмбалне, илымышт годымат чытат локтылалтше да чын огыл ўмырым шуйышо кашак манме шонымаш нимаят йӧвӧлыш огыл дыр. Библийыште кузе ойлымо? Тушто тыге каласалтеш: „Языкда верч наказаным налыда, тиде тендам поктен шуэш“ (Числа 32,23). Да эше ойлалтеш Библийыште: „Капше гыч нӧшмым ўдышо туддечак ломыжаѳеш, а чонжо гыч чонышко нӧшмым ўдышӧ курымашлык илышым тӱредеш-муэш“ (Гал. 6,8).

Кунар кӱлеш, тунар доказательством вашлийына, южо шоякеш чоґалтше-вӱдылалтше айдеме ўмыр мучкыжо пеледеш да ворана веле, а чын верч вуйвустык шогышо-влакше шке чын умыштлан путырак чот ўмыр мучкышт

орланат. Библий туныкта мемнам, жап тугай толын шу-
эш, манеш, Юмын судышто кӧ мом шога, тудымак налеш.
Пашаж почеш лектышыже.

Йӧратыше Юмо айдемым тамыкыш колта мо? Вашмут
ямде: колта! Но Тудо Шке кумылжо почеш огыл колта
тудым. Айдеме шкенжым шке тиде орлыклан ямдыла,
тудо Юмын саклалташ ончыктымо корныжым кора́дас.
Чаманымж да йӧратымыжлан Господь саклалтме да
языкым сулымо, каван моторлыкшым мумо, ўшаным
верештме, чапле илышыш пурымо йӧным темла, но айде-
ме сокыр тага, ушдымо, чыташ лийдыме кугешнымыж,
шкешке шке йӧратымыжлан, чытамсыр улмыжлан да
языкан тамлым йӧратымыжлан верч Юмын ончыктымо
проста да тыглай йӧнжӧ деч кора́веш веле, шкенжым
курумашлык орлыкыш колта.

Айста тыглайын шоналтена. Те черланенда, эмлышым
ўжын улыда, тудо толын да эмым возен пуэн. Семында
шоналтедат, ка́вашыжым мардеж почеш колтеда, эмжы-
мат форточка гыч шуэда веле. Икмыняр жап гыч эмлы-
зым уэш ўжыда. Тудо палемда: тыланда плокарак лийын.
Ынде тидлан те эмлышым вурсышаш улыда мо? Коледа
гынат, тудо ала тендан ўскыртда верчын мутым кучы-
шаш? Жапыштыже эмым серен пуэн, но те вожылдегеч
почешыже кудалтен улыда!

Лач тыгакак огыл мо Юмо айдеме тукымын черже деч
эмым серен коден? Могайжым паледа: шкендан воля дене
ойырымо верада, Иисус Христос ончылно мо ыштышашда.
Але тидын дек ме вес главалаште пӧртылына. Эмым отка-
зена гын, тендан дене умбакыже мо лийме шкендан дечак
лектын шога, тыште Юмын пашажат уке, титакленат огыда
керт. Але вара ўскырт да мут колыштдымо улмыланда Юмо
титакан, те вет шкеак эмжым кора́вдышда огыл мо?

Пеш шуко еў йодын шога: мо тугай тамык? Грек Биб-
лийыште ныл тугай мут уло, нуно, кусарымеке, тамыкым
ончыктат. Ик мутшо Шеол, тудым кумло ик гана ад-та-

мык манын кусарыме, тидыже Тошто Сунгыньмутышто. Тиде – преисподньо-пулдыр, тушто колышо-шамыч улыт. Тиде „койдымо улмым“ ончыкта. Тиде мут дене кылдалтыныт ойго, корштымо да кўрылт шаланыме.

Грек гыч кусарыме Хадес – кокымшо мут, У Сугыньмутышто тудо лу гана шке вержым муын. Тиде мут Тошто Сугыньмутышто кучылталтше Шеолымак ончыкта, тудын дене суд да орланымаш мут-шамыч кылдалтыныт.

Кумшо мутшо Тартарус, ик гана веле ужына ме тудым, апостол Петрын кокымшо гана колтымо уверыштыже 2, 4 ужына, тушто тудо ойла: „языкаўше ангел-шамыч „Тартарусыш“ шолен колтымо лийыт“. Тиде мут судын вержым ончыкта, – чурма, шем вынем, кушто тамыкысе гай пычкемыш.

Нылымше мутшо Геенна (ме шаўге марлашке тулэвер манын кусаренна ыле), тудо латик гана кучылталтеш да У Сугыньмутышто „Тамык“ семын кусаралтеш. Тиде лўмым Иисус Христос Енон лап верлан пуэн, – вер Иерусалимын пырдыжше шеўгелне, тушто эреак шўкшакым да тўрлө торым йўлалтен шогеныт.

Икмынярышт йодыт: „Библий туныкта мо, тамыкыште пуйто чынжымак тул йўла?“ Чынак, Библийыште шуко гана тулым образ шонымаш дене пуымо. Икманаш, чынжымак Юмын тулжо уло, тудо йўла да ок йўлалте.

Моисей, шарнеда чай, терновый арамам ужын да пеш чот öрын – пўтынек тудым тул авалтен, но арама шкеже огешат йўлө... Кум еврей рвезе тулан коўгаш кудалтыме лийыныт, но тул нуным тўкален огыл, вуйыштышт ик пурче ўпат эсогыл эўын огыл.

Вес велым, Библий мемнан йылмына шотышто тушта, тудо, манеш, „гееннылан көра шкежат пуалын“ (Иак. 3,6), кажне гана, кунам шкенам лишылна нерген удам ойлыштына... Тиде ок ончыкто, пуйто ме лишылна нерген удам каласыме годым шке йылмынам йўлалтена. Туштен але тура пуымо умылымаш гына, чынжым гын уке. Тамы-

кыште чын уке гын, Юмо символ семын пуа, тул дечат уда лийын кертеш, маннеже.

Шке чын шотшо дене тамык Юмо деч ойырымым ончыкта. Тиде – кокымшо колымаш, тудо умылалтеш волгыдо, поро, чынлык да пиал деч кораўдалтме семын. Библийыште айдемын пеш шучко состоянийжым ончыктышо шучко деч шуко могыран сўретла пуалтыт, тыгайыш логалеш чон колымо деч вара ик минут эртымеке.

Өрат веле, еў-шамыч пашаланат, мольланат эре эн ондак ямдылалтыт, а колашлан – уке. Илышым тўвалаш тунемме кўлеш, маныт, образований. Коммерцийлан ямдылалтыт, карьерым ыштат, ямдылалтыт тыгак сўанлан, пенсий налаш да – шоўтемме пагыт толмылан. Манамыс, чылалан ямдылалтыт ондакак, а колаш – уке, огыт тошт. Саде минутым ончылгоч иктат ок вучо. Но Библий пеўгыдемда: икана колаш мыланна пўралтын.

Колымаш, тудо тугай: шкенам покташ тўвалеш да руалтен куча гын, тиде нигунамат тыге лийшаш огыл, пўртўс ваштареш кайыше ала-мо тугай шучко, айдемылык огыл! Вес йолташетым руалтен куча гын, тиде тыгак лийшаш, кажнынат, ўзгарынат, илышынат, ик тўвалтыш, ик мучаш. Айдемын шкем шке аралыме философийже утыжден оўай, чын огыл мо? Тольык мыйым гына ынже тўкале, моло дене пашамат уке! Хм-м...

Колотка чыла айдемым тўрла. Пояным миллионжо деч ойыра, кўчызым – тудым сырвик-сорвик вургемже деч. Темын кертдымым тема, ужмышудымашым пурак дене вара. Иктат ынеж лишемде, чылан куржын утлынешт да, ок лий шол. Тудын денак вашлияш перна князь ден кресаньыклан, окмак ден философлан, еў пуштедыше ден святойлан. Ййготетым ок ончо, калыкын могай лончо гыч лекметым, классетым, зканиетым. Чыланат лўдына, икте коддегече.

Ўмыр кечыже мучашке лишемынат, Даниил Вебстер

каласкален шуктен, кузерак тудо икана изи ялысе тугаяк изи черкыште Юмынъеуын служитлымыжым колыштын. Пасторжо тушто пешак тыглай да поро-поро ласка чонан шоуго лийын. Улдышмут ден Евангелий такстым лудын пытара, вара тугак пеш тыглайын, нимогай утсите койышым койде, пешак шыман да шыргыжде ойла: „Йолташем-шамыч, ме лач ик гана веле колен кертыва“. Даниил Вебстер тиде улдышмутым шке семынже умылтарен да тыге ойлен: „Лийын кертеш, нине мут кӧлан-гынат лушкыдын да йӱштынрак йоуга, но мый уло коваштем денак шижым, чытырналт колтышым, тыгайжым нигунамат пален омыл“.

Колымашым вашлийше вес еу нерген каласкалаш куштылго тудо, мутат тидын нерген лийын ок керт, мыйын шонымаште. Пешак неле шонкалаш, пуйто меат тудын олмышто кунам-гынат лийына. Армийыш кайыше солтак-шамычым ужын, маннем ыле – фронтыш, лӱен пушташ судитлыме титакан нерген колышташ, колышашынак черланыше лишыл йолташнам ужаш йӧн толмо годым туге чучеш: нуным умылаш лийдыме юап вӱдылеш, вуйым савалтынет, тугай торжественный улыт. Тугак шол, колымашым кажне вашлийшаш, тольык кӧлан кунам пӱренже? Шочына шкетын-шкетын, илена пырля, да мучашкат шкет-шкет шуына, кажныже посна кола. Пырля илымыжым паша, тӱрлӧ концерт, книга, пашадар, ӱдыр налме, йочам ыштыме, тиде да тудо изи-кугу сомыл темен шында, тугайышкыже миет гынат йӧра, уке гынат нимат огыл. Но пытартыш вашлиймаш – тиде йӧршеш вес тӱрлӧ. Иктат „умбакыже лиеш“ манын печатлен ок шынде. Илышыште ик гана веле толеш, да тудо лийшашак. Чынак, чынак. А молан лийшаш огылжо?

Материалист-коммунист-шамыч туныктымo семын лач капна гына колен колта да нимогай чонат, нунын ойлымо семын, ок лий гын, мо удаже, айда шӱят да пытет. Да вет пашаже, йолташ-шамыч, тушто: Юмо да Библий

кокимшо колымаш деч шижтарен ойлат, Юмо деч курым-курымлан ойырлен кертыда, маныт.

Тыште кугу порыжат уло адакшым, кугун ойгырымо ок кўл. Тўргоч языканже вик тамыкыш логалеш гын, чын ўмырым илышыже узьмакыш кая, тыге Юмо сўра. Ындыже ласканак шўлалтен колтышда чай, рай-узьмак нерген веле вет ме колышташ йўратена. Библийыште толык тидыжат-тудыжат умылтаралтеш, ойыркалыме ок кўл.

У пўртыш илаш кусынымеқыда мом ыштеда? Кў кушеч тышке толын, ончыч мом ыштен, кызыт – чыла умылаш тыршеда. Вес олаштат тыгак, чыла корным шымлен лектыда, музеет-мочет, нимомат ынеда кодо, кушто могай завод, предприятий, парк, ер-шамыч, школ, тулеч молат. Сандене колымекына куш логалына, кушто курымлам эртараш перна, тудымат ўрдыжеш ынена кодо. Узьмак нерген Юмын Библийыште шуко ойлалтеш. Пален налаш нимаят язык огыл, мемнан шонымаште, ушыштынат сўретлена. Узьмакым йылме мучашке пуртымо гын, мланде, тудын дене таўастарымаште, ала-могай эн шўкшў вокзалак веле. Тыште тынар орлыкеш эртарыме проблемынан райыште кўлешлыкше уке, эн нимолан йўрдымў да мыскынь. Ойгынат, сеўымашнат нимомат, эсогыл шўвалмынамат, огыт шого, поснак кунам шкенан ончыкылыкнам сўретлен колтена – тунам. Христианлан икмыняр шотышто узьмак такше мландыштак почылтеш. Тудын чоныштыжо тыныс ила, шке совестьше почеш кажне кечым тўвалеш, Юмо дене келша. Кечмогай тургым толжо, неле испытаний – садыгак куанен кертеш. Ошкылжо куштылго. чонышто волгыдо, чурийже ласка.

Тўўжў, туге гынат, тудо: Библий христианлан колотка шеўгелсе илышыштыжат узьмакым сўра. Ала-кудо еў Джон Квинс Адамс деч йодын, тудыжо индешлу ныл ийым темен улмаш, кузерак илыш кумылет? „Сайын

манаш лиеш, – вашештен тудо. – Толзык вот мыйын илыме пörтем тунар сайжак огыл ынде“. Илемна шүкшө да чаракан гынат, ойгырыман огыл, вет ме христиан улына; Иисус Христос ойленис: узмак уло.

Шуко Юмын кнага гыч верлам тыште ончыкташ лиеш ыле, но мыланна нигузеат öрдыжеш кодаш ок лий, очыни, Иоанн деч Евангелийысе ик ойым – 14,2-3: „Мыйын Ачамын пörтыштыжö илыше шуко; тыге огыл гын, Мый каласем ыле: Мый тыланда верым ямдылаш каем. Да кунам мый каем да тыланда верым ямдылем, адакат пörтылам да тендам Шке декаем налам, Мый кушто улам, теат туштак лийза“. Апостол Павыл чыла тидлан Тунар чот да мучашдымын үшанен, сандене тыге каласен кертгын: „Мыланна ынде тунар сай лие, капна гыч лектын каен, Господь деран вераўнена“ (2 Кор. 5,8).

Христианын үшанже да агностикын, Боб Ингерсоллын, шонымышт пешак чот вестүрлө улыт. Тудо шке изажын шүгар үмбалныже каласен колтен: „Илыш тиде – мучашдымылыкын йолгыжалт йўлышö кок курык вуйжо гоч койшо изирак кореш гына. Арамак ме тудым ужаш тыршена. Кычкырена гынат, мемнан карымылан тушечла солнышйүк-эхо гына пörтылеш“.

Апостол Павыл уэш да уэш шижтарен: „Ме палена“, „ме үшанена“, „мемнан палымына певгыде“. Библий ойла, Авраам тугай олам вучен, негызыштыже художник-сүрет оза да Юмо лийже (Евр. 11,10).

Уке-уке да еў-влак адакат коктеланаш тўвалыт: „Рай чынже денак улмылан те үшанеда мо?“ Да! Иисус Христос шижтарен: „Мый тыланда верым ямдылаш каем“. Библий туныкта: Енох ден Илия кавашке шке капышт денак күзен каенйт, нунылан ямдылыме верышке, тиде верже тугаяк чын уло, кузе улыт Лос-Анжелес, Лондон але Алжир!

Адакат йодыт: „Кушто вара узмакше?“ Священный Возымаште узмакын кушто улмыжо ок сүретлалт. Биб-

лий гын туныкта, тиде эл, эн сөрале вер. Узьмак Библий-ыште умылтаралтеш „Юмын пөрт“, „ола“, „эн сай эл“, „наследий“, „чап“ семын.

Ала теат тыге йоднеда мый дечем: „Узьмакыштыже вара ме икте-весым ужын палена мо?“ Библий шуко тыгай верым арала, манеш, куанле да кугу пагыт лишемеш, ондакак мемнан дене чеверласен кайыше-влак дене вашлийме тат.

Южышт палынешт: „Ўшанеда мо, йоча-шамыч утаралтыт але огыт утло?“ Да! Библий ончыкта: Господь, йочан шке верч шке мутым кучымо ийготшо толмешке, нунылан языкыштым касара. Тидын нерген ятыр вере лудаш пернен. Чынак, логика почешат тыгак лийшаш. Иктаж-мом осалым, кугу наказанийлыкым, йоча ыштыл кудалта гын, тудо вет але ушым шындыше огыл. Юмын закон тидым шотыш налде кертын огыл. Да тыгак ыштен.

Библий тыгак ончыкта, узьмак, манеш, чылаамат да чылам умылымо да пален налме вер, тидлан мландүмбалне тунемаш ок лий.

Исаак Ньютон шоўго еўыш савырненат, тудын ушан улмыжым моктышо ик еўлан тыгеракын каласен: „Мый теўыз серыште шаргүм поген коштшо йоча веле улам, тыште шаргүм, тушто ракыводым налам. Но чынлыкын куатле океанже мыйын ончылно шарлен возын“.

Томас Эдисонат ушыж дене пытартыш гана волгалтде кодын огыл: „Мый ом пале чыла нерген ик процентын миллионло ужашыжымат“.

Юмын шуко онбышвитымаш-тайныже, чудыжо, тыгак орлыкна, ондалалтмына, шўлыкна, трагедийна да айдемын моткоч орланымыж годымат Юмын шып улмыжо узьмакыште раш лиеш.

Тыге йоддеат еў-шамыч огыт чыте: „А мом ме ышташ тўвалына узьмакыштыже? Тусо илышым моктен, вольналанен, куштен-мурен коштына гын веле?“ Уке! Библий ончыкта, ме Юмылан служитлаш тўвалына. Тудын

ончыктымo пашам ыштена. Пеш шуко жапше Юмым чапландараш ойыралтеш. Юмын книга умылтара: „Да тетла тушто ниможат каргыме ок лий. Но Юмын да Агнецдын престолышт лиеш тушто, да Тудын кулышт-шамыч Тудлан служитлаш тўвалыт“ (Откр. 22,3). Тиде пагыт лиеш пиал, Юмым моктымo, Тудлан служитлымe дене темше.

Библий туныкта эшежым, айдеме, капше деч ойырлымеке, Господь ончылан шогалеш. Колымo тат годымак тудо уже Господь ончылно лиеш. Туштак чонжо кап дене уэш ушнымым вучаш кодеш.

Адакат икмыняр йодыш: „Кузе туге вара тойымo але йўлалтымe кап шамыч ылыжыт?“ Ученый-влак доказатленыт, нимогай химий вещества мланде гыч ок йом, туштак кодеш. Капым ыштен кертше Юмо чыла элемeнтым, химэлементым, манам, адакат уэмден, вашталтен, тичмашын ыштен кертеш, да кап тунамак ылыжеш, шке чонжын пурымыжым вуча. Иктешлалтыт. У капнаже тольык тугаяк вестўрлў лиеш, могае, палена, Христосын капше. Мыланна палымe огыт лий тетла шинчавўд, вуй корштымo, чер да колымаш.

Теве тыгайрак кок курымашлык тўнян, пространствыште улшын, сын-кунжо. Адамын кажне эргыже тиде тўняштыже але весем кертеш, кокла уке. Кызыт нине тўня нерген нимомат пален огына нал, молан манаш гын, чоткыдо тайна. Библий гына умылтара, куштыжо пычкемыш да орлык, шўлык озалана, куштыжо волгыдо, чап, сеўымаш.

Ме кызыт айдеме тукумын шуко погынышо йодыш-лажым ончен лекна. Конешне, манаш кўлеш, пеш тўжвач гына ончымаште нуно тыглай, умылаш лийше улыт, айсбергын тўжвал ужашыже гаяк. Но айсберг йымалне, манметла, эше шым ужаш ўлык кая, умылен керт-ян. Меже пален нална, чыла йодышым фокус семын ик мутеш чумыраш лиеш: язык. Палышна, кажне айдемын

ончыкылыкшо Юмын кидыште. Юмын саклыме планжым лач ик уш дене лончылен, умылаш ок лий. Айдеме Юмо деч польшым вуча гын, Тудын законжым шуктышаш, условий-йөнжым палышаш. Книган умбалсе главлаштыже лач нине йӧным ончен лектына.

КОКЫМШО УЖАШ

ЙОДЫШЛАН ВАШМУТ

ШЫМШЕ ГЛАВА

ХРИСТОС МОМ ЫШТАШ ТОЛЫН?

„Мый тўвалмаштак тендам туныктышым, шкежат тудымак налым, уке гын, – Христос мемнан языкна верч Возымаште улмо семьянак колен, да Тудо тойымо лийын, да кумшо кечын ылыж кынелын, Возымаште улмо семьянак“.

1 Кор. 15,3-4

Ме ужна ынде, эн шучкыжо, эн шалатылшыже тўняште – тиде язык, сулык, вес семынже. Чыла верч чон коржмынам, чыла осалым, кажне айдемын лўдыкшым тиде изи гына ик мут дене палемдена – сулык. Тудо айдеме чон пўртўсым локтылын. Илышнан көргө йоўгалтышыжымак амыртылын. Чолга ончалтышыжымак пытарен. Айдемым явылын лўдышкыжō шўкалын.

Психикынан пужлымыжо, шотлен пытарыдыме (медицин энциклопедийыште кумло куд тўжем болез шотлалтеш гойо) семын шалатылмаш, чыла сар-сулыкын пўртўсшō гыч лектын шога. Тудак ушдымылыкын амалже, турак полатлаште тугай еў-шамыч темыныт, шўмнажак тетла яндар ате огыл. Библийыште тудо моткоч шучко чер, тўв-тўвалтышыжымак кошартыше саде чер семын ончыкталтеш, чот да шуко жап эмлымым йодеш. Алакушеч петырыма гыч шуўгалт лекше, чыла пўтырен наўгайыше таул мардеж, мланде йымач кышкалалтше вулкан-тул лапаш, турак полат гыч шинчырым кўрлын лекше ушдымо, корнешыже мо логалеш, чыла руэн, кырен, шалатыл пытарыше айдеме семын сўретлалтеш.

Кугу вяян, патыр, но вуйдымо розбоньык семын палемдыме пуштшаш айдемыжым койын-кодде эскерен кая. Пүм шырен ырлыше лев – шке надыржым верештын, пырысла шекланен орола, изиш гына шинчатым кораўде – кушкед кышка. Сулык кышкалалтеш мландүмба кў йўр семын, волгенчын тумо ўмба волен чўўгалмыже семын, гильотиныш пыштыме вуйын шўйжө ўмба вольшо неле күзө волюмо семын – чарен от керт, шогалтен от керт. Сулык тиде – колаш пўрымө рак, чоным койдымаште пуреш. Курык ўмба вольшо сель манме лавыран кў кышкалтыш, мо логалеш корныштыжо, пўтынек койдымын пытара.

Сулык гочак, айдемын преступленийжылан көра, мландүмбалне чыла эўер лавыран йошкыныш савырна, мардежын пуалмыж еда аяран шўлыш толеш, көргышкына пура да кап-кылым шуалдара, кажне кечын волгыдыжо завод шикш дене амыргылеш, илышын кажне кубикше кочештын, чыла еўын илыш корныштыжо пытыдыме лөдө, азапан лөдө, опыш вучен шогат, тушко логалдеже да шуўгалтдеже огешат лий, чылажым эскерен от шукто, кажне путешествий тыйым панкрутыш лукнеже. Сулык пиалым ваўа, тунамак амыртылеш, ўмыр мучко айдеме вара икте-весым ончал ок керт, вашла күзө-товар дене шогат. Шонымашым талякаўда, шке нер деч молым огынат уж, ыненат пале, насыл-совестьым шемемдылеш, мо чонан уло, пуштеда, ойгын пўтынь шинчавўдшым мыланна шўкалеш, агоний годсыла логарнам пиктен шында. Бархатым сөра да колышо капым леведме рогозам кучыкта. Эрыкым пуаш сөра гын, чурмаш шуралта, кулыш ужала. Мўйым сөра да кочушменым пурлыкта. Порсыным сөра да бомжын кушкедлыше йолашыжым чикта.

Курымла коклаште чон дене чурмаште иленыт калыкшамыч да кызытат илат туштак, сулыкын болезше дене петыралтыныт. Кид шўма, йол шўма волгыдыш корным

кычалыныт, Айдемылан ала-кө тугай кўлын – лукшо ыле волгыдыш, корным кеч ончыктыжо ыле. Корным ок ончыкто гын, кидшым шуялтыже ыле – теве тушкыла кайыман. Чон сулык-лабиринтеш пич каят. Кө тугай мемнам явылын чурмаж гыч утарен луктеш? Кө гынат вет омсам почшаш ыле... Шужышо шўмышт денак урмыжыныт еў-влак, чатлама сулыкын чыташ лийдыме шокшешыже улненыт, лапчыкыш савырнаш тўвалше шўм ала-мо семын польшым йодын. Шинчам куш от виктаре – пычкемыш саман, шинчам йўшө пычкемыш. Явыл пайремлен шке шакше пайремжым, лорген воштылын ўмылкаш савырныше калык-шамычым ончен да. Эдем садыштыже воранаш шонен.

Мыскынь айдеме сўретан джунгли манме шокшо чатламан чодыра гыч тўвалын, Египетын, Грецийын, Римын куатле цивилизацияйышт марте, мушкыш гай туржалтше да сулыкеш шўй марте, ўп пырче марте урнышо еў-шамчат тугаяк кугу йодышым пуэденыт: „Лекташ корно уло мо?“ Кузе мылам тугаяк кугу йодышым пуэденыт: „Лекташ корно уло мо? Кузе мылам сайрак лияш ыле, момыштыман ынде, кудо йолгорныш лекман? Кузе тиде лавыран йогыным эрыкташ але чарен шогалташ ыле? Логалме шакше вынем гыч лекташ кузе да кушан кыртмыман? Кузе тўжвак лекташ?

Те шаўге ойлымо гычат умылышда докан, Библий туныкта тугерак: Юмо – тиде йоратымаш. Да Юмо момгынат айдеме тукумлан ышташ шонен. Айдемым утыр нелмашыш шупшшо язык деч утарынеже. Сулыкын шакшыжым пытарынеже. Кузе тудо тидым ыштен кертнеже вара? Эн тўвалтыш гычак шекландарен шоген, тый, манын айдемылан, капет денат, чонет денат колет – явыл почеш ошкылат гын, Юмо деч ойырлет гын. Но шке воляж денак айдеме Юмын мутым колыштшо лийын огыл. Тыгеракын, эше ик гана пеўгыдемдена, айдеме колаш шочын, вес семын лиеш гын, Юмо шоячыш лек-

теш ыле, молан манаш гын, шке пуымо мутшым нигузеат, ну, лач тидым пеш сайын мучаш марте умылыза, нигузеат пудыртен кертгын огыл. Юмын пүртүсшак тугай: шоя Тудын көргыштыжө илен ок керт. Мутшо садыгак шукталтшаш. Сандене, кунам айдемыже мут кольштдымо лийын, Юмылан тудым узьмак гыч поктен лукташыже верештын. Шке воляже почеш чонанет, кок йоланет, явылын корныжым ойырен налын. Сулыкшым проститлаш, шөраш корно пытыш, уке гын вет Юмо шкеже шоячыш лектеш, молан манаш гын, ондакак уэш-пачаш айдемылан Тудо туныктен ойленис: „Поро ден осалым умылтарен кертше пушеҗге гыч саскажым ит коч, моланже, кудо кечын кочкат тудын деч, колымаш дене колет“ (Бытие 2,17).

Вес корным муаш кўлын, айдеме вет пörтылдымашын колен. Айдемын чон пүртүсшак савырыме ужгаш савыренен. Юмо ваштареш шогалын. Шуко-шуко еҗ Юмын улмыжымак шойыштмашеш шотленыт, тунар чонысо черышт келгыш каен.

Но Эдемын садыштак эше Юмо шижтарен: Тудо шкежак мом-гынат ышта. Явылым шекланаш шүден, айдемылан сөрен: „Вашла келшыдымашым пыштем тыйын да пелашет коклаш да тыйын нөшмет ден тудын нөшмыжө коклаш; тудо тыйын вуйышкет виктаралтеш, а тый тудын йолвундашыжым тўдет“ (Бытие 3,15). Нине мутлаште айдемылан эвертыш лектын. Юмо сөрен, алакунам гынат тугай кече толеш, тудын дене пырля – Утарыше да Саклыше. Юмо айдемылан ўшаным шочыктен. Шуко-шуко курым дене да тўжемле ий дене айдеме ончылно ўшанын тиде кечыйолжо пычкемышым шўткален йолген.

Тидат эше чыла огыл улмаш. Тыгай тўжемле ий коклаште айдемын кушмо да ушпогым чумырымыж годым кавасе волгыдо кечыйол весат койын. Тўвалтыш гыч мучаш марте Тошто Сугыньмутышто айдемылан пеҗгыде

негызым утаралташыже пуа, кунам тудо ончыкылыклан чот да чын ўшанаш тўўалеш, Саклышым вуча. Сандене Юмо Шке калыкшым туныкташ тўўалеш: айдеме тукум Тудым олмештыше гоч саклалт кертшаш. Ала-кө весе айдемым утарашлан саклалтме надырым тўльшаш.

Ушна-шотна дене ик татлан адакат узьмакыш пёртылына. Юмо каласен: „Тудо кечын, кунам тый туддеч кочкат, колымаш дене колет“. (Бытие 2,17). Айдеме саскам кочкын. Тудо колен.

Ынде ончыза. Мутлан налаш, Юмо тыге ойлен лийже: „Адам, тый йоўылышым ыштенат, тыйын велым тиде куштылго йоўылыш ыле. Мый тыйым проститлем. Тидым тетла нигунам ит ыште“. Мутат уке, Юмо шке ўмбакше титакым пышта яле, шоячыш лектеш. Тудо тетла Святой ок лий ыле. Тудо тетла Чын ок лий ыле. Шке көргө чонжо денак Тудо тугай: Шке мутшым кучышашак. Картыште, манына, Юмын чынже шоген. Айдеме колышашак ыле, кап денат, чонжо денат. Языкше тудым иканаште Юмо деч ойырен. Тидлан көрак шкенжым шке орлыкыш сулыкшо верч шўкалын, шке сулыкшым чот неле илыш гоч касарышаш. Кузерак ме ужына ынде, Адам айдеме тукумын кугезыже, тўў-тўўалтышыже лийын. Адам сулыкыш пурен гын, ме чыланат, тудын игыже-шамыч, сулыкан лийынна. „Сандене, кузе ик айдеме дене сулык тўняшке пурен, сулык дене пырля колымаш, тугак да колымашат чыла айдемышке пурен, молан манаш гын, чылажат сулыкаўын“ (Римл. 5,12).

Эн кугун эўын шогышо йодышыжо тушто: „Кузе Юмо, тыгай чын улшо, сулыканым шөрен кертеш?“ Пален шогыман, оправдатлаш манмыже айдемым титак деч утараш манме лиеш. Тудо адакшым проститлыме дечат вианрак мут. Тыглай проститлыме ок лий. Сулык туге кораўдалтшаш, пуйто тудо нигунам лийынжат огыл. Айдеме туге Эдемысе семын уэм шогалшаш, тудын көргө чоныштыжат, капыштыжат-тўжвалне, сулык деч ни там-

га, ни экшык ынышт код. Вес мут дене гын, айдеме тугаяк ару лийже, Эдемыште шочмыж гаяк.

Шүдө-шүдө ий дене еʼ-шамыч шке сокырышт пелдык Эдемыш пörтылаш төченыт, но нигунамат шонымашкышт күч нарыланат шуын огытыл. Шуко-шуко корным ойыркаленыт тидлан көра. Образований, конешне, күлеш, тидын ваштареш нигö ок ойло. Но ик тудак гына Юмо дек, конден огыл, лишемденат ок шукто. Йоʼылыш але шояк религий-шамыч – наркоз веле, айдемын йорлылыкшо веле тышеч почылт коеш. Нуно цельыш шуаш огыт полшо, умбак веле шүкалыт. Наций-шамычым Ушышо Организаций (ООН) сар лүдыкшыштö илыше айдеме тукумлан күлде ок керт, конешне, тўнямбал отношениыште ыштыме кажне поро ошкылжылан ме тауштышаш улына, вийым кучылтмо деч поснак икте-весе коклаште тынысым конда, тиде уда мо? Но ты Организаций курымашлык тынысым мландүмбака шыʼдарен сеʼа гын, айдеме Юмылан вожылде каласен кергеш ыле: „Мыланна ынде Тый от күл. Мландүмбалне ме чын айдеме обществом чоʼен шынден улына“. Чыла нине план-шамыч юзо куван шүвал пуымыж гаяк веле улыт. Историйнам келге гычак савырал ончалына гын, Вавилон башным чоʼымо годымсо гай ик йылмым муаш төчымö гай чучеш. Но иктат ыштен кертын огылыс, йылме садак түрлө-түрлө лийын. Моло татымат ушештараш лиеш ыле, кунам еʼ-шамыч Юмо деч посна шке вийыштлан гына ўшанен тыршаш төченыт. Вес семынже, ўшанен каласаш логалеш, лийынжат кертын огыл.

Тыгеже гын, йодыш лектын кергеш: „Кузе Юмо чын лийын кергеш, вес мут дене гын, Шканже чын да Шке көргö чонжылан чын, да тунамак Святой кодеш, да тунамак сулыканым арален налын кергеш?“ Моланже, кажне айдеме вачүмбалныже да көргыштыжö шке языкшым шке нумалшаш, пўтынъ айдеме тукум польш деч посна кодын, моланже, кажне саде чер денак черланен.

Йодышым але проблемым, тыгайым, рончаш ик йөн гына кодын, тек ик-нимогай сулыкым, эсогыл изи титакымат ыштыдыме заместитель-олмештыше шке кумылын кап дене да чонжо денак Юмо ончылно да тўня ончылно кола. Тиде титакдыме шке ўмбакше пунчалым-приговорым, наказаньым да колымашым налеш. Но тыгай личностьым кушто муашыже? Тугакат раш, мландўмбалне тыгай уке, молан манаш гын, Библий ойла: „...чыланат языкаўыныт да Юмын чапым йомдареныт“. (Римл. 3,23). Ик йөн гына кодын. Ик кап дене ыштыме Юмын Эрге тўняште лач ик Личность гына лийын, Тудо Шке ўмбакше тўнян языкшым налын кертшаш.

Библий мемнан ончыланна Юмым кум сын дене почеш. Тиде тайным ме айдеме ушна дене нигунамат пален огына нал. Библий туге ок туныкто, кум Юмо уло манын ок ойло вет, манеш, Ик Юмо уло, тиде Ик Юмо кум сын дене тичмашлалтын: Ача Юмо, Эрге Юмо да Святой Шўлыш Юмо.

Святой Троицын кокымшо сынже-Юмын Эрге, Иисус Христос. Тудо Юмо ден Тўрак. Тудо Юмын эргыж коклагыч икте огыл, но Юмын Эрге, Единородный – ик кап дене ыштыме, маншаш. Тудо Курымашлык Юмын Эрге – Святой Троицын Кокымшо лицаже; Юмо мемнан дек айдеме кап денак толын, мемнан илыше Саклышына.

Библий туныкта, Иисус Христосын тўвалтышыже уке. Тудо нигунамат ышталтын огыл. Библий туныкта, мыланна каваште койшо миллиард-миллиард шўдыр, чот волгалтше планета-влак да мемнан мландына ыштыме гыч шочыныт. Иисус Христосын шочмыжо – Рождество, Юмын шочмо пайрем семын пайремлена ме тудым, Тудлан тўвалтыш лийын огыл. Кушеч толмыжо мыланна тугаяк тайне, могай тайне дене авырналтын мемнан деч Юмын Шкенжын тўвалтышыже – тидым туге веле кўчыкын ойла: „Тўвалтыште Мут лийын, да Мутшо Юмын улмаш, да Мутшо Юмак улмаш“ (Иоан. 1,1).

Туге туныкта мыланна Библий, Тудо, манеш, „койдымо Юмын образше нигогай чонан деч ончыч шочшын; Юмак ыштен чыла, мом каваште да мландыште ужына, да койшо да койдымо: престол ма, кугыжаныш ма, вуйлатыше ма, власть ма – чылажат Шкенжын да Шканже ышталтын: да Тудо уло эн ончыч, да чылажат Тудын лўм дене шога“ (Кол. 1,15-17).

Пытартыш ойсавыртышыже ончыкта, чылажымат Тудо Шке кидыштыже кучен шога. Вес мут дене гын, Сандалык пўтынекак шке шотшо дене веле ила гын, миллиард-миллиард атомлан шеледалтын шаланен пытен ыле, лач Иисус Христосын вийже дене веле верыштыже кучалтеш. Да адакат Библий туныкта: „Тўв-тўвалтыште Тый, Господи, мландым негызленат, да каватат – Тыйын кидетын пашажак: нуно йомын пытат, порволат, а Тый лият; да чыланат риза семын лыжгаят, да вургем семынак пўтыралат, да вашталтеш; но Тый тудак кодат, да ийготет Тыйын ок пыте“ (Евр. 1,10-12).

Иисус Христос тугак Шкеж нерген ойла: „Мый улам Алфа ден Омега, тўвалтыш да мучаш“ (Откр. 1,8). Тудак Шкетын веле айдемым Юмылан пўртылташ вийым да властым кучен. Ыштен мо Тудо тыге? Тидым ышташ шонен гын, мландыш тудо, мландыш пўртылшашак ыле. Кул сыным налын да тышке толшаш ыле. Айдеме дене тўр лийшаш ыле. Шкенжым ўлык шындышаш да колымешкыже ўвышў лийшаш ыле. Сулык дене вашпижын кредалшаш ыле да айдеме чон-шамычым авыркалыше сотанам сеўышаш ыле. Чыла кылдышым рудышаш да рестан-шамычым пеш кугу, умылашат йўсў ак дене, шке вўржў кўшеш утарышаш ыле. Тудым еў-шамыч ужмышудымо лийышт, шке коклашт гыч поктышт, могай чер уло, шке ўмбаке налшаш, орлыкым погышо пўръеў... Юмат тудым мондыжо да Шкеже еў орлык верч кыралтше. Тудо Юмым айдеме дене да мўвгешла – айдемым Юмо дене сўрастарышаш. Коклам коштышо – но

сулыкан айдемын шонымыж семын умылымо коклам она ойло ме тыште – Кугу Сущность лийшаш ты айдеме тукумлан историйыштыже. Тудо – Юмын Олмештышыже. Сулыкан верч колышаш. Да чыла тидым Шке воляж почеш ыштышаш! Шке кумылын.

Юмылан тау, чыла тиде ышталтын! Кава гыч Тудо мучашдымылыкыш кечыйол семын писын чымалтше мландынам ужын, пычкемыш ўжаканым, тыйымат, мыйымат, сулыкыштым пўгырнен наўгаяш тўчышым, сулыкын сорлыклымо киданым, ужын. Шкенжын кавасе илемыштыже Тудо умбакыже кузе лияш – пeўгыдемден. Сакче-шамычын пытыдыме тўшкашт, иканаште умылышын, вуйым савеныт, кунам кугыжа коклаште Кугыжа, озаланыше коклаште Господь, ик мутшо денак тўняшамычым шочыктен кертше, шинчам йымыктарыше колесницышкыже шогалын, жемчуг кучымо капка гыч каваште лектын да пычкемыш йўдым, мурышо шўдыршамычын, тудым ужатыше сакче-влакын Юмым моктен ойсавымышт годым Иудей мланде тура колесницыж гыч волен, шийын-шўртнын волгалтше вургемжым коден да айдеме лийын!

Шканда вуй йыр пыштыза-ян. Мый, корно дене вашкышыла, куткышуэм тарватен колтенам. Мый ўлык ончаламат, кутко-шамычлан ойлем ыле: „Пешак чаманем, тендан шуэдам тошкал колтенам. Мый пўртдам шалатышым. Те нигуш пураш ўрын улыда. Мый пешак ойлынем тыланда – йўратем, мый нигузеат тыланда ойгым ынем кондо ыле, полшаш шонымашемат уло“.

Те тидлан кузе вашештеда? „Тиде так мут гына, нимо шотат тышеч ок лек, вет кутко-шамыч тыйым огыт умыло“. Тыштак, тыштак чыла пашаже, таўем-шамыч! Шке-жак икмыняр жаплан кутко лиям да коклаштышт шолын ончем, вара иже тыланда тушто мом пален налмем, мом ужмем-чытымем нунылан шке йылмышт денак каласкаллем гын, тиде йўрпеш вес паша.

Лач тыгак ыштен Иисус Христос. Тудо еў-шамыч дек волен да нунылан Юмым почын. Шкежак ешарен эше: Юмо тендам йөрата, илызак ман шона. Тудак вара каласен порылыкшо, шуко чытымыж да Юмын айватше нерген. Тудак мыланна курым-курумашлык илышым пуа – тудымат увертарен.

Да тулечат шуко ыштен. Иисус Христос айдеме капым Шканже налын, вўрым-шўным, да чылажымат лач орланен колаш гына. „Тудо языкнам налаш толын“ (1 Иоан. 3,5). Христос тўняшке толын „шукым-шукым шке Шўлышыж дене сулен налаш“ (Матф. 20,28). Мландыш толмыжак Иисус Христосын Шке илышыжым, еў-шамычын сулыкыштым сулен налаш толмо цель лийын. Шке капше дене надырым Юмылан тўлен коден. Колаш толын. Колымашын шучко ўмылжў мландысе Тудын кумло кум ий мучко чарныде ўмбалныжак коштын.

Иисус Христос шочмо йўдымия лўдын чытырнен. Шочмекыжак Тудым пуштын шуаш тўчен. Ирод кугыжа аза-шамычым кырен пуштедыме нерген указым луктын, тудын ик шономашыже гына лийын: кузе-гынат Христосым пушташ.

Кумло кум ий илымаштыже мландўмбалне ик кечынат тудо сулыкыш пурен огыл. Ик тугай айдеме гына тўняште лийын, кудын ик языкшат уке. Еў-шамыч ончылно Тудо кынел каласен кертын: „Кў тендан кокла гыч Мыйым чын огыл улмемлан титаклен кертеш?“ (Иоан. 8,46). Тушман йўдет-кечет почешыже оролен коштын, но иктат тудын языкшым муын ыш керт. Нимогай тамга Тудлан пижын огыл.

Пешак тыглай илышым илен мландўмбалне Иисус Христос. Пагалымашым ыш кычал, чапат кўлын огыл. Шочашыжат вўташ шочын. Изи гына Назарет олаште плотник лийын илен. Шкеж йыр колызо-шамычын изи тўшкаштым чумырен, нунышт почешыже каеныт. Айдеме семынак тыглайын еў коклаште лийын. Шкен-

жым кўш шынден огыл, светский манме сеўымашым кычалын огыл. Мөүгешла, моло айдеме деч шкенжым ятырлан ўлык шынден.

Туге гынат Тудо шке лишылже да погынышо калыкым туге устан туныктен шоген, колыштшо-шамыч вуйыштым рўзалтен кутыреныт: „Тиде Айдеме семын еў-шамыч эше нигунамат кутырен огытыл“ (Иоан. 7,46).

Кажне мутшо исторически да шанче, этика велым ончымаште чын улмаш. Чон кокласе тўжвал илышым тўрлымаштат, нравственный илышым манына, Иисус Христосын пунчал каласымыжат чыла раш. Моральже ару, тунамсе пагытланат, мыланнат кызыт кучылташ йөршө. Да курым курымешлан нимо тыште ок вашталт.

Мом каласен коден гын, ончык ужын кертмыж дене кеч-могай жапыштат шукталтпаш. Ончыкшым айдеме тукумым мо вучен шога, тунамак рашемден коден. Законник-шамыч Тудым лўмынак чот путаен пытарыме йодышышт дене авырынешт улмаш, иктат, ик ганат тидым ыштен ыш керт. Вашмутшо тугай кўчык да раш лийын – шкештак веле страмыш пуреныт. Тудын пеўгыдемден ойлымашкыже нимогай йодышым тушкалтен от сеўе, да Шкеже нигунамат ок коктелане. Чыла пален да мандене эн кугу авторитет семын ойлен. Туге тыглайын эн путаялтше йодышлан вашештен – тыглай калык иканаште умыла улмаш. Ончет гын, мутыштыжо висаш лийдыме келгыт. Тугайжат иканаште умылалтын. Серыплын ойлымыжо тугак серыплын да курымешлан шўм-чоныш возын. Чыла тидыжак тушман капырлан пешак келшен огыл, тўрлө фарисейлан. Тўня ончылно шогышо чыла проблемым мутыштыжо туге каньылын решатлен, тудын почеш каяш куштылго да раш лийын, санденак почешыже эреак калык чумырген коштын. А мыняр сокырым, чолакым, сусырым, окшакым, черлым тудо коштмаштыже йол ўмбақ шогалтен! Проказымат эмлен, колышымат ылыжтен. Кўн чонышкыжо ия пурен – поктен луктын.

Тўтан мардежым, теўыз толкыным ик мутшо денак чарен шогалтен да пинеге гай ласкаш савырен кертын. Калык-лан Юмынмутым ойлымыж годым шотлен пытарыдыме еўлан канбыле, шыма толын, ўшаным ылыжтен.

Тудо лўдмым нигунам пален огыл. Вашкымыжым иктат тогдаен огыл. Лўдыкшө да пиалдыме тат Тудын дене ыш лий. Кажне тарванымыже эрыкан да ласка. Иктат путаен ок керт. Шке пашаштыже коктеланымым ок пале. Ойла гын – ик гана.

Шарнеда, Тудо Пилат ончылно шога да тургыжланыде ойла: „Тыйын Мыйын ончылно нимогай властет ок лий ыле, кўшыч тудым тылат огыт колто гын“ (Иоан. 19,11). Да лўдын пытыше еў-шамычлан каласен, сакч-шамычын легионышт, манын, мыйын властыште улыт.

Ыресше декат Тудо ласкан да нимыняр лўдде ошкыл миен. Ўшанен: Тудын нерген кандаш шўдө ий ончыч каласыме Юмынмут-пророчество лач кызыт шукталтшаш: „Шорык самынак тудым шўшкылаш кондат да межшым тўредше кашак ончылно пача гаяк йўкдымө лиеш, тыгак Тудат ваштареш умшажым ок поч“ (Исаия 53,7).

Чапланен, Тудо колаш ямдылыме кўкшакаш ошкыл кўзен, мландўмбалне шуктышаш миссийже мучашке лишеммым умылен, нигөн деч кўшнө улмыжым тыматлын пален. Толашыжат толын вет Тудо сулыкан-шамычым утараш гына. Юмын шыдыжым ўмбақше, Шке ўмбақше налаш толын. Сотанан пазарже гыч еў-шамычым сулен налаш – Тудын задачиже шукталтын. Курымешлан явылым сеўаш колталтын. Тамык да шўгар вынемым сеўаш толын. Лач ик семын веле тидым ышташ лийын. Тудын ончылно лач ик корно гына.

Тудын колышашыжым шуко тўжем ий ончыч мужед каласыме. Иканаже, кузе ме чыланат ужна ынде, Эдем садыште. Тулеч вара Иисус Христосын илышыже, туныктымыжо, мландўмбалне коштымыжо, колымыжо нерген пророк-шамыч шуко курымлаште шижтареныт. Авраам

Тудын колышашым шке пачажым шўшкылмө дене таҕас-тарен ойлен. Иудей-шамычын алтарьыштышт кажне гана надырын вўржө йогымым ужмек, тиде вўр Юмын Пачан манын шотленыт, толеш да сулыкынам ўмбақыже налеш, маныныт. Давид Тудын колышашым пророк семын ик псаломеш веле огыл каласен. Пророк Исаия шке книгаштыже тичмаш глава-шамычым Тудын кузе колышашыж нерген ончылгоч пуэн.

Иисус Христос ойлен. Шке илышемым пуаш мыйын вием уло манын, тыге палемден: „Мый улам поро пастырь; поро пастырь илышыжым шорык-шамыч верч пуа“ (Иоан. 10,11). Да эше палемден: „Тыгакак кўзышаш Айдемын Эргыже; кө Тудлан ўшана, ынже пыте, но курымашлык илышан лийже“ (Иоан. 3,14-15). Иисус Христос курымашлыкеш нөлтен шындыме ыресым ужын. Тудын мландеш шочшашыжлык деч шуко-шуко курым ондакак. Пален, колышаш кечыже лишемеш. Дева-Ўдыр деч шочмекшак ыресын ўмылжө корнышкыжо возын. Айдеме капымат колашак налын. Шепка гыч тўҕалын, ырес марте илышыштыже ик цель лийын – колаш.

Туддеч ондак ик еҕат тыге чот орланен огыл. Гефсимен садыште эртарыме йўд, чыла вере тоя мучаште пакле йўлен; ужалыше-предательын шупшалмыже, первосвященник ончылно эртыш суд, вучымо шагатла; Рим губернаторын дворецше; Иродын дворецшышкыже куснымо; Иродын чон лукшаш гай торжа салтакше-шамычын орландырымышт, мыскылымышт; Пилатын Тудым утарен налаш төчымыж годым лийше шучко да тургым сўрет, – священник-шамыч да калык тўча Тудын вўржым йодыт, пуштнештак; чот кырымышт, йөршынак шот гыч лекше, умша тореш кайымеш кычкырыше кашак; Иерусалим гыч Голгофыш кужу корно; кок кидге ыресеш пудалыме, кок йолге ыресеш пудалыме, вуйжо йыр шуркален-корштарен пўтырымө терновый аршаш; кок велан тудын воктене пудалалтше розбоньык-шамычын пўй вошт каласыме

мыскылтышышт: „Молым сакленат, а Шкендым Шке арален налын от керт!“ (Матф. 27,42).

Южик еў-шамыч йодыныт, молан Христос тыге писын, куд шагат эртымекак, колен, моло пудалыме еў-шамыч ыресыште кок але кум кече годым орланен кеченытыс. Голгофышко Тудым пешак орланен пытышым, индыралтшым, вийым йомдарышым конденыт. Сола дене чот кыралтыныс Тудо! Капыште вийкуатше кодын огыл. Но Христос шке воляж почеш колен. Шўлыш лукшаш шагатшымат точно ойырен налын.

Тыге кечен Тудо, чара, мланде ден кава коклаште. Шўргыжō вўр дене петырнымешкак кыренытыс Тудым. Нуно, йōршын уш шот гыч лекше ораде еў-шамыч, пытарен кертмыштлан куанен, шўргышкыжō шўведеныт, пўтынек шўвыл гына оўылашыж гыч да мо да йоген. Туге гынат Тудо сōрваленат, орланымыж нерген да чаманаш ўжын пелештен огыл, ик мут дене гына кап орлыкшым, нимо деч шучкым, палдарен: „жажду“. Вўр йоген да йоген. Юмо сулыкан еўын але тудым олмештышын колымыжым вучен, йодын! Христос лач тыгай олмештыше. Архангел Гавриил да тудын йырже сарзе сакче-шамыч, кидешышт лодак гыч лукмо кердым кучен, Сандалык тўрыштō ямде чоўештылыныт. Ыресыште Тудын ик гана шижтарен ончалмыжак веле кўлын, да тунамак нуно саде орен пытыше, айдеме сын гыч лекше, урмыжшо, шўведыше еў кашакым тамыкыш волтен колтат ыле. Пуда-шамыч огыл кученыт Тудым. Еў кид дене пуналтше кандыра да пуда дечат чот виян ыле Тудын йōратымашыже. „Но Юмо мемнам йōратымыжым туге ончыкта, сулыкан улмына годымак Христос мемнан верч колен“ (Римл. 5,8).

Тендан верч! Мый верчем! Шке капешыже сулыкнам Тудо ырес дек наўгаен. Ала-кō икте каласен: „Шканда сўретлен ончыктыза-ян. Тудо – ыресыште кеча, вуйым сакен, шкетын гына да Юмо деч нимучашдымын мўндырнō, шўмыштыжō – тўнян пытартыш марте сулыкшо вер-

ланен. Да те ужда, ўмбакше налме сулык гыч вет Шканже арум ок кычал, Тудлан нимат мемнан ок кўл. А мом пуэн кертеш ыле тудо, вет ыресыште Шке вержым огыл налын, а мемнаным! Йёршынак огына пале Тудын орланыме орлыкшым, умылтаренат огына сеҗе, а шижына веле Тудын мучашдымын погынышо чон куатшым, чолгажым, кугу улмыжым пытартыш мутшо гыч: „Ли!“

Кап орлыкшо эн кугу огыл. Иисус Христос деч ондакат еҗ-шамыч коленыт. Шукышт орлыкѐеҗ улмашыныт, мученик-шамыч. Иисус Христосын висаш лийдыме да эн кугу орлыкшо – сулыкеш чонын колымыжо. Сулыкын келгытшым, лопкытшым манме гай, чыла висен налыныс, ойгым пўтынек шымлен лектын, да Юмын Туддеч кораҗмыжым, Шке Сынжым шылтымым шижын, кычкыралын: „Мыйын Юмем, Мыйын Юмем! молан Тый Мыйым коден кайышыч?“ Нине мутым Христос шкет кодмыж годым, айдеме тукумын историйыштыже эн кугу испытанийыште ойлен. Нине мут деч волгыдо шочын, тышеч ме волгыдо кечыйол семянак ужнына чыным, да тудо шинчанам йымыктара. Кемпбелль тидын нерген тыге почеш: „Ик айдеме шинчат тиде волгыдым чытен ок керт ыле“. Нине мутым Юмо, манеш доктор Морган, „тудланак ойлен: палыже айдеме, тўняште але тудлан мочол умылашыже уло“.

Сулыкым палыдыме, мемнан верч Тудо сулыкан лийын. Викшым, сулык Шкежак лийын, маншаш. Тудын гоч Юмо мемнам проститлыже – тудлан кўра. Юмо Тудым кудалтен. Ыресеш пудалалтше сулыкыш савырнен. Сулыкым нигунам ыштыдымыжлан кўра ыресеш пудалалт колымыжак мыланна тугай кугу ак, айдеме умылен ок шукто, молан манеш гын, наказаньыжым сулен огыл. Тыгайже Тудлан огеш кўл ылыс, ик языкшат лийын огыл да...

Шке капше дене орлыкым ужмылан тугай кугу акым ыштен, Шканже тиде акше огешат кўл гын, молан тидым ыштенже – йодыш лектеш.

Пўтынекше, кузе чыла тиде эше Сандалыкыштак шонен пышталтын, еў нигунамат пален ок нал, очыни. Мый тидым гына каласен кертам: Иисус Христос сулыкемым Шке капше дене ыресеш наўгаен. Мыйын пудалалт шогышаш верыште Тудо шоген. Мыйын пўрымашемлан пернышаш орлыкым Шке орланен, да ынде мый, каваш кўземат, тудым налам, мом мый суленжат омыл. Тудын налшаш ынде айдемылан пуалтеш. Тошто Сугыньмутышто возалтше мужедмашет, пророк-шамычын ончыч ужын каласымышт, Юмын негызлен палемдыме – ынде чыла шукталтын. Святой дечат Святой верыш идалыклан надырыште чыла уло: наказанье, олмештыш, еўым арален налме-заступничество, икте-весе коклаште сōрасымашет – чыла. „Чыла еўлан икана колаш пўралтын, а вара суд, Христосат икана шкенжым надырыш конден, шукын языкыштым тиддене пытарен“ (Евр. 9,27-28).

Ынде утаралташлан негыз пышталтын, сулыканлан икте гына кодеш – Юмын Эргылан ўшанаш, вара тудо Юмо дене тынысыш пура. „Моланже, Юмо тўням туге чот йōратен шынден, эсогыл Шкенжын Ик Эргыжымат пуэн, кажне, Тудлан ўшаныше, ынже колен пыте, а курымашлык илышым налже“ (Иоан. 3,16).

Иисус Христосын ыресеш пудалалтмаште кум амалым ужам: иктыже, айдемын сулыкшо пеш кугу да келге, чыташ лийдымыжым ончыктымо. Тунамсе еў-шамычым Христосым орландарымыштлан вурсымо ок кўл. Нунат, меат тыште иксемынак титакан улына. Рим салтакшамыч огыл Тудым пудаленыт, а нунын да мыйынат ыштыме сулыкем пудален, манаш кўлеш. Шке кумылын тугай шучко колымашым ойырен налын.

Весыже, распятий Юмын сеўаш лийдыме кугу йōраты-машыжым ончыкта. Те алят тидын шотышто коктеланеда гын, Голгофысо ыресым шуко-шуко жап шинчам кораўдыде ончыза, тунам вара ты йōратымаш чонышкыда шыўен пура, умыледа.

Кумшыжо, распятий – утаралташлан лач ик корнак веле. Иисус ойлен: „Мый корно улам, чын да илыш, иктат Ачам дек огеш мие, лачак Мыйын гоч веле“ (Иоан. 14,6).

Сулык да тамык деч нигузеат саклалташ ок лий иктым палыде: ыресыште Христосын верже огыл, а лач тыйын верет! Утаралташлан вес корно лийман гын, Юмо тудым муэш ыле. Илышым мландүмбалне утыр саемдыме, көргө чоным тичмашын почын илыме, наука, образований гоч аралалт кертына гын, Иисус Христослан молан колаш ыле? Юмын олмештышыже мыланна пүралтше ырес вернам налын. Еў-шамыч тидын нерген ойлышташ огыт йөроте, колышташат кумылан огытыл, молан манаш гын, нунын кугешнымашыштым, патырлыкыштым, шкем йөратымыштым катыме лиеш.

Тыгеат южик еўже карал колта огыл мо – „Чын илем гын, кузе туге мый утлышаш омыл?! Христосын сугыньжым шуктен толам, туныктымыжым палем!“ Христосын туныктымыж семынак чыла шуктен иледа гынат, садак те сулыканак кодыда ыле. Садыгак сулык вынемыш шуўгалтыда, молан манаш гын, мландын историйыштыже эше ик айдемыланат йөршын ик ганат йоўылыш лийде, законымак гына шуктен, лач Иисусын туныктымыжлак гына илаш пүралтынак огыл, да тыгай еў лийынжат огыл. Мом вара те шке сулыкда дене ышташ шонеда умбакыже? Ончылнет, айдеме, ик корно гына: сулыкетым Голгофысо ырес йымак кондаш, чамане манын, Юмо деч йодаш.

Пеш шукерте ондак король Карл Визымше Антверпенысе ик купеч деч кугу оксам арымеш налын улмаш. Вексельым тўлаш жап толын шуын, но король йөршын йорлештын, тўлаш нимо дене улмаш. Купечет король лүмеш пеш кугу пайремым пога. Уна-шамыч погынатат, үстел йыр кочкышым нумалаш тўвалме деч ончыч, купеч король ончылан атым шында, тушан сортам шогалтат да ылыжатат. Вара, күсенже гыч вексельым луктын, купечет тиде сорта тул ўмбакак намия, пижыкта, ломыж лиймеш

кучен шога. Король шке утарышыжым шокшын ондалеш да шортын колта.

Тыгакак меат Юмын ончылно кугу сулыкан улына. Парымнам тўлаш жап шуын, а мемнан оксана уке. Кок тўжем ий ончыч тугай чот орлыкан ыресеш Юмо Христос гоч тыйынат, мыйынат ыштыме сулыкнам йөршын нимо коддымеш пытарен.

Библий оила: „Да и чыла гаяк, закон почеш, вўр дене эрыкталтеш, вўр деч посна прощенье ок лий“ (Евр. 9,22). Шуко еў мыланем ойлен: „Фу, кузе чыла тиде шкеж деч шўкалеш! Мемнам ўшандараш итат тўчө, пуйто шкеже вўран ты религийлан ўшанет“. Весышт өрмалгат да кидым шаралтат: „Нигузеат мый ом умыло, молан Юмо вўрым йодеш?“ Кумшышт малдат: „Мыят ом умыло, кузе туге Христослан мыйын верч колаш күлеш лийын?“ Мемнан „чот палыше“ саманыште Христосын вўр йоктарыме шонымаш тоштемшыла веле чучеш, да южик проповедь-улдышмутлаште огешат тўкалалт, – кораў каят. Но мо чын гын, чын огыл мо? Библият тудымак палемда. Вўрыштө – христианствын негызше. Тўвалгыш вожшак тушто. Пўтынь христианствын ойыртемже – Христосын вўр йоктарыме надыржак. Туддеч посна ме утаралтынжат огына керт ыле. Вўр – Христосын колымо символжо.

Библий туныкта эшежым, Христос мемнам Шке вўржө дене сулен налын: „Паледа, шулышашлык ший але шөртнө дене огыл суетан илыш деч сулалтын улыда, но Христосын шергакан Вўржө дене, языкдыме да ару пачан гай дене“ (1 Петр. 1,18-19). Ме явылын кидше гыч веле огыл, тыгак законын күртө кидше гычат утлен улына. Христосын ыресеш колымыжак мыйым законын властьше гыч утарен луктын. Закон мыланем пунчалым пеўгыдемден, но Христос пўтынь акым Шке тўлен. Мландыште могай шергакан кү, алмаз, ший-шөртнө уло гын, тутат мыйым сулен утараш ок сите ыле. Лач тиде ситыдыме верчат Христос колымашым ўмбаке налын. Сулымыжо

„түлен налме“ лиеш. Нимогай ак деч поснак ме пуалтынна улмаш явыллан, ужалалтын улына. Но Иисус Христос түлен налын да утарен.

Кокымшыжо, вүр мемнам Юмо дек лишемден. „А ынде Иисус Христос гоч те, ала-кунам умбалне улшо-шамыч, Христосын Вүржө дене чакемда“ (Ефес. 2,13). Израиль общество деч кораўдалтынна ыле, обетований манме сугыньмутым паленат онал, үшан деч посна тўняште Юмо деч умбалне лийынна. „Тыгеракын, кө Иисус Христос пелен, нимогай титаклымаш уке (Римл. 8,1). Сулалтше языкан еў тегак Чыла кертше Юмо ончылан ок шогал судыш. Христос судым Шке эртен“.

Кумшыжо, вүр тўням шочыкта. „Да Тудын гоч Шкеж дене чылам кельштараш, Тудын гоч лыпландараш, Ыресеш кодшо Тудын Вүржө дене – мландысымат, кавасымат“ (Кол. 1,20). Тиде тўня нигунамат тўням пален ок нал, кунам огеш нал тудым, шинчымашым, ИисусХристосым пудалыме ырес йымач. Ырес дек толын, Христосым сөрвален огыда йод гын, Юмын пуымо тынысымат, советтым, уш тўням, чон тўням да молымат огыда умыло. Юмо ден тынысын тайныже тушто кия.

Нылымшыже, вүр шөра. „Сандене тулечат коч кызыт, Тудын Вүржө дене титакым шөрен, Тудын дене шыдыж деч утлена“ (Римл. 5,9). Тыгеже Юмо ончылно айдемын положенийже вашталтын. Титак да каргалтме гыч проститлыме, титакым мондымо марте шумо. Сулыкшым проститлыме еў шке жапшым эртакым лекше рестанлан ок келше, эрыкыш лектын гынат, тудын гражданство праваже уке, тиде эрыкан рестанын. Сулыкшым умылышо языкан еў Иисус Христосын Вүржө гоч эрнен, сандене шке праважым пўтынек налеш. „Юмын ойырымыжым кө титаклаш тўвалеш? Юмо сулыкыштым кудалта. Кө судитла? Христос колен да ылыж кынелын. Тудо Юмын одесный манмыже, Тудак мемнан верч вуйын шога“ (Римл. 8,33-34).

Визымшыже, вўр эрыкта. „Ме волгыдышто коштына гын, Тудын волгыдышто коштмыж семынак, икте-весе дене кутырен кертына, да Иисус Христосын Вўржө, Тудын Эргыжын, мемнам чыла сулыкна деч эрыкта“ (1 Иоан. 1,7). Шижыда, сулыкын иктаж-могай ужашыж деч огыл, а „чыла сулыкна“ деч. Чыла шоя, кудым те луктын ойлен улыда, ўлыкшө да лавыран сомыл, иктаж-гана тендан ыштыме, түрлө шакше чоялыкда-лицемерий, түрлө осал шонымашда – чыла тиде Иисус Христосын колымыж дене эрнен.

Икмыняр ий ончыч Лондонышто ик приемеш кумдан палыме да чапланыше-влак погыненыт, коклаштышт тунам шуко вере пагален ойлымо проповедник Малан ул-маш. Нунылан тыште улшо мотор, тыгаяк палыме лўман ўдырамаш коклаште икте шканже пианино дене шоктен да шкеак мурен, уна-шамыч тудлан совым шокшын кырен-ныт. Мурен чарнымекше проповедник туддек мия да ныжылгын, но тунамак пеўгыдын, тоштынак ойла: „Кызыт мый тыйым колыштым да шоналтышым, шке талантдам Христосын пашажым виктарен колтымашке ушеда гын, могай чот сай лиеш ыле. Паледа мо, те вет Юмын шин-чаштыже тугаяк языканлан шотлалтыда, могай улыт, мутлан, уремысе лакыште кийылтше йўшө еў але йошкар понар йымалне шогылтшо ужалалтше ўдырамаш. Но мый каласаш рат улам, Иисус Христосын, Юмын Эргыжын, вўржө тендам чыла сулыкда деч эрыкта“.

Самырык ўдырамаш тиде ойлан сырен вашешта. Но тудо адакат ласкан умбакыже шуя: „Пагалымом, мый тендам ынем обижае ыле. Юмым сөрвалем, Тудын шўлышыжө тендам ўшандарыже“.

Прием мучашлалтын, чыланат мўўгышкышт каен пытеныт. Самырык ўдырамашет малаш возын, но омыжо толын огыл. Шинчам веле кумалта, тунамак проповедникын чурийжым ужеш, пылышыштыже мутшо йоўга. Пытаргышлан иктаж кок шагат эрдене тёрштен кынелеш

да карандашым, кагазым налеш. Шинчавүдшө чыпченак,
Шарлотта Эллиот, кузерак лүмденыт улмаш тудым, вара-
же пеш кумдан палыме лийше почеламутшым воза:

Тыгай улам; ужам – вүретше
Йога, ыресым чевертен.
Колмеке Юмо верч ўжметым,
Христос, мый Тый декет миём.

Тыгай улам, незер да сокыр.
Ом му да порым чоныштем,
Шкем чот йөратыше да покыр,
Христос, мый Тый декет миём.

Но тиде эше мучаш огыл. Христосым ме ыресеш огына
кодо, тушто вет кидше дене, йолжо дене, сусыртымо
өрдыжшө гыч вүр йоген вола. Тудым налме да колоткаш
пыштыме. Кугу кў дене пурымо верым петырыме, оролым
шогалтыме, нуно лым лийде оролат. Шуматкечын кечы-
гут Христосын тулыкеш кодшо ученикше-шамыч ойгы-
рат. Тушеч кокытшо Эммаусыш наўгайыше корнышто
улыт. Чылаштымат лўдыкшө авалтен. Волгалтмеке, тиде
кугече эрдене Мария Магдалина ден Саломия колоткам
кычал каят, колышо капым шўрынешт. Чылаштымат
лўдыкшө авалтен. Толытат, йөршеш өрыт, нимогай капат
уке. Колотка вуй воктене Сакче шога да йодеш: „Көм те
кычалыда?“ Нуно вашештат: „Ме Назарет гыч Иисусым
кычалына“. Тунам Сакче нимо деч чот куандарыше
уверым пуа, тыгайым мланде нигунамат колын огыл:
„Тудо тыште уке. Тудо ылыж кынелын!“

Тиде кугу оньышвитымаште – Юмын утарыме планже.
Ылыжме деч посна сулыкым касарыме сомылат лийын
кертын огыл. Иисус Христос ик гана веле огыл Шке ылыж
кынелшашыжым ойлен. Икана Тудо каласен: „Кузе Иона
кит мўшкырыштө кум кече да кум йўд лийын, тугакак

Айдемын Эргыже мландын шўмыштыжō лиеш кум кече да кум йўд“ (Матф. 12,40). Кузе ончык ужын калсен, тугак, лийын, Тудо ылыж кынелын!

Историйыште лийын шогышо кугу событий-шамычым курымешлан кодымо йўла уло. Тиде событийым доказатлаш кўлеш, ужшо чын айдеме-шамычым поген йодышман. Свидетельство манмыже тыгайрак лийман – Иисус Христос колен да ылыж кынелын; чотрак палалтеш, тыгай увер дечат ўшандарышырак – Юлий Цезарь, мутлан, чынже денак илен але Александр Великий кумло кум ияш колен. Ёрмаш вет, Историйым шымлыше-влак изишак гына доказательство юап улман тўжем дене фактым пеўгыдемдылыт, тиде тыгак лийын манын пунчалаш рат улыт. Но Иисусын ылыж кынелмыж нерген могай гына доказательство уке ынде! Библий шкежак мом шога! Мочол калык шке шинчаж дене ужын! Но историк алят ўшаныдымын ончыштеш, алят коктеланат. Нине еў тўчан ойгышт тушто – огыт ўшане. Ынешт ўшане. Кōргō чон шинчашт тунар сокыр, тунар, тунар кепшылалтыныт, Библийын свидетельствыж почешат Иисус Христосын ылыж кынелмыж шотышто коктеланат.

Ылыж кынелмыже тудым ончыкта, Христос лийын. Тудак лийын, кузе Тудо эреак Шкенжым лўмден. Айдеме капан Юмо лийын Тудо!

Кокымшыжо, Юмо Тудын, ыресеш пудалалтын, мемнам утараш лиймыжым саламлен. „Кудо мемнан сулыкна верч пуалтын да мемнам титак деч эрыкташ ылыжын“ (Римл. 4,25).

Нылымшыже, тиде ме-ман капнат ылыжеш, тичмаш ўшанна уло. „Христос колышо гыч ылыж кынелын, колышо-шамыч гыч первый“ (1 Кор. 15,20). Священный Возмаш мемнам христиан семын туныкта, – кунам ме колен колтена, капнам мландыш урен шындат. Но капнаже колышо-шамычын ылыжме ик Кугу кечын кынелыт. Тунамак колымаш сеўалтеш. Христосын ылыж кынелмы-

жлан көра колымашын умдыжым шупшын налме, туддеч срабоч Иисус Христосын кидыштыже. Тудо Шкеже тыге каласен: „Мый улам первый да пытартыш да илыше; да колышат лийынам, и чыла, курым курымеш илыше, аминь; да срабочем уло тамык да колымаш деч“ (Откр. 1,17-18). Христос сөрен: „Мый илем, да теат илаш тўвалыда“ (Иоан. 14,19).

Визымшыже, колымашын сеҗалтмыже раш. Колымашын властыше катлен, да тудын ончылно лўдыкшө йомын. Псаломым мурышо семынак ынде ме мучашлен кертына: „Колымашын ўмылжө улман олыкышто каем гынат, ынде ом лўд осал дечын, ынде Тые улат мый денем, Тыйын жезлет, корно тоят мыйым лыпландарат“ (Псал. 22,4).

Христосын ылыж кынелмыжлан тўргоч манме гай куанымыж дене Апостол Павыл колымашым куанен вучен. Тудо тыге каласен: „Мыланем илыш – тиде Христос, а колымем дене мый муам“ (Фил. 1,21).

Тудын ылыж кынелмыж деч посна ончыкылан ўшаннажат ок код ыле. Библий сөра, тугай кече толын шуэш, манеш, шўргө ден шўргө вашлийына Ылыжше Христос дене, да мемнанат Тудын гаяк капна лиеш.

Трук шинчаваш Христос ден вашлиймеке,
Шке Саклышем ден, мо лиеш мылам?
Тиддеч ондак улам улмаш пурак.
Тўнян шем языкшым вик налын вачўмбак –
Каваште Саклышемым вашлиям куанлын,
Эн поро сынжым, чапланышым, ужам!

КАНДАШЫМШЕ ГЛАВА

КУЗЕ ДА КУШЕЧ ТҮҮАЛАШ?

„Да каласен: чынжымак ойлем тыланда, огыда савырне гын да йоча гаяк огыда лий гын, Кавасе Түняшке огыда пуро“.

Матф. 18,3

Бнде ме рашак пален нална, чон пүртүсышына тугай закон уло, эреак үлыкө гына, янлык илыш сын деке шупшын шога, уш-акылнам сокырым ышта, совестьым лавыртылеш, волям пытара, да ме шкенан түрлө күлеш-окылым ыштымына дене титаклалтына.

Юмо святой да чын. Сулыкым тудо нигузеат чытен да тудын дене сөрасен ок керт. Сулыкак Юмо деч ойырен шога, шыдыжым Тудо вара мыланна колта. Айдеме шке көргө чонжо денак чын шонен моштымыжым, Юмо лиш-нак улмыжым йомдарен толеш. Тудын дек корным ок верешт гын, чоныштыжо ласкалыккан Юмо ок лий.

Юмо дек пörтылмө корныжо, шонен моштен, мораль дене ару лиймаштат веле огыл. Шке гыч Тудын деке корным шонен лукташ ок лий, молан манап гын, мемнан үлыкшө уш-акылнан шонымыжо Юмын образше дене иктөр огыл, луан-шылан капын виктарен шогымо уш Юмылан тугакшат келшен ок тол. Сандене ик корно веле: Тудын деч сөрвален кумалмаште, тудлан поро мутнам виктарен ойлымаште. Адам гычак түүалын, ме Тудын ончылно мут колыштдымо улына, мятежник манына лучо. Тидлан көрак шүм-чоным модемден, саемден, кычалме корнынам муына манме шонымаш түү шотыштак йоуылыш. Айдеме личность сулык дене шемемын.

Чыла тидым висен налат да йодыш лектеш: мом вара мыланем ыштыманже? Кушеч тўалаш? Могай корно мемнам мўгешла Юмо дек наўгая? Юмо дек лач ик корно наўгаен кертеш – Иисус Христос ойлен: „Огыда савырне гын, да йоча гаяк огыда лий гын, Кавасе Тўняшке огыда пуру“ (Матф. 18,3). Тыгеракын, Иисус Христос савырнаш кўштен. Теве кушеч тўалманже! Теве кузе тўалманже! Те савырнышаш улыда.

Шуко еў уло, савырнымым нуно законом шуктымo дене варат. Моисейын законжо Библиште тўрлө ой-шамычеш негызлалтын, цельже пўтынек раш. Такше тудымат тўнян чыла ойгыжо-нелыже деч утарыше юзо эмлан шотлыман огыл. Очыни, тыге лўмдаш келшен толеш: тўнясе орлыклан диагноз. Шуко ойгын амалжым почын пуа, а эмым огыл темла. Библий ойла: „Но ме палена, мом закон ойла гын, закон йымалне улшо-шамычлан ойла, сандене чылан умшам петыра, да уло тўня Юмын ончылно титаканыш савырна“ (Римл. 3,19). Закон айдемын чын огыл улмыжым раш почын пуэн, да Библий палемда: „Молан манаш гын, законын пашаж дене Юмын ончылно нимогай кап огеш эрне титакше деч“ (Римл. 3,20). Тыгеракын, законом гына шуктымo дене савырнаш ок лий. Библий ончыкта: „Закон дене сулык умылалтеш, палыме лиеш“ (Римл. 3,20). Закон тиде – шўмет-чонетым кузе виктарен шогымo закон. Тудо титакла веле, ок савыре. Йодеш веле, ок вашталте. Парняж денак ончыкта, но аралымашым ок темле. Законьшто илыш ок шижалт. Тушто ик колымашак веле, моланже, закон пеўгыдын ойла: „Тый колышаш улат“.

Шуко еў уло, тыге умылтарат, мемнан религийна Курыйымал Юмынмутышто (Нагорный проповедь) маныт, но ик тугай айдекат эше тўняшке шочын огыл, Курыйымал Юмынмут почеш гына илышыже. Библий адакат иктымак тўя: „Чылан сулыкым ыштеныт да Юмын чапшым йомдареныт“ (Римл. 3,23).

Мый тугакат ару улам да савырнымаште нимо күлеш-лыкымат ом уж манын, оуым кырыме деч ондак, шкендам савырнен ончалза-ян. Шүмышкыдак пурен ончалза, нимогай чоялык деч посна, туддеч ончыч ўшанымаште савырнымаш, религиан савыртыш, молылан сай дыр, а тыланда нимогай пайдамат пуйто тудо пуэн ок керт.

Холливудышто Юмынмутым шарымом годым фильмлаште снимаялтше артист-шамыч религий шотышто чон тургымым рашемдаш мый дечем йодыныт ыле. Ой мучаште ме икте-весе дене мутым вашталтышна. Колышт шинчыше-шамычын первый йодышышт тыгай лие: „Мо тиде тыгай вара-савырнымаш?“

Тылеч вара шуко жапат ыш эрте, Вашингтон олаште политический деятель-шамыч дене вашлийым. Эрыкан кауаш тўвалмек, тыгаяк йодыш толын лекте: „Мо тугай савырнымашыже?“

Студент-шамыч дене кажне университетыште, колледжыште дискуссий деч вара саде ик йодышак нёлталтын: „Мо тиде тыгай, савырнымаш?“

Тиде йодышлан, мутат уке, шуко-шуко вашмут уло дыр, религийын моло йодышлаж дене тауастарашат, мыйын шонымаште, огеш лий. Мо тыгай савырнымаш? Туддеч вара мо лийын кертеш? Кава Кугыжаныште лийшашлан молан савырныман?

Савырныме, тиде, мемнан обществыште ала-мо тугай йөршын палыдымыжак огыл. Айста тыглай гыч тўвалына. Кажне сай купеч пала: шке сатуж дек налшым кузе гынат савырышаш. Реклама вуйлатыше шижеш: налшын кумылжым шке декет от савыре гын, сорт ден-сорт ден чумырен, сатуэтым тауастарен от ончыктыл гын, сайже нимат уке. Тыгак политик нерген каласаш лиеш. Полит-деятель ондаксе политучений деч кораумыш нерген эллан телеэкран гыч кушкедеш веле, ойла. Пытаргыш тўнямбал сар годым тыныс продукцийым ыштен лукшо промышленностьын военный производвыш куснымыжым пале-

на, пöрт-шамычым ырыктыше нефть установко-шамычым кораўдыме да шўйым олтен ырыктымашке савырыме.

Чынжымак, „савырыме“ мут вес вельш савырнымым, тўня шинчаончалтышым вашталтыме, шеўгек чакныме але ончык кайыме, пöртылмө йöным ужеш. Религийште тудо шукыж годым „касаралташ“, „уэш шочаш“, „сайым налаш“, „вераште улшо тургым“, „ўшаным налаш“ манме дене умылттаралтеш.

Шыргыжалын шарналтем кызыт аракалан шоненак шүмешкыше йўшым, алкоголь манметым. Мыйын эртарыме ик погыныш толын ыле да оила: „Мистер Г., тыйын ойлымаштет изишыже чын уло манын ўшанемак. Но тендан Христосым мый исак тергынем. Тендан ойлымо семынак Тудо сайым ышта гын, кузе уэш-пачаш тўеда, мый тендан дек пöртылам да умбакыкыже уло илышем Юмылан пуэм“.

Ала-мыняр арня эртышат, мый декем тольо, йöршын умылен ом керт, манеш, мо мый денем ышталтеш. Кажне гана, манеш, йўаш тўвалмем годым шижым, пуйто ала-кө чарен шогалта. Христос тудлан арака ончылно сеўымашым пуэн. Шке ешыж дек пöртылын, да ынде Христослан ила. Вес мут дене гын, илышыштыже тичмаш савыртыш лийын каен, кайыме корныжым йöршын вашталтен. Тудо – савырнен!

Савырнымыже тўрлө семын ышталт кертеш. Шукыжым айдеме деч, шке темпераментше, койыш-шоктышыж деч толеш. Ондак могай илышым илен улмашын тудо, кöмыт тудым йырым-йырже авырен шогеныт. Мутлан, савырнымыж деч ончыч еш илышыштыже чот орланен, икте-весе коклаште тугай чытамсыр лектеден шоген, умбакыже чыташат ок лий гае. Але ондак молан да кöлан ўшанен гын, нунышт чылт ондаленыт, йöршын тупела савырненыт, кидым веле шаралташ кодеш. Ала пеш кугу поянлыкым мардеж почеш колтен, шалатыл пытарен да

нигуш пураш улмашат, мелын савырнен лач чын полшен кертше ик вий дек, мелын? Йӧратымыжым йомдарен... Пӧрӧеҥат, ӱдырамашат корнышт мучко улан илаш тӧчат, тӱрлӧ шергакан ӱзгарым погат, погат, погат, тӱрлӧ семынат упкалат, моральым огыт ончо, лач ик шонымаш дене азапланат: шканем, шканем, шканем! Вара тугай межашке толын лектыт, нимат ок кӱл лиеш. Мутлан, чыла погым эн йӧратыме икшывыштлан кодынешт ыле, а тудыжо налеш да колен колта. Вот тыланет и чыла ӱшан!

Тыгай ӱшанын негызшымак йомдарымек, эн йӧратыме айдеме деч посна кодын, иканаште ушыжо вес велым волгалт кая, пундашдыме вынемыш порвопымыжла чучеш, уло тӱнйалан шкетын гына йокрокеш кодын! Тиде пагытыште Святой Шӱлыш тымарте ончалтышыжым авырен шогышо тӱтырам иканаште кораҥда, а нимогай ӱшан ты айдемылан уке гын, ок кораҥде гынат кертеш – тек умбакыже мерчыже. Да чараш кодшо айдемет ӱмырыштыжӧ первый гана Юмо нерген шоналта. Пален налеш: ылышыште пуалтше эн кугу вийже Юмыштак гына улмаш! Йӧратымашыж дене да кучен шогымыж дене виян.

Вес велым, савырнымашет эн сайын, ӱяк-мӱяк илыме годым лийын кая, – пашаштат тыйым йӧратат, огыт шыгыремдыл, еш коклаштат тылеч сайже лийшашат огылла чучеш, Юмын порыжо кажне ошкылыштет шижалтеш. Лач тиде порылыкшак тугай шонымашым ылыжта: чыла тиде лач Юмылан кӧра гына. Тыгеракын, Юмын порыжо тендам савыра.

Иканаштат лийын кертеш савырнымет, тыгак тургым коклаштат. Поснак тугай годым – мутлан, изиж годсек кӱ курчаклан але религий насталан кумал ила улмаш еҥ, вара иканаште шоналтен колтен, чу, мый вет йӧҥылыш ыштылам! Иисус Христослан гына ӱшанаш тӱҥалеш.

Волгенче волгалтме семын огыл чыла годымжо ышталтеш ты савырныме сомыл, маншаш. Изин-изин, эркын-эркын айдеме чыным утларак да утларак умылаш

тўвалеш, чонжо утыр да утыр волгалтеш. Пеш шуко ий эртыме случаят вашлиялтеш, кӧргӧ чонжо айдемын койдымаште кредал шога пуйто чыла кўлеш-ок кўл дене. Чыла „кўлешым“ коден, испытанийым эртен, Юмын утарыме планжым чон денак умылен савырнат. Тиде кужу процесс Христосым шке кумылын кӧргышкет налме дене, Шке Саклышетлан ужмет дене, кодшо илышетын кажне савыртышыжым Тудын дене ка’ашен ыштыме гыч поро мучашыш шуэш. Тетла Тудын деч огыда ойырло.

Сандене ме ынде пе’гыдын каласен кертына дыр, иканаштат савырнат, чонышто неле кризис годымат, тўжвал илышыште кугу вашталтышын иканаште лиймылан кӧрат – Юмын йӧратымашыже гыч палемдыман, манна, айдеме умылен налеш волгыдо гыч пычкемышым ойырышо чек-границым, курымашлык илыш деч тачысе суета манметым.

Да тидыжат мемнан умылтарыме семын гына ок эрте. Мыйын ватемым налаш. Христианыш савырныме лач ик кечым але шагатым ончактен ок се’е. Но шкеже ўшана: тыгай тат тудын дене лийынак! Чек-границетым, мемнан шижтарымым, шке кумылын вончен. Христиан ешыште шочын кушшо да чынже денак шергакан да кўлешан Юмын законом изинекак умылен да чоныш шы’ударен толшо самырык е’-шамыч Христослан шке илышыштым ўшаныме татым ончыктыде огыт керт... Молышт, южиктышт, мӧ’гешла: ик вера гыч весыш куснымыштым кугу пайремлан шотлан тўвалыт. У Сугыньмутышто (Новый Завет) савырныме нерген шуко уверым погымат, тыге умылтаралтеш: шукышт иканаште гаяк тыгай решеньыш толын лектыныт. Иканаште да – курымешлан.

Пеш шуко ий эртен гынат, савырныме, да тидлан кӧра лиедыше чон тургым психологий могырым шымлалтын огыл. Пытартыш коло вич ий коклаште гына тидым ӧрдыжеш огыт кодо, савырнымын амалжым почын пуашак тыршат. Савырныме, ончыктат шымлызе-шамыч,

христианын гына шкет тургыжланымыже огыл, тыгай паша моло религийыштат лиеда. Эсогыл религий дене кылдалтше ок лий гынат кертеш. Шымлыше психолог-шамыч ик корнывожеш чумыргеныт. Маныт, савырнымын кум стадийже уло. Иктыже – айдеме ала-кузе рүдө ўшан укем шижеш, ик могыр гыч весыш кораўаш тōча, икманащ, мом ышташат ок пале. Кокымшыжо – савырнымешке чонжо дене шуко корнывожым жапыштыже эрта, эркын-эркын шонымашыже молемын, вияўын толеш. Кумшыжо – савырнымек, моткоч кугун куштылеммыжла чучеш, куан толеш, илымыже шуаш тўвалеш.

Старбек манеш, кок түрлө савырнымаш уло. Иктыже, тудлан эўерташ гын, сулыкым утыр да утыр шижын шогымо дене шочеш. Весыже – ала-можо ок ситыла чучмо дене да арурак ылыш верч шогымо дене, чонын волгыдыш лекташ тōчымыжлан кōра.

Психологий могырым шымлыме але күлеш нарыжак вораўын огыл, акым пуаш але эррак дыр. Йōршын ужде гына ынена код, молан манащ гын, мо улыжым петырен толаш кугу сулык. Савырныме тат шуко ўшаным шочыкта гынат, ятыр шанче еў да психолог Библийысе савырнымашым умылаш лийдыме вийын шкем тыге ончыктымыжлан веле шотлат.

Чынжым гын, Библиян савыртыш кум стадийыште эрта, кокытшо активный манына, весыже вучашрак йōратыше. Активный, писын ышталтше манмашкыже, молан тыге ыштенам – ойгырымо, сулыкым касарыме да ўшан пурат. Шōралтме-раскаянийже савыртышын тўвалтышыже, ончычсо ылыш деч кораўаш тўвалмын первый ошкылжо, маншаш. Ўшанже савырныметым да Юмо дек пōртылметым ончыкта. Пытартыш стадийым уэммылан, угыч шочметлан шотлыман.

Кавасе Кугыжанышке пурышашлан, манын Христос, савырнащда күлеш. Тидым мый огыл, Иисус Христос

Шкежак ойла! Айдеме шоныш огыл, Юмын куатле шонышыжо. Адакат ушештарена Иисус Христосын мутшым: „Огыда савырне да йоча гай огыда лий гын, Кавасе Кугыжанышыш огыда пуру!“ (Матф. 18,3).

Чынже денак, лийже манынак савырнымашда чыла шижмашланда оза лиеш, пүтынъ волялан кугыжа. Шкеныштын волялан верчынак, шке шонен пыштымыланак тўжем дене айдеме Юмо дек савырнен толын. Библийлан ўшанат. Христос нерген мо чыным ойлалтеш – нимучашдымын ўшанат. Туге гынат южышт пүтынъ көргө чон дене огыл Тудын дек чурийыштым савыреныт.

Иоанн деч Евангелийын кокымшо главаштыже Иисус Христосын але гына калыкым туныкташ тўвалмыж годым Тудын почеш тарваныше шўдө дене еў улмо ончыкталтеш. Текстыште палемдалтеш, шукынжо Тудлан ўшаненыт. Но Иисус Христос Шкенжым нунылан ўшанен огыл, молан манаш гын, айдемын шўм-моکشыжо могай – сайын пален. А молан, чынжымак, ўшанен огыл вара? Лач тидлан гына: шижын, – ўшанат нуно ушышт дене, а шўмышт денак огыл.

Уш дене гына савырнышышт, сай пашам ыштеныт гынат, утлаш манынак уло көргө чонышт денак огыт ыште гын, пеле сулыкеш кодыт. Чыла вашталтшаш улат, шке волят почеш – пүтынекак!

Тўжемле еў-шамыч улыт, савырнымыла чучшо чон шонышыштым луктын ойлат, а чынжым гын тиде савыртышыжат огыл. Иисус Христос йодеш пеле-пула ыштылым огыл, – илышет негызше гычак вашталтше. Илышет шке илыш опытет дене келшен ок тол гын, коктеланаш чыла негыз шинча ончылнак: тиде опыт шуын огыл. Христос ончылан шогалын, мом ойлышаш улат, ондак шканет каласе, шке ўшане. Молан манаш гын, чыла тиде кылдалтын йөратымаш да ужмышудымаш дене. Сулыкым ужмыда ок шу, чыным гына йөрәтен шындеда. Чыла чоншижмашда кугу вашталтышым чытен лекшаш. Раш айде-

ме улыда гын, Христослан ўшанда тўрдымō-мучашдыме, манын кертына. Тиде йōратымашыжым сўретлен ончыкташат оғеш лий.

Христосым лач ушда, уш-акылда дене гына шкендан кōргыш шығдараш тōченда гын, эшеат ойлена, садыгак нимомат огыда шылте. Волядам ўшандарыза. Тыге гына: тиддеч вара мый Христосын айдемыже улам, тудын почеш тулыш-вўдыш пурем! Тендан воляда Христосын воляж ончылан сукалтышаш. Тендан „мыйда“ ыресеш пудалалт шичшаш. Ик шонымаш гына кодшо: да, мый тудлан келшышаш улам.

Савырнымыда годым ырес йымалне сукалтен шинчеда, тыгодым Святой Шўлыш ыштыме языкдам ушештарен лектеш. Ўшандам Христос вельш савыра, тудо вет тендан верч колен. Шўмдам нимо деч лўдде-вожылде почса, Юмо тушко пурыжо! Лач тидын годымак Святой Шўлыш угыч шочмо пайремыш капкам почеш, да тылеч вара те, викшым вик лукташ гын, вес тўрлō айдемыш савырнеда. Юмын сущность тендан кōргыштыда лиеш, ынде теат Юмын илыш корнышкыжак тошкалше лийыда. Иисус Христос Святой Шўлыш гоч шўмышкыда шыға.

Савыртыш шкеже пеш проста, изи йочат савырнен кертеш, но тыгодымак чоным пўтынек савыралше келгытан – эсогыл курымласе богослов-шамыч, кеч-кузе тōченыт гынат, ты йўлаште нимом вашталтен сеҗен огытыл. Висен налашат лийын огыл. Юмо утлымо тугай проста йōным еў-шамычлан пуэн, „Тиде корно дене кайыше-влак, йоршын опытдымо-шамычат, огыт йом“ (Исаия 35,8).

Мутнам исак кўчыкемдаш гын, савыртыш тиде – вашталтыш сеҗын аклалтеш. Савырнен гынат, айдеме мом ончыч йōратен – тугак йōрата, кузе илен – тугак ила. Вашталтыш лач амалыште гына: молан тидым але тудым, пашам ма, мо ма, йōрата да мо верч ила. У йўлам шығдарыше ты айдеме ончычсо йōратымашыжым (ме тыште ўдыр але ўдырамаш нерген веле огыл шижтарена) кудал-

тенат кертеш. Тымарте пырля коштмо йолташыж-влак деч, мутлан, ойырла. Ужмыжо ок шу да огыл! Коклаштышт шергакан-шамычат улытыс, изи годсек келшыме, тулеч молат. Уке, ынде тудым ўшаныше-влак алгаштарат, нунын дене ик мутыш толмыжак мом шога, – тўнянчалтыже весемеш.

Мом ончыч ужын кертын огыл, ынде савырыме еў тудым йўрата. Мом тымарте йўратен – ок йўрате тетла. Юмо шотышто ынде тудын шўмышкыжат кугу вашталтыш толеш. Юмым тымарте айде-лийже ончен гын, да эреак Тудын деч лўдын илен гын, ынде Тудын дене келшымашын ямле могыржо палдырна. Шкежат ўшана, колыштеш, тунемеш, Тудым тетла ок ужале тўрлў кыльгака йўратымашлан да аракалан, тулеч молат. Лўдыкшат тудын ынде Юмын ончылно янлыкын гай пўй шырен, почым ишен коштмо гай огыл, а поро кумылан лўдыкшў. Эреак таушташ тўвалеш. Ўшаныза, тидлан амал кажне кечын лектынак шога! Ынде тый шкетын отыл, а ончылнет тугай чот шучко азапыш логалше, чылажымат чытен лекше Юмо шога. Савырныме деч ончыч кап ылышым гына илен. Чынак, культура, тўрлў кўлешлык гыч лектын шогышо сомыл, тыгак оксам ыштен налмат ылышыштыда так мут огыл. Илыш шкенжыным йодынак шога. Тыште ик кугу ойыртеп: савырнышылан шўмын святой улмыжо, арулыкшо, христиан ылышыште мо кўлеш – тудым ыштымыже тудлан эн чот кўлешаныш савырнен, молан манаш гын, ылышын мучаш марте улмыжо, шуйнымыжо Христослан кўлеш, Тудлан йўршў лийман. Вес семынже гын, савыртыш посна айдемылан тичмаш вашталтышан.

Таче гына ужмыла шарналтем мый Нью-Йоркышто карьера манметым ыштыше да Лос-Анжелес олашке марлан лекташ толшо самырык ўдырым. Айват гына качымарийым верештын эше Нью-Йоркышто кугу реклама предприятийште пырля пашам ыштымыж годым, садыге

нунын романышт йўдымсö клублаште, моло шере-шопо верлаште, сексыште да монь эртен каен. Службо тошкалтыш дене кўш кўзышашлан нимомат чаманен огыл саде качымарий, кугурак верлан кöра Калифорнийыш куснен, реклама филиалышке. Шонен: пел идалыкат ок эрте, йöратыме ўдыржö садыгак почешыже толеш да вара нуно сўаным ыштат.

Чынак, ўдыр каче почеш толын. Лос Анжелесыште арнят ила, ондаксе гай весела илыш тыште умбакыже шуйнен кертеш, шона. Но вучымыжо арамыш лектеш, молан манаш гын, пален налеш: самырык палымыже, ўшанен илымыже фильмыште модшо ик артисткым чотчот йöратен шынден да ўдырлан тидын нерген раш почын каласашыже шолыжо вичкыжрак улмаш, Нью-Йоркышто улмышт годымак шолагай романже каен шога улмашын, – ўдыр пален гына огыл.

Бнде ўдырет йöршын палыдыме олаште, лишыл еўже иктат уке, пўтынъ планже шаланен, кугешнымашыжым лавыраш тошкалыныт, ончыкшо мо вуча – лачак йўштö да илыш уке гай лук, нигушто нимом муаш... Ешыштыже религиан еў иктат уке улмаш, Юмыланат ўшанен огытыл. Кумалшат уке. Нужна толмек, ўдырет иктымат полшен кертшым верештын огыл. Каўашашат, корным ончыкташат нигöлан лийын.

Нигунам уждымо уремлаште эртышыжла, тудым тунар ўлык шындымылан, каче деч посна кодмылан, орлыкан улмылан пеш чот ойгырен шонкален, тыге „черке-палатке“ улман верыш тўкнен, лач ме проповедь дене толынна улмаш. Саде ўдырет вараже каласкалыш, ынемат пуро ыле, манеш. Но чытен кертын огыл, ала-можо таратен, богослужений годым пелерак пычкемыште туртын шоген. Вес кастеныже саде ўдыр адакат мемнан дек тольо, тыге ик арня кошто, ўмбаланже погынышо ойган пылын йöршын шаланен-шулен пытымешкыже, Юмын йўкым колмешкыже, вет тудо Юмо деч саклышым, аралтышым

йодын толын, уло чон дене кумалын. Икманащ, Юмо дек мелын савырнен!

Иисус Христослан чон дене ўшанаш тўвалмыж дене нўргў вачўмбачше титак, ўмбакше кусаралтше ойго кораўдалтынытат, ўдыр ужын: йомдарыме йўратымашыже йомшашак гына улмаш, тугай вет ондалчык нигўланат ок кўл, а тудо курым-курымаш эн кугу йўратымым муын тиде черке-палаткыш толмыж дене. Тугай поян да куатле йўратымым – тыгайже пеш шукыланак пўрылтынат огыл. „Качемат кудалтен, ынде мый йўрдымў улам, Нью-Йоркыш кузе пўртылам, шўргемжым куш чыкем“ манын, шкем ўлык шынден шонкалымаш ўдыр деч кенета ойырла; илыш, шонен пышта тудо, але тўвалеш веле – шижыда, але ик арня ончыч кузе колен утлышашым гына кычал коштын! Да ондаксе верыштыжак туге чот сайын пашам ышташ да оксам налаш тўвалеш, чыланат ўрыт. Йўра эше тиде тўням авам ден ачам мыланем пуэныт манын шонымешке куанаш тўвалеш!

Ойыртемеже туштак гына: шке пўсў шонымашыжым, шинчымашыжым ондак капым веселаўдаш гына кучылтын, а ынде Господьлан чонжым ўшанен, шке гайже-влаклан полшаш тўвалын. Фантазийже ончыч кушко виктаралтын улмаш? Кузерак престиж манмем волен ынже кай, йўратымым ынышт чарне, кастене арака, вакшыш да каче лийже – да тыглай огыл, а шергын тўлышў, тулеч молат. А ынде тудо у талантым почын кўргыштыжў, Библийысе кўчык ойлымашлам моткоч сайын пален налын да самырык тукумлан каласкалалаш тўвалын – цўц, ит лўшкў, колышт! манмешке зал тудын ончылно шыплана, тўткын колыштеш. Теве кузе паша кайыш! Уста финансист, шке талантшым тудо Юмылан служитлаш виктарыш. Ынде черкысе пастор мокталта веле, пеш чапле шонымашым мыланем пуыш, манеш, тудлан кўра кумалмашке ынде калык кўрылтде коштеш.

Ынде тиде еў шкенжым нигунамат кудалтен кодымы-

лан, йӱрдымылан да ойганлан ок шотло, молан манаш гын, кӱлан гынат эре кӱлеш, мом гынат ышта, кушко гынат эре коштеш, вет ӱшаныше-шамычын илышышт тыглай илыш деч йӱршын вес тӱрлӱ, шокшырак да кумыланрак, ондалтыш деч посна, манаш мо-ли. А тӱҗӱ, шкетын пустыньыште коштышыла ок чуч, пала: Иисус Христос эреак тудын дене пырля, илышыш ончык наҗгая, шинчавӱдшым ӱштылеш, арален налеш.

Чыла тидыже Юмо дек савырнымыжлан кӱра лие, ойгандарен гына кертше, шӱлыканден гына моштышо, ойгырыктышо тӱнян йокрок корныж гыч торлымылан кӱра. Могай пиалдыме ыле тудо, кузе гына ыш шорт жапыштыже мемнан „черке-палатке“ манмаште! Да савырныш чынжымак полшен, чаманен кертше Юмыж деке, мемнан Аралыше, Саклыше Кугу Юмына дек. Юмо дене пырля тынысым муо.

ИНДЕШЫМШЕ ГЛАВА

КАСАРАЛТМАН

„Тыланда увертарем, каваште ик сулыкан еўын касаралтмыжлан куан кугурак лиеш, индешлу индеш праведниклан, касаралташ кӧлан кӱлешыже уке, куаныме дечат чот“.

Лук. 15,7

Ме ынде пален нална, Христос мемнан савырнымым вуча. Тыгакак ужын кертна, савыртышын кум тошкалтышыжлан шотлалтыт касаралтме, ўшанымаш да угыч шочмо гай лийме. Кудыжо эн ончылно, кудыжо кокымшо, ўчашышаш уке. Келшыман дыр, чылажат иктӧр жапыштак ышталт шога. Айдеме тыгодым шкенжым пӱтынек умыла але уке – тиде тожо кугу йодыш, но икте раш: тыгай шӱм-чон тургымын иктеш ушнымыжо мемнан ончылнак.

Касаралтмым-покаянийым ме ик мут дене ончыктышна гын, мый тудланак вес мутым ойырен налам ыле – ойыртыш-отречений. „Мо деч ойыртышыжо?“ – йодшаш улыда те. Вашмутшат ик мутыштак веле: язык деч. Библийыште кузе туныкталтеш, ме рашак ужына ынде, сулык тиде – законом пудыртылмо. Сулык – авторитет укелык, Юмын ончылно нимогай обязательство укелык. Сулык – осалын принципше, тушечак вожаѳеш, Адам ден Еван Эдем садыште кишкын ондалымыжлан, пӱтынъ айдеме тукумлан ситыше орлык налме гычак. Райыште тыге ўлык волен кайыме гыч языкын аярже чыла айдеммыш шыѳен, нуно языкаѳыныт да ынде иктат языкдыме уке. Сулыкак айдемын да Юмын кокласе вишыш шӱшкылт

пурен, эсогыл айдеме ден айдеме коклаштат тўрыс гармоний тылеч вара лийын ок керт, эсогыл айдеме ден тудын чонжо коклаштат.

Чылалан раш, Юмо ден менан коклаште тыныс уке, тыгак шкенан көргыштат, еў ден еў, общество ден общество коклаштат – тумарте, тидын ваштареш иктаж-кунам иктаж-мо ок ышталт шукто гын, конешне, Юмын польшыж дене. Мыланна ойлалтын ыле, сулыкын принципшым шкенан деч ойырыман, тыгак язык дечат утаралтман – ик язык деч веле огыл. Савырнашна кўлеш языкан тўня деч, капын тамле сулыкшо деч, явил деч. Тыште торгайымат, варарак савырнем манмат, тений саманыште манмыла, компромиссат, коктеланымат – чыла уто. Христос пўтынекак касаралтмынам вуча.

Тыште йўратымаш принцип вашкалалтын, моланже, Иисус Христосым тичмашын да мучашдымын йўратен огыда шынде гын, молан да мо верч шке илышыжым пуэн, мо верч вуяваш осал ваштареш шоген – чыла тидым шкендан эн кўлешлан шотлен кертыда мо, көн-мом ончалмыже, палымыже ок шу гын, тыгак ыштен кертыда мо? Тудын йўратымыже тендан йўратыме лийшашыс, ужмышудымыжо – тендан ужмышудымашда. Верам вашталтен але вераш савырнен, шкендам пўтынек Тудын кидыш пуэда гын, шке сулыкда деч автоматически манме гай кораўдалтыда. Санденак огыл мо касаралтме да верада иктешлалтыныт, нуным ойыраш ок лий. Аралыше вера деч посна тичмашнек касаралтмат ок лий, тичмашнек касаралтме деч посна могай вера нерген ойлаш лиешыже?

Черке кафедра гыч але алтарь воктеч тений саманыште касаралтме але покаяний нерген ойлышо шуэ. Пуйто тудо кумдан кучылталтше мут огыл. Но Иисус Христосын эрта-рыме икымше проповедьше увертарен: „Касаралтса, Кавасе Кугыжаныш лишемын“ (Матф. 4,17). Тиде уверым Ача Юмо колтен Шке Эргыж гоч. Иисус Христос менан дек чыла самынат, титак да сулык нерген чылалан колаш

лийшын увертарен. Еў-шамыч деч, титакда деч эрныза, Юмыдымо сулык деч кораўза манын йодын. Касаралтмыда мыйын йоратымаш нерген ойлымо деч ондак лийже, манын, вара Тендам чаманашат, проститлашат каньылырак. Иисус Христос еў чонысо экшыкым шылташ, леведаш келшен огыл. Шкежак шканже пеўгыде пунчалым йодын налын, сулык деч йоршынын савырнен. Юмын йоратымыжым почмо деч ончыч икте-весе дене келшымаште у негызым чоўаш шўден.

Икана Иисус Христос дек еў-шамыч толыныт да Тудлан галилеянин-шамыч нерген каласкаленыт. Нунын вўрыштым Пилат сеўалтше кашакын вўрышт дене варен, тидыже рим легион тўчан Иудейыште восстанийым темдалме годым лийын. Шуко айдемым пытарыше Силоам башне нерген палемденат, Иисус Христос ом келше манын: „Туге шонеда мо, пуйто нине галилеян-шамыч моло галилеяныт деч сулыканрак улыт, сандене кугурак орлыкыш логалыныт? Уке, манам Мый тыланда, сулыкда деч огыда эрне гын, чыланат тугак пытеда“ (Лук. 13,2-3). Вес мут дене гын, Иисус Христос тыге каласен лиеш – шке колымашышт дене пытат ма але нуным сўй пасуэш орландарен пуштыт, ала пиалдыме шагатеш колат, – чылаштын пўрымашышт вашталтде кодеш, ни ок нелем, ни ок куштылем. Тудын, кў Юмо ончылно сулыкшо деч касаралтын огыл. Касаралтме деч посна ўшан нигузеат лийын ок керт. Юмын порыжым чыла тиде ок шўрў. Касаралтме гына Юмын порыж дене пайдаланаш корным почеш.

Ынде умылен нална, Юмын порыж дене веле саклалташ лиеш. Шуко кутырышна, надыр, тўрлў обряд-йўла але поро паша шке шотышт дене гына ик чонымат огыт утаре. Библий кузе палемда? Ик айдемат Юмын шинча ончылан закон почеш титакдымыш, языкдымыш лектын огыл. Библияк манеш: „Чын вера дене илыше лиеш“ (Римл. 1,17). Утарыме, проститлыме да титакше уке манын шот-

лымо – чылажат Иисус Христосын сулен налме надырешыже негызлалтын. Ыресеш пудалалтме надырже кажне посна налме айдемылан лийже манын, ме сулыкнам касарышаш улына, Христослан гына нимучашдымын ўшанаш.

Пророк Иона Ниневийын касаралтмыжым увертарен, проповедьым лудын, да Ниневий касаралтын.

Пророк Иезекииль тыге каласымыж годым касаралташ ўжын: „Сандене Мый судитлаш тўвалам тендам, Израиль пөрт, кажныжым эртыме корныж почеш, ойла Господь Юмо; касаралтса да эрныза чыла шкендан преступлений деч, чын да ару огыл улмыда тыланда ынышт мешай (Иезек. 18,30).

Иоанн Крестительлан Юмын пуымо кугу пашаже – касаралтса манын ыштыме проповедьлаштыже, тудат тыге ойлен: „Касаралтса, Кавасе Кугыжаныш лишемын“ (Матф. 3,2).

Касаралтме У Сугыньмутышто чылаже шымлу шым гана йоўгалтеш. Иисус Христос каласен: „Огыда касаралт гын, чыланат тугакак пытеда“ (Лук. 13,3). Тройчын кечын ыштыме проповедьыште Петр каласен: „Касаралтса, да тек кажне еў тендан кокла гыч сулыкдам проститлаш Иисус Христос лўмеш ыреслалтеш“ (Деян. 2,38). Апостол Павыл тудымак уэштара: Иудей ден Еллин-влаклан Юмын ончылно касаралташда увертарем, мемнан Господь Иисус Христослан верам ыштыза“ (Деян. 20,21). Библий туныкта, Юмо, манеш, касаралташ туныкта: „Ынде Юмо чыла айдеме-шамычлан да чыла вере касаралтеш шўда“ (Деян. 17,30). Тиде – пеўгыдын шўдымө, тиде колыштде кодаш лийдыме приказ. Таклан огыл Юмо ойла: „Касаралтса – але пытеда!“ А те касаралтын улыда мо? Тидлан шкеже пўтынек ўшанеда мо?

Покаяний-касаралтме гоч Христос мом каласынеже улмаш? Молан тиде мут Библийыште шуко гана уэшпачаш толеш? Кызытсе мутерлашке ончалыда гын, муыда: покаяний, возат нуно, ала-мом эртен кодшым чама-

ныме, шкем шке ала-молан гынат шылталыме“. Но грек да еврей мутлан тўў-тўўалтышыште, Христосын пелештымаште, утларак келгын ончыктат. Ыштыме язык нерген чаманен шоналтыме – тиде але пеш шагал. Библийысе „покаяний“ „вашталтышым“, „савыртышым“ ойла. Тиде мутышто вий да чонлык сомыл. Тудо айдемын шўм-чоныштыжо революций ышталтшаш, манеш. Библий сулыкдам касарыза манеш гын, те сулык деч йөршын савырнышаш улыда, йөршын вес могырыш ошкылаш тўўалман – язык деч да тудын шалатыше сынже деч.

Иисус Христос кийылт коштшо эрге нерген туштем-мутым каласен, лўмынак, манаш лиеш – мом Тудо „касаралтме“ мут гыч умыла. Саде эрге касаралтмекше ик верыште шинчаш да ыштыме языкше верч ойгыраш шоненат огыл, нимом ыштыде, чонжак чытен огыл. Ондаксыла сōсна коклаш ок код. Шогалын да каен! Йөршын тымарте коштдымо велыш ошкыл колтен. Шке ачажым кычал муын, тудын ончылан касаралтын, тунам иже шотан ылышым муын.

Кызытсе шуко христиан-шамыч Библийын касаралтме нерген мом ойлымыжым тугак, кузе возымо, огыт умыло але ынешт умыло. Нуно тыге шканышт пеўгыдемденыт, очыни: ну мо, касаралтына. Ончычсо сулыкна нерген кочын шарналтена да вуйнам рўзалтена, вара ойлена: „Пеш чаманалтеш, тыге кузе ыштен кертынам гын?“, вараже илаш тўўалына. Ну, тугак, кузе ончычат илалтын.

Уке шол. Касаралтме, тиде кугу вашталтыш, ала-мо деч тупынь савырныме, у корно дене чаткан ошкылмо, – вот мом ончыкта. Чаманаш перна, тиде вет эше нимаят касаралтме ок лий. Налза Иудам. Тудо вет шкенжым вурсен, тыге лиймылан чаманен, но касаралтын огыл. Кōргō чон дене вашталтме эше тожо пеш шагал. Шкем шке туге индырен огыда керт, уш дене лукмо тугай приговор-пунчал манметат Чыла Кертше Юмылан эше доказательство огыл. Мемнан сулыкнам, нигунам ида

мондо тидым, Иисус Христос ыресеш касарен. Тушан Тудо мемнан сулыкна верч да мемнан дечак чатлама наказаньым налын, да тудын чытыме гай орлык тўнямбалне тетла уке – ида шоно, пуйто шке капдам индырыме дене тыланда чыла протитлалтеш.

Касаралтме нерген мутым лукмо годым мый акрет годсо „шортмо теўгылым“ ом туштыл. Шуко еўлан ондак туге шўдымө: касаралтнеда гын, икмыняр жап шке языке да верч шинчавўд дене шортса, тидыже траур вургемым чийыме гай лиеш, да тидын дене шкендам саклаш корным почыда. Ик айдеме мыланем оўайым ойлен. Манеш, Христосым мумо годым йўд ыле, мый, манеш, Юмылан пөлеккыме ик погыныш миенам. Алтарь дек лишеммыжым шижым. Вачем гыч тўкалтыш да каласыш: „Кучедал, изай! Юмым мунет гын, тый умбакыжат улдышмутышто кучедал!“ Икмыняр минут гыч, манеш тудет, мый декем черке служышо тольо да ойлыш: „Шоляш, эрыкан!“ Вара эше ик ўдырамаш лишеме да мутшым кольым: „Мыйын касаралтме йўдым иканаште шинчам волгыдо йымыктарыш да мыйым ўлык кудалтыш“. Мутланыше айдедем вараже чыла ўшаныш, манеш, мый кучедалашат төченам, эрыкаўашат шоненам, мом гына ыштен омыл, кава гыч волышо волгыдымат пешак ужнем ыле, но мыланем ниможат ыш полшо.

Адакат ик тугай христиан деятельын мыланем чон почын кутырымыжым шарналтышым. Мыйын савырнымем годым пастор вучыш, манеш, сын-куныштем иктаж-можо ок вашталт дыр, ок помыжалт дыр? Тидыжак, манеш тудо, мыланем Юмо дек мияш мешайыш.

Икмыняр погынымашлаште утыжден активный семын шкеныштым ончыктынешт, тидыжак Юмо дек савырнаш шонышо еўым лўдыктен кертеш. Но ондаксе ойлымем ида мондо, маннем, тичмаш касаралтмашыже ушым, шижмашым, волядам авалта, весемда. Тидым иктат шижде ок код.

Мо тидлан күлеш? Сулыкан улмыдам нигунам ида мондо. Библий таклан огыл вет ситара: „Моланже, чыланат сулыкаҥыныт да Юмын Чапшым йодареныт“ (Римл. 3,23). Пророк Исаия шке сулыкшым пален налын да тыге пеҥгыдемден: „Да ойлышым мый: ойго мыланем! Пытышым мый! Ару огыл умшан улам“ (Исаия 6,5). Иов шижын, тудо сулыкан, да ойлен колтен: „Сандене мый осал деч савырнем да касаралтам“ (Иов 42,6). Петрат шке сулыкшым пален ойлен: „Мый языкан айдеме улам“ (Лук. 5,8). Павыл денат тугак лийын. Шкенжым вараже сулыканшамыч гыч первый улам манын каласен (1 Тим. 1,15).

Тыгак пеҥгыдемда Святой Шүлыш. Чынже денак, Святой Шүлышын шүмдам волгалтымешкыже, ушдам почылтарымешкыже касаралтмаш лийын огеш керг. Святой Шүлыш вет аван улдышмутшо денат, пасторын молитваж гочат, радио дене христиан передаче годымат, черке чаҥым ужмекыдат, йоратыме айдеме колымо годымат тендан дек волен кертеш, могай жаплан те эрнен шуында. Туге гынат шагал огыл погынлаште шуко еҥым ужалтеш: шке сулыкшылан кӧра капше чытыра гынат, садыгак ок касаралт. Чынак, мый сулыкан улам манын, шүдӧ гана тӱяш лиеш, эсогыл шинчавӱд дене шорташат – пуйто нуно тыйым кӱ йымалан пызырыктеныт да тетла лектын от керг, туге гынат касаралтме шотышто шып улат.

Кокымшыжо, касаралтмашке шижмашда пура, тудат моло дене кылдалтын. Апостол Павыл ойла: „Юмо верч ойгырымо да шүлыккан улмет аралалташлан касаралташ тӱвалметым ончыкта“ (2 Кор. 7,10). Шуко еҥ шижмашым нимо семынат ок акле, пуйто тудо укеат, да южо критик шижмашым ончыктышо кажне савыртышым айда-лийже ончен сотара. Шоя шижмаште лӱдыкшӧ ила. Шоя ман-мемже спектакльласе шижмаш дене таҥастарымаште: кугу чоншижмашат сценыште теве ыле, а ынде укеат, тудым вес сӱрет писын алмаштыш... Но южгунам тыгай-ыштат чын шочшо шижмаш ила, пеш келгыш кая.

Доктор В. И. Зенгстер, палыме британ методист, шке книгаштыже тыге палемден: „Тыланда каҵашаш разрешитлыза. Футбол дене модмым ончышо южо еҵ пугырак куанен кычкырал колтен кертеш – голым пуртымис. Тудак, Юмын ырес йымалне шортын шинчыше изи йочам ужын, еҵ-шамыч тыйын шинчавүдетым ужыт, кузе от вожыл, тыште шортман огыл, ушанрак лийман, манеш. Тиде вара чын мо?“

Службым күкшө шижмаш, уло чон дене вүдышө проповедник Джон Веслейым икана ужын, проповедник йолташыже манеш, – тый утыжден шинчавүдлан служитлет, шүмым луштарет.

Кумшыжо, касаралтмашке айдемын воляже пура. Шкенам волянам шке жапыштыже темдал кертына гын, касаралтмын пүтын келгытшым умылена. Сулыкым кодаш, пытараш пеҵгыде шонымаш күлеш, шкендам вес шинча дене ончалза, тыгак языкын тўҵ амалжымат шергал лекса, молан нуно тый денет шочыт, куш тый кызыт кает – да пале лиеш, урылтышыш!

Чынже денак касаралташ Юмын Шүлыш гына полшен кертеш. Тиде вет кугурак лүман, тыге ойлен шинчыше изи үдыр нерген возымо ойлымашет огыл: „Господи, мыйым сайым ыште. Но тунарак сайым огыл, лач тунарлан веле – мыйым тетла ынышт кыре!“

Мемнан Америкыште шүдө дене еҵ-шамыч улыт, нунын лүмышт черке книгалаш сералтын. Кунам жапышт уло але кумылышт, нуно черкыш коштедат, тудым олмыктымо пашалан да монь оксам пуат, чыла велымат полшен шогат. Службо эртымек, пастрлан нуно кидымат кормыжатат, улдышмутшым моктат, пеш сайын кумылым тарватен моштет, маныт. Христиан йылме денат нуно кутырен кертыт, шуко еҵже Священный Возыма гыч пүтын главам ушышто куча да кажне запятой еда каласен кертеш. Туге гынат нуно нигунамат шүм-чонышт дене Юмо ончылно касаралтын огытыл. Христиан верашты-

жат ала тыге йӧра, ала туге ыштен йӧра манше гай кок-теланат. Ойгыдымо жапыштыже Юмо нерген огытат шоналте. Библий туныкта тугеракын, Иисус Христос дек айдеме толеш гын, тудын дене кугу вашталтыш лиеш, чыла пашаштыже палдырна.

Священный Возымаште ик тыгай веран почеламутат уке – пуйто тый христиан лийын кертат да могай илышым шонет, тугай дене иле. Христос шӱмышкет пурен гын, тыланет Тудо Господин да Туныктышет, Тунарже Юмылан, тунарже пашалан, тунарже ешемлан манашет пытыш! Пӱтынек Тудлан пуалтман. Шонымашетланат Оза лиеш. Капетат Тудлан гына, лач Тудлан гына служитлыже. Талантдам, кертмыдам налеш. Шке пашажлан кучылташ тӱвалеш. Да мом те ыштеда – чылажат Тудым чапландараш виктаралтеш.

Нимат ом кугемде чай? Шонемже тыге: кызытсе христиан гыч шуко еҗже черкыште улдышаш олмеш холодильникым, йӧршын уым, нал маныт гын, шукат шоненмуньыртыл ок шого, тунамак налеш. Але у автомобильлан тӱлӧ, але ты оксатым рушарнян Юмынмутлан туныктымо школлан пу манат гынат, сайжым вучен от шукто, – кажнылан авто кӱлеш! Тӱжемле ен христиан маналтеш гынат, оксам да ўзгарым погат, тидым кӱкшӧ илыш стандарт малдалыт. Христосын туныктымыжо тиде „кӱкшӧ стандартыш“ ок пуро. Кино ончашат, тӱрлӧ пайрем эртарашат, футбол ден хоккейланат, пашаланат жап мемнан, ых, кунар шуко! Юмылан кумалаш гына жапна уке. Пӱйым пурынак погат у пӧртлан але пачерлан оксаштым, телевизорым эн тугай ипоништо ыштымым налнешт, но ме ынена тӱлӧ изи гына кугытан черке сборым, членский манме взнос мемнан дене тугай уло. Тидым мый ўзгарпоклонство – идолопоклонство манам.

Вашталтыш кӱлеш, кугу вашталтыш! Парня дене язычество-чимарий верам, идыллан кумалме верам ончыктена да вуйнам рӱзалтена, акрет йӱлам поҗгыртылына. Но

нунун ден менан коклаште ойыртемжат тудак веле: менан идыл-шамычнаже алюминий да күртнӧ дене ыштыме йӱштӧ шкап, телевизор, тулеч молат, а нунун – кӱ курчак, иктешлен манына.

Иисус Христос ўзгарманий деч кӱкшырак лияш шӱда. Тӱшкан илымынат, кечын ыштыме пашанат, шонымашнат, илышнат – чыла Тудлан лийже! Мом ойледа але ыштеда – вуйыштыда эн ончыч Тудын законжо ончылно кая, туге илыман. Кӱлешынак касаралтын улына гын, тидым ышташ нимат неле огыл, Юмо шке мыланна каньылым пуа. Мом умбакыже ышташ-тиде йодышланат Юмо вашмутым шижде пуа, те палашат огыда тӱвал.

Христос деч мыланна лӱдыкшымут лектын: илыштына тымарте ыштыме языкна мемнам шӱйдаҥыт темден шога да сулыкыш вӱдышӧ чыла сомылна, шере-кочо илыш сынна деч огына кораҥ гын, Тудо Шке Кугыжанышкыже ок пурто. Пеле-пула касаралтме лийын ок керт, тыгай Юмын Законьштыжо уке. Чылажымат тичмашын шуктыман. Ида ойло: „Э, мый икмыняр эн шучко языкем касарем да моло шотыштыжо сулыклаҥаш тӱвалам. Илышемын ик ужашыжым Христослан пуэм, вес ужашыжым шканем кӱлешлан кучылтам“. Иисус Христослан пӱтынек пуалтса, вара Тудо ала-мыняр пачаш шукырак пуа. Но ида вучо пеле касаралтмылан пеле сайым пуымыжым! Чудеса-оньышвитымым пеле-пеле Юмо нигунамат але марте ыштен огыл, да огешат ыште. Илыш сындам, кӱргӧ чондам пӱтынек вашталтыза. Сулык деч ойырлаш лийында гын, ойырлыза, икнимогай язык коддегече, чылажат Иисус Христослан лийже, тыге веле ешартыш ошкылым Юмо дек ыштеда.

ЛУЫМШО ГЛАВА

ЎШАН

„Порылан утаралтын улыда те ўшаныма гыч, да тиде тендан деч огыл, Юмын пӧлекше: паша деч огыл, иктат ынже моктанен керт манын...“

Ефес. 2,8-9

Юмо дене тынысым кычалмаште ынде те кокымшо ошкылым ыштен кертыда. Ондаксе язык да сулыкан шотдымо илышда деч ойырлаш ямде шогеда. Пеўгыдын шонен пыштенда: вашталтыш вашке тендан дене эртышаш. Юмо деч тетла мўндыр оргажлашке огыда кораў, йӧратымашыж дек лишемеыда, чаманымыж дек, тендам саклен шогымыж дек. Пеўгыдын шонен пыштен улыда. Корным ойырымо. Касаралтын улыда. Тек корныда регенчан ма, тулан, кўан лиеш, нелыт ешаралтеш, – но тудо чын. Саде корнышкак логалда, кудын дене Моисей кум тўжегат пеле ий ончычак вашлийын. Египетын престолжо тудлан пўралтын улмаш, но шке праваж деч кораўын да Юмын порылыкшым тудын олмеш ойырен налын.

Моисейлан тунам нылле ий темын, шке эн кугу пунчалжым шканже пунчалын: ўшан да чын, тудын дене кылдалтше нужналык, йӧсӧ илыш да Юмын йӧратымашыж деч посна кодшо поянлык, – тўрлӧ почет деч сайрак. Мландысе историйыште туддеч моло эше кӧ тыгай неле пунчалым шканже ыштен гын?

Шкеже тудо кугу культуран да образованиян, кумдан палыме, колыштмо айдеме улмаш. Фараонын ўдыржын эргыж семын изинекак кугун аклен ужмылан тунемын,

мо күлеш, чыла тудын лийын, илемже – шөртнө да ший веле, куш тошкалеш – тушто вуйым савен вашлийыт. Кидым веле шуялтыже ыле, Египетын тронжо тудын йымалне лиешат. Элжат вет тыглай огыл, күкшө образованийян, культуран, романтикым эн ончыч саламлыше; тудо пагытыште эн ончыл эл, манаш лиеш, эн куатле. Туге гынат, Юмын Библий воза: „Ўшанже дене, ийготшо дене ўшанымашке шуын, фараонын ўдыржын эргыже манын лўмдаш чарен, Юмын калык дене орлыкым чыташ келшен, жаплан веле пуалтше сулыккан тамле деч кораўын, Христосым түрлө семын эўгекешш пуртымым шканже кугурак поянлыкеш пыштен ужын, Египетын пўтынъ поянлыкше дечат кугуэш; тудо Юмын чынеш, чон поянлыкеш пыштен ужын, ўшанже денак Египетым коден каен, кугыжан шыдыж дечат лўдын шоген огыл; моланже, Уждымым ужын, Каван Кугыжажым, пеўгыдын шоген“ (Евр. 11,24-27).

Палемдыза шканда: тудо отказен да коден – тыштак чын касаралтмаш. А тиддеч деч посна Библийыште палемдалтеш, тидын „ўшанже“ денак ыштен. Тидыже черетан ошкыл: ўшанымаш. Моисей чонжо иканаште волгенчыла волгалт кайыме татым лўмын вучен огылыс, да тыге лийынжат огыл. Тыгайже религийыш уло чон дене ушнымо годым южгунам лиешат, маныт. „Молан мыйже илем“ манын коктеланыме годымат тыгай ошкылыш толын лектын огыл. Ала илышыште азапым гына ужшо-чытыше лийын? Уке. Вийдыме огыл улмаш тудо эшежым. Моисей Юмын корным „мый тугай тале улам гынат, лўмынак талылан огыт шотло“ манме шонымашланат огыл ойырен. Ала шўлык тудым утыждене темдаш, лунчырташ тўвалын, туддеч нигуш пураш улмаш? Уке. Адакат уке. Нимомат тугайым кычалын огыл, ни поянлыкым, ни чапым, нимомат. Чылажат тудын утымеш улмаш. Шонен гын, эл гычше тунамак эн мотор ўдырым ўжыктен кертын, кунар кертат веселитле,

йү, кушто, муро, йолташ-шамыч ончылно пөрьеү чапетым ончыкто!

Моло еү-шамыч гыч Моисей семын иктат Юмо дек миен огыл, нунын амалышт түрлө-түрлө. Шканышт сайымат кычалыныт, молымат. Кертын огытыл гын, Юмым шарналтеныт.

Сөрал илышым, поянлыкым, түрлө шерым коден каяш тудлан иктат күштенат, алгаштаренат огыл. Моисей шке кумылын, ару вуйуш дене ыштен тидым. Ушыжат пүсө улмаш, да ийготшат ситен, йоча огыл, садыгак тўвалтыш гычак палемден пуымо йомартле илыш тудлан келшен кертын огыл. Тудлан моло огыл, Юмак күлын. Чапым йөратыше коклашкат от шүш тудым, почетым да илыш ўмбалым авызлаш шонышышкат от ушо. Религий ончылно оўым кадыртымеш шке „мыйжым“ ончыктышо мо? Уке. Тыгай кокла гычат вуй сакен Юмо ончык толшо ятыр – пытартышлан нуныланат эреак Юмо күлеш лиеш. Моисейын илыш пөлекше тунар лийын – тыглай еўлан чыла тиде омешыжат нигунам ок кончо. Туге гынат поянлык деч савырнен каен, кугыжа лийме дечат шкенжым шке тыгай пеледше ийготышто кораўден кертын. Чыла тидым вашталтен Юмылан ўшанымаш дене.

А вет шуко колышташ лиеш калык коклаште: во-от, маныт иктаж нерген, тудо илыш корныштыжо эре ойгым гына ужын да Юмын корным ойырен налын, моло семын ыштенжат кертын огыл. Але пеш чот черле кийымыж деч вара тыгай пунчалым луктын. Да мый иканаште Моисей нерген шонаш тўвалам.

Мыланем, очыни, Юмыжак пүрен шүдө да тўземле ўдырамаш ден пөрьеү-влак дене шўм-чон проблема нерген кутыраш. Да мый тидым шөраш лийдымын пален налынам, тыгак, чын семынак. Иисус Христосым Господь семын шке Утарышыштлан молан ынешт шотло, шонеда? Уке, ўшаныдымыштлан огыл, нуно такше ўшанашат рат улыт, савырныме дечат огыт кораў дыр; жап шуэш гын,

касаралтынат кертывт ыле. Икте нуным сўсандара: Юмо ончылно пешак шуко да кугу ответственность манмет лектеш, христиан ылыш дене шкем кышкарыште кучен, языкым ыштыде илаш каньыле да ласка огыл – туге шотлат нуно. Моло огыл, лыжгайыше гай, ўнардыме шўмышт ушакыл ден Юмо коклаш шўшкылт пурат. Юмын ончылно кугешнымаш ылыжеш ала-мо, сандене эре вучат, вучат, вучат... Кунам ойго нуным чот перен шында! Вара ўкымешак толыт пуйто.

Моисей ўшанымаш корным чыла велымат чот шымлен лектын, тудын мо йодмыжым, айдеме ўмбака могай обязательство вочмым пален налын. Мо айдеме-шамычлан эн шергын аклалтеш гын, ўшаныше чыла тидым пураклан веле шотла... Туге гынат пытаргыш точкым шындаш вашкен огыл. Пелерак гына шонен ямдылыме ўшан шочын кертеш иканаште уш волгалт кайыме годым. Пален, ўшан паша айда-лийже ыштылме гыч огыл, ставке манмыже висашат ок лий, кугу. Ўшанымашке шкеже тыгак иканаште огыл вуйге-капге шуўгалтын, пеш кугу ушыж дене, талантше дене пунчалым луктын. Жаплан толшо йўр але шолеман таул гай огыл тиде пунчал. А тыматлын, айык вуя лукмо пеўгыде закон – шкан шке! Ик задачым решитлышаш манме изи чоншижмашлан тыште вер уке. Илышыже трук вес вельш вашталтеш гынат, иктаж-могай кугу содом содомлана гынат, Моисей гай еў садыгак Юмо декак толеш ыле, шонена. Тудо вет Юмо деч „тидым пу, тудым пу“ манаш тоштшо гай мо? Уке. Ондакак ямдылалтын, кугу властыым шкеж деч кораўден, шеўгелныже чыла кўварым, манметла, йўлалтен – нимо ынже мешаен керт. Нылле ийышке тошкалше Моисейлан пеш кугу да тура савыртышан минут толын, мучаш марте иканат савырнаш лийдымын шкенжым шке Юмылан пуэн, Тудын ойжым гына шукташ тўвалын.

А ынде пален налаш тыршыза, Моисей ден палыме географ Гамалиэль Бредфордын шканышт шке лукмо

ўшан пунчалышт коклаште могай ойыртем уло. Гамалиэль ўмыржө мучашке шуаш тўвалмым шижынат, тыге ойлен: „Мый У Сугыньмутым лудаш ызыра чот лўдам. Илышыште шоя корным ойырен налынам, Юмо шотышто ужалыше-предатель лийынам, тыглай да раш корныж деч кораўынам, ынде тидлан кўра ты Книгам лудмо годым коктеланыме, тургым да лўдыкшө урмыжшо тўтан гай лийыт, шонем!“

Моисейын тыгай лўдмыжө уке. Тыландат нимо деч лўдаш, уло шўм-чонда дене Христос ончык толын, кодшо илышдам Юмылан кучен пуэда гын, нигунамат тетла ўкынаш огыда тўвал. Тольык Юмылан тыге ида пелеште: „Икмыняр жаплан христианством налын ончем. Шот лектеш гын, умбакыжат туштак лиям, а уке гын, мыйын вет эше жапем уло, вес илыш сыным ойырем“. Христос дек толынат гын, шеўгелан кодшо кўвар-шамычетым тунамак йўлалте, шеўгек пўртылмө нерген маке пырче гай шонышат ынже код.

Шуко шўдө ий ончыч Римысе пўркытын ўмылжө пўтынъ тўнямбак возын, Цезарьын лўддымө да патыр воинже-шамыч Британийым сеўен налаш шонен каеныт. Кава тўрыштө тушманын корабльже-влак коймек, тўжемле англосаксонец тўча шке Родиныштым аралаш кынелыныт. Нуно йоўылен кайышаш гай ўрын кудалтат! Кенета ужыт: серыш лекше римлян-шамыч шке корабльыштым йўлалтат. Тул чыла пушым пытара. Сеўаш толшо-шамычлан мўўгеш чакнен каяш чыла корно пыта! Тыгай кўргө виян салтак-шамыч кунам вара огыт сеўе, шоналтен ончыза-ян! Темза воктен изи гына ял тўнян вуйлатышыже лийынат шинчеш.

Тугакак Иисус Христосат тичмашнек ўшанаш да кўштымыжым шукташ пеўгыдын йодеш. „Иктат, кө кидшым плугыш пыштен да шеўгек ончыштшо, Юмын Кугыжанышлан ўшанле лийын ок керт“ (Лук. 9,62).

Чоным савыралшаш гай шканже корным ойырен

налын Моисей, лач тунам куш каяш манме йодыш ончыланже шогалын улмаш... Мо умбакыже лийын кертеш манын, ондакше чот вискален, виян ушыжо пунчалым луктын. Ончык мо лийшашым пален моштен. Да шеҥгелныже чыла кўварым иканаште йўлалтен.

Ондакше ончалде кертын мо тудо весела да кумда корным, власть кучемым, тўн्यान поянлыкше дене темше кў полатым, аракам да веселам, дворецым, тусо илышын тамлыжым. Удан мо пален тиде илышым? Нылле ий тиде веселаште эртарен. Да жапыштыже шижын налын: тыгай тамле илышын мучашыже икте гына: мучаш, тамык, тушто пўй пурмо шучко орлык.

Вараже Моисей вес вельш шымленрак ончал колтен: аўысыр, ондаксе дене нигузеат от таўастаре. Орлык, чыла вере поктылыт, нимоэш огыт уж, капетге-чонетге индырат. Могай нелылык, кинде падырашыжат ала логалеш, ала уке, неле посна ок тол, тудо мужыран; кажне кечым кузе эртарен колтем манын шонымашан. Но ўшаныште тудо сеўымашым, пўлекым ужын шуктен, – тиде пўлекше – курымашлык узьмак илыш.

Пеле-пула шонкалышыракше, начаррак ўшанымашанже, Моисей гай опытым поген шуктыдымыжо, алгаштаралтеш да первый корно деч нигуш ок кораў. Манамыс, Египет тўняште тунам эн куатле, чылакат сеҥен кертше эл улмаш. Нил эҥер воктен пасу тўшак гай, тортам кудалтет гын, орва шочеш. Армейжым иктат сеҥен ок керт – тугай куатле. Тусо школ эн кугу да пеўгыде шинчымашым пуэн шоген. Тыгайже тетла нигуштат лийын огыл. Да ятыр шўдў ий эрымекат тудын опытшым тунемыныт.

Юмылан Моисей могай надырым пуэн, тугайым иктат пуэн тетла ок керт, да тиде огешат йодалт. Мемнан коклагыч иктынат Моисей семын поянлыкше уке, тамле илышыжат омеш гына конча. Улыж гыч сексым да монь ончыкташ лиеш. Но чыла тиде айдемылан ик жаплангына пуалтешыс. Рвезыж годым. Таклан огыл дыр Свя-

щепный Возымаште ойлалтеш тыгеракын: языкыште тамле уло, тиде тамлыже пеш кўчык жаплан гынат. Тамлыже вашке пыта, а тудын мокмыржо се́ваш лийдыме.

Юмым ойырен, Моисей моткоч кугу надырым пуэн. Но Тудо эшеат кугурак наградым Юмо деч налын. Моисейын жапыштыже мландўмбалне ший-шўртньō поянлык утыжым кугужак лийын огыл улмаш. Но Моисейым туняште эн поянлан шотлаш лиеш. Тудын кидыште армий, кае да толо веле вес кугыжанышлаште шўртным да поянлыкым, кō чарен кертеш? Могайым шонен, тугай элым се́вен налын да озаш савырнен кертын.

Мемнан жап ойыртемалтеш. Ынде южо е́у шканже та́аастараш лийдыме кугу состоянийым пога, миллиардер лиеш, тиде да тудо. 1923 ийыште тўнян эн куатле делец-цышт-шамыч Чикаго олесе чапле унагудын залешыже погынен шинчыныт, эсогыл колымшо ийлесе, легендеш кодшо ийлаште, тиде съезд оньышвитымаш семын аклалтын. Ик ўстел воктен чумыргеныт тўняште эн виян вурс компанийын президентше, шурным наледен шогышо кугу трестын председательже, Нью-Йоркысо биржын председательже, тудак США президентын кабинетшын членже, тўнямбал банкын президентше, тудак Вол-стритысе эн куатле делец, да тўнямбалне чока монополийым вуйлатыше эше кок е́у. Иктешыже нине кандаш е́у США-н казнаштыже мыняр окса уло – тулечат шуко поянлыкын озашт улмашыныт. Кузе тышке шуыныт, кажне школьник пален. Кажныже нунын деч примерым налаш тыршен. Америкын окса промышленность корольышт, – теве кузе лўмдалтыныт нуно.

1923 ийыште нунын илыш корныштым могай гына газетеш савыктен луктын огытыл, мыняр буклет лектын, плакат – шотленат от пытаре. Кажныже нунылан кōранен, кеч изишак да нуныла кояш тыршен – эсогыл, кузе совлам кучымыштым тунем шогеныт, могай чулкам чият – паленыт. Мемнан семынак ыштыза, теат тыгаяк лийыда ма-

нын, шонымашым чыгылтылыныт. Но тиде ийын нунын ылышышт гыч пелыжым гына ончыктымо улмаш.

Чикаго олесе öрыктарыше унагудышто шинчымышт годым чыла тиде кандаш еүет ала-кунам ожно, мондалтше акрет годым Моисейын ончыкшо толшо экзаменыште гай лийыныт. Нунат корнывожышто шогеныт, ончыланышт кок корно шуйналтын. Лийын кертеш, нине корныжым нуно тогдаенат огытыл, кө пала? Икте раш: нине корно дене каяш нуно көнен огытыл, маншаш. Ынде ме ылышыштын пытартыш главаштым чыланат палена, лудын улына. Кузе ылышышт эртен, шкенан ончылан сүретлена. Тыгак Моисей мом ойырен налын да кузе чыла тиде жапыштыже эртен – историеш возалтын. Тидымат палена.

Упшдам келгышкырак темдалза, ала тиде книгам лудмо годым налын огыдал – а такше налашак күлеш ыле, молан манаш гын, тыглай книга огыл, а Юмын мемнан чоныш толмыж нерген кутырена! Тык вот, упшдам темдалда мо? Чечас каласена. Чарльз Шваб, вурс компанийын президентше, ынде күчыкын ойлена паша верыштым, пытартыш ийлажым арен да монь толашен, йодышт коштшыла колен. Артур Каттен, элыште пырче дене торгайыше эн кугу спекулянт, граница вес велне панкрут лийын, тушанак колен. Ричард Витней, Нью-Йорк биржын президентше, Синг-Синг кугыжаныш чурмаште шке жапшым тұрыс шинчен лектын. Альберт Пауль, кабинет член, помилований почеш веле чурма гыч лукталтын, шке пöртешыже колаш колтымо. Джесси Ливермур, „лев“ лийшет Вол-Стритыште, тўнямбал банкын президентше Леон Фразер, Ивар Крейгер, тўнямбалсе эн кугу монополийын вуйозаже – шкеныштым чыланат шке пытареныт! А тый манат тушто эше...

Чыла нине еүлан мо ситен огыл, мо эше поянлык гыч кидыштышт лийшаш улмаш? Окса, власть, тұр ден тöр поянлык, образований, поян почет, эн тале интеллигентлык... Икте гына шўм-чоныштышт незерле: ылышын чын

цельже да смысл манмыже. Христиан-шамычлан Юмын колтымo учений ситен огыл – кузе шкем кучаш, кузе чоным уэмден савыралаш, сулыкым касараш да шканат касаралташ. Чынже денак уэш шочмышт ситен огыл. Нуно нимоланат да нигöланат ўшанен огытыл, тидым ыштен кертынак огытыл.

Чылаштынат ўшан лийын мо? Уке. Лийын гынат, ўшан почеш кө илен да пашам ыштен? Иктат. Илышыштын тўғ гай главашт пытаргыш деч кузе ойыртемалтыт! Нунын поянлыкыштым арален шогышо гай ўшан, Христослан ўшан лиеш гын, тўнялан нуно шкетынак мочол сайым ыштен кертыт ыле!

Шканда палемдыза, ўшанлан көра веле Моисей Египет кугыжан тронжым коден каен. Пўсö ушыжлан ўшан тыге шижтарен: кызыт кеч-кузе орланет да нужнаштат гынат, мучашлан тўнясе да тиде тўнясат огыл эн кугу наградым налат – курым-курымашлык илышым!

Каттен ден Шваб гай еў-влак Моисейым окмакланат шотленыт дыр. Каласен кертыныт: „Каваште турням кўты-мешке, кид гыч кисам ит колто. Тый дечет ок мучыштыс, Египетыште мо уло. Тыгай власть да поянлык улмаште, тыйын гай ушан еў мом гына ыштен ок керт! Чыла картым кид йымакет поген нал да Египет умбакыжат тўням виктараш тўвалеш. Чыла тыгыде элым руалте, конкуренций-тағас гыч луктын кудалте. Ваштарешет шогышо чыла лўман еўым укешке лук да мом шонет – тудым ыште“. Теве кузе ойланат ыле нуно Моисейлан, молан манашыже, тыгакак нуно поянлыкым шкешт чумыреныт, тупела корным ойырен налыныт. Юмылан але Иисус Христослан гына ўшанем маншым кузе нуно игылтын воштыл пытарат ыле! Мучашмутышт, очыни, тыгай: „Ўшан – тиде серьезный паша огыл, ик-нимомат ок шого“.

А Библий туныкта вес семын; ўшан, манеш тудо, Юмо дек эн чын, эн раш корно“. А ўшан деч посна Юмылан сай лияш ок лий, моланже, тыге күлеш – Юмо дек толшо Тудын

улмыжлан ўшаныже, да кӧ кычалеш, Юмо тудлан пуа“ (Евр. 11,6). Эше тыгеат туныкта: ўшанда Юмылан моло дечат чот кӱлеш. „А ўшан деч посна Юмылан сай лияш ок лий“.

Пўтынь тўнямбалне еў-влак шкеныштым шке индырат, тўрлӧ ӧрмашан вургемым чият, кап-кылыштым локтылыт, илышыште эн кӱлешанже деч шкеныштым ойырат. Южышт шуко жапыштым улдымаште да подвиглаште эртарат, шкеныштым Юмын ончылно кӱлешан улмыштла ончыктат. Чыла тидыже сайлат чучеш, но эн чот кугужо, мом ме ыштен кертына, тиде – Юмылан ўшанымаш.

Тачак мый пагалыме йолташем дек миём да тудлан шуко-шуко тамле, шере мутым ойлем, моктем, кугемден каласем. Вара иканаште ўлык шуўгалтарем. Манам, тыланет ом ўшане. Мо лийын кайыш? Ондак кутырымемже чара шоя веле улмашыныс! Моктен-моктен пеледыктем да тунамак вынемыш шуўгалтарем.

Эн кўчык да йӧнан корныжо тыште икте веле: Юмылан ўшанаш, Тудын чыла мутшылан. Эсогыл тыгат шонаш лиеш, Юмо пуйто айдеме-шамыч ончылно ўшаным йодын. Тыге ойлен нунылан: „Ўшаныза Мыланем, Мый Ачаштем улам, да Ачамжат Мыйын кӧргыштем; а тыге огыл гын, Мыланем Шке пашам почеш ўшаныза“ (Иоан. 14,11).

Библий эре йымач удыралынак ончыкта: ўшан эн кӱлешан. „Йӧра“, маныда те: „Ўшан кӱлешак гын, умылтарыза, мо тудо тугай, ўшанже? Вера мут гыч те мом туштынедаже? Кузе ўшаным умылтараш? Кузе пален кертам, мыйын ўшанем чын але чын огыл? Мыняр ўшан мыйын кӧргыштӧ лийман вара?“

Шекланыза! Тынар йодышым иканаште пуыман огыл. Нунылан радам почеш вашешташ тыршышаш гын веле?

Библий туныкта уэш да уэш: ме ўшан гоч гына саклалт кертына.

„Нуно каласеныт: Иисус Христослан ўшаныза, да шкеат аралалтат, да чыла пӧртетат“ (Деян. 16,31).

„А нунылан, Көм чонышкышт налыныт, Тудын паша-жлан ўшаныше-шамычлан, Юмын икшывышт лияш властым пуэн (Иоан. 1,12).

„Чылаштыжат, кушто те Моисейын законжо почеш титакдам кудалтен кертын огыдал гын, чыла ўшаныше Тудын деч прощеньым налеш“ (Деян. 13,39).

„А кө ок ыште гын, но Кө чындыме-влакым протитла – Тудлан ўшана гын, ўшанже чыныш савырна“ (Римл. 4,5).

„Тыгеракын, ўшан гоч титакнам кудалтен, ме Юмо дене тынысым Господьна Иисус Христос гоч муына“ (Римл. 5,1).

„Меже пытышаш коклаште лўгышö гыч онал, но ўшаныштына чоннам утараш шогена“ (Евр. 10,39).

„Порылыкыш те куснен аралалтында ўшан гоч, да тиде тендан дечат огыл, Юмын пöлекше“ (Ефес. 2,8).

Чынжымак мо ўшан гоч аралалтын улына? Уке, ме порылыкыш утаралтына ўшан гоч. Ўшан – тиде канал, тудын дене Юмын порыжо мыланна толеш. Тиде – кидна, Тудын дек виктаралтше, да йöратымашыже Тудын пöлек семын тушко пышталтеш. Еврей-шамычлан колтымо увер гыч (11,1) ме лудына: „Ўшан – тиде вучымынан шукталтмыже да койдымылан ўшанна“. Веймут нине мутым умылаш лийшанрак кусарен пуэн: „Ўшан, тиде мемнан умылен налмына, мом ме огына уж, тудо чынже денак уло манмына“. Ўшан вес семынже ончыкта: „куснаш, шкем пытымеш да пўтынек пуаш, кид йымакше пураш“. Ўшан – тиде айдемын Юмылан пытыдымын шкем пуымыжо.

Мый нигунамат Йүдвел полюсышто шоген омыл, туге гынат пешак ўшанем: тудо улак! А кузе мый тыгай ўшанышкыже шуынам? Моланже, мыланем икана веле огыл каласкаленыт, ончыктылыныт. Лудшаш книгалаште, географийын атласыштыже картым онченам, тудын нерген возышо-влаклан ўшанем. Чыла тидым, теат ужыда ынде, мый ўшанен налам.

Библий ойла: „Тыгеракын, ўшан – колыштмо деч, а колыштмынаже Юмын Мутшо гыч“ (Римл. 10,17). Аралалтме, саклалтме нерген Юмын ойлымыжлан ўшанена. Нимогай йодыш деч посна. „Моисей, Уждымым уждымыла, пеўгыде лийын“ (Евр. 11,27).

Тиде чылажат пешак тыглай огыл, пўтынек пален налаш лийдыме явлений, чыланат тудым шыўдарышаш улына. Иисус Христос каласен, ме чыланат йочаш, икшывыш савырнышаш улына, кузе икшыве ачаж-аважлан ўшана, тугакак меат Юмылан эўертышаш улына.

Шоналтыза, пуйто мый шагатыште витле миль скорость дене кудалам да курык йымак миен шуым. Тормоз дене чараклаш, машина гыч лекташ, курык вуйыш ошкыл кўзаш да тиддеч вара корно кушкыла шуйна манын ончалашем кўлешыже уло мо? Уке, мый тыге ом ыште. Кудо элыште улам, элысе корно вуйоза-шамычлан ўшанем, корнем умбакыже шогалдегеч шуем. Ўшанем, садыгак вес велнат корно уло, шкеже кызыт ом уж гынат. Тидым мый ўшанем дене пален налым. Саклалтме ўшаннат пўтынек Христосышто.

Касаралтме годымсылак ўшанын кум шке ойыртемеже уло. Икымшыже, Юмын каласымыжым умылымаште. Теве молан Библийым лудманак. Теве молан чоным утарымыж нерген палыман. Тудым палымат такше сита, те садыгак сулыкан улыда, Христос тендан верч орланен колен. Иоанн деч Евангелийыште возымым палымат ситен шуэш, 3,16: „Да туге чот Юмо тўняжым йўратен шынден, эсогыл ик кап дене ыштыме Шке Эргыжымат пуэн, кў Тудлан ўшана гын, ынже кошарге, но курымашлык илышым илыже“. Юмо дек шуко еў кугу шинчымаш деч поснак миен. Тиде тыланда эн кўлешан гын, шинчымашыже, каласена. Конешне, Тудын нерген мом палаш лиеш гын, палыманак, да тидым ышташлан ик кугу да нигунам талякаўдыме памаш уло – Библий!

Шуко еўже вуйым рўза: „Но мый Библийыште шуку-

жым ом умыло, сандене тудым лудашат ом тырше“. Ко-
нешне, тиде шотан ой огыл. Чын, Библийыште палыдыме
шуко вер уло. Мыйын ик кышкареш кышкарлыме ушем
нигунамат ок умыло, мутлан налаш, мучашдымылыкым.
Шуко ом умыло тыгак телевиденийыште. Но мый кажне
кастене телевизорым чўкташ ом мондыс! Ёшанем: тудо
тыгаяк лийшаш. Уло гын, значит, ёшаныман: улак, теве
тудо мыйын ончылнем шинча!

Мом тый ыштен от керт, Юмыжо тидым огешат
йодыс. Савырнымыда дене палыдымашке иканаште тёр-
шташ ок шўдө. Христослан ёшан тўнясе эн пеўгыде ёша-
неш, Библиеш негызлалтын. Эсогыл тушто мом возымо,
чылажым огыда умыло гынат, акленже кертыда вет,
молан манаш гын, Тиде Юмын Мутшо. Икымшыже тыш-
те, явил тендам ёшандараш тырша – Юмын Мутышто
коктеланашат лиш. Юмын Мут ончылан те мучашды-
мын йодыш знакым шындылаш тўвалыда гын, тендан
пўрымашда шучкыш савырна. Эшеат пеўгыдемдена: язы-
кан улмыдам нигунамат, нигунамат ида мондо, кугешны-
маш ынже авалте – тиде эн шучко тушман! Палыза, Иисус
Христос сулыкда верч орланен колен, да ылыж кынелын
тендам утарашлан лийын! Тидым йөсө мо эре шарнаш?!
Колымыжо, тойымыжо, ылыж кынелмыже – лач тиде
гына Библийын көргыштыжө! Тидлан, эн раш да чын
шинчымашлан эёртен касаралташ огыл гын, илашыже
молан?

Кокымшыжо, ёшанышке эше шижмаш-чувство пура.
Библий манеш: „Ёшан лиймын тўвалтышыже – Господь
деч лўдмаш“ (Притчи 1,7). Апостол Павылын мутшо:
„Христосын йоратымашыже мемнам ёндаlesh“ (2 Кор.
5,14). Иктаж-мо кўлешлыкым шижмет, йоратымашет,
лўдмет – чылажат тиде шижмашышке пура. Тудо менан
илышна гыч ойырлышаш огыл. Ик ушан айдемат тыге ок
каласе: „Айста чыла шижмашнам пытарена“. Шижмаш-
нан келгытшым ойго да азапна, чонлан изин-кугун чучмо

деч ойыраш ок лий. Туддеч посна илаш лиеш манымат ом шоно. Сүретлыза шканда тугай ешым, кажне еў тушто лач долгым гына шуктен шога, парымжым пörтылта пуйто. Мый пуйто ватем лийшаш ўдырлан мыланем марлан лекташ йодам да тидын годым каласем: тый декет мыйын ниногоай шижмашемат уке.

Доктор Зенгстер икана каласен улмаш: „Религийышкат тугай принципым пуртыман. Мутлан, Евангелийым умылтарыше проповедник тыланда Господьын порылыкшым, чаманымыжым тыланда раш почын ончыкта, да те ойледа, тиде уверым ойлымо годым ниногоай куан, чоным почын юарлымаш лийшаш огыл“.

Религий шотышто чоншижмаш түрлат лийын кертеш. Южиктышт иктör койышан семян палалтыт, молышт чырала ылыж каят. Но икте раш: чоншижмаш деч тиде посна ок эрте.

Кугу сар годым Черчилль британ калык деке ик гана веле огыл ылыжтарыше мутшо дене савырнен, логически чын да күчык ойжо шагал огыл еўым ылыжтарен, шинчавўдымат луктын. Шарнем, кузерак мый икана ойлымыжым Глазгов олесе Айбрукс-паркыште колыштынам. Кенета чот шонкалаш таратыш, тунамак ырен кайышым, тörштен кынелаш да урам кычкыраш рат лийым. Кугыжанышын тистыж дене тылзыш күзаш маныт гын, тошкалтышым, кугум, кычалашат тўчалам ыле, очыни! Иисус Христосым уло чон дене пален налыда гын, тендан шижмашдат тугаяк күкшытыш шуэш.

Кумшыжо, тидыже эн шергакан да тўў, – ўшанымашым тендан воляда онча, тудын кумылжым шукта. Кум еў гай улыт нуно, иктын лўмжö – „шижмаш“, весыже – „уш-акыл“, кумшыжо – „воля“. Уш ойла: Евангелий – логикын саскаже. Воля манмет судья лиеш. Тудо оўылашыж дене кидыш эўерта да кузеракын чын пунчалым лукташ ыле манын шонкала. Пытартышлан вашталтылаш лийдыме каўашыже эреак шкенжын. Кугун тунемше

уш-акылет кеч-кузе кугешнымашетым арален шогыжо, көргө чоншижмаш деч посна Юмылан ўшанымет ок пёү-гыдем. „Ўшанет паша деч посна садыгак колышо гай веле“ (Иак. 2,20).

Икмыняр ий ончыч мый тугай öрыктарыше еү нерген ойлымым колынам, тиде еүет Ниагара вўдшуўгалтыш гоч күсле кылла шупшыын шыңдыме канат дене тачкым шўкен наўгаен кертын. Тўжемле айдеме чон юарлен вашлийын тиде уверым. Тудет эшежым тачкыш мландым темыме кок цетнер нелытан мешакым пыштен да ик канатет дене тушкат-тышкат шўкен толын кертын. Варашыжым пўж-вўдым саўгаж гыч ўштылынат, ончаш толшо-шамыч деч йодын: „Эй, каласыза-ян мыланем, тиде тачкеш еўымат мый тыш-туш наўгаен-пöртылтен кертам манын, тендан кокла гыч шукын ўшанат мо?“

Чыланат йўкым пуэныт, тиде лийын кертеш, маныныт. Ик еү молын деч ончылнырак шоген да эн чот ўшанен кычкырен. Акробат-грузчик садетым парняж дене ончыкта да ойла: „Шич-ян, ынде тыйын черетет!“ Ужашда күлеш ыле, кузе саде еўын чурийже ошем каен, тунар чот лўдын. Ойлаш тўўалын, пуйто чынжымак ўшана, эсогыл шинчын каяшат шонен дыр, но тураш шуын да ўшанже ынде мöўгештын, тыге лийын ок керт дыр, ышталын, тачкыш шинчаш көнен огыл.

Тыгакак Иисус Христос денат. Шуко еү уло – ўшанена, кычкырат, куш наўгает, тушко каена, малдат. Шонымашыштат тыгаяк пуйто. Палена: тачкыш нуно нигунамат шинчын огытыл. Нигунамат шўдö процентлык тичмашын Иисус Христосын күштымыжым, йодмыжым, Законжым шуктен огытыл.

Шукын йодыт: ну, йöра огыла, а ўшанже могайрак лийшаш, кунаррак? Иисус Христос шкежак каласен: горчице нöшмö кугытан ўшанат сита.

Молышт йодыт: „Ўшанже могай лийшаш?“ Пашаже ўшанын ала-могай чотшым, сынжым кычал кийымаште

мо вара? Вера-ўшан икте гына лийын кертеш. Тўўжө: ўшан кушко виктаралтын? Молан-көлан ўшанаш гын, тиде тугакат раш: Иисус Христослан гына. Кугун чап-ла-ныше юмоулдышланат веле огыл, надырланат огыл але моральный туныктеммутлан, шканетат огыл, нимоланат огыл, лачак Христослан веле!

Библий туныкта, ўшан кум йөн дене шкенжым шиж-тарен кертеш. Учениеш палдырна, кузе ўшанеда – тушан негызлалтеш. Вуйым савымаште, сукен кумалмаште, Юмо дене кутырен моштымаште; да черкыште кузе кой-мыдам онча. Илышыште могай илышым иледа, кузе шкендам кучеда, тыматле але шыде улыда, тулеч молат. Тидын нерген вес главалаште пален налыда.

Библий туныкта: ўшанда Христослан ўшаныме дене гына ок мучашлалт, да лыпланыме ок күл, ынде пуйто те ўшанеда да аралтышым шканда верештын улыда. Ўшан умбакыже эрта. Тудо кушкеш, вийым пога. Ондакше ече йолан презе гай веле ыле. Ынде пеўгыдын йол ўмбак шогалын. Библийым тунемаш тўўалза – пален налыда, мо тиде тыгай, ўшан. Юмылтыза, черкыш коштса, христиан илышыштыда Юмын кузе полшен, шижтарен шогымыжым умыледа. Сулыкдам касарымеке, тудлан ўшаным пеўгыдемдымеке, Тудлан пўтынек пуалтса, вара весыланат каласеда, кузе Тудо тендам чыныш вўда, пеўгыдемда, шўртнымыда деч эскерен шога. Шуко-шуко пален налыда, уш-акылда дене Тудын лийын, ойгышто, азапыште, кугу испытаний-тергышыште кумылда утыр почылтеш. Апостол Павыл дене пырля тыге вара каласен кертыда: „Да ынде мый огыл илем, но ила мыйын көргыштем Иисус Христос. А кызыт чонемже капыштемак гын, садыгак Юмын Эргылан ўшан дене шўлем, Тудо мыйым йөра-тен, мыйын верч Шкенжым чаманен огыл“ (Гал. 2,20).

Иисус Христослан тыгаяк ўшаным көргыштыда почын, саклен, вияўден шогеда гын, Юмо дене келшымашке эшеат ик ошкылым ыштеда.

ЛАТИКЫМШЕ ГЛАВА

УГЫЧ ШОЧШО ГАЙ ЛИЯШ ЫЛЕ...

„Кө кўшыч ок шоч гын, Юмын Кугыжанышым ужын ок керт“.

Иоан. 3,3

Тыглай пошкудо семын мый тендан дек миен кертам ыле гын да шинчаваш онченак, чон почынак кутырена гын, очыни, тыге каласеда ыле: „Мый ынде чылт öрын пытенам. Юмын Законом вончен каенам. Тудын сугынь-мутшо почеш огыл иленам. Шке правил-шамычым шукташ төченам, да тиде нимомат сайым ыш пу. Орлыкем дене шуко кочо урок логале, шүмем-чонем арам йўлалтышым; угыч шочаш йöным ыштат гын, моэм уло, чылачыла пуэм ыле. Чылажымат уэш тўвалаш ыле. Йöршын вет мый вес корным ойырен налам ыле!“

Чынак, поро мутым шўмыш налын колыштат тыгай еўым да шкежат шоналтен колтет: а угыч шочам гын, мом ыштем ыле кызыт? Мый тендам куандарем таче: Иисус Христос каласен – те йöршынак угыч шочын кертыда! У да чапле тўвалтыш, тендан шонымо гаяк, мўндырнат огыл. Языканы, да нимоланат йöрдымеш лукталтеш шкем шке йöратымыда, „мый“ манын, арам оўым кырымыда. Йöршын у айдеме лийын сеўеда угыч шочдегечак. Тидлан языкым гына мушкын колтыман.

Эртен кодшо илышда кеч-кунар лавыра дене амырген пытен гынат, ончыкылыкда нимолан йöрдымö гай сынан конча гынат, тачысе илышда шинчавўд йоктараш веле йöра гынат, тышеч лекташ йөн уло. Ёшанле, лўдшашат уке, курымашлык ик омса, лачак икте веле. Ойырен гына нал-

ман. Тымарте тўтыра гоч да лавыран куп гоч корным кычанын, садыгак аруш лекде илен улыда гын, раш шонен пыштен, Юмо деч нигунар лўдде, ик ошкылым гына ыштыман.

Але тугаяк лўдшў, аптыраныше, чаманаш гына йўршў, пиалдыме, шкан шке келшыдыме кок йолан волбыкак кодса... Уке, ида код! Жапым йомдарыде пунчалза: угыч шочаш келшем! Тачак, тиде минутыштак языкан эртен кодшыдам кудалтыза, уэш у илышыш тошкалза. Христослан могай айдеме кўлеш, тугайыш савырнаш шканда шке пунчалым лукса.

Ынде йодышда умша тўрыш толын шуын: „Кузе ынде мый угыч шочамже, кузе у семын илаш тўвалманже?“

Тыгаяк йодышым Никодим Иисус Христослан кок тўжем ий ончыч Палестинын каваж йымалне пуэн улмаш. Возрождений – угыч шочмет илышым у семын тўвалме деч ятырлан ойыртемалтеш, книгасе у лостыкым почмо гай огыл, тўрланемат огыл. Кузеракын ме ужна, Библий туныкта, те первый гана кидан-йолан, вуян-капан шочында тугаяк, чылажымат – теўгылым, шепка кылым, аван кидшым чыла раш шарнеда, шонем. Эсогыл эн койдымым, южым, шўлена, палена – ужаш ок лий гынат, тудо улак. Туддеч посна чылан колен пытат ыле. Чын вет? А тендан чонда сулыкеш шочын, Адам ден Ева гоч ончымаштак. Сандене Библий туныкта тугеракын, те „преступленийда дене да сулыкда дене колышо улыда“ (Ефес. 2,1).

Библий туныкта эшежим, тендан колышо да сулыкан чон пўртўсыштыда, нимоат, илыш шочыктышыжо, уке. Сулыкеш шочмыланда кўра те чын илышым чоўен огыда мошто. Шуко еў поро, святой да чын илышым чоныштым уэмдыдегеч илаш тўчат, но тидыже нунын ок лек. Колышо кап у капым ок пу, илыш туддеч ок илаў. Библий сандене пунчалын: „ыштыме сулык колымашым шочыкта“ (Иак. 1,15). Чон дене колышак улына.

Тендан тошто чон пўртўсда Юмылан служитлен ок керг. Библий туныкта: „Почмо чонан айдемат Юмын

Шўлыш деч толшо куатым ок нал... да шонен ок мошто, молан манаш гын, чыла тидым духовно судитлаш кўлеш“ (1 Кор. 2,14). Шкенам могай капыште улмына денак ме, чынжым гын, Юмо дене тушманле отношениыште улына. Юмын Законлан огына э́верте, да э́вертенжат огына керт – Римлян-влаккан колтымо увер почеш, 8,7.

Тыгакак Библий теве эше кузе туныкта, мемнан ончыгчсо чон пўртўсна вошткойшынак локлылалтын. „Йолвундаш гыч тўвалын, вуйвундаш марте мемнан ик таза верат уке; язве-йора, пале, вўраўше але йогышо сусыр, елей дене эрыктыдыме, пиддыме, йывыжаўдыдыме“ (Исаия 1,6). „Чоя-шоя айдем шўм моло деч чот да мучашдымын локтылмо“ (Иер. 17,9). Тиде локтылалтмыже кап сулык гыч толеш.

Библий ойла тыгакак, менан лыжгайыше чон пўртўсна – шкем йўратымынан пўртўсшө. Тудо шке вуя уэмдалт ок керт. Библий кузе туныкта? Кунам ме, манеш тудо, кўшыч шочына, ме лыжгаен пытыше Адамым шкенам ўмбач шўдырал кудалтена, кудашына, а тудым йытыраен огына шого, огына тўрлате. Мемнан „тошто айдеме“ ыресеш пудалалтшаш, а вияўшаш огыл. Иисус Христос ойлен: „Те эрыктеда чашкан але талиўган тўжвалжым веле, а тидын годым тудын кўргыжө шолыштмо-толымо да чындымылык дене темын“ (Матф. 23,25).

Да Библий умбакыже тыгак эше туныкта: угыч шочмо куаным огына пален нал гын, Кавасе Кугыжанышке пурен огына керт. Иисус Христос эшеат чотрак палемден: „Тыланда кўшыч шочашда кўлеш“ (Иоан. 3,7). Коктеланаш тыште нимолан, тыгат лиеш, тугат лиеш манын шоньмо тўвыт ок кўл. Кө Кавасе Кугыжанышке пуринеже гын, кўшыч шочашыже кўлеш.

Шкенам тўв-тўвалтыш гыч „мыйнам“ тўрлатен, пужен ыштыме ок лий тидыже, утаралтмашыже, но йўршын у „мый“, святой илышна да Юмылан ўшанымына дене пуалтше „мый“. Угыч шочмыжо кўргўзгарнам йўршын

вашталтымына гыч лектын ок шого, шўмат весе ок кўл. Кўшыч шочмо тудым ок ончыкто, а йўршын угыч шочмым, вес тўрлө естество манмым налым шижтара. Тиде – кокымшо гана илышан лиймашет. „Тыланда кўшыч шочашда кўлеш“.

Айдемын лыжгайыше кап да чон пўртўсыштыжō Юмылан келшышыже ниматак уке. Шаўгат ойлышна, таза верже капыштына кодынак огыл. Христос почеш каяш айдемын кōргō чон вийже пешак тыран. „Тыгеракын, те тудым огыл ыштеда, мо кўлеш ыле, мом шонедә ыле“ (Гал. 5,17). Иле кап дене илыше Юмылан сай лийын ок керт. „Йога мо ик рож гычак иканаште шере да кочо вўд? Ок лий тыге, изам-шамыч, инжир пушеўте маслиным ок шочыкто, але виноград парча – смоквам; тыгакак ик памашгыч шинчалан да шере вўд йоген ок лек“ (Иак. 3,11-12).

Лыжгайыше айдеме ончыкталтеш римлян-шамычлан колтымо уверыште: „Йылме тўў умша рожышт – почмо колотка; йылмышт дене шойыштыт; аспидын аярже нунын тўрвыштышт; умшашт нунын шучко мут дене, кочо дене темын. Вўрым йоктараш нунын йолышт писе; шалатылмаш да кошартыш нунын корнўмбалнышт; нуно тыныс корным огыт пале. Шинча ончылнышт Юмо деч лўдмышт уке“ (Римл. 3,13-18).

Кузе те ачалаш але уэмдаш але вашталташ шонедә тыгай логарым, йылмым, тўрвым, йолым да шинчам? Лийын кертдыме. Туге вет. Иисус Христос тидым пален, санденак ойлыде кертын огыл: „Тыланда шочаш кўлеш кўшыч“. Библий вес верыште ойла: „Кертеш мо Ефиоплянин шке коваштыжым вашталтен, а леопард – коваштыште шке тамгажым?“ (Иер. 13,23). Римлян-влаклан колтымо уверыште 7,18 лудына: „Моланже, палем, ок иле мыйын кōргыштем, вес семынже, кап кōргыштем, порыжо“. Библият ойла: „Аралаш тыршыза чыла дене тынысым да святой улмыдам, тудын деч посна иктат Господьым ок уж“ (Евр. 12,14). Угыч шочыктымо пуымо илыш

условийым весемдыме дене ок тўлаў. Шке шочмыж денак айдеме Юмылан йөршө гай святой ок лий, Кавасе Кугыжанышлан йөрөн ок тол. Угыч шочмаштыже веле тыгай тўвалтышым налеш. Юмын илыш дене илашлан Юмын пўртўсан шочман.

У илышан лиймет ыршийым ушештара. Тудо вет кок могыран: чурийже да шеўгел могыржо уло. У илыш налмат тыгай ыршийлан келшен толеш: Юмо пуымо да айдемын. Ме айдеме могырым савырныме нерген главаште ужна, вес мут дене гын, пален нална: мом ыштышаш улына. Ончен лектына ынде, мом вара Юмо ышта?

Угыч шочыктымашыже пўтынекак Святой Шўлышын пашаже. У ўмырым налашлан шкеже ме нимоматак ыштен огына керт, шотлан огына кондо. Библий таклан огыл палемда: „Нунылан, кө Тудым көргышкыжө налын, Тудын пашажлан, улмыжлан ўшана, Юмын йоча лияш властыым пуэн, тиде властыше вўр гыч огыл, кап дене, марийжын шонымыж гычат огыл, но Юмо деч шочыныт“ (Иоан. 1,12-13). Вес мут дене гын, те кап да вўр полшымо почеш угыч шочын огыда керт, тидыже тыгак ончыкта: угыч шочмым вес тукым дечат огыда нал.

Христианствымат наследство дене пырля налаш ок лий. Ачат-ават христиан лийыт гын, йочажат лач христианак гына лийшаш манмым нигуштат огыда уж.

Каплан туге кўлеш манын тۆчымө дечат огыда шоч, маналтеш Священный Возымаште. Вес мут дене гын, шке вуя нимомат ыштен огыда сеўе. Те колышо улыда. Колышын илышыже уке, сандене мом тудо ваптыл сеўаже?

Айдемылан пешак туге кўлеш да тудлан угыч шочмат ок кой. Угыч шочмет, тыгеракын, айдемын кап-шамыч ушнымо йөн денат ок волгалт. Южо малда, мый автоматически кўшыч шочам – пуйто тудо ала-могай черкын еўже лийын шинчын, йўлажым шукта, У ий годым йөршын ынде вес семын илаш тўвалаш шке ончылныжо обязательством налеш. Чыла тиде сай да ик могырым

эсогыл чын – сайын илаш тўвалаш кўлеш, сулык деч посна, но угыч шочмым тиде нигунамат ок пу.

Адакат тўенак каласена Иисус Христосын мутшо денак: „Мыланна кўшыч шочмо кўлеш“. „Кўлешыже“ эше пунчалымак ок ончыкто. Кўлеш веле. Шижыда, мыланна ала-можо кўшнõ ышталтшаш. Айдеме шке шонымыж дене да шке вужа ок шоч. Тудлан „шочашыже кўлеш“. Тиде угыч шочмашет мемнан воля деч ок шого. Тиде пўтынекак Юмын пашаже – мемнан Юмо шочыкта.

Никодим умылен кертын огыл, кузе кокымшо гана уэш шочын кертеш? Чот öрмыж дене, шарнеда чай, кок гана почела йодеш: „Кузе?“

Угыч шочмо пеш умылыдымын да йомакысыла чучеш гынат, тиде чын огылым ок ыште. Ме умыленат огына керт, кузе? Да каласыза, мо ышталтеш электроток дене, кузе шочеш да молан – эсогыл кызытсе наука вес семын умылтараш йõным кычалеш ынде. Йõра, иктым палымат сита: пöртнам волгалтара, телепередачым колыштыкта, радиом, тиде да тудо. Эн тыглайым ойлен пу-ян, молан шорык тугай чапле межым тупешыже куштышаш, ну, могай вий дене чыла тиде лектешыже? Тудын меж шыма, ушкалын адакшым коштыра. Да молан кайыкын пыстыл, а меж огыл? Туге пўралтын манашетак веле кодеш, родем. Шуко-шуко лийдымашым ужына, но тыгак кўлеш, шонена. Палена тудымат: сулыкнам касарен, Иисус Христосын веражым налына гын, ме кўшыч шочына. Теве умылаш лийдымет кушто!

Тунам иже Юмын илыш айдемын чонжо дене ушна. Лач тидыжак шке черетешыже мемнам Юмын йочам ышта. Тудо Шке шўлышыжым мемнан ўмбак пуал колта. Святой Шўлыш гоч Иисус Христос шўмешна верлана, тыгеракын курым-курумешлан Тудын дене йыгыре лийына. Тидыжым туге умылыман: кўшыч шочында гын, Юмо ден тõр илаш тўвалыда, молан манаш гын, Тудын илышыжым пайледа, да тышеч ниможат ок катыкем.

Күшыч шочмекеда ала-можат лийын кая. Икымшыже, йөршын вес семын ужаш да умылаш тўвалыда. Юмынмударшаш уло: „Молан манаш гын, Юмо пычкемыш гыч волгыдылан волгалтараш шүден, мемнан шүмнамат волгалтарен колтен, тидын гоч Юмын чапшым умылымо дене пойдарен, чылажымат Иисус Христос гоч“ (2 Кор. 4,6). Да вес верыштат ойлымо: „Шүмдан шинчажым волгаларен пүсемден, те умылыза манын“ (Ефес. 1,18). Ондак чыла тидым шыргыж-воштыл колында гын, ынде ўшан дене пеўгыдемза. Көргө чонда тыгеракын вашталтеш. Тендан шонымашдан рүдыжө Юмо лиеш, тўня умылымашдан рүдыжө. Тендан лочо „мыйда“ гранит негызше гыч поўгалт возо.

Кокымшыжо, тендан шүмыштыдат чылажат манме гай „унчылвуя“ савырна. Библий шижтара: „Да пуэм тыланда у шүмым, у шўлышым пуэм тыланда; да налам тендан капда гыч кү шүмдам, да пуэм тыланда вургем гай шүмым“ (Иезек. 36,26). Юмо ойла: „Мыйын законом көргышкыжө пыштем да шүмешдак тудым возен шындем“ (Иер. 31,33).

Мо эн шерге тымарте лийын, тудымат вес тўрлын ончаш тўвалыда. У пўртүсда Юмым йөраташ тўвалеш да чыла, мо Тудын лўм дене кылдалтын. Ынде те илышыштыда эн чапланышым, кугум да сөралым йөратеда, ўлыкшым, ўмыланым, шакшым тетла ужмыдат, колмыдат ок шу. Тендан йыр илышыште мо ышталтеш гын, чыла йодышым лач шкендан семын гына умылаш тўвалыда. Кө нужнаште орлана – тудлан шүмда почылтеш.

Кумшыжо, көргө воляда, тидым але тудым ыштыме шумыда палаш лийдымын вашталтеш. Амал вес тўрлылан көра пунчал шوماкдат ынде весе. Библий ойла: „Тўня Юмыжо... да тек каже поро пашаште тендам пеўгыдемда, воляжым шукташ йўным ышта, мо Юмылан күлеш, чылажымат тыланда Иисус Христос гоч шижтара“ (Евр. 13,20-21).

У чон пўртүсда, Юмо деч налме, тудын воляжым шукташ тўвалеш. Лачак Тудын шонымыжымак веле шукташ,

ала-мо семын куанен шукташ тўвалыда. Ала-могай изи шонымаштат, изи сомылыштат Тудлан гына ўшанеда, тидыжак тыланда тендан молан шочмыдам, мом ыштен кертмыдам, у койыш-шоктышан лияшда, вес тўрлө йомартле кумылым, илышыште вес принципым, чыла эн кўлешаным да курымашлыкым пөлекла. Юмым чапландараш – тебе рўдө шонышда могай лиеш. Черкыштат ўшаныше-влакым палаш тўвалыда, нунын дене чонда кана. Библийым йөрәтен шындеда. Изишак яра сомылда лектын гын, тудым корәден, кўлешан сомылдам шуеда: Юмо дене пырля улдышмутышто жапым эртараш. Чон көргыдак вашталтын ынде. Молан манаш гын, йўштыштө кылмен коштшо гай лийында улмаш, шоя тендам авыркален. Сулыкым ыштылында лачак ўшаныдыме дене, тудо вет сулыкын негызшыланак шотлалтеш. Юмо ала уке, ала уло манын, вуйдам аўыртылында. Куанашда кўлеш: ынде Юмо дене пырля кажне кечым веселан эртареда, мучашыште колымо дечат огыда лўд. Юмо да Тудын Мутшо, тебе эн кугу эвэртыш.

Ойлыманат огыл, илышдан рўдыжө ыле – кугешнымаш! Кузе уке гын. Шкем йөрәтыме кумыл тендам индырен, индырымыжак эн сайын чучын, пален огыдал – осал эреак почешда коштын. Власть лийын тендан адакшым. Марийжын – ватым кыраш, ватыжын – марий саўгаш тўкым шындылаш. Э, власть вет тудо эреак тамле. Мер илышыштат, еш коклаштат. Мый тыге ойленам, мый тыге шонем, мыланем тыге кўлеш, мыйым гына колышт. От ыште гын, тылат ончыктем мый, терыс ораш кушкын шогалше ош йолан, ужар теркупшан поўго! Тыге кая вет илышыште кугешныме сулык. Ужмышудымаш ден кугешнымаш ик вож гыч тўзланат, нине кок аяр поўго. Уланрак еўым ужын, аяран шўвылетым йоктаренат, а, тебе тудо пашамат ок ыште, шолышт ила... Тулеч молат, тулеч молат. Ынде чыла вашталте. Тый угыч шочынат. Кўшычак угыч шочыктеныт.

Лийын пагыт, вашке гына да куштылгын шойышт керт-
тынат. Шонымаштыда, пашаштыда шуко шоя да кокте-
ланымаш лийыныт. Пытышт нуно ынде. Кап сулыкым
поген, вес капым вашлийын, шер теммеш маленат. Тидат
вашталте, Юмын пүрымө марьет, ватет уло, да тидат пеш
сита. Явыл такше ынде, шеклане гына, тыйым утыр
ва'аш тў'алеш, тудын шындыме опышешыже ик-кок
ганаже садыгак пижат. Но тунамак шижын налат да
Юмет дек черкыш миен каласет, проститлаш йодат.
Вашталтын көргө чонда.

Акрет годсо йомак уло сөсна ден шорык пача нерген.
Ик фермер сөснам мөўгыжө конден улмаш. Чаплын гына
мушкын, күчшым йылгыжтарен, духим шыжыктен, шө-
шыже ленчешкам кылден да унагудешыже шынден.
Сөсна огыл, тулечат коч – мотор вургеман тулаче! Свежа,
ару, сөрал сөсна. Икмыняр жап чыланат тудым моктат,
йөрәтен ончат. Почылтшо омсам шекланен шукта да сөс-
нат, могай улат, кудал лектеш уна пөлем гыч да вигак
первый логалше лавыран вўдыш пурен возеш. Молан? Да
шөмжө денак тудо сөсна кодын. Пүртүсшө вашталтын
огыл. Тўжвал түсшө гына ик жаплан эрнен, а көргө гычше
тугаяк лавырагудо.

А ынде шорык пачам налза. Тугак сөралын эрыктыза,
кудывечыш колтыза. Чыла лавыран верым кора' кая.
Молан? Көргыж денак шорык пача, сандене.

Айдеме денат тыгак лийын кертеш. Чиктыза, эрыкты-
за тудым, черкыште первый верыш шогалтыза – святой
гай коеш, нигуш уке, калтак. Ондак палымыже-влакым
аружо дене öрыктара, да кутыренат мошта... Но эрдене
эрлашым кайыже-ян пашашкыже, эше икмыняр кече
илалтыже шке шот мумыж дене, да ужыда, кузе тудым
шке көргө чон пүртүсшө вашталтен шынден. Молан тудо
тыгай? Да пүртүсшө ок вашталт, сандене. Угыч шочын
ок керт.

Угыч шочмыда кужу жаплан тендам вашталта гын,

таяка шонымаш тендам угыч сеҗен ок нал гын, палыза – Юмо тендам йөрата. Шке йөратымыж дене ондак күлдүмашым ыштылше еҗым Юмо саеш ужын пышта, але тудыжын сулыкшо шуко гынат. Юмо ончык шогалше пуйто языкшымат нигунам ыштен огыл, туге аруэштеш.

Апостол Павыл оила: „Кө титаклаш тўвалеш Юмын ойырымо еҗым? Юмо нуным проститла“ (Римл. 8,33). Сулыкда проститлалтын. Юмо языкдам теҗыз пундашыш кудалтен колтен. (Мих. 7,19). Тупрўдыж гоч мыйын чыла языкем (Исаия 38,17). Чыла сулык ўштылалтын. Юмо ончылно парыманлак шоget, но те проститлыме улыда, Юмо дене келшеда ынде. Тымарте Тудын тушманже улыда ыле. Библий ушештара: „Тиде огешат сите да, но Юмына дене Иисус Христосна, Господьна гоч моктанена, Тудын гочак ме ынде прощеньым налын улына“ (Римл. 5,11). Но тулечат коч ынде те Юмын ешыш налалтында, ынде те Юмын йоча улыда. „Ондакак шонен улмаш шке икшывышыкже савыраш Иисус Христос гоч, Шке кумылжо почеш“ (Ефес. 1,5). Ынде те Кавасе ешыш ушнен улыда. Вўргорныштыда Кугыжан вўр коштеш. Кугыжан икшывыже улыда. Шинчаштыда порылык тул йўла, ошкылда шулдыраҗын, чурийыштыда куан пайремла. Тендан йолташдат кўраналын ончат ынде, вашталтышдам шкандак ойлат. Те кўшыч шочын улыда.

Молыланат ойлем: кўшыч шочмекыда палыме вашталтыш-шамыч вучат. Икымшыже, сулык нерген шонымыда вучыдымын вес тўрлө. Юмо семянак ынде тудым ужмыда ок шу. Языклан укшинчыш веле толаш тўвалеш.

Хоустон олаште, Тексасыште, мемнан ик погын эртыме годым, ик айдеме кўшыч шочмым налын. Тудын арака кевытше улмаш. Вес кечыжын омсаж дека миен ончат, тушто увертарымаш кеча: „Тўчмө“.

Икмыняр жаплан ондак колынам ыле эше ик айдеме нерген, тудат кўшыч шочын евангелизаций годым. Чыла олалан эн чот йўшө семян палыме улмаш. Тугак лўмжы-

мат пуэныт: „Шоўго Джон“. Вес эрлашын садетым ала-кө ужынат, ойлен: „Поро эр, Шоўго Джон“.

„Көн дене те ойледи?“ Йодын садет, „Мыйым тетла Шоўго Джон“ манын огыт лүмдө. Мый ынде „У Джон“ улам.

Чынак, илышыже йөршын у корныш лектын.

Кокымшыжо, те шкеак палаш тўвалыда – күшыч шочын улыда, санденак Юмылан эре сайым ыштымыда веле шуэш. „Тудым палымынам сугыньмутшым шуктымо гыч палена“ (1 Иоан. 2,3).

Кумшыжо, тўня деч ойырымо лийыда. Библий манеш: „Тўўямат ида йөроте, тўняште мо улымат; кө тўням йөроте, тудын Ачам йоратымыже уке“ (1 Иоан. 2,15).

Нылымшыже, тендан шўмыштыда лишыл дек у йоратымаш шочеш. Библий манеш: „Палена, ме колымаш гыч илышыш куснышна, молан манаш гын, иза-шамычым йоратена; изам йоратыдыме колымаштак коदेश“ (1 Иоан. 3,14).

Визымшыже, ме тетла огына языкаў. Библий ойла: „Ме палена, кеч-көат, Юмо деч шочшо, языкым ок ыште“ (1 Иоан. 5,18). Ме тетла сулыкан пашаш огынат тошкал.

Тексасыште ик еўын историйжым ойлат, кажне эрдене тудо имныжым кабак омса воктен кылден чара улмаш. Икана кабак оза уремыш ончалеш да ужеш, туддек коштшо еўын имныже методист черке капка воктен кылдалт шога. Озаже вара вүден кая. Тудым ужешат, кабак озат кычкыра: „Ойло-ян, тулар, молан имнетым таче черке ончылан йолыштен шогалтенат ыле?“

Туларет савырнен шогалеш да вашешта: „Теўгече кастене мый молитва погынышто савырненам, да ынде мыйын имнемлан вес капка ончылно шогашыже пиал лектын“.

Угыч шочмо-возрождений манмет теве лиеш. Да эше теве мо лиеш савырнымет. Тиде чылажат ончыкта: те шке вердам вашталтеда.

ЛАТКОКЫМШО ГЛАВА

УТАРАЛТМЫЛАН ҰШАНЫМАНАК

„Тидым мый тыланда возенам, Юмын Эргылан ұшаныше-шамыч, палыза шонышым, – теат, Юмын Эргылан ұшанен, курымашлык ылышан улыда“.

1 Иоан. 5,13

Кажне армян мый тугай серыш-шамычым наледем еў-влак деч, нине серышлаште христиан ылыш шотышто коктеланена, а шукуж годым огынат ұшане манын серат. Тыгак ятыр серыш чот ұшаныше-влак деч толеш, тольык шижалтеш, ала-молан Христослан ұшанымышт дене куаным огыт нал пуйто, ұшаныштат шагалрак – христианын опытно негыз гычак палыме огыл нунылан ала-мо.

Тидлан лийынак тиде главам мемнан дене мо лиймылан да иктешлен ойлашлан кучылтына. Ме вет ужна, касаралт-маш мо тугае да кузе тудо эртышаш, ұшанаш да кўшыч шочаш лиеш, манна. Ынде ик рўдө йодыш кодеш: тиде чынжымак мый денем лийын манын, кузе пеўгыдын ұшанаш ыле? Шуко еўже, көн дене мый икана веле огыл вашлийын кутыренам, языкыштым касареныт, чот ұшанаш тўвалынат да кўшыч шочыныт, но тидын шотышто алят коктеланыме кумылышт кодын. Чынак мо, маныт, савырненам ынде? Айста ончен лектына, молан мемнан тиде пагытыште руалме гай вашталтышна лийын, молан тунем шуынна? Эн ондакше, христиан вераште пеўгыдемын, христиан лийын кажне кертеш, тидыже, шаўгат палемден улына ыле, иканаште, волгенче волгалтме семынат эртен кертеш, тыгак шуко ий ямдылалт шогымыланат эўерта,

эркын-эркын айдеме савырна. Пытаже чыла тиде раш пунчал дене, да пуйто тудо иканаштыже огешат шижалт.

Вуйым утыжым удыркалаш да шонкалаш огыл манын, иканаште рашемдышаш: христиан лияшлан ни кугу образованиет ок кўл, ни мо. Икмыняр ий ончыч ик кугу Юмыньеў-проповедник шижтарен ыле: „Ме самырык тукумым христиан шўлышеш пеўгыдемден куштышаш улына, тек нуно ыштат шоно, пуйто ала-кунам христиан лийын огытыл, а савырненыт, пуйто нуно эреак Юмылан ўшанен иленит, кўрылтыш нигунам ыш лий“. Религий негызеш воспитатлымын философий шотан йодышыжо лач тыште, да шукушт варашрак налме религий ученийлан көра христиан веран рўдө йодышыжым ала-кузе өрдыдыжеш коденит.

Тиде курым тўвалтыште профессор Стербак, пеш кугу ушан айдеме, тыгерак палемден: Господьын мландўмбалсе пашажым шуктышо лўмлө служышо кашак ятыр годым религий шотышто кугу переживанийым, куатле чон тургымым эртыше-влаклан гына келшыше сомылым шинча ончылнышт кучат. Тудо тыгак весымат шижтарен. Савырнымын мо лиймыжым чонышт дене иканаште улышо-шамыч шочынжо тугай верла гыч толыныт, тушто изишт годым христиан вера нерген але паленжат огытыл я пеш шагалже шот дене кумал илен.

Нине мутым религийлан туныктымаш ваштареш викармут семын умылаш огына шўдө, йөршеш мөўгешла, посна еўын чын религий дек пёртылмө корныштыжо, тудым туныктымо годым пурен кайыше йоўылышлан көра шке вая угыч шочмыж годым чон тургымжым вашталташ вес йөным кычалме ок кўл, маннена.

Шке жапше годым Иисус Христос ик эн чот ўшаныше айдемылан тыге ойлен: „Кө кўшыч ок шоч гын, Юмын Кугыжанышым ок уж“. (Иоан 3,3). Никодим шкежат шўм-чон уэммым религийым чот палымыж дене алмаштен кертын огыл, да мемнан кугу наукин тўлаўме жапыш-

тат тыште прогрессыш иктат лектын огыл. Шотдымо личинке кокон вўдылкаштыже шуко жап кийылтеш, кушмыжат, весеммыжат ок шижалт. Пеш эркын гынат, садак иктаж-кунам да, пўртўсынак палемдыме времаште, тугай тат почылтеш, критический точкыш манме гай шуэш, да кокон гыч моткоч мотор лыве чоўештен лектеш. Эркын шумо икмыняр арнят тудлан нимо деч чот кўлеш, очыни. Коконьшто кеч-могай уда лийын гынат, тидлан ойгырымыжо ок кўл – тебе тидым вуешда лоденак шындыза! – садыгак сōрал жап толеш.

Тиде пешак пайдале пример, чынак вет? Тўжем дене Юмылан ўшаныше кызытат Христосым ваш ужмо гаяк лийшаш татым вучен ила да огешат пале, толеш тудыжо але ок тол. Но ўшанышт да суапле илышышт иктым рашемда: садыгак нуно шке вужа ма, весын полшымо дене ма Христос дек савырненыт, вучат. Шкешт ала шижыт тидым, ала огытат шиж, каласен кертыт але уке, колымаш деч илышым ойырен шогышо шем чек-границым кудо кечын вонченыт? Чынжымак, кудо кечын?

Кажнынат коктеланыме татше лиеш, да иктат веле огыл, религий шотышто чон тургымышт уло. Тошто Сугынмутышто тебе кузе ойлалтеш. Моисей, шарнеда, Синай курык ўмбак кўза, Юмын кидше гыч Сугынмут скрижалъ манметым налнеже. Тудым колтышто еврейшамыч пōртылмыжым чытен-чытыде вучен кият, шинчашт дене Моисейым ужын огыт керт. Варашыжым нунет коктеланаш тўвалыт: чынак мо ме Моисейым тыгай паша дене колтен улына, каен гын, уке гын, ала иктаж вере лийын, тиде де тудо. Икте-весьштан ойлат эсогыл: „Тиде айдеме дене, Моисей дене, Египет мланде гыч мемнам утарен луктын гынат, ала-мо лийын, огына пале“ (Исход 32,1). Юмо деч нунын чакнымышт лач коктеланымылан, ўшаныдымылан кōра шочын.

Мемнам пытаренак шогышо коктеланыме кумыл, ўшан йоммо шуко чоным нимолан огыл пытара, Юмылан

чын ўшан деч умбак, йӱрдымӱ корныш наўгаенак шога. Религий кўшеш тарваныше чон тургымым кун гыч луктеш. Шукыжо тиде тургымым кӱргӱ гычак умыленат огыт шукто ала-мо, а молышт чын огыл увертаралтыныт, сандене Священный Возымаште мо палемдалтын огыл, тудым кычалын, жапым арам эртарат.

Айдемым утарыме дене кылдалтше текстлаште Библийыште, тудын У Сугыньмутыштыжо, „вера“ – „ўшан“ мут кум шӱдӱ утла гана кучылталтеш. Евреймытлан колтыммо уверыште ойлалтеш: „Кўлешак, Юмо дек толшо Тудын улмыжлан ўшанышаш, да кычалшылан Тудо Шке пуа“. Тиде верыштак ойлалтеш: „А ўшан деч посна Юмылан келшаш ок лий“ (Евр. 11,6).

Тений саманыште христианствым шке веражлан шотлышо коклаште чон тургым нелын да чагремалтын кая, тышке-тушто тайныштеш эше вот тидлан кӱра: ме кок мутым, кок шонымашым, викшым, кок институтым лугена: „ўшаным“ да „шижмашым“.

Ўшанымым эре кушко-гынат виктарат, тудын объект манметше уло. Ўшанена гын, кӱлан-гынат да молан-гынат. Верне вет? Тидыжым мый шке семынем факт кузе кая – почела каласем, тугак шогышт, верыштым вашталтылме ок кўл. Эрыкым пуыза-ян нине кум мутым каласаш да нуно вера шотышто коктеланыме деч ўшанымашке луктыт. Теве нине кум мут: факт, вера-ўшан, да шижмаш, чувство. Улыжат кумыт веле: факт, вера, шижмаш. Нуно тыгакак шогышт, верышт ынышт вашталт: факт, ўшан да шижмаш. Тиде пешак кўлешан. Верыштым вашталтеда гын, иктым ойырен, весым мугедыл, кумшым ешарен, нимо укешке толын лектыда, чонда тынысле ок лий, пуйто те пычкемышыште пырдыжлам ниялткален коштедеда, ок лий тыгодым куанат, ўшанат, да пеўгыдын каласеныт огыда шукто: „Мый ынде палем, Кӱлан ўшаненам!“ (2 Тим. 1,12).

Сулык деч йӱршын утленда гын, утлен улыда Иисус

Христосын Евангелийжылан лач шкенданак веле ўшанымыланда кӧра, кузерак тиде паўгыдемдалт пунчалалтеш Священный Возымаште. Ты корно ондакше тыланда аўысырын, догмат дене темшыла чучеш. Фактше тыште: вес корно уке! Тиде факт. Библий умылтара: „Мый тўўалтыште туныктенам тыланда, мом шкежат чоныш шыўдаренам, вес семынже – Христос мемнан сулыкна верч колен, да тудо уралтын, да кумшо кечын ылыж кынелын, Возымо почеш“ (1 Кор. 15,3-4). Библияк ойла, ме, манеш, утарыме лийына, тиде чын лийше фактлан ўшанена гын. Христосын пашаже – факт, ыресеш пудалалтмыже – факт, Тудын колоткаже – факт, да Тудын ылыж кынелмыже – факт.

Мо нигунамат лийын огыл гын, тудлан ўшанашыжат ок лий. Верне вет? Евангелийым тудлан огыл возымо, што еў-шамыч ўшанат. Ўшанышт манынат лўмын сералтын огыл. Пасха эрдене икмыняр ўшаныше еў ўшаныжак ыле манын огыл вет Иисусын колоткаже яра шоген. Ўшаныштак ыле манын огыл вет колоткаже, адакат тўен ойлем, йӧршын яра лийын! Вот тидымак умылаш нелылан шотлат. А такше вет чыла раш. Факт манмет ўшан деч эреак ондак лиеш. Ондакше факт, вара ўшан. Факт ок лий гын, логически ўшанашыжат арам.

Библий мемнам ала-могай лийын кертдыме онбышвитымашлан ўшанаш ок ўж вет, лач исторический фактым гына ончыкта, тиде фактше историйыште лиедыше моло фактым кугытшо да айдеме чонлан кўлеш улмыж дене эртен коден, могай эше вес исторический событийым тудын воктен ончыктен кертыда? Юмын кнага ўшанаш ўжеш, тиде пашаже Христосын шкенжынак, тудым сулык да сулыкан-шамыч лўмеш ыштыме, чыла айдемылан эн кўлешан, кӧ чонжым Тудлан пуаш пунчалеш, почешыже кайынеже. Утаралташ манын, Христослан ўшанаш, тыгеже ынде лийше фактлан ўшанаш – иктак.

Ўшан манмынаже, вера, кокымшо верым налын шога – мут семын. Чыланат шўм тура кидым пыштен каласен кер-тыт: нимолан ўшанаш гын, ўшанашат нимолан. Ўшанлан объект манмет кўлеш, кушко тудым виктараш, вес семын, тудлан предмет, цель кўлеш. Тиде объектлан христиан вераште Иисус Христос шотлалтеш. Шотлалтеш веле огыл, чынжымак улеш. Ўшан адакшым „мыланна тыге ышташ кўлеш“ манын шогышо ушна дечат виан. Ўшан шке „компанийышкыже“ волям ушен шога. Желаний деч зависитла, маншаш, тудлан дейвий кўлеш. Чынже денак ўшанена гын, ме илаш тўвалына. Адакше ўшан паша деч посна колышо кап гаяк. Ўшан тудым ончыкта мемнан религийыштына, христиан религийыште: айдеме пўтынек Христослан ўшанаш тўвалын да Тудын кид йымакше куснен, йодмыжым-кўштымыжым-шижтары-мыжым коктеланыде шуктен шога. Ўшан тыгак сулыкан улметым да Христос дек савырныметым пеўгыдемден ончыкта. Ме, наука почеш шижтараш гын, Христосым шкенан Юмын пуымо кудымшо шижмаш дене гына умылен кертына – ўшанымына дене. Мыланна пўлеклалтше вич шижмашнаже Христосым умылаш огыт полшо.

Кўшнў ойлымо кум мутышто шижмаш мут пытаргыш верыште шога. Тиде мут мемнан шонымаштынат пытаргыш верыштак веле лийшаш. Мый ондакрак ойленамат ыле, шуко тургымжо, ала тыге йўра, ала туге сай манме коктеланымашат тушеч лектын шога: еў-шамыч аралтышым кычалыт да эре тургыжланат, ондакше ала-могай кўргў чон тургым капыште лийшаш, вара иже Юмо дек савырнымым шижат...

Аралтышым тыге кычалше-шамыч деч весышт Священный Возымаште ончыктымылак тўчат, пешак палынешт, могай тургымым мыланна Библий сўра. Те поро уверым колында, те паледа сулыкан улмыдам, Саклыше кўлмымат умыледа, ужыда, кызытсе илышдаже чонын пудыргылан шелалтмыж дене иктак, шкем шке тўрлаш

манын, чыла йӧнымат кучылт пытаренда, да чылажат нимо шотыш конден огыл. Тыгай йомшо турня лийын, те Иисус Христос деч утараш йодында. Ёшаненда, Тудо утарен кертеш, да чынжымак утара. Сулыкан-шамыч дек увержым икана веле огыл лудын лекме. Тушто ойленыс: „И толза Мый декем, чыла индыралтше, нелемше-шамыч, да Мый тендам лыпландарем“ (Матф. 11, 28). Те сӧрымымат окен лектында: „Мый декем толшым поктен ом лук“ (Иоан. 6,37), да эше: „Кӧ кошкен, тол Мый декем да йӧ“ (Иоан. 7,37).

У Сугыньмутым тӱткын лудын, палынем ыле, могай чон тургым мемнам умбакыже вуча, да верештым. У Сугыньмутышто лач икте нерген веле уло. Ик чонтургым, кудыжым те вучен кертыда, да ик тидак веле – ёшанын чонтургымжо. Ёшанымет, тугеже, тугаяк койшо да чучшо тургым. Но шукынжо эше весым ала-мом кычалыт, лийын кертеш, утларак драматическийым, маншаш, кап-кыл куаным. Библий мемнам туныкта, „айдеме ёшанымыж дене проститлалтеш“, а шижмаш гоч огыл. Айдеме ик тидденак аралалтеш: тек тудо Христосын ыресеш ыштен кодымо пашажлан ёшана, а кап-кыл ылыжалтме, куаныме але религий дене кылдалтше экстаз – тӱргоч куан гоч огыл.

Лийын кертеш, кызыт мыланем торешмутым каласынеда: „А кузе лияш ынде шижмашна дене? Аралалтме нерген уверыште шижмашлан вер лийшаш огыл мо?“ Мутат уке, аралалтме нерген уверыште шижмаш лийшаш, очыни, но тудым тӱргоч ончыктымо дене гына вет от утаралт. Кеч-могай куанле шижмашна лиеш гынат, тудо менан утаралтмынан тӱжвал комжак веле, сандене шижмаш шкеже нигузеат мемнам утарен ок керт.

Христосын мыйым йӧраташ тӱвалмыжым мый, колышашлык айдеме, эн языкан наста, кеч изишак пален налам гын, мутат уке, пӱтынь йӧратымашем дене вашештем. А йӧратымаш эреак шижмаш дене кылдалтын. Шо-

гыза, тиде йӱратымшыже тыглай огыл, а Иисус Христос Юмына деке ылыжешыс. Да тиде тугай куатле йӱратымаш, айдемын тымарте ужмыжо да шижмыже деч шуко пачаш виян, висаште вет илыш ден колымаш, да тыглай огыл, а курым-курым-курымышлык кият! Тиде йӱратымаш айдемын сулыкан „мыйже“ деч йӱршын эрыкан. Библий туныкта: „Йӱратымаште лӱдыкшӱ уке, но эн ару йӱратымаш лӱдыкшым шке покта“ (Иоан. 4,18). Христосым йӱратыше-шамыч тугай ўшан дене Юмыштлан илат, тудо чыла лӱдыкшым сеҥа.

Иисус Христос Шке колымашыж дене эн куатле сеҥымашым Колымаш ўмбалне ыштен манын, умылен налагын, сулыкымат сеҥен лекмыжлан сукалтен шинчам гын, мый дечем лӱдыкшӱ шкеак йомеш. Библий декак миен лекшаш: „йоча семьянак вӱран-капан лияш пӱралтынна гын, Тудат чыла тидым ўмбакаше налын, Шке колымашыж ден Колымаш кугыжанышым кучышым вий деч посна кодаш лийын, тиде явылым; да кӱ ўмыржӱ мучко кул лияш пӱралтын гын, тудым колымашын лӱдыкшӱ деч утарен“ (Евр. 2,14-15). Шижалтеш, тидат саде чувство-чон шижмашетак. Лӱдмет вет саде шижмаш тукум гычак, да тиде лӱдмашым колымет деч ончыч чонет дене сеҥаш – шкендын колымет деч ончыч, тидат шижмаш да опыт паша. Но мый эше ик гана ушештарем, мемнам лӱддымӱ улмына але ўшанымына огыл утара. Лӱддымылык да ўшаным ме Христослан вуй савыма гыч, Тудын пелен пызныма гыч налына.

Шке титакетым вуйушышто шолташ, тӱрлын савыркален ончаш – тиде келге чоншижмаш. Верне вет? Психолог-шамыч титак комплекс маныт, нуно келгын шонкален моштымо дене эрнаш лиеш, маныт. Шогыза, Юмын ончылно титакым ыштенат гын, умылтарен кеч-кузе тӱчӱ, совесть-насылым чарен шогалташ ок лий, тудо йӱдшӱ-кечыже йӱлалтара. Шуко гана колын улыда дыр, еҥ пуштшо айдеме преступлений верышкыже толде ок чыте.

Адакшым нунын кокла гыч шукыжо властьлан шкеныштым шке кучыктат, молан манаш гын, лавыран насыл мемнан чоныштына орлана, эрнынеже. Очыни, тудым Юмо йўлалтара, тыгат шоненам мый. Чурма решеткатат тыгай айдемылан лўдыкшö ок лий вара.

Библий туге туныктас, Иисус Христос насылнам эрыкта, манеш. Тушто тыгак сералтын: „Презын але казан вўрышт да презын ломыжшо чўчалтарыме дене эрыкта гын амыргышым, штыве тудын капше ару лийже манын, то Христосын вўржым кузе аклыман, Тудо Святой Шўлыш дене Шкенжым, йөршын амыргыдымым, Юмылан пуэн – мемнан насылнам колымаш паша деч эрыкта, илыше Юмылан да чынлан служитлаш йöным пуа!“ (Евр. 9,13-14).

Амыргыше насыл деч утлаш, тудын йўдшö-кечыже нултышо вийже деч ойырлаш – тидат пеш кугу чонтургым. Насылым эрыктыме дене гына тольык саклалташ огеш лий. Утараже лачак Христослан ўшанымына шкетын, а эрыктыме насыл тудым гына ончыкта: чынак, еў тиде Юмо дене сай отношенийым вучен шуктен.

Куан – тиде чоншижмаш. Чон тўня – тугаяк чоншижмаш. Вес еў-шамычым йöратет – чоншижмашет воштылеш, куана. Колышым чаманет – тидат чоншижмаш.

Да пытартышлан кö тыге тура каласен кертешыже: „Да! Мый Евангелийын ончыктымо историй фактшылан ўшанемак, но тидын дене мый эше утаралтын омыл“. Лийын кертеш, тиде трук тыгак, молан манаш гын, утарыше ўшанын ик кугу ойыртемже уло: утарыше, ўшан, тудо мут колыштшым ышта, тудак у илышыш луктеш. Южик еў икмыняр жап чынже денак чот арун илен кертеш, сулыкым ыштыдеак. Но Юмылан пытартыш чўчалтыш вўр марте ўшаныше-шамычым нунын дене таўастараш лийман мо? Нуно ўшанат; да, чынак, Христос тўням утарен. Санденак религиан шке илышышкышт Юмынмутан тургымымат, чонышкышт пуртат, ынешт ончыкто гынат, ўшаныштым молылан ончыктат. Тиде вет

пеш кугу вяян улмым ончыкта, тиде вий чын илышым пуэн шога, чылажат Кугу Юмылан ышталтеш.

Уш дене гына ўшанымым кодыза, историй лончан ўшаным – тыгаят наука пашаев-шамычын лиеда; пўтынек пуалтса Христослан, тичмашнек вуйлатен шогыжо илышдам, ешдам да пашадам, Тудын утарымыжым йодса, да те, Юмын Мутшо почеш илен, шкежат Юмын йочашке савырнеда. „А нунылан, кўмыт Тудым налыныт, Тудын пашаж верч ўшаныше-влаклан, Юмын икшыве лияшышт властым пуэн“ (Иоан. 1,12).

КУМШО УЖАШ

УМБАКЫЖЕ МО
ЛИЙШАШ

ЛАТКУМШО ГЛАВА

ХРИСТИАНЫН ТУШМАНЫШТ

„Молан манаш гын, мемнан вурсымына вүр да кап ваштареш огыл, но начальстве ваштареш, власть ваштареш, тиде курымын пычкемыш тўня кучышо-влак ваштареш, кава йымалсе шыде шўлыш-влак ваштареш“.

Ефес. 6,12

Ынде те шканде шке пунчалым луктын улыда, кўшыч шочында, Юмо дек чондам виктаренда да сулыкдам касаренда, Юмын икшывыже лийында – мо ынде умбакыже? Тиде чыла мо? Ик татыште пунчалым лукташ да ынде чыла ышталте, мучашлалте? „Тетла мыйын нимогай ыштышашем ыш код мо?“ – йодыда те.

О, те але христиан ылышым тўналын веле улыда. Але гына у тўняшке шочында – чонан тўняшке. Тендан йыр ынде чылажат уэмын. Викшым манаш гын, чонда дене те але аза веле улыда. Тыланда ныжыглыгык, ласкалык, йөратымаш, аралтыш-авыртыш, кочкыш-йўыш кўлеш. Тендам чот переген шогыман. Теве могай амал дене Иисус Христос черкым ыштен. Христиан ылышым шкетын ато кушто эртареда ыле. Полшаш кўлеш, перегаш.

Лийын кертеш, те шкежат шке тушмандам ужында? Пешак шучко, чаманыдыме, шыде тушман кашак, тендам сеўен налаш, пёртылташ манын, христиан ылышдам амыртылаш нимомат огыт чамане. Икманаш, сеўынештак. Христиан ылышым тўвалашлан пунчалым шканде лукда веле, пашаштыда нине тушманым паленат шуктышда: нуно сулыкым ышташ тендам алгаштарышт але

тыге ыштымыланда шўлыкаўза манын, шижтарен игылтыч... Конешне, Христос дек чакемме гутлаште тендан чылажат сōрале да ару ыле, куандарыше. Чытыза, але коктеланашат тўвалыда, лектын шогышо шуко йодышлан вашмутымат огыда му, проблеме почеш проблеме лектынак шога, чылажат вес корныш шўка, мом ышташат огыда пале.

Адакат Библий полша. Тудо туныкта: мемнан ваштареш кредал шогышо кум тушман уло, колымешкына нунолым оыгт лий. Тидлан ямдылалтынак шогыман. Шекланыш кўлеш.

Айста сайынак ончал лектына нине тушман кашакым, кōн дене икана веле огыл вуйваш шогашда логалеш. Чурий манмышт гыч шорыкйол мōчōрын гай маскыштым, авыртышыштым налын кудалтена да ончалына, могайрак улыт нуно да кōмыт, кузе шем пашаштым ыштат.

Икымшыже, явил. Ме ойлен улына ыле, явил – куатле тушман, существо-наста маншаш тудым. Юмо ваштареш шога, Юмын икшывыштым аўыртылеш. Пален нална, Христос тудым ыресеш сеўен гынат, еў-шамычым шучко кўлдымашым, сулыкым, осал пашам, намысым йомдарыме пашам, кўрылтде шуктен шога. Библий лўмымат пуэн, палемден ойла: „лукавий“ (Матф. 13,19), „иян шакше шўлышыжō“ (Лук. 4,33), „айдеме пуштедыше“, „шояче, шоян ачаже“ (Иоан. 8,44), „мемнан тушманна, кō кычалеш иктажым нелаш“ (1 Петр. 5,8), „иза-шольынан клеветникше“, „акрет кишке“ (Откр. 12,9-10).

Христос дене пырля лияш шканда шке пунчалым луктын гына шуктышда, осал шўлыш тунамак пеш кугун сеўалте. Шыдыжым нигуш чыкашат ок пале ынде. Тиде тат гыч тўвалын, тудо ынде тендам эреак чот алгаштараш пижеш, эреак сулыкыш шўка – ончычсыж деч шуко гана чотрак, вяйрак. Но лўдмō ок кўл, ида тургыжлане утыжым. Тендан саклалтмыдам тудо шольшт ок керт, могай сеўымашым тудын ўмбалне пайремлышда – тудымат ок

ўмылтө, ўшандам ок сеҗе. Мо тудын властыштыже уло, чыла кучылтеш, тыге шонаш таратылеш: савырнымыда чынак мо тиде лие, але так гына чучо тыланда? Тудын дене ўчашымыда арам кая, тудо келге-келге акрет годсе-как эн устан ўчашен моштышо наста.

Испытаний тўвалеш первый гана алгаштарен шындымыж гычак. Шарнеда, тендан шижмашдан негызшылан ўшаныме деч те иканаште кораўшаш улыда вет, ўшан тиде але тендам пўтынекшак аруэмден ок керт. Нуно флюгер семын виян мардежыште түрлө вельш пёрдыт. Адак кудо вельым явил толын лектеш? Аха, Юмо дек исак лишемме дене те ынде кугешнаш тўвал кертыда, нерым кўшкырак нөлталыда, „мый кө улам“ манмет лектеда. Чынак, ынде шканда шке чотрак келшеда, а тудо шаньык дене шурымыла шура: шкендан вийдат ситышын, тек тыйын ончылно моло еў исак пел вуйлан лапрак лиш. Цельда ынде кугу, шонымашда поян – ала-можымат ыштен шуктыман. Тиде икте. Вес ганаже явил шўмыштыда ужмышудымашым ылыжтара. Весе нерген удам ойлаш, удам шонаш, весымат ылыжташ, каргаш, лўмдылаш... Чу, а молан тиде еў, пашам утыжым ок ыште гынат, сайынрак ила!? Пўтыралыктышаш, чогышаш! Тыгеракын осал шўмдан омсажым перкала. Ну, ик гана шойышт ончызаян, тиде вет пешак тамле! Шоятлан ўшаныже, ондалалтше, арам коштын толжо. Вара те игылт воштыл кертыда. Теве, кок түран кўзө лияшда корно почмо! Шинчаваш иктым ойлет, а ыштетше йөршын весым. Лицемер! Шоя – тиде нимогай сулык дечат кугу сулык, да тиде ондалаш мом те кучылтыда, шоя семын ышталтеш. Чылт ок кертшымат ышта тидлан көра явил, тольык шояче лийза! Тудо тыгак шканже тыланда пашам ыштыкта, тек шкеак те ўшаныше-шамычым чын корнышт гыч кораўдыза. Шкендам эскеренрак огыда шого гын, те чынжымак явылын службышкыжо куснеда. Тудо вет шояште эн хот виян, ушан, чоя, түрлө семын кадыргыл лектын кертше. Тудо

лўмдалтын „тиде курымын явылжлан“ (2 Кор. 4,4), „тиде тўнян князьше“ (Иоан. 12,31), „южышто кугыжаланыше князьлан“ (Ефес. 2,2).

Те ойледа: „Кузе вара тудым сеўыманже? Мом мый ыштен кертам? Кудо корно дене кайыман? Лекташ вер уло мо?“

„Тендам алгаштарен моло огыл, а айдемын ыштен кертмыже; да Юмо чын ышта, сеўаш лийдымын алгаштараш тендам ок пу, но алгаштаралтмыда годым куштылгылыкым пуа, тугайым, кудыжым те нумал кертыда“ (1 Кор. 10,13).

Тиде стихыште Юмо ойла, лекташда корным муын пуэм, манеш. Да иктым шарныза: явылын алгаштарымыже Юмын мogyрыш вончымекыда тендан илышда чын огыл манмым ок ончыкто. Мõүгешла, тиде ончыкта: илышда Юмын пелен чын корныш лектын. Алгаштаралтме такше сулык огыл. Шарныза эшежым, Юмо нигунамат Шке икшывыже-влакым ок алгаштаре. Шке икшывыж-влакым коктеланаш нигунамат ок шүкõ. Чыла коктеланыме, алгаштарыме – явил деч, лач туддеч гына толын шога. Шарныза весымат: сотана гына алгаштарен кертеш, но тиде алгаштарымылан те кумалза манын, нимат ыштен ок керт, тидлан вийже уке. Чотрак шарныман тудымат: сотанам Иисус Христос сеўен. Тудын кугу властыше тылеч вара ўшанышын илышыштыже иземян, тиде еўже Юмылан мучаш марте ўшанен шога да Тудым эн йõратымыжлан шотла гын.

Но Библий ушештара: явил ваштареш чакныде шогыман, да тудо тыгодым, ойлалтеш туштак, „тендан деч куржеш“ (Иак. 4,7). Тиддеч ончычшо лудына весымат: „Юмылан сукалтыза...“ Тичмашнек Юмылан ўшанеда, шүдõ процент марте Иисус Христосын улыда гын, „явил ваштареш чот шоген кертыда“. Да Библий сõра, тудо, манеш, тендан деч куржеш. Юмынмутым пелештен шогымыда годым, молитвам лудмыда годым явил чытырен

шога. Тудо се'алтешак, тидлан Священный Возымаште мут дене ше'гек чактарен моштеда гын.

Кокымшо тушманнаже – тўня. Тўням ме эше Санда-лык манына, пўтынъ мемнан кече системым, тўня систе-мым. Тўня тиде шуко гоч мемнам языканыш савырынеже, мутлан налаш, йолташда тыран, шучко чонан, шкеже веле огыда пале, шере, тамле пайрем кас, моло кулешлык, мода манмет, весе-влакын тыйын нерген шонымышт, илыш цельдат тышкак пура, мирской цель маншаш тудыжым...

Угыч шочмыда годым те пален налыда: яра жап эрта-рымыдат йўршын ош у кече дене волгалтше гай. Ёшаны-дыме шуко е' христиан илыш сыным ынеже акле, пуйто тушто пеш шуко ышташ лийдыме, эре тушто возымо: тидым ок лий, тудым ок лий, тулеч молат. Ида ёшане шканда, чылажат тиде явылын шояжак гына. Христиан илыш сын „ышташ ок лий“ гыч ок шога, а пашам йўра-таш туныкта. Савырнымекыда тыланда тунар сай паша, сомыл да икте-весе дене йўратен кутырымо лектеш, жа-пын эртымыжымат шижаш огыда тўвал, вараже кўкшө светыште манме гай пўрдашда жапат ок код.

Шоналтыза тыгеракын лучо. Мый кочкын темынам, тамлын тўрвем нулалам, а тидын годым мыланем тарелка тич конден шындат кинде пудырган лемым, манметла, „Мартин ерым“. Кузе ойлышаш улам вара? Тыге: „Пай-сиве, мый темынам“.

Мирское манмыже христиан-шамыч коклаштат йўр-шын йо'ылыш умылалтеш. Тыште изишак рашемдаш кўлеш. Мыйын шонымаште, тыште коктеланыме вер шу-ко. Самырык ёшаныше е'лан пеш кугу нелылык перна.

Доктор Гриффит Томас каласен: „Кажне кечын эрта-рыме илышыште тугай кўлешлыкшат уло, пуйто языкан-ла чучеш, но шонен ончаш гын, тыгай огытыл. Адакшым нунак, языкан-языкдыме сомыл але илыш кўлешлыккет, нуным тўргоч колташ гын, кугу сулыкыш пуртат. Шижы-

да, утыждене ыштыме, ситарыме але чондарыме, тулеч молат, утыждене шкежак, манаш лиеш, тиде мутет дене кылдалтше, тудым ончыкта, кудыжо эреак сулыкыш гына пурта. Мутлан налына: аракам подылаш. Шот дене кочмо деч ончыч изи гына чаркам – тиде утыждене огыл. Такше арака шкежак сулыканлан шотлалтеш гынат, эмланат кучылтытыс. Эм вара сулык мо? Уке, очыни. А саде аракам уш кайымеш лөкен шындаш – мо эше тиддеч удаже лийын кертеш? Нимат. Сулык. Да эше могай! Түрлө удовольствий манмым (марлашке кусараш тыгай мутшат уке, марий калык тудым паленат огыл! – кусарыше Ю. Г.) адакат шот дене кучылтмо, шкем куандарыме законышто. Закондымыжо – утыждене кучылтмаште. Шкем шке шотлымо, кугуракеш, шуко палышеш шынден моштымат ылышыште пеш кўлешыс, тиддеч поснаже огешат лий. Но чыла тидыжым виктарен гына моштыман, кўлешан кугытшым гына кучылтман. Да эшежым мемнам эреак ужын шогышо Юмым мондыман огыл. Вара чыла шке верыштыже лиеш. Кечын шуктен толмо сомылна, лудмына, вургемна, шотлен пытарыдыме вес пашана, ылышыште лийын шогышо изи да кугу событий манмына, тулеч молат, пешак кўлешан улыт, нунын деч посна ок лий. А түргоч кайышыч – закон гыч лектат, нунат кўлдямашышке савырнат. Илышыште кўлеш нерген шоныде ок лий, адакат тушкак савырем, но Тидыжак сулыкышкат савырна – утыждене гын. Пример: улан илаш тўвалат да кажне ыршийым каткан семын, темдыме семын погаш тўвал-ян, мо лиешыже? Опкыныш савырнет. Да вес верат тыгак. Христос Шкенжын ик туштеммутыштыжо мемнам туныкта, ылыш сомылна, манеш тудо, забота манмет, чоныштына сайын шытен лекшашыжым петырен шога. Тиде тыгак улде мо! Шаўгат ойлышым, оксам ыштен налде илаш ок лий, а вараже оксалан тунар чот тунем шинчат, эреак погымет шуэш: шукырак, шукырак, шукырак лийже!!! Поянлык погымо кўшеш чаўгаштмет дене

шкендым сулыкын урылтышышкыжо шке кумылынак волтен кертеш?! „Тыгеракын мирской манмет илишнан иктаж-могай йыжыҥышыже огеш пӱялалт, посна клас-сыш чумыргышо еҥ тӱшкам налаш огыл гын. Тыгеак манын кертыва: мирской айдеме але мирской огыл. Иктышт чоныштым Юмо дек савыреныт, весышт уке. Чыла мирскойжо тиде – шӱлыш, атмосфера манмет, шижтаралтыш, тудо вет пӱтынӱ айдеме тукумым шке кӱлешыж дене авалтен. Чыла тидым пешак шымлен, арважым тудо пырче деч ойырен шогаш кӱлеш“.

Библий туныкта: „Ида йӱрате тӱням, да тудымат, мо тушто уло“ (1 Иоан. 2,15). „Тӱням манмыже тыште лач „мирскойым“ ончыкта (кусарыше). Библий тыгак ончыкта: „мир эрта, капын тамлыжат, а Юмын йодмым шуктышо курым-курымеш коদেশ“ (1 Илан 2,17).

Санденак икмыняр шотыштыжо кӱшнӱ манмет кызытсе илишна ончылан чаракым шында. Шуко самырык еҥ мый декем толеш да йодеш: „Тиде чын але уке?“, „сулыкыш тиде пурта але огеш?“ Шӱдӱ гыч индешлешыштыжо мемнан проблемынам молитва-улдышмутеш шындыме йодыш дене рончаш лиеш: „Кузеже ыштем гын, Иисус сай манеш ыле?“ Але вес йодышым пуыза: „Тиде пашалан Юмемын келшымыжым налын кертам але уке?“ але „Христос яра жапем эрарымем ужын, мом манеш ыле, кузе шоналта ыле, мутлан, мыйын тыгай книга лудмемлан, ты йолташ дене коштмемлан але телевизийыште тыгай передачым ончыдемлан?“ Компромиссым тыште ыштылаш тӱчымӱ ок кӱл, торгаяш нимолан. Тудо мемнан пеш кугу авторитетан Ачана. Тыгеракын, кӱргӱ чонет да тусо Юмет тыланет чыла йодышлан чын вашмутым пуа, тый нуным шкеже вуйышт гыч веле ит темдал, тиде – насылетын йӱкшӱ. Кузе тудо шӱда, тугеак и ыште.

Обществе ончылно ме ала-могай святоша манме семын огына шогылт, кӱшнӱ улмынам огына ончыкто. Тыге ыштена гын, кугешнаш тӱҥалына, сулыкыш пурена. Но

тидын годымак тунар шуко еў мемнан йыр погынен: христиан семын илаш тӧча, а мирской суета манмет деч ик шечланат ок кораў, ынежак кораў, молан манаш гын, тамлын да сайын, шканже гына келшышын илынеже. Санденак ўшаныше ден ўшаныдыме коклаште ойыртем пыташ тўвалын. А тиде тыге лийшаш огыл!

Христиан тугак ойыртемалтшаш шке тыглай илышыж дене, кузеракын ойыртемалтеш шем кава йымалне кечын волгалтарыме алмаз пырче! Тазарак лийшаш молын деч. Молын деч кугурак культуран, тыматлырак, аватмутым пелештен моштыдымо, эреак чон дене саламлалтше, тыгодымак „тидым ышташ лиеш, тидым ок йӧрӧ“ шотышто – алмаз, тугаяк пеўгыде. Воштылжо, шортшо, куаныже, тунамак мирской дек ынже волен шич, нунын дене ик кўкшытыштӧ ынже шого.

Библий туныкта: „чыла, мо вераште огыл, сулык“ (Римл. 14,23). Туштак ешаралтеш эше: коктеланыше судитлалтеш, кунам тудо „ала лиеш, ала уке“ шоналтен, садыгак ышта, ыштыде ок чыте. Вес мут дене гын, иктаж-мом ышташ тўвалме деч ончыч чот коктеланеда гын, чисте раш пален огыда нал гын, ўшанда уке гын, нигунамат лучо тиде сомылым ида тўвал. Южо пашам тўвалме деч ончыч те вет пешак тургыжланеда, ала ыштен йӧра, ала от ыште гын йӧра... Тургыжланымыже теве мом ончыкта: поро ден осал вий кӧргыштыда вашпижыныт. Иктыже, шукыж го-дым осалже, шурен-шурен ыштыктынеже, молан манаш гын, сулыкыш пуртынеже. Весыже, ош вий, тендам чарен орлана, ынде мыйым колыштеш гын, йӧра ыле, колыштеш гын, йӧра ыле манын шона. Но айдеме шочынак сулыкан улмыжлан кӧра ыштен кудалта шол. Вара чот гына ойгыраш тўвалеш. Вот, тыге чот коктеланыме го-дым шўвал кайыза, тиде сомыллан лучо идат пиж! Шүдӧ гана ыштен шуктеда. Тыге шоныман. Вараже саде сомылетак вес семын аруэшт толын шинчеш, нимогай коктеланы-маш деч посна тўвалыда. Палыза: осал сеўалтын!

Кумшо тушмандаже, мо дене вашлийыда те угыч шоч-мекыда, тиде – кап ден капын ушнымо тамле сулык. Похоть манме, плоть. (Марлаже вес семын от ойло: кутан язык! – Ю. Г.) Кутан язык – айдемын осал кӱлешыже. Кӱлешыже гына, язык деч посна, но садыгак осал. Тедан Юмо дек мелын савырнымекыдат ондаксе кап тамлым йӱратымыда уэш тендам чотрак сеҗаш тӱвалеш. Эсогыл шкежат ӧрыда – молан чотрак гын шуэшыже? Кушеч тиде лектынже? Но Библий туныкта, тендан тошто чон пӱртӱсда сулыклан тунемын, чотрак веле ылыжаш тӱвалын. Лач тудын деч лектын шога чыла орлыкда, алгаштараш гына пижын. Вес мут дене гын, „тендан кӱргыштыда предатель ила“. Сулык дек шупшмо ондакат илен, эреак тудо тендам лавырашке шупшын, пытыза, шона. Но иканат ида мондо, те вет кредалаш лийында ыле! Ынде тошто пӱртӱс ден у пӱртӱсда чонышто ваш шогалыныт, кажныже сеҗымашым пайремлынеже.

Библий туныкта: „кутан – чонлан кӱлдымашым ыштынеже, чонжо – кутанлан кӱлдымашым“ (Гал. 5,17). Теве кушто тыйын „мыйет“ Христосын илышыж дене кучедалеш! Тошто пӱртӱсна Юмылан кӱлеш лийын ок керт. Тиде раш. Тудо уэмдалтынат, ачалалтынат ок керт. Юмылан тау, эше мемнан верч мемнан дене пырля Иисус Христос колен да ылыжын. Мемнан лыжгайыше чон пӱртӱсна мемнам сеҗен ок керт, кунам ме шкенам „сулыклан колышылан шотлена, тунамак илышылан шотлена Юмылан служитлаш Иисус Христос гоч – шкенам Господьлан“ (Римл. 6,11). А тиде ӱшан дене гына ышталт шуэш.

Туге гынат те илышыште чыла „тамлым“ пеш раш ойырышаш улыда кӱлеш да уто манме деч. Кӱлешыже кӱлешак, утыжо – утак. Сандене сулыкан. Закон почеш ышталтше але закондымым ыштыме. Закондымын – тыгеже адакат сулыкан. Тушто ала-можо умылаш лийдыме нимат уке.

Доктор Томас оила: „Вождлений“ шомакын тӱвалтыш

негызше „виян кўлешым“ ончыкта, тиде манмет йөр-
 шынжак огыл языкан кўлешлык, молан манаш гын, мем-
 нан иле чонан капыште, тудын пўртүсыштыжө, кўлеш-
 шамыч улыт, мутлан налаш, шужымаш да логар кошкы-
 машет. Тиде чылажат янлык тўня гыч мемнан дек куснен.
 Рүдө шотышто сеуаш лийдыме, тыгакак лийшаш, сан-
 денак сулыкдымо. Шуженат – тиде чын вожделений-кўле-
 шет. Темдымын төчымет – сулыкан. Йүмө шумет – кўле-
 шан сомыл. Лөкөн шындымет – сулык. Мужыраўме
 сомыл Юмын кўштымө дене келшен толеш, тыгак капын,
 чонын йодмыж денат, тўшкагудышто илыме сын денат.
 Орьеуым пўтырен кучаш – тиде уже язык, Юмын пўртүс
 дене тавадау шогышо тушманле койыш, тыгакак ару кап-
 кыл, шүм пўртүс, уш пўртүс дене келшен толдымо. Иле
 капын вес түрлө йодмашыжат шуко, нуно кугу шижмаш
 дене кылдалтыныт, шотышт дене сулыкан улыт. Тыгай-
 жым, мутлан налаш, кузе гын да тушманетлан үчим шук-
 таш шонымым, ужмышудымашым ончыктыман. Вожде-
 ленийым, пеш чот ышташ чон йўлыметым манам, сандене
 ойырен моштыде ит код. Мо Юмын пўртүс дене келша,
 тидым Юмо шкежат шижтарен, палдарен шога, насылет
 тидын годым ок коктелане. Сулыкан гын, шкежат палет-
 шижат. Лучо корау ошкыл. Кап тамлым пытарен налаш
 төчымө южгунамже эн чот шучко сулыкыш савырна,
 осалым ышташ таратен шога. Такшым гын явил шкежат,
 мирской манметат, шкенау сулыкан да локтылалтше
 шүмнат сулыкым шурен-шуренак ыштыктен огыт керт.
 Тудо мемнан „айда йөра“ манме волялан көра гына лиеш.
 Лач тыштыже вара языкан пўртүсна шке праважым на-
 леш, утыр кугу куат дене шакшым да шучкым ыштылеш.

Апостол Павыл тыгерак ойлен колтен: мый, манын,
 шке капемлан ом ўшане. Вес гана чон почмыжым тыгай
 мутлаште верештына: „Капым эмыратылме пашадам
 кутан вельш ида савыре“ (Римл. 13,14). Кумшо вере туды-
 нак сералтын: „Но сорлыклем да кулыш савырем шкемын

капемым“ (1 Кор. 9,27). Санденыжат Господьлан тунар ўшанышаш да ойжым колыштшаш улына – шкенан лыжгайыше капным сулыклан колышым ыштымешке.

Тыгеракын, тебе мемнан кум тушманна лектат: явыл, тўнясе языкан илыш да кап тамлылык. Нунын дене вара кузе лийман? Христианын ик мут веле: ойырлаш! Тыште ни торгаяш уто, ни изин-изин языклен шогаш, ни коктейланаш. Тичмашнек ойырлаш – тебе ик корныжо веле тичмаш сеўымаш дек шуаш тыршыше христианлан. Явыл нерген мутым тарваташ гын, Юмылан сукалтыме дене веле тудым сеўен кертгына. Сулыккан илыш, мирской илыш нергенет Библий пеўгыдемда: „Да тиде лиеш сеўымаш, мирскойым сеўыше, мемнан ўшанна“ (1 Иоан. 5,4). Кап тамле шотыштыжо Библий ушештара: „Юмын шўлышда дене илыза, да те нигунамат кап йодмым шукташ огыда тўвал“ (Гал. 5,16).

Тыштыже тыланда поро увер уло, кў тыгай алгаштарымым да кучедалмашым коден кертгын. Тендан деч огеш йодылт вет, алгаштарыме ваштареш шогаш шкетын огыда ул. Римлян-шамычлан колтымо Уверыште 8,13 Библий туныкта: чон кўкшытда, шўлышда дене кап пашадам пуштыда. Шарналтыза-ян, Иисус Христос сўрен ыле, Мый, манын, нигунамат ом кудалте да ом кодо тендам. Эшежым Иисус Христосын вес сўрымыжат уло. Тиде мландым кодем гын, манын, Мый Весым колтем, Троицын Кумшо лицажым, Святой Шўлышым, тудыжо маналтеш Утешитель – Лыпландарыше, вес семынже „Кеч-могай пагытыштат полшышо“ – „да тек лиеш тендан дене курым-курумеш“ (Иоан. 14,16). Иисус Христос ойлен: „Тулыкеш тендам ом кодо, тендан дек пўртылам“ (Иоан. 14,18).

Святой Шўлыш мемнан кызытсе тўняилемыштына, мирыштына, эн куатле вий. Тошто Сугыньмут пагыт Юмо-Ачан пагытше лийын улмаш. Иисус Христосын мландўмбалне коштмо жапше Юмын Эргын пагытше

лийын. Пятидесятница пагыт деч вара, Святой Шүльшын Волюмыш деч вара, ме ынде таче Юмо-Святой Шүльш курымышто илена.

Библий умылтара, Иисус Христосым көргышкыда налме годым иканаште, лач тиде тат гыч, шкендан Саклышыда семын налкекыда, Святой Шүльш тендан шүмыштыда ила, Тендан капда „тендан көргыштыда илыше Святой Шүльшын храмжылан шотлалтеш“. (1 Кор. 6,19). Апостол Павыл шекландарен каласен, айдеме Христосын Шүльшыжым көргыштыжө ок ашне гын, айдемыжат Тудын огыл.

Лийын кертеш, те шке гычда ойледа: „Мый шкемын шүмыштө нимомат ом шижыс, Юмын Шүльшым“.

Шижмашдам эре ида тушко. Шаугат ойлышым, шижмашда але чоншижмашда негызеш аралалтын огыдал, те улыжым-укежым, Святой Шүльшыным, огыдат шиж. Шижыда гынат кертыда. Тидлан факт семын ўшанашда веле күлеш. Христосым чапландараш, капыштыда муаш, Юмым күшкө шындаш тендам тараташ манын, тудо көргыштыда ила. Тыге гына шона: айдемем мыйын илыже ыле пиалан илышым, волгалтше ўмырым, Христосым чапландарыже да моктыжо ыле!

Библий шке велжым күшта тыгеракын: „Святой Шүльш дене темше лийза!“ (Ефес. 5,18). Ме тыште пагарым огына ойло. Түр ден төр темше лийза, манеш. Шүльш дене тич темше улыда гын, Шүльшын саскажым кондаш тўвалыда, а рўдө томжо тудын тыгай: „Йөратымаш, куан, тыныс, чыла йөсым чытыме, порылык, чаманымаш, ўшан, пача гай тыматле да ныжылге, осалым ыштен кертдыме, шкем түрлө „тамле“ деч чарен кертше“ (Гал. 5,22-23). Святой Шүльш дене темше лияш – тиде шке кумыл дене паша гыч лекмет монь огыл. Тиде приказ, тудым колыш-таш да шукташ гына пўралтеш. Да тудо шукталтшашак.

А кузе паледа, Святой Шүльш тендан көргышкыда темын але уке? Да кузе темалтыдаже Тудын дене? Ойлыш-

нас, мемнан капыште вич түрлө шижмаш уло, Юмо дечак пуалтын. Тидым вара шижаш да тудын гоч пален налаш лиеш мо, Шүлышым кузе те шижшаш улыда? Уке! Але эше ик гана ойлен кодышаш: шижмаш дене палаш ок лий. Чыла сулыкязык-шамыч деч кунам пүтынек эрнеда, Христослан капдан пытаргыш клеткыж марте ўшанаш да тудым капыштыда кучаш тўвалыда, тунам веле ўшаны-машда дене умыледа: түр ден төр капыштыда Святой Шүлыш уло. Тиде ончыкта: ынде Тудо тендам кузе шона, туге кучылтын да порылан виктарен кертеш. Шүмыштыда ынде Туддеч моло нимат уке. Посвящений манмет чынжым гын сдаватлалтме лиеш – тичмашнек, нимогай торешто-варлык деч посна, пörтылдымашын, курым-курумешлан: „Тыгеракын, иза-шольо-шамыч, сөрвалем, Юмын ниму-чашдымын чаманымыж дене, пуыза капдам шкенданым надырлан, илышымак, святойым, Юмылан келшышым, шке воляда дене Тудлан служитлаш“ (Римл. 12,2).

Посвященный манмет гына, Святой Шүлыш дене тич темше христиан гына, кап тамле ўмбалне, явил ўмбалне, мирской суета ўмбалне сеўымашым пайремлен кертеш. Святой Шүлыш тендан верч вуйын шога. „Молан манаш гын, мемнан вурсымына вўр да кап ваштареш огыл, но начальстве ваштареш, власть ваштареш, тиде курымын пычкемыш тўня кучышо-влак ваштареш, кава йымалсе шыде шўлыш-влак ваштареш“. (Ефес. 6,12). Тиде – чон сар. Нине кум тушман ваштареш те тыглайын гына, шке вийда дене гына, кучедал огыда сеўе. Святой Шүлышлан тыгай правам пуаш лиеш. Иисус Христос деч нимомат чон көргыштыда ида шылте. Тек тудо Тендан Господь да илышыштыда Учитель лиеш. Тудо Шкежак ойлен: „Те Мыйым Господь да Туныктышо маныда, да тидым чын ойледа, молан манаш гын, мый лач тудо улам“ (Иоан. 13,13).

Икана изи ньога пеш шергакан вазе дене модын шинча улмашат, чизажым тушко чыкалтен, а мўҗгеш нигузеат

луктын кертын огыл. Ачажат полшаш миен шуын, но тудо мом ыштен кертешыже? Ача ден ава вазым пудыршат шонен пыштат. Но ачаже ойла: „Эргым, эше ик гана төчен ончо-ян, мушкындетшым мучыштаре, парнятым шала колто – вот тыгеракын, кузе мый ыштем, да кидетым лукташ төчө“.

Пешак öрыктарышын ойлен колтен тунам йочашт: „О, уке, ачай, парням колтен ом керт, а то мыйын оксам йоген кая“.

Тыланда тыге күлеш гын, воштыл колтыза, но түжем дене еү тиде йоча койышым коеш, – ме пуйто паша дене түр ден төр темынна, мирской манме изи оксанам кидна гыч мучыштарен ынена колто, санденак веле утаралт огына керт. Сөрвален йодам тендам, колтыза суетан тыланда пöлеклыме вүргене кумырашыжым, тудым шүмыштыда ида кучо. Тек Тудо Шке вуйлатен шога шкендамат да тендан чыла сомылдамат.

Христослан пүтынек шкендам үшанен пуымек, чондам тудлан пöлеклымек, шарныза эре иктым, Мом Юмылан конден улыда, чыла тидым налын. Тыште адакат үшан күлеш: „Мый декаем толшым мөүгеш поктен ом лук“ (Иоан. 6,37). Тудын дек толында, Тудо тендам саламлен. Илыш Шүлыш дене темше, Тудлан пүтынек үшанен пуалтме, посвященный лиймеке, тыланда лүддымылык, мужество, ондак палыдыме, иканаште пуалтеш.

Святой Шүлыш дене темше айдеме Юмын ончылно гына лүдын мошта, тетла нигөн ончылно. Чыла лүдыкшö тендан деч шылеш. Тыгай еүын молынат нигунам уждымо гай лүддымылык лектеш, Христослан үшанле улмыжым тудо вик, тура ончыкта, вараже кеч йүлалте тудым, кеч индыре, чурмаште кийыкте, волгыдым ит ужыкто – чыла сеҗа. Апостол – шамычын Сомылтургымышт нерген книгаг лудын улыда гын, тугай мутым верештыда, „дерзновений“ манмым. Тудо апостол-шамычын кузе илымыштым ончыктымо годым шуко гана кучылталтеш.

Мужество-виян чолгалыкым веле огыл шкендан илышышке, капышке шыўдареда, но тыгак Шўлышын саскажат тенданак лиеш. Палыза тольык, Шўлышын саскаже Шўлыш деч толеш. Те тудым шке шочыктен огыда керт. Шочмо пўртўсшак тудын тыглай шкенан йыр пўртўс деч огыл, кузе манаш гала, сверхъестественный саска, да кажне кечын илымыда годым тудо пўлеклалтеш. Илышыштыда йўратымаш лектеш. Куатле заповедь-сўрышойжо Иисус Христосын тыгерак ойла: „Тиде мыйын заповедь, да йўратыза икте-весыдам, кузе Мый тендам йўратенам“ (Иоан. 15,12). Шкендан лишылдам тыглайын огыл, Христосын йўратымашыж дене йўраташ тўвалыда, нимогай кап тўсым ончыде, воспитанийым але политончалтышым шотлыде. Кочыжо, икте-весым пуредылмыже, кўранчык чарнат, иза-шольо йўратымаш кугу пеледышла пелед шинчеш.

Тыгакак куан толеш. Ойыртемже ўшаныше еўын тушто; тудын кўргў куанже, кўргў кечыже уло, ырыкта. Йыраваш кеч-мом толашышт, сўйлышт, вурседалышт, а тыйын эреак куанымашан шўмда, волгалтше чурий. Шуко христиан-шамычым тогдаялтын: чылт тыгак, шагалже годым шыде тўсаным, шем шўлыканым ужат – Юмо дек толмеке, храмыштыже шогымеке, тыге лийшаш огыл. Ўшанышым ужын, иканаште ынде палаш тўвалынам: чынак але чын огыл тиде еў Юмылан шкнжым тўрыснек пуэн? Осалым сеўен лекше христиан тыматле, волгыдо коштеш, весымат волгалтарен кертеш, шонет, мо тудын йыр улогын, чылажат пуйто тудын тыште улмылан куана. Тудын деч пычкемыш ок тол. Библият ойла: „Господь ончылно куан – тыланда эўертыш“ (Неем. 8,10).

Илышыштыда тыныс лиеш. Апостол Павыл ойла: „Мечыла велым шыгыремдыме улына, но мыланна вольна; мемнан йыр керылт вочшаш гай тат, а керылт огына воч; ме поктымо улына, но огына кудалталт; эн ўлык шындыме улына, но огына коло“ (2 Кор. 4,8-9).

Ме умбакыжат ончен лектын кертына ыле Шүлышын пуэдыме пөлекшым: пеш шуко чытена, весым чаманена, ўшанена, мемнам кырышт – ме огына тўкале, пача гай ныжылге улына, опкынлыкна уке, да чыла тидым ўшанышешамычын пакчаштышт чапле саска семын ужнына, нуно чынже денак Христослан пўтынек пуалтыныт, Юмын Шүлыш дене илат.

Тыгай лийыда гын, семынна ойлена, тендан декат тыгаяк сеўымаш толеш. Тыгай лияш тыршыза! Кўшыч шочаш – тендан правада, сеўалташ йөршынат амалда уке. Те кўшыл сферыште илыше гай лийыда, кумдан да ласкан шўлалтеда. Эн сайже тыланда пуалтеш. Саскаже, маннем ыле. Илыш шкежак вара кугу чоншижмашыш савырна, кечын куандара. Илышдан кажне минутшым сайын илаш чонда ўжеш, ойго коден кая. Молан айдемылан малаш пўралтын гын, манын, касым огыда вучо, кажне эрым аламо семын чон юарлен вашлийыда, эшеат у кече толын манын, Сократ семын юарлен вашлийыда. Кажне кече Христослан куанлын служитлаш пуалтын манын, чаўым кыраш ямде лийыда, шуко минутым Христос пелен эртареда. Ынде тендан ўшандам нимат ок ўмылаўде: те чынже денак курым-курымеш Иисус Христос пелен илаш тўвалыда.

ЛАТНЫЛЫМШЕ ГЛАВА

ХРИСТИАН ИЛЫШ МОМ ЙОДЕШ

„Да кузе кӱлеш, еʹ-шамычат тендан дене тугак ыштышт манын шонеда гын, шкежат нунылан тугак ыштыза“.

Лук. 6,31

Мом гына огыда ыште: модыда але машиным виктареда, когылым кӱэштыда ма, мо ма, чыла вереат шке шотан правилым шукташ кӱлеш, Конешне, пашада сай саскам пуыжо манын шонеда гын.

Библий туныкта тугеракын, христиан илыш, манеш, чарныде кушкын да шарлен толеш. Кӱшыч шочында гын, те чонло тӱняште иледа. Ешыштыда те ласка, поро йоча улыда, Юмын тӱняже ушым ончыкта, Христослан ӱшанымаште пеұгыде лийыда вара. Юмын законжо ваштареш сай могырыш огыда вашталт гын, изи азаш кӱн кодмыжо шуэш? Тыгеже карлик вельш гына лупшалтат. Петрын кокымшо гана колтымо уверыштыже 3,18 Библий ойла: те кушшаш улыда. Тиде эркын дене кушкын толмыдам ончыкта, чарныде – шекланыза, чарнен шогалмат сай огыл, шинчымашдам кугемдыме да пеұгыдемдыме чотым ончыкта. Ушдаже вет тендан ӱлык мландыш огыл виктаралтын, а кугу кумылан Юмо дек, Кавашке.

Кузе кӱлеш, туге кушкын керташ манын, сай духовный тазалыкым пеұгыдемдашлан кумдан палыме правилшамычым шукташда кӱлеш. Эн ончычак, кажне кечын Библийын лудман. Духовный илышланат кочкыш кӱлеш. Кушто муман тудым? Библийыште, Юмын Мутышто. Библий Христосым почеш. Тудо мемнан шужен орланыше

шүмлан эн күлешан кочкыш, шүм-чонлан илыше вүд. Кажне кечын шкендам шинчамашын суапше дене пегыдемден огыда шого гын, вий-куатда пыта, духовный илышыште йөршын лунчыргеда. Библий санденак ойла тыгеракын: „Угыч шочшо икшыве семынак йөратыза ару Юмынмутан шөрым, тудо утаралтмешкыда кушкын шуашда полша“ (1 Петр. 2,2). Лудса Библийым, тунемза тудым, шонкалыза, ушешда пыштыза. Христиан семын чытен лекме орлыкдан, нелылыкдан, умылен шуктыдымыдан, сандене азапыш логалмыдан индешлу вич процентше Библийым күлеш семын лудын шогыдымылан көра лиеш.

Чу, насыл-совесть манметым изишак лыпландарышаш манын, шинча дене главала үмбаж куржын ида эрте, ида вашке, вашкаш нимолан, жапда але шуко уло. Юмын Мутым шүмыштыда кучаш да уэш-пачаш мо лудмым шонкалаш күлеш, молан Юмо тыге ойлен, тидын гоч мом Тудо туштен пуэн мыланем? Содор-содор лудмо ала-мыняр глава деч ик изи ужаш, сайын савыркален тунемме, утларак кугу акан, тидым эре шарныза. Таче ик верым пален налын улыда, эрла вес пиалан кече толеш вес вер дене вашлияш. Чылажымак садак ом умыло манын, шкендам шке урылтышыш ида шуҗгалтаре. Ондак Библийысе тыглай мутан, проста верлам кычалза. Азам вет те шкеже ондак манке дене шолтымо, шүрымө, тыгыдемдыме пучымышым пукшеда, шылым огыда шүшкыктө.

Мый гын Иоанн деч Евангелийым лудма гыч тўғалам ыле Юмын Библийым. Тидым лудмыда годым Святой Шўлыш тыланда лудмым сайын умылашда полша. Неле мут мом ончыкта – волгалтарен колта, туштенрак каласымым ронча. Мо лудмым иканаште вуйышкыда пыштен огыда сеҗе гынат, садыгак умбакыже лудса да лудса! Эркын-эркын вуйушда волгыдемеш вараже. Да лудын шинчыме денак эсогыл шонымашда, шүмда волгыдемеш, книгаг кидыш кучымыда денак. Лудаш тўғалме деч он-

чыч лишыл еўланда каласыза, тўрлө кўлеш-оккўллан тендам арам ынже кычкырал, ынже мешай. Адак тыште ик тайне манмет уло: лудаш гына тўвалыда, тендан трук омыда шуэщ, шинчам кумыкта, уэштыкта. Вачўмбалныда коштшо осал шижын налын шканже капут толшашым, тыланда кузе гынат мешаяш тўвалеш ынде. Ынже кумалт манын, шинчагомдышдам шырпе пырче дене эўертыкты-мешке тыршыза. Вараже тунем шуыда.

Кокымшыжо, молитва-улдышмутын тайныжым умылаш тыршыза. Ида лўд, ынде тендан Кавасе Ачада уло. Тудо колеш да улдышмутлан вашешта. Иисус Христос ойлен: „Да чыла, мом те огыда йод, ўшаныме улдышмут дене налыда“ (Матф. 21,22). Да Тудо эше тыге каласен: „Мыйын лўм дене мом йодыда гын, Мый тудым ыштем“ (Иоан. 14,14). Кажне айдеме, кўн илышыже да ўмыржў черкылан да Кавасе Кугыжанышлан кўлын гын, чыланат молитва-улдышмутын еўышт лийыныт. Улдышмутым каласаш огыл манын, шкендам уто паша дене пеш чотшак нелемдыман огыл. Улдыдымо христиан – вийдыме христиан. Иисус Христос Шкеже молитвалаште шуко шагатым эртарен. Южгунам Юмо-Ачаж дене шкетын кутырышыла, Тудо курыклаште йўд эртымымат шижын огыл. Тудланат молитва кўлеш улмаш гынже, кузе чот да шуко жап ме кумалшаш улына!

Ондакше, тўвалмыда годым, кумалмыда окшакленат кертеш. Ойдажат лыкын-лукин чарнедылын кая, шкандажат пуйто йўндымў, йылмыда тўкнылеш. Но Святой Шўлыш, тендан кўргыштў илыше, полша да чыла верышкыже шында. Кажне кумалтышмутда, мом умша гыч луктыда, чылажланат вашмут лиеш. Южгунам тиде вашмутшо „уке“ семын толеш, южгунамже – „вучо“, но садыгак жап эртыме семын пален налыда.

Мом гына огыда йод, мучашмутшо эре тыгаяк лийшаш: „Кузе Тыланет кўлеш, туге лийже!“ „Господь ончылно лыплане, да Тудо шўметын мом йодмыжым шукта“

(Псал. 36,4). Но Господь ончылно лыпланыме деч ончыч йодмет шукталтеш. Юмо эре тудым гына ышта, мо Тудын икшывыжлан күлеш.

Шарныза, Юмылан кеч-кунамат да кеч-кушто улмыда годымат кумалаш лиеш. Атышöрым мушкыда ма, лакым күнчеда, конторышто ыштеда, спортплощдкыште толашен шогылтыда – чыла вере кумалаш лиеш. Жаплыше Юмо вашешта.

Кумалашлан рашлыкым ыштыза. Библийым тунемме дене пырля лудалтше молитва Христосын илыш пашажым палаш, чоныш пышташ утларак йöнан. Библий туныкта: „Чарныде юмылтыза“ (1 Фесс. 5,17). Молитвалан кажне кечын жапым палемдеда гын, кодшо кечынже тендан подсознанийыште молитва шуко жаплан кодеш. Тиддене пайдалырак. Эрдене гына сукалтен шинчын, молитван икмыняр мутшым пелештыме – тиде пеш шагал. Кече эртыме годымат Юмо дене молитваште пырля лияш жапым ойырыман.

Явылда тидын годым кажне ошкылышто мешаяш тўвалеш. То азада трук кычкыраш пижеш, то телефон йыўгырта, ала-кö омсам тўкала – пешак шуко мешанчык лектынак веле шога. Туге гынат ида күрылт, мучашке шукташак тыршыза. Вараже шкеак шижын да пален налыда: тиде молитвасе жапет эн вучымо да шергакан. Тунем шуын, палемдыме жапдам шкежак ала-мо семын вучаш пижыда. Кажне кечын Юмынмутым каласыме деч посна йöсын веле чучаш тўвалеш, саскадыме пагыт, маныда вара, тўрлö суета мешайымылан шыдешкеда веле. Эреак да чарныде, кажне кечын Юмылтымо деч посна Юмын көргö илышыжым, тыланда пуышашыжым пален да налын огыда шукто. Тудо вет көргö чонетым уэмдынеже. Тудын дене вашкылда ынже йўкшö.

Кумшыжо, чарныдегеч Святой Шўлышлан эвэртиза. Шарныза, Иисус Христос тендан дене Святой Шўлыш гоч кылдалтеш. Пресвятой Троицын кумшо лицаже ынде тен-

дан капыштыда ила. Шкендан лишыл еўда деч йодмо семын Туддеч йодаш ок келше. Йодса, Тый тышке тол да чыла ыште манын. Илышыштыда мо уло, чыла Шке кидышкет нал, манза. Каласыза, могай те вийдыме, полышдымо, ўшанаш лийдыме да эре кумал шогыдымо улыда. Ўрдыш кораўза, тек Тудо чылажымат Шке кидышкыже налеш да кодшо илышдам вуйлаташ тўўалеш.

Христиан илышыштыда корно мучкыжак кузе шонен, туге ок лий тудо, илыш йыжыўан тудо, но Святой Шўлыш полшыде ок кодо, корныштыда эўертыш лиеш. Конешне, те тайныштыда, кучаш неле, вет те шкеак чыла нелытым вачўмбалныда наўгаеда, кугу кумылан улыда, весын польш огешат кўл пуйто. Кугешныме кумыл, осаллан келшыше, тыгаяк огыл, тендам виктараш пеш неле. Юмым шарналтыза, шкендам Тудлан кучыктен пуыза. Кўргў чон тургымдам туарыза, чонысо чатламам лыплан-дарашак тўчыза. Тек Тудо чыла ўмбакше налеш, шонал-тыза, молитвам ойлыза. Вуйдам ида пудыратыл: ой, тидым ыштем гын, тыге лийын кертеш, можым мом савыралаш гын, тушко лектын шинчеш, нимо шотымат ом му... Юмылан кузе кўлеш, туге лийже манза да керек. Эрласе кече нерген вуйдам тыгак утыжым ида пудыртыл – Тудак эрласе кечынат Юмыжо. Кеч-могай пашам тўўал-мыда годым Юмо, уже мучашыже кузе пыта – ондакак ужеш. Тиде кўлеш ыле, тудо кўлеш ыле манын, чывыла ида кыдетле, – мо кўлеш, Тудо чыла пуа. Чынжымак пеўгыде христиан чыла тиде деч шукертак ойырлен, тур-гым да „тиде кўлеш ыле, тудо кўлеш ыле“ манын тўйымў деч посна ила, ила молитваште. Святой Шўлышым кўргышкыда унала ўжмў дене вараже паледа: чердат катыкеме, сомылдат ярсыш, ойгыдат тунар шуко уке.

Нылымшыже, кўрылтдегеч черкыш коштса. Джон Веслей икана тыге каласен: „Шкетын кодмо религий нер-ген Библий нимомат ок пале“. Христиан вера – тўшка вера. Христос почеш каяш – тиде еў-шамычым йўраташ,

Юмылан чын лияш, Тудлан служитлаш. Чыла тидым еу коклаште гына ышташ лиеш. Черке сандене алмашташ лийдыме храм.

Черкым такше туге ончыман: Христосын тиде – мландысе строительствыже. Тыште – Юмылан кумалме вер. Тыштак Тудын Мутшым колына, тунемына, моло ўшаныше-влак дене мутым вашталтена. Библий черкым тыге пагален лўмда: „святой калык“, „Юмын калык“, „Юмо пўрт ыштываш“, „Господьын святой храмже“, „Юмын илемже“, „Христосын капше“ (1 Петр. 2, 9-10; Ефес. 2,21-22 да молат). Образ гоч ойлымо чыла нине мут Юмын чынже денак улыжым черке гоч ончыктат.

Юмын храмым эреак ужмо, тушто лийме тетла нимо денат ок алмашталт. Иисус Христосын тўням утарыме пашажлан мелын шоget гын, нигунамат тыгай ондалчык да пуста мутым умшат гыч от лук: таче утыжден юалге але пеш чот шокшо шога, йўр йўреш але лум лумеш. Лучо нимом ида ойло, тыге чынрак лиеш. Тыгайымат колыда вет: ай, таче рушарня, мый лучо мўўгешемак кодам да Юмылук ончылно Юмылтен шогем огыла. Шкенжым тыге четлыкаўдыше айдем Юмылан уло чон дене кумалмым, Тудым шотлымым ок ончыкто. Юмо вет чыла аклан ак, Теат кумалза манын кўшташ чыла праваже уло, Тудак ыштен мемнан капнам, тушко чоным шўлалтен пуртен, менан ушна, уш-акылна – чыла Тудын пашаже. Сандене капна, ушна, йылмына Тудым, лач Тудымак веле чапландарышаш.

Южышт адак тыге вуйым шупшыт огыл мо! Малдат, пўртешем кодам да проповедьым радио дене колыштам, ескыч. Тиде черкысе богослуженийым алмашташ веле огыл каеда, Тушто те Юмылан сайын, шот дене кумалыда, йолташда дене мутым вашталтен колтеда, пырля куанеда. Черкылан чын огыдал гын, кузе вара те Юмылан, Иисус Христослан кўлеш семын служитледаже? Пиалдат тыгеракын шошо вўд мушмыла кидда гыч мучышта, а пўртыл-

таш йӱсӱ лиеш. Йолагайлан да ондалчыклан кузе ўшанашыже. Черкыште тендан верда уло. Ме шкежат служитлаш аралалтын улынас. Пиалан христиан – тиде урачонан, пашаче христиан.

Визымшыже – лийза те свечыл-христиан. Те ондак сеныл правилым сайын шуктен шогенда гын, визымшыже шкежак шукталт толеш. Атыш вӱдым темен ончен улыда вет, оптет-оптет да тудо тӱр гыч велаш тӱвалеш. Тыштат тугак.

Кугыжа-шамычын Кугыжаштын сулыктӱняш колтымо посолжак, уполномоченныйжак лийын улыда ынде. Шкендан посольство ўмбалан тендам колтышо кугыжанышын флагшым кӱшкӱ нӱлтал шогалтыза. Шоналтен ончыза-ян. Вот, менан эл гыч вес элыш колтымо посол амыркан тистым посольство ўмбач налын кудалташ шӱда, ескыч, тиде флаг тудлан ок келше. Тиде посолым тунамак мӱвгышкыжӱ ўжын, шокшым пуртат! США-м вес элыште кӱкшынын кучаш тыгай посол йӱрен шуэш мо?

Юмын тистыже пӱртда ўмбалне, конторыштыда, магазин ден тӱшкагудыштыда ок лойгалт гын, Эн кугу кугыжан, Иисус Христосын, посолжо лийын кертыда мо те? Шкендан постышто пеұгыдын шогыза, тек чылан палат; христианын илыме верже! Христосын свечылже улыда те.

Свечыл пашам тӱрлын шукташ лиеш, тӱв шотышто кок семын: илышда да мутда дене. Иктыже гына гын, ок сите тыге. Юмо дек савырнымекеда, Тудо тыланда пашам пуа: тӱням утарыше миссийже нерген чылаланат палдарен шогыза, тыгак Тудын чыла сеұен кертше куатше нерген. Христосын тистыж йымалне чапланен шогыман. Тудын свечылже улыда. Тудын оружийжым нумалыда.

Иисус Христос ойлен: „Тыге кажныжым, кӱ Мыйын нерген поро уверым кондыштеш еұ-шамычлан, тудым Мый мутем дене волгалтарем Шкемын Кавасе Ачам ончылно“. (Матф. 10,32). Апостол Павыл, Римыште тӱкылымаште да оролымаште лийын, тудын дек толшо еұ-

шамычлан, нунышт пеш шукын лийыныт, Христос дек толшыланак шотлен, эр гыч кас марте йөршын кўрылт-дегеч Юмын Кугыжанышыж нерген уэш да уэш каласкален. Мемнан кокла гычат кажныжлан мо Юмо кечым пуэн, ойлаш кўлеш ыле: „Вот, ўдышö ўдаш лектын“ (Матф. 13,3).

Кажне кугу конторын почтым кондыштшо посыльныйже лийман. Тудлан шке эрыкше дене ыштылаш ок лий. Ик тўў, эн рўдö пашаже тыгай: конторын пуэн колтымо письмажым адерсатлан наўгаен пуыман. Лийын кертеш, тиде письма посыльныйлан огешат келше, молан манаш гын, тушто осал уверат лийын кертеш, ала налшыже лудеш да кенета ушыжымат йомдара, ала труктышто черлана. Посыльный пеле корнеш садыгак шога-лын да пакетым але конвертым почын, лудын, осал уверым порыш але мўўгешла савырен ок керт, тудын тыгай праважак уке. Тудын пашаже – мом ўшаныме, тудымак тичмашын намиен пуаш.

Ме, Христосын шочшыж-шамыч, Юмын Мут дене пашам ыштена. Мемнан Кугу Юмына, Господь, мыланна каласен: „Кайыза, тиде уверым колаш тўўалше сульктў-нялан пуыза!“ Южик еўже тидлан öкат ок ман, южик-тышт Юмын уверым почыт да шке мутышт дене алмаштат. Южгунамже Озанан мутшым шкеныштын денат вашталтат але удырал шуат. Тугай алди-булдиже манынат кертеш, пуйто Господь мом ойлен, тудым шонен огыл. Малдал колтышат лектеда, пуйто Тудо Шкеже тидым возенат огыл, а чылажымат пуйто тыглай, нимо денат ойыртемалтдыме еў-шамыч сереныт, нуно Тудын шонымыжым да ойлымыжым весемденыт.

Шарналтена тидын шотышто, Апостол Павыл ала-мын-яр шўдö ий ондакак христиан-шамычым тольык Юмын Мутлан гына тунемаш шўден. Шарныза сандене, ме пырчым ўдышаш улына. Южо пырчыже, чынакак, кўан мландыш логал кертеш, весыже шўкшак лоўгаш возеш, но

мемнан пашана ок вашталт – ўдаш да ўдаш. Ала мыйын ўдымё мландемже нимоланат ок йөрө манын, чарнен шогалаш мемнан уто жагна уке. Ўдыман да ўдыман.

Кидыштына ме сортам чўктен кучен шогена. Тек тудо волгыдын йўла, чарныдегеч йўла! Сулыктўняште, пычкемыште, тудо ала пыкше-пыкше гына волгалтарышын коеш, коля тул дене иктакла чучеш, тек! Мемнан пашана-жак тугай: волгалтараш.

Ме пуч пуалтыше улына. Кредалме таул коклаште, курык семын сулыкын сўмырлымаште, языкын оркестр-же коклаште мемнан пуалтыме пуч йўк ала йөршынат йомеш, пычырикат ок шокто да, садыгак ме мландўмбака толшаш тургым нерген увернам пуымым огына чарне, вет ме осал деч утараш полшышаш улына.

Ме тулотым олтен шынден улына. Тиде йўштө сулыктўняште, шкем шке йөратыше окмак лоўгаште, ужмышудымаш дене темше ийшулдыш лоўгаште мемнан изи тулотына умбач огешат кой дыр, но тудо уло, уло! Шкена Юмын шинчымашнам тиде тулотыш пыштен, утларак вияўдена, чот ылыж кайыже, шонена. Йөрөн ит керт, мыйын тулото!

Ме чўгытым кучен шогалше апшат улына. Ала так гына шкена киднам неле чўгытым нёлтышtmө дене нойыкарена, но чарнен огына шогал, осалын кепшылжым шандалеш вичкыжемдена, – кўрлмешке!

Куатлак огыл кидешна кердым кучен улына. Икымше але кокымшо гана руалмынаже южым веле пўчкеш ала, но осалым чактараш тўчымынажак суапле, шумыза чаплын мемнан кердынам, Юмын кердыжым, молан манаш гын, тиде Юмыншўлышын кердыже.

Сулыкеш шужышо сулыктўнялан мемнан киндына уло. Лийын кертеш, менан пукшышаш айдемына-шамыгше кўлешан ўзгарыштым „кочкаш“ кычал коштыт, нунылан поянлык да ўзгар гына кўлеш, ала мемнан шуялтыме киндына деч нуно умшаштым кораўдат, туге гынат,

кугешнен, чарнен шогалаш мемнан уто жапна уке, иктым пукшен темена гынат пеш кугу суап лиеш. Шужышо чонлан мемнан кинде деч посна ок лий.

Логар кошкен орланыше кашаклан менан Юмынвўдна уло. Ме нунылан чарныдеак иктым гына ойлышаш улына: „Көн логарже кошкен, тол да йў!“

Нойыде, каныде, кеч-кушто лийына гынат, ме Тудын Мутшым шарышаш улына!

Иисус Христос ойлен, мемнан ўдымō шуко пырчыже садыгак шканже сай мландым муэш, кушкыл кынелеш да саскам пуа. Святой Шўлыш улман мемнан шўмыштына йўлышō тулым, умшашкына пыштен пуымо чын мутым каласен колтен, шуко йўштō шўмыштō ийым левыктена, тудат вара Иисус Христос дек миен кергеш, илышыжым утара. Чаманашна кўлеш шкена иза-шольынам, осаллан пуалтнеже гынат, Юмо дек савырыман. Чōгытна иктаж йўштō, кўаўше шўмым шалатен кергеш, кō пала, Христос дек савыра – куанже мочол! Кердына сулык дене пeўгыдемше броньым шўта ала, кугешнымашыжым пытара, тыгат илен йōра манмыжым шōра, чоныштыжо Юмылан пураш каналым почеш. Кō-гынат садыгак мемнан шуялтыме Илыш киндым кочкын темеш, кошкышо, шытыр манын каткалалташ ямде улшо капше илыше вўд дене пōртылеш...

Чоным авырен кучышо лийза! Айдемылан пўралтше эн кугу куан тиде, кунам сулыкеш аўыргыше илыше чоным Христос дек, кучен, арестоваен кондаш пиалет уло. Мый пўрымашемлан пеш кугун тауштем, мыняр тўжем аўыргыше шорыкым Юмын йол йымакше конден шогалтенам! Кажне гана, мый декем шуялтыме кидым ужын, чонем денак чытырнен куанен колтем; адакат икте уло! Тудат ойлыжо: „Мый Христосым кōргышкем илаш пуртем!“ Тетла мыланем сулыктўнян нимогай поянлыкшат ок кўл. Романтик шўлыш авалта, чонем тавалта, чурием шыргыжеш, вет айдемыже, але гына мый декем кид

шуялтышыже, мочол тўтыра лоўгаште коштын, мочол сулыкым ўмбақше поген. Чон кучышо лийза! Христосын свечылже лияш – пиал.

Библий манеш: „Пўсө ушан чоным савыра“ (Туштем-мут влак 11,30). „Да ушан-влак волгалтыт, пеўгыдыште чўктымo лампыла йолгат, да шуко еўым чын дек савырат, шўдыр семынак, курым-курымеш, эрелан“ (Дан. 12,3).

„Те – мландын шинчалже“ (Матф. 5,13). Шинчал вўдым кычалыкта. Тендан илышдат моло-шамычым илыше вўдым кычалыкта мо?

Кудымшыжо, тек кугу йоратымаш тендан илышыштыда вуйлатыше да эн кўлешан лиеш. Тудын почеш кайыше-влаклан Иисус Христос ойлен: „Мыйын ученик улмыдам чыланат ик ойырте м гыч пален налыт: те чыланат шке коклаштыда икте-весым йоратеда“. Библийын вес верыштыже ме тидлан пеўгыдемдышым апостол Иоаннын ойлымаштыже муыда: „Йоратымем-шамыч! Икте-весым йораташ тўвалына, моланже, йоратымаш Юмо деч толеш, да кажне йоратыше Юмо деч шочын, Юмым пала; кō ок йорате гын, Юмым налын огыл, молан манаш гын, Юмо – тиде йоратымаш. Юмын йоратымыже тушечат почылтын мыланна: ик кап дене ыштыме Шке Эргыжым мемнан сулыктўняш колтен, Тудын гоч меат илышым налаш праван улына – тидлан. Йоратымашыже тушто: ме огыл эн ончыч Юмым йоратен улына, а Тудо Шкеак – мемнам, да Шке Эргыжым сулыкнам касараш колтен“ (1 Иоанн 4,7-10).

Шке икшывыж-влаклан Юмо эртен кугу пōлекым ыштен, – ме ынде йоратен моштена. Святой Шўлышын пōлекше коклаште йоратымаш эн ончылно.

Библий ойла, Христос почеш кайыше-влак тугакак икте-весым йоратышаш улыт, Кузе Юмо Шке Эргыжым, мемнам чот йоратымыжлан кōра, сулыкнам касараш ыресеш пудалалташ колтен. Библий ойла, Христос дек мемнан мийыме шагатыште Тудо мыланна нимо дене

висаш лийдыме сверхъестественный манме йӱратымышым пуа, да тиде йӱратымышыже Святой Шӱлышын полшымышж дене шӱмыштына чыла верым тема. Христосынак икшывыже улмынан эн кугу доказательствыже тушто: икте-весым йӱратена. Юмын тиде тайныжым пален налыда гын, христиан чон тургымыштына пален шогыза – Христос дене пырля лияшлан кушкын шуын улына.

Шымшыже, мут колыштшо христиан лийза. Илышыштыда утыжден лектын шогышо пашаштыда первый верым Христослан пуыза, тек тудо Шке тендан Господьда, Туныктышыда семын вуйлата. Тек Тудо пушдам вуйлатен, виктарен наҥгая.

Кандашымшыже, алгаштарыме ваштареш пегыдын шогаш тунемза. Кузерак ме ынде ужна, алгаштаралташ нимат шуко ок кӱл, да тудым илыш гыч поктен луктын огыда керт. Кажне ошкылыштыда вашлиялтеш. Шукыж годым языкат огыл тудо. Но алгаштарымылан кӱнаш, тудым капыш шке кумыл дене пурташ – Юмарале. Сулык! Юмо шкеже тендам нигунамат ок алгаштаре, тиде кузе коеш манын ончаш ок йӱрате. Но алгаштарышыжым чаренат ок шогалте, тушман тидым сеҥен кертеш але огеш манын терга. Алгаштараже эреак лач явылак гына. Эреак тидым шарнен шого. Тидын деч ойырлаш йӱн уло, Евангелий гыч стихым лудаш кӱлеш, да тудо тунамак, кӱ тендам йоұылыш корныш шӱка, куржеш веле, Юмын Мут ваштареш шогаш куатше уке.

Пустыньыште улмыж годым Иисус Христосымат осал алгаштараш тӱчен улмаш. Тудын деч аралалтме йӱнжӱ лийын Юмын Мут. Кум гана Тудо каласен колтен: „Ибо написано“.

Явыллан „тыге Господь ойлен“ маныда гын, тунамак йомеш. Да тунамак те Иисус Христослан, тендан капыштыда Святой Шӱлыш гоч илышылан, тендан верч кучедалашыже йӱным пуыза. Ик изи ӱдыр тыге каласен колтен:

„Кажне гана, явылын омсам кырымыжым колам да, омса дек мый Иисус Христосым колтем“.

Манна вет, кажне айдеме алгаштаралт кертеш, но тугай еў-шамычат улыт, саде алгаштаралтмашеш кучалт шогалыт. Пуйто келша нунылан алгаштаралташ. Колям ўштервоштыр дене поктеда гын, пален налыда, – тудо ўштервоштырым тичмашнекше ок ончо, а тушто рожым кычалеш, тушеч тудо утленат кертеш. Алгаштарыше деч ушда дене кораўза да Христосым ончалза!

Ик офицер деч икана мый тыге йодым. Кредалме сар пасушто тый мом ойырен налат ыле: пөрьеў чоткыдылыкым але приказ шуктымым. Нимат шуко шонен ыш шогылт, приказ шуктымым ойырен нале!

Юмылан приказ шуктымо нимо деч чот келша, ўшаныза мыланем. А шукташ вет приказшым палаш кўлеш. Тыште адакат Библий эн чот полшен кертеш тыланда, тудым лудаш, лудаш да эшеат икана шымлен лудашда кўлеш. Вуйлатышыда, компасда – Библий. Юмо мом ойла, умылен лудса.

Индешышмыже, чын христиан лийза.

Ала-кө пеш сайын ойлен коден. „Южо христианже кавашке тунар чот виктаралтын, мландылан келшенат огыт тол“.

Чынжымак гын, Библий ойла сулык деч умбак кораўаш кўлмым, но Библийыште нигуштат уке йөршын моло деч ойыртемалтын, ала-могай ракывотыш пурен шинчаш да шкем гына палаш, молым нимом огыл. Те волгалтшаш улыда! Кажне мутда лыжга, чын, саламлыше, шкежат те капда дене, чонда дене арулык шотышто ойыртемалтыда, икшырымын иледа. Шомаклан вольнам ида пу, молан манаш гын, шомакыште – тендан шонымашда, тудым осал пылыш иканаште колын шукта да ончыкшо мом тендан дене ышташ – планым ямдыла. „Манеш-манеш“ деч пожар деч лўдын куржмыла куржын колтыман. Иктымат судитлаш ида тырше, суд паша пўтынек Юмын пашаже:

„Не суди другого, да не судим будешь“. Тўжвал вургемдат тыматле да ару лийшаш. Еўым савырыше, но кычкырыше огыл, нигунамат йўкым огыда кугемде. Пөрьеу улат ма, ўдырамаш, тыйымат шке жапыштыже школьшто шкендым сайын кучаш туныктеныт вет, тидым иканат ида мондо. Тўсдат, вургемдат Евангелийлан келшыже, весат тендан семын кояш примерым налже, тебе мо күлеш. Доктор Бернхаус ала-кузе икана ойлен ыле: „Еўшамыч пайремле коваште дене чаплын комыжлымо Евангелийым огыт луд гынат кертывт, но тыглай коман Евангелий деч посна илашыжат ок лий“.

Луымшыжо, могай илыш дене иледа, мо тендан тымарте уло, Господь пуымо дене сөрасыза. Юмо тендам тыгайым ыштен, могай те таче улыда. Тушко шогалтен, кушто пашам ыштеда. Сандене ик тыгай чын шонымаш лектеш: верыштыда те Тудлан эн сайын служитлен кертывта, могай шот-кунан улыда, тиде велым Юмым эн чот чапландарен кертывта. Южик еўшамыч нуным ойырышо савар шеўгеч рожыш ончат да вес велне кушшо ужаргым ужын кōранат, пуйто шудышт нунын гайжак ужарге огыл. Чылажат мыйын молын деч вес семынрак лийже манын, нуно мочол жапыштым арам йомдарат, эх, тидым паледа ыле гын! Эре нуно шканышт йодышым пуат, молан нунын тыге огыл, еў семын огыл? Шканышт пуалтше йōным парня гоч ошмала колтат. А шонен ончет гын, Юмо чылажымат шот дене пуэн, шке гына айдеме лий, ит кычалтыл.

Апостол Павыл гай лийза. Тудо ойлен: „Но мый нимомат ом ончо да шке илышем верч ом чытыре“ (Деян. Ап. 20,24). Апостол Павыл ойлен эше тыгак; манеш, мый нужнаште да кугу поянлыкыште илаш тунемынам. Туге умылыман: поянлыкшак нужнаште, нужнаштак поянлык. Чурмаште шинчымыж годымат чын христианап лийын тудо. Илышыштына лектын шогышо тўрлө азап тек мемнан чоннам ок шыгыремде, ок ише – чылажат мемнан

шүм-кылна деч зависитла. Азап дене моштымыда семын кучедалза, Юмым полшаш йодса. Да чыла тыланда пуал-теш. Пеш чот йӱсӱ жап годым йӱдым мален колтышо уремыш лекса да вуйдам кавашке кудалтыза. Ончыза, кажне шӱдыржӱ – пӱтынӱ тӱня, мыланна палыдыме, мийыдыме. Ончыза, чыла вере Юмын пашаже! Тндан дек толын перныше ойго – тиде ойго мо?!

Кӱшнӱ ончыктымo правил-шамыч тыглай улыт, тушто ышташ лийдыме ниматак уке, да йӱсат огыл. Толык шкан Юмын айдеме улметым мондыман огыл. Тудо ўшанен мыланна, ме ынде ўшанжым сулышаш улына. Да чыла пашажат! Но правилым шуктен шогыман, тиде так мут огыл. Мый нуным тӱжемле еҮ-шамычын пӱрымашышт гыч пален налынам. Шке илышыштемат нине правил-шамычак полшенят. Строгын да чарныде шуктен толаш гын, чон ласкалыкым пӱлеклат, яндарлыкым, куан ден пиалым, ушетлан тынысым – да те пален налыда тыглаяк тайным, кузерак шке илышдам сылным ышташ. Да тудо, ўшаныза мыланем, толеш тыланда. Юмо шке Мутшым шуктен, шукта да шукташ тӱҮалеш.

ЛАТВИЗЫМШЕ ГЛАВА

ХРИСТИАН ДА ЧЕРКЕ

„Кушто теат верағыда Юмын Шўлыш илемыште“

Ефес. 2,22

Айдеме – тўшка илышлан кельштаралтше организм, тудын чон пўртўсшө тўшкан илымаште; шканже саклышым муэш, шкеж гаяк коклаште лыплана да нуным ончен ила, шке чоншижмашыжым каласкала, мом кузе ончымыжым молылан шижтара. Ев-шамычым иктеш чумырымо шотышто, плема-тукым дене илаш тўвалме гычак ончаш гын, организацийым, тўрлө обществом налаш, айдеме тукумын историйжымак кынелтен шымлаш гын, иктат тыгай куатле, пеш кумдан шарлыше да чонлан кельштаралтше лийын огыл; Христосын черкыжак гына тўня калыкым шке шулдыржо йымак тыге моторын поген.

Первобытний манме времаште ев-шамыч тўшкан аралалташ чумыргеныт, вараракше – шке пайдаштан. Цивилизаций вияме дене варажым шуко тўрлө тайный общество-шамыч шочаш тўвалыныт, шке членыштан ойыртеманлаш йөн лийын, моло деч кугун ойыртемант иленыт. Лийын нунын тыгак шке сөреммут-клятвышт, йўлашт, законышт – чылылан шуктыман да пеўгыдын аклыман улмаш.

Кап да коваште тўс денат, йылме шот гычат, могай родина илемышт лиймыланат, тукум вож гычат, ик тистылан гына ўшаныме кумылым аралымыланат посна тўшка-шамыч шочыныт. Клуб, студенчество, ложа-шамыч,

сылнымут пӧрдем, политпартий, сарлык организаций – „эн благородный“ манме гыч тӱвалын, толышо да бандит шайке марте еҥ-шамыч шке кӱлешыштлан, чон утарышыштлан шотлымо тӱшкаш чумыргеныт. Шкешт гаяк дене чумыргыл, мутым вашталтеныт, икгай улмышт дене кугешненыт, польшым муыныт, ылыш сынышт дене келшыше-шамычлан йӧным ыштедылыныт.

Туге гынат нигуштат айдеме тыгай лыпланен илыме кумылым верештын огыл – лачак Христосын черкыштыжак веле капшым да чонжым ныжылтарен, ласкаҥын кертын. Моло шотлымынаже чылажат сулыкан еҥын ыштымыже, чоҥымыжо. Тӱшка-шамыч так веле туге аралышыла, саклышыла койыт, нунын кӧргыш пурен лакемат гын, язык вынемышкак пурен вочметла гына чучеш, молан манаш гын, порылык закон дене ылыше уке. Оза, тудо кид йымалсыжым пытарылеш, кугуракше изиракым тӱҥда. Нимогай аралтыш уке айдемылан. Тунамак черке – тиде айдеме чонлан чыла. Илыше да виян, куатле организм, вийым тудо кӧргӧ гыч налын шога, тӱжвалне улшо памаш гыч огыл. Викшым, Юмо деч налеш. Философ-шамычын акрет годсек сулыкаҥын шонен кийымаште, молан ме тӱняште илена манын йодмаште лач чара пустынь гына чатлама шокшыж дене йӱлалтара, молан манаш гын, сулыктӱняште тидлан вашмут уке да лийынжат ок керт. Кеч-могай наука доктор, профессор деч йод: ну, молан ме такше илена? Вашмут олмеш лийын кертеш тыгай: ну тукумым шуаш. А тукумжо молан, мемнан семынак умбакыже орлыклан кочкашыже мо? Ну, поянлыкым погаш... Поет да чыла жичат весылан кодеш, шкеже шукшым пукшаш пурен возат. Тидлан мо? Ик колча йыр пӧрдмыла веле чучеш. Ни тӱвалтыш, ни мучаш. А черкын вашмут нимо деч чот раш: Юмым чапландараш илена, Туддеч курым-курумаш ылышым налына. А тушто Юмо шке пала, могай вес шӱдыр коклаш мемнам колташ, мом умбакыже ышташ. Чынак, кӧ ылыше чон гыч пален

кертеш, могай Каваште Юмын илышыже, кузе тудо эрта, көн дене кучедал шога да сеҗа, куштыла Сандалык ден Сандалык кредалыт, тӱкнылыт, уэш шочын шогат. Илыш – мучашдыме. А философын илыш темлымыже уке гаяк. Ну, шочын улына да илена. Огына шоч гын, она иле ыле. Уке-е! Тиде улыжлан ӱшанен илат да, чыла тиде арам шонен лукмо манын ойлаш – Юмын ончылно огыл гын, тыглай еҗ ончылно ойлен шогаш – эн кугу сулык. Таклан огыл пудалалтын Юмын Эргыже ыресеш. Ме эше пеш кугу тайна ончылно шогена.

Черке мут, церковь, грек гыч толеш. Экклезий гыч, тудо „ӱжыктымӧ“ негызан але еҗ-шамычын погыны-машыштым ончыкта. Черке варажым христиан илышлан гына келыштаралтын гынат, тудын вожно эшеат келгыште, христиан-шамычын шочмышт деч ондаксе. Грек-шамычын сулыктӱняште тудо эрыкан ола-кугыжаныште илыше граждан-шамычын ик жапыште да эреак увертарен коштын, тӱшкагудышто могай йодыш лектын шоген гын, каҗашаш да пунчалым ышташ кӱлын. Черке мутак Тошто Сугыньмутышто кучылталтеш, да тудо Израиль калыкын „обществыже“ семын кусаралтеш, тусо член-шамыч Юмын калыкын сайлен шогалтымышт лийыныт. Апостол-шамычын Деянийышт книгаште, Стефанын ойлымаштыже, Моисей нерген тугай мут вашлиялтеш, – „тудо пустыньште погынышто лийын“ (Деян. Ап. 8,38). Р.Х. почеш икымше курымышто „черке“ мут сандене грек-шамычлан шкенжым шке вуйлатыше демократический общество семын йоҗга; еврей-шамычлан тудо религиозный обществом ончыктен, тушто шогышо член-шамыч Юмын калык лийыныт пуйто.

„Черке“ мут христиан обществолан первый гана Иисус Христосын умшаж гыч лектын каен; Тудо Апостол Петырлан ойлен: „Тиде кӱэш Мый Шкемын Черкым чоҗем, да тамык капка-шамыч тудым огыт сеҗе“ (Матф. 16,18).

Тыгеракын Шке, Иисус Христос, черкылан негызым

пыштен. Тиде күжө руш манмыла, краеугольный манме негыз кү, тушан чоҕалтын. Ынде христианын шүм-чон тургымжо тыште эрта, а черке шкеже тудын үмбалан негызлалтеш. „Нигӧат вес негызым пыштен огеш керт, пыштыме деч молым, негызше – Иисус Христос“ (1 Кор. 3,11). Иисус Христос шкенжым черкылан негыз пыштыше манын увертарен, чонышыжат Тудак, сандене черке лач Тудлан гына, Тудланак гына, Шкетшылан ила. Тудо сӧрен чыла дене да чылаште илаш, кӧ Тудын черке членжылан шотлалтеш. Тиде организаций веле огыл, а организм, тудо сулыктӧняште тидын марте палымылан ок келше: Юмо шкежак тыгай-тыглай калык дене пырля ила, нунышт Тудын черкыжын членышт улыт, да Нунын чоныштышт ила эшежым.

У Сугыньмут туныкта, чынжымак ик тичмаш черке веле гынат, тушто мыняр күлеш, тунар верысе черке але община лийын кертеш. Нине верласе черке-шамыч тӱрлӧ верам кучымо формым налыныт, общине ден тӱшка шочыныт. Тӱрлӧ сынан нине черкым тӱрлӧ тӱшкалан шелаш лиеш, тушко пурышо да коштшо членышт могай йылме дене кутырат, тиде ойыртеме лиеш, Юмылан кумалме шот денат адакшым. Туге гынат У Сугыньмут туныкта, Христосын Черкыже, чоҕалтме Чап гыч ончымаште, шуко ойыртеман гынат, тушто шеледалтмашат, келшыдымашат лиеда. Садыгак мемнан чыланнан Ик Господь гына, кузеракын гимныште мурат: „Христос – черкын негызше, да Туддене тудо шога“.

Иисус Христос мемнан пӱтынь сулыктӧнн да Сандалыкын черке тӱн вуйозаже. Черкын чыла пашаже да туныктымыжо лач Тудын деч веле лектын шога, молан манаш гын, леч Шкетын веле Тудо христиан чон эвӧртыш.

Электрификаций курымыштына черкым пешак тӱрлӧ йыжыҥан телефон сеть-вапш дене таҕастараш оҕай. Тиде вапш ик рӱдӧ станцийыш чумырга, кылдалтеш, тушко чыла линий толеш, да тушечын чыла вер кылдалтеш.

Күртнӧ корно системьштат тугакак эре рӱдӧ станций уло, приказым пуэден шога тудо, чыла поездын кайымыжым вуйлата. Армийьште командованийын ик тӱв, рӱдӧ генералже але маршалже маньна, – тудын кид йымалне шогышо войска-шамычлан приказым луктеда. Шотлен пытарыдыме подчиненныйжо-шамыч, лийын кертеш, верлашке шуктымеш приказшым ала вашталтат да, вес семынрак пӱтыралыт, но садыгак шуктат.

Черке дене ончымаште, Иисус Христос тушто вождьлан шотлалтеш. Тудын приказше почешак ышталтын черкыжат, да чыла вийже лач Шкетше деч, Тудын деч, лектын шога, кажне черке тӱшкалан Тудын приказшым раш да чын шуктен шогыман. Чын мутшым йымеач йошкар карандаш денак удыралына. Сар дене вуйлатыше маршалат вет кид йымалсе-шамыч деч приказым чын шуктымым вучас, тугак Иисус Христосат кажне черке деч ученийжым раш шуктен толмым йодеш.

Тынар ий илымаште черке шуко вере да шуко гана кӧргӧ гыч лектын шогышо амаллан лийын вурсалтын, каргалтын, эсогыл тушто икгай шонымашат уке манын ойлалтын, иктешлык уке манынат шылталалтын. Но чыла тиде тӱжвалне кийыше сын веле. Ик приказымак тӱрлӧ семын умылымылан кӧра шуко йоуылыш ышталтеш. Туге гынат чыла тидыже вождьын патыр куатшым нимынярат ок ӱмылтӧ, приказшылат тугак лукташ тӱвалеш.

Религий учений кокла гыч кажныжым посна ончен лектыда гын, тидым шекланыде огыда код: тӱв шотышто да исторически манме гай нуно икгайракак улыт. Ойыртемеже тӱрлӧ йӱлам тӱрлӧ семын шуктымаште, Юмо шотышто кажныже шке семынже умылтараш тӧча, ӱча-ша, но чыланат Иисус Христосым пагалат да аклат, молан манаш гын, Юмын Шӱлышыжӧ тудден ила, шкенжым ыресеш мемнан сулыкна верч пудаленыт, вара айдемым утарашлан ылыж кынелын – да тиде айдеме тукумлан курымашлык ик факт, рӱдӧ факт. Тиде факт дене ӱча-

шаш – сулыкыш пураш.

Ынде те Христосым чонышкыда налын улыда шкендан Саклышыда семын, вачүмбакаше чыла ўшандам пыштен улыда, тунамак лийында Сандалык Черкын членже, Ўшаныше ешын икшывыже улыда. Те – Иисус Христосын орланыше капшын ужашыже улыда. Ынде те Христосын шўдымыжым, йодмыжым гына шуктеда, примерже почеш каеда, Юмылан кумалше-шамычын радамыште тендан йўкат йоўгалтеш. „Огына кодо шкена погыннам, южо вере кузе ыштат“ (Евр. 10,25).

Ала-кудо еў чын ойлен ыле: „Христосын капше дек чакемме такше, чынже дене гын, тиде капын ужашыштыже, верысе черкыште лиймым ончыкта“.

Ме кызыт тендан дене Сандалыкысе Кугу черкым огына ойло, а верысым, тендан кундемыштыда улшым, тендан приходысым. Тушто те векал шуко ситыдымашым да экшыкым кычал муыда. Но ме иктымак палена: еўшамыч шкештат вет нимом тетла ешараш але саемдаш лийдымын ышталтын огытыл, да черке учрежденият ситыдымашан лийын кертеш. Иисус Христос мландүмбалне шкетын веле сулыкдымо улмаш. Меже, ойлыманат огыл тудо, але сулыкым касарыше языкан еў гыч улына, але мо. Кузе огына төчө примержым ончылнына кучаш да тудгай лияш, садак мо-гынат мешая. Черкат туге манын ок керт, пуйто тудо эн чот чапле, эн чот Юмо деч вожылшо, тулеч молат. Членыштат шкеныштым эн сулыкдымо улына манаш тоштыт мо вара? Уке.

Черкым негызлымыж годым Иисус Христос вучен: тудын почеш толшо-шамыч иктеш чумыргышт, тудлан ўшаныше лийышт. Мемнан жапыште, мемнан элыште (США) калыкнан нылле ик процент коклаштыже улыда пуйто. Тудо нимогай черке кылдыш дене ушалтын огыл. Но тунар общество ден община, черке-шамыч улыт – чылаштыжат те лийын кертыда. Член шотеш. Кудыжо эн чот келшен толеш. Кычалыда, изи годым могайыш кош-

танда, тугайым, конешне. Молан манаш гын, йоча пагыт эн шергакан да мондаш лийдымын сӱрале. Але вес тӱрлым ойыреда, кушкын шуын, ушым чот шындыше семын. Тиде але тудо черкым ойырен налаш – манаш веле куштылго. Черке мыланна шӱм-чон эрыктымаште пешак кугун полша гын, тудо эше молылан теат полшен кертса манын шона. Молитва дене тугайжым ойырен налыда, куштыжо те Юмылан эн кугун полшен кертыда. Вот, тиде чын религийда лиеш.

Тендан ончылно шогышыжла, южик айдеме кошар парняжым нӱлталеш да молан тынар шуко черкыже пошен, вет нуно чыланат ик Юмыланак кумалыт, манеш гын, мый тудлан торешмутым пӱлеклынем. Меже вет чыланат ик айдеме тукымын шочшыжак улына, но кажныже – тиде пӱтынъ чон тӱня, шукуж годым умылашат оклий, кажнын шке йылме ойыртемже, курымла гыч толшо йӱлаже – ик патреч рамкыш пурташ лиеш мо?

Южо еҗлан Юмо дек лишемашыже пешак кугу да чапле Юмын дворец кӱлеш, тушто шкенжым вольнанрак куча, чонжо семын келша. Весышт маныт, Юмым ме муын кертына лач изирак приходышто, икмыняр еҗын Юмоҗа ончылно шоген кумалмаште. Иктылан кумалме ик тӱрлӱ йӱла келша, весылан – вес тӱрлӱ. Кушто да кузе шогымына огыл, Юмо дене мутланымаште да кузе ӱшанымаште чыла пашаже. Шонымашнан келгытше, чоннан рӱдыжӱ могайрак – вот кушто пашаже. Сандене мемнан кокла гыч кажныже шке чон йодмыжым шукташ шканже шке йӱным кычал муэш. Тидлан вара вурсаш лиеш мо? Огеш лий, конешне.

Кодшо ӱмырым эртарашлан пӱртым ойырен налыда, лиеш. Тудын нерген чыла-чыла вет пален налмыда шуэш, пӱртӱймал гыч тӱҗалын, тувраш марте. Палымеке иже оксам луктын пуэда. Но шуко христиан мемнан дене тыгат ыштылеш: ондак ик черкыш кошташ тӱҗалеш, шот дене огешат пале – келша мо, кузе тыш кошташ кел-

шенже? Вара, икмыняр жап эртымеке, вес вере каят. Эшеат изишак коштыт. Якорьым нигушанат огыт кудалте. Тыге коктеланыме ни Юмылан, ни шканет чапым ок кондо.

Кажне черкын шке кугу историйже уло, кунам да кузе чоуалтмыж гычак. Йўлажат вес тўрлө. Иктым тўен-тўен ойла, весым тунарак огыл. Да кажне христиан шканже эн чот келшен толшо черкым ойыра, көргө чонжо йодмо семын келшышым. Шканже вераште пеўгыдем кушкашыже йўным пуышым, кузе шотла тудо. Рўдө шонымашыже адакат тыгаяк лийшаш: куштыжо мый Юмылан эн кугун күлеш лийын кертам?

Черкыште службым вўдышө проповедник-Юмыньеўым общинет деч чот пагалаш да йўраташ тыршыме ок күл. Юмыньеў вашталтынат кертеш, пасторат весе лиеш илен-толын, но черке кылдыш ок вашталт, тендан пагалымыда да йўратымашда лачак Юмо дек гына виктаралтшаш, черке дек шкеж деке, тушто Христос дек. Черкын пеўгыде ик йўлаже лийшаш, тиде – чылажат лач Юмылан көра веле. Тыгай годым службат службо семын эрта, Иисус Христос дек нимучашдыме йўратымаш лектеш да шканетат чонетлан келша.

Чын христиан черкыш тудлан огыл коштеш, пуйто чыланат каят да мыланем шкетланем мўўгеш кодаш ок йөрө. Общиныште мыйымат исак пален шогышт, изишак лўмнерем весемдем манмат йоўулыш. Чу, черкыш коштам гын, Юмо деч лўдшө еў, тудлан вара ўшанашат лиеш, ок ондале маныт – тидлан гына гын, мўўгө гычат ида лек, ок йөрө тыге ыштылаш. Юмым садыгак нигунамат ондален от керт. Тудо чыла ончылгоч пален шога. Чын христиан тудланат огыл черкыш коштеш, пуйто шке чонжым куштылемдынеже але тиде тудлан тынысым пуа, кеч тыште черкын рольжо пешак кугу да нимо денат висаш тидым ок лий; Юмо дечак благословенийым налме ик велым вет кугу пиал. Чын христиан черке деч чонлан

кўлшым налын лекташат огыл коштеш, тўўжө тудлан – шкеж дечат мом-гынат пуаш. Молитважым молын молитвашке уша тудо, йўкшым вес тыгаяк ўшанышын йўкышкыжө уша. Господьлан чапым мура, тиде мурыштыжо пўтынъ тўня калыкым мемнан Господь Иисус Христосын утарен кертмыжым пуйто Сандалыклан ўшандараш тōча, Саклышым мемнан дек колташ йодеш. Шке калыкшылан веле огыл, пўтынъ тўнялан! Тўшкан сукалтен кумалмаште тудынат вийже тыге йодмашке ушна, тидын дене шкенжым кумалше еў эшеат кўшкырак нōлталеш, чонжо дене утыр пеледеш, Юмын мучашдымын мемнан йōратымыжым кугемда.

Христиан обществын, вес семынже „черкын“ але „общинын“, цельже тыгай. Икымшыже – Юмын ончылно сукалтыме дене Юмым чапландараш. Молитвам гына колышташ черкыш толмо пеш шагал, тушто ме Юмылан вуйнам савена, сукалтен шинчына. Чынлан, Юмын шўлышлан вуйнам савена. Обряд-йўла, мурына, молитвана – чыла тиде Юмым чапландараш кучылталтеш, да тидыжак айдемын мландўмбалсе пытаргыш цельже лийын кодеш. Сукалтен кумалмына дене ме тудым чапландарена утларак, моло йўлам шуктымо дечат чотрак. Христиан пашана, йолташнан чонжым Тудлан намийыме, Библий лудмо да пўтынъ черкын тўжем-тўжем пашаже мемнан сукалтен кумалмынам огыт шога. Тидым ида мондо. Юмым шотлымына, ме пиалан да пайдале илышым илен эртарынена гын, эн чот кўлешан да вашталташ лийдыме. Юмо мемнан сукалтен кумалмынам эн чот йōрата да эреак вучен шога.

Кокымшыжо, черке шке гаetak еў-шамыч дене вашлийме вер. Тиде, вес семнже манаш гын, рай-узьмакын пулдырыштыжо лиймет дене иктак. Те вет шижын улыда, черке омса лондемым тошкалын гына вончен шуктеда, тунамак ала-могай волгыдо тўняшке логалмыла чучеш. Чын христиан улыда гын, вес гана черкыш толмым ала-мо семын вучеда. Ондаксе кугыжаныш-влакын илышыш-

тышт черке пеш кугу да суапле верым налын шоген, мер илышыште туддеч посна ик кугу пашат ышталтын огыл. Чылажат черке йыр пӧрдын: кугыжан вуйыш короным шындымет, воин-шамычым эл аралаш кодыл колтымет-мочет, сӱанет, колымашет, аза шочмет, тынеш пуртымет – чыла-чыла-чыла. Черкын чыла кугу да изи манме пашаже Иисус Христосын вуйлатымыж почеш Юмым чапландараш эртышаш. Но ме, ўшаныше-шамыч, икте-весым ужын кутырыде чытышаш онал. Молитвам пырля лудына, илышнам лончылена. Ме икте-весе верч мутым кучена Юмо ончылно.

Апостол Павыл черкым кап дене таӱастара. Киднан кап ончылно шуктышаш шке сомылжо уло, тудо мушкеш да йытырая, корштышо уло гын, массажым ышта да монь, ошкылмына годым рӱзен полша писынрак каяш. Тӱрвынан – шке пашаже. Шинча онча, пылыш колыштеш, йолна мемнам вер гыч верыш кондыштеш, капнам куча. Кажне ужаш шке сомылжым шуктен толеш, шке нелытше, ойгыжо уло тудын, азапше. Да кап кажныжым шке семынже арала, нунылан полша.

Христианство – тиде иктеш лийме религий. Христос почеш каяш, тыгеже чын лияш, йӧраташ, уло чон дене Юмылан служитлаш, йолташлан але йӧсланышылан полшаш. Тиде пашаж дене чаплана черке. Ме икте-весиным вераште пеӱгыдемдена, Иисус Христос ойлен: „Кушто коктын але кумытын Мыйын лӱмеш погыненыт, нунын коклаштышт Мый шогем“ (Матф. 18,20). Иисус Христос туныктен, ме кумалшаш да Юмын ончылан сукалтышаш улына, тӱшкан общиныш погынымо годым.

Кумшыжо, черке верам пеӱгыдемда. Иктеш ойлымо молитва, свидетельство, проповедь да туныктеммут дене менан ўшанна пеӱгыдемеш. Черке святой вераште тендам пеӱгыдемда, ме тидым шаӱге „Христиан илыш нерген“ главаште палемден улына ыле.

Нылымшыже, черке мемнан ден Юмо коклаште кыл-

нам пeўгыдемдыше куат. Ме служитлаш саклалтын улына. Христиан ончылно тўжемле задача шога. Тиде верысе черке дене кылдалтмыда почеш веле сайын шуктен кертыда. Илышым йōратыше христианство черке деч посна нигунам лийын огыл. Черке тиде – Христосын мландўмбалне организацийже. Шке азапше, расколжо, келшыдымашыже да ситыдымашыж дене, черке, тудо садыгак черке лийын кодеш. Нимогай моло организаций тудын вержым налын ок керт.

Визымшыже, черке тендан коңдымо надырдам черке пашалан пуэн шогышо орган. Библий десятиным пуымо нерген ойла. Мо тугай десятина? Десятина тиде – тендан ару парышда гыч луымшо ужаш поянлыкда. Вес семын ойлаш гын, ыштен налме парышда гыч луымшо ужаш оксада Юмылан пўралтын. Тендан десятина деч посна адакше Господьын полшымыж почеш налме ешартыш поянлыкда гыч икмыняр ужышыжым пуыман. Надыр – христианын чап пашаже. Кажне кечын илен шогымо чумыр пиалнажак вет Юмо деч толеш, тудын мемнам кучен шогымыж деч. Пуаш налме деч сай, маныт. Тиде йўламат шкендан ушышкыда шыўдарен шогыде ок лий. Яра вереш ниможат ок ышталт. Юмылан ик ужашым пуэт, Тудо тыланет шўдō ужашым пōртылта.

Христос шкежак тыге ойлен коден: „Сайрак пуаш, налме дечат“ (Деян. Ап. 20,35). Тудо пален: пуымо дене шўмет ыра, чонетлан куштылгылык толеш. Иисус Христос Шкежат тыге ыштен. Шкем шке йōратымаш лўдмаш маналтеш – христиан чонышто лўдмаш лийшашат огыл. Иисус Христосын кидше эре чараштак лийын, тудо мушкындыш парням чумырен огыл.

Поро пашалан оксам пуымаште огыл, весылан вургемым пуымат эше порылык огыл. Югунам эн кугу пōлек – пошкудет дене чон почын кутырымет, ласка саламет; кō шкетын ила, туддек миен, чонжым ырыктен толат – тидат кугу паша. Чыла тиде Юмын ончылно шкендан чумы-

рымо сай сомылышкыда пура. Но Христослан вес чоным кучен кондышо сонарзе огыда лий, кунам те шкеже вес еўлан иктаж-мом пуаш чаманеда, ондален колтеда. Окса веле огыл, тыгак тендан талантда, жапда – чылажат Христослан служитлыме пашалан кычкалтшаш.

Десятина деч утларакшым налме шотышто нимогай правил але тўшкалыме моло йӧн дене шыгыремдыман огыл. Могай нужналык тндан ушышкыда миен шуын гын, пуышо айдеме шке насылже почеш ыштышаш. Ала тиде пошкудетлан пуымо лиеш, ала тыланда эр-кас газет нумалше йочалан, ала мўндыр Африкыште йӧсланен илыше аборигенлан – шке кумылда. Юмым йӧратыметым ончыктынат гын, йӧным шке пеш муат. Мемнан мо шагална уло, Юмын кугун полшен шогымыжлан ойырена гын, суап деч моло ок лий.

Пуаш – тиде кугу искусство. Стакан вўд денат йодын толшым пеш кугун пайдараш лиеш, тыгак йӧратымыда деч посна оксам пуэн, налше айдемыжым кугу азапыш, ойгыш шўкал кертыда. ПуышыMAT Юмо терген шога. Южгунам налше айдемыжым пайдараш шонен ыштыметак шучко осалым веле конда, йӧратымашым огыл. Шкендын кугу улметым, поян улметымак веле ончыкташ пуымо пӧлек весым ўлык шында, нимолан йӧрдымыжым ончыкта, тыгеракын тый кугурак сулыкыш веле пурет. Ай, толын гынже пуыде ок лий, але пуэм да мыйын нерген сайым шонаш тўўалеш манын кучыктыMAT ок куандаре.

Уло чонна дене пуышаш улына; куаным кондыман, а ойгым огыл. Нигунамат туге шонымо ок кўл, пуйто тый тидым пуэнат да Юмо ончылно ынде сайрак лийынат. Парышет нерген мондо! Поро чоншижмаш дене кучыктымо дене веле пӧлекет кўлешан корно дене кая. Пуымын тыланет ласкам ыштымыж нерген каткан, пешак шкеныштым йӧратыше поян иге-шамыч, чаманыше кашак огытат пале, огытат шиж, нунын чонышт писте кўр гай

лийын. Надырым пуымах – шкежак тиде святой паша.

Кушто пуэт тый – але черкын казнашкыже, Саклыше Армийлан ма, але Йошкар Ырес обществылан шкендын вўретым, молыланже оксам – чыла тиде Иисус Христос лўмеш ышталтеш. Пуымо еў-шамычат Христос верч ышталтмым палышаш улыт. Мемнан жапыште шуко надыр ышталтеш материальный але социальный негызеш. Христианын пўлекше – посна шотан пўлек. Пўлек воктен серышым пыштыман, тудым умбак вес элыш колтыман монь гын: „Мый тидым Господь Иисус Христос лўм дене колтем“. Тыгай фонд кўн кидыш пура, тудо вара палаш тўвалеш; тыгеракын те иканаште кок мераўым кучеда: надырымат пуэда, Юмо деч поро уверымат намиеда. А шеледышыже вара шонаш тўвалеш: уке, тидым шканем але йолташемлан шолып кучылт ом керт, Юмо ужын шога. Да тиде тугакшат чын. Благотворительный фондын погыжым шолыштшылан – сулык, тыглай пого шолыштмо деч иктаж шўдў пачаш кугурак наказанье логалеш.

Чынак, Юмын погыжым шолыштмо деч кажне еў шкенжым тўткын оролышаш. Библий тыге ойла, ме тудым тугак, кусарыде пуэна: „Принесите все десятины в дом хранилища, чтобы в доме моем была пища, и хотя в этом испытайте Меня, говорит Господь Саваоф; не открою ли Я для вас отверстий небесных, и не изолью ли на вас благословения до избытка?“ (Мал. 3,10).

Доктор Луис Эванс каласен: „Евангелий яра пуалтеш, аралыше вўдым кучаш окса кўлеш“.

Пўлеклыме пашадат тугаяк Юмылан кумалме паша лийын шога, сукалтен шичметымат алмашта, Юмылан чапым мурымо да молитват лиеш. Евангелийын утарыше мутшым уло сулыктўня иканаште колеш ыле, кунам христиан-шамычлан Юмын кузе поянлыкым пуымо семынак надырыштым пўртылташ тўвалыт... Поро чон дене надыр пуышо лийза, Юмо Шкеак сўрен тудым шўдў пачаш тыланда пўртылташ. Тўняште те тугай банкым але фи-

нанс пörтým паледа мо, нуно тендан пыштýме шүдö процент капиталлан шүдö процентымак пörтылтýшт? Юмо ойлен: „Мом ыштеда, Мыланем доказатлыза, да тунам ужыда, мом Мый Тыланда ыштем. Кунар кертыда, чыла пуыза, да шкеат ужыда, Юмо тыланда чыла пörтылта“.

Кудымшыжо, черке Евангелийым шараш служитла. Черке тыге күштымым шукта: „Кайыза пүтынъ сулыктүня мучко да Евангелийлан туныктыза, да тынеш пуртыза нуным, кө ушана“. Черкын миссийже, вес семынже, эн кугу ыштышаш пашаже эше тугай: колен пытыше чоншамычлан, ну, кө тиде түня гыч чеверласен колен каен, нунылан Христосын поро увержым шуктымo сомыл. Тачысе түня пыташ тўвалме нерген радиосигнал манметым колтылеш, черкым шкеж дек полшаш ўжеш. Сулыктүня социальный, моральный, экономический проблема дене теўыз пундашыш пурен кайышашлан нелемын. Еўшамыч колат, преступлений да намыс толкын ваштареш кучедал огыт сеўе. Сулыктүнялан Христос күлеш. Черкын миссийже – пурен каяш тўвалше-шамычлан утлашышт тошкалтышым колташ.

Иисус Христос ойлен: „Те вийым налыда, кунам тендан ўмбак Святой Шўлыш вола, да савырнеда мыйын свечылыш“ (Деян. Ап. 1,8). Святой Шўлышын вий полшымo дене ме моло христиан-шамыч дене пырля йомын коштшо-влакым Христос дек конден кертына. Мландўмбалне улшо еў гыч кудло вич процентше Иисус Христосын Евангелийжын поро увержым колшаш. Мемнан тукым Евангелийым шарыме пашам незер сулыктүнялан палдарыме шотышто пашам нимолан йörдымын ышта, тиде пеш кугу намыс! Алят тўжем утла йылме ден наречийыш Библийым кусарен шуктымo огыл. Тиде тений саманлан шот мо?

Первохристиан черкылаште Библийжат, семинарийжат, печатлыме станокшат лийын огыл улмаш, литератур школ, радио, телевизий, автомобиль, самолет нерген мом

ойлашыже? Туге гынат ик тукумын илыме жапыштак тунам Евангелийым чыла вере шарен шуктеныт. Евангелийым шарыме тайна Святой Шўлышын вийыштыже аралалтеш.

Мемнан пагытыште чыла тиде средства да йӧн уло гынат, Святой Шўлышын вийжым шотыш ынешт нал. Чылажымат шкенан вийна дене гына ыштынена да тидлан кӧра кугу кўрылтышыш логалына. Миллионло амьрыкан калык але мартеат язычниклан шотлалтеш, шукышт идыл-курчаклан кумал кият. Нунын алтарьышт – эрыкан шонымаш, материализм, сулыкан капын тамлыже, тулеч молат. А черке нигунам чарныде колыштеш Иисус Христосын кўштымыжым: „Кайыза!“ Ошман шагатыште ошмажат йоген пытышаш гай веле. Сулыктўня куатле скорость дене лишемеш шучко мучашышкыже. Ушдымо сулыктўнялан аралтыш лачак Иисус Христосын Евангелийыштыжак веле! Тендан йолда Христосын утарыше увержым наўгаен кертеш, сандене Тудлан кўлеш. Лач тендан кидда дене Тудо сай пашам ыштынеже. Лач тендан йылмыда тиде уверым, Тудын Мутшым, шуктен кертеш. Могай талантда уло, могай йӧнда кид йымалне, Христос дек еў-шамычым ушыза. Тыште черкын миссийже, конешне, висаш лийдымын кугу да куатле. Паша йӧнна тўрлӧ лийын кертеш. Поро уверым шарена, тўрлӧ йӧн дене евангелизировавлена, маншаш, шкеак сулыканшамыч дек миена, воспитанийым эртарена, проповедьым шарена; миссий да миссионер-шамыч улыт; промышленный предприятийлаште коштына, чурмалашке; радио ден телевизийым кычкена, эсогыл кином луктына. Йӧн кеч-могай лийже, тудо толзык Юмылан йӧржӧ, Христос дек намийыже. Эше иктым каласымем шуэш: Юмо дек тендам, сулыкан-шамычым, кондымыжо Юмылан шканже вет огыл кўлеш, мыланна огыл кўлеш – умылыза, тендам аралашлан ышталтеш, ўмырда вес тўняште курым-курымашын узьмакыште шуйнен шогыжо да те Юмым

чапландарен кертса манын ышталтеш!

Христослан сдаватлалташ ямде улшо еҫым мумо да кондымо тиде эше пеш шагал. Черкыш ушышаш улына, – Господьын туныктымыжым шўмышкыжō шығдарыже, Иисус Христосын шулдыржо йымалне вийым, вера вийым, поген кертше. Тидлан чытымаш да жап кўлыт. Тиде пашажак черкын, Юмын Евангелийжылан эҫерта, эн кўкшын ойлымаште; тыште вашке ышташ ок лий, айда-лийже дене сулыкыш веле пурет. Сандене Юмынъен, да тыят, савырныше таҫ, уло виетым пыште, сокырым вўден наҫтайымыла наҫтай, тидлан пōлекым ит йод, – тыйын пашат! Ынде шижыда чай, тиде сомыл черкын вуйлатен да виктарен шогымыжым йодеш. Сандене тудын пашаже пеш шуко йыжыҫан.

Да пытартышлан: черке гоч мемнан еҫ чаманыме кумылна пеш кугун почылтеш. Чынже денак ме изашольына-влакым оролышо улына. Кеч-могай элышке мийыза, тидыже иканаште коеш. Поснак христиан верам палыдыме эллаште. Таклан огыл Иисус Христос Шке ученикше-влакым тугайлашке колтеден, нуно вара Юмын нерген поро увер дене шке деке савырен коштеденыт, шуко ойгым ужыныт.

Поро чонан самарянин нерген туштеммутшым Иисус Христос таклан огыл каласен коден, курым-курумешлан ушешна поро кумыл да йōратымаш кодшо манын шонен. Христос лўмым нумалше христиан весын нужнажым уждымо гай лийшаш огыл, шеклане, шкендын поянлыкетат йōршын шулен каен кертеш. Улыт тугай йōндымō кугыжаныш-шамыч мландўмбалне, тушто еҫын орлыкшо, ойгыжо да нимо укеже шотыш огешат налалт, пуйто тыгак веле кўлеш. Тугай шучко лийдымаш! Оньшви-тымаш. Уремеш кудалтен кодымо аза тудын воктеч эртен кайыше кашакын ончыланыштак вўд да кинде деч посна шужен кола, молан манаш гын, иктат тудым ок ончо, аваж ден ачажат уке улыт. Колен колтымекше иже

колышо капшым поген налшын койыт. Огытат нал ыле дыр да, тудо вет джентльмен-шамычын нер үпшыштлан зияным ышта, шүяш тўвалеш. Христиан вара тыгай лийшаш мо? Уке.

Шужышо, чара капан, черле, чурмаш петырыме, кул шотеш ашныме-шамычлан полшымыда годым ме эреак Иисус Христосын тыге ойлымыжым шарнен шогышаш улына. Тудо икана ойлен: кеч-кушто лийыда гынат, айдемын орлыкшым ужын, ужде эртен каеда гын, Тудын декат тыгаяк уждымо-колдымо улыда. „Чынжымак ойлем тыланда, шкендан кокла гыч изилан мом ыштен огыдал гын, Мыланемат ыштен одал“ (Матф. 25,45).

Ончал колтыза-ян шкендан йыр йоча уютлашке, шоўго-шамычын пытаргыш жапым илыме пөртлашкышт, черкын эскерен шогымо еў тўшкам, паледа вара, – Христосын ученийже илышыш пурталтынак толеш. Лушкыдемше еў-шамычым ончымо сомылым эн почетан семын палат мемнан дене, мемнан тиде эн кўшыл призваний семын шотлалтеш. Христосын туныктымыжо могай элыш пурен шуын огыл гын, тушто шоўго-шамычым мораль шотышто эн ўлыл тошкалтышыш волышо-шамыч гына ончышын койыт, вик ойлымаште, шке мўшкырыштым шоўго-шамычым да черлым кўтымө кўшеш темат.

Черкын членже-шамыч, тазалык аралыме пашан начаржым ужын, чаўым кыраш тўвалшаш улыт, кеч нунылан тидыже, эртен каят гынат, нимогай экшыкым ок ыште ыле. Христослан да чын вералан кумалше-шамыч южгунам кўшыл власть-шамычын тугай кугу шоякшыштым пургед луктыт – шуко лўмлө еў шке шокшо вержым коден кая, нуным луктын шуат, молан манаш гын, калык аралыме пашам парня вошт веле онченыт, нимомат сайым ыштен огытыл. Законымат шуко вошт веле ончен лекме – тоштыжо у саманлан келшен ок тол. Тиде веле гала, прихожан-шамыч шкештак, мутлан, черкыш толын

ойлат: нунын илыме верыштышт шўкшак яшлык уке, да шындаш огытат шоно – тиде изи факт гыч тўвалын, кевытлаште кузе торгайыме марте эскераш пижыт. Ик пашам веле тўвалаш кўлеш, молышт вара шке лектыт. Ужыда, черкылан чыла вере суап паша лектынак шога. Самарянин, паледа вет, шке польшыжым пуаш ямде улмыж годым „тидлан мый мом налын кертам“ манын огылыс. Тыгаяк лийшаш кажне чын христиан.

Тиде глава тўвалтыште кузерак ойлен улына ыле, айдеме шке чон пўртўсшө денак тўшкан илыше гыч. Ёмырыштыжө эн чапле пашам ыштен кода, але марте лийдыме улмаш – чылажат тўшка илышыште. Гимнаст леч йодса, упражнений-шамычым шкетын кодмыж годым эн сайын эртара але еў-влак улмо годым. Да тудо тыланда ойла: калык кунар шукырак, тунарат сайын ышта.

Ме айдеме гына улына, тыглай языкан айдеме, кеч-кунар саемаш төчена гынат, мучашыш шумо ок кой, чыланат манме гай йомын кодшо йоча гына. Икте-всым кудалтен кодыман огыл, очыни. Тыге тура корно гыч ала-куш пурен йомаш лиеш. Корно тавет уло гын, корныжат кужун ок чуч. Тыйын кайыме верышкак кая гын, эшеат куандара веле. Сумкаште корно кургетым пырля наўгаяш, пырля пайлаш сай. Лач тыгай Юмын закон почеш ила Христосын черкыже. Кажне ўшаныше тушто шкенжын пўртшым, илемжым муэш, шўм-чонжо денак поен да каналтен лектеш, налме шинчымашыжым илышыште умбакыже кучылтеш. Шинчымаш пуча гын, адакат толеш, поен кая. Иисус Христос Шкеж гычат пален, кузе тиде чыла илыше айдемыдан веле огыл пуа, тудын пашаже мемнан чоннам аралаш виктаралтын. Иисус Христос кажне еўым тудын членже лияш ўжеш.

ЛАТКУДЫМШО ГЛАВА

МЕР ИЛЫШЫШТЕ ХРИСТИАН
МОГАЙ ЛИЙШАШ

„Да кузе кўлеш, еў-шамычат тендан дене тугак ыштышт манын, нунын денат те тугак ыштыза“

Лук. 6,31

Христос дене пырля лияш пунчалын, Библийым тунемаш тўвалмекеда те мер илыште тўрлө проблема, ыштышаш мер паша дене вашлийда. Юмо дене ынде те тынысын иледа, Тудлан тетла тушман пашам огыда ышытыл. Сулыкдам проститлыме. Шонкалашда у кава тўр почылтын манме гай, илышда чылт вашталтын, уэмын. Сулыктўня тыланда йоршын вашталт кайыме гай лийын. Шеўгелан кодшыдам, тыгак ончык мом шуктышашдам ынде Иисус Христосын шинчаж дене ончеда. Тошто идеал, идей вашталт пытен. Предрассудко манме кўлдymаш шоньш тендан деч эркын дене кораёеш. Шкем шке йоратымыда шагалемын гын, те чын корнышто улыда, тиде вет айдемын пеш кугу тушманжылан шотлалтеш.

Шуко еў христиан илышым наўгайыме деч кораўын, молан манаш гын, нунылан келшен огыл пуйто. Мо илышыште кўлеш да тамле гын, христиан йўла тудын ваштареш виктаралтын манын ойлат.

Сулыктўня шонымыжлан мўгешла, чын христиан илыш куан деч ойырлымыжым огешат щиж. Тудо языкан тамле деч веле кораёеш, тыштыже лач саде шкем шке йоратыме сулыкет озалана, Юмым йоратыме тыште иленат огыл. Лучо сулыкан еў тамле илышлан шуко поян-

лыкшым, оксажым пытара, но шкенжым пуйто четлыкыш ок петыре. Христосым шўмышкет Святой Шўлыш гоч пуртымо дене шканет тый йөршын вес түрлө пиал памашым почат! Христос пелен улметшак мом шога! Кўшыч шочдымо-шамычлан тиде, мутат уке, тамле ылышыжак огыл, нунын шонымаште. Но чын христиан тыланет каласа: тидын марте мый нигунамат тыге тичмашын да куатлын, сайын илен омыл.

Псалом-шамычым мурышо ойлен: „Тыйын суртыштет тукым кочкын темыт, да Тыйын тамле йогынет гыч Тый нуным темет“ (Псал. 35,9). Юмо эшежым каласен: „Сулык деч өрдыжтө коштышым Тудо сай деч ок ойыро“ (Псал. 83,12). Апостол Павыл ойлен: „Ўшаныза ылыше Юмылан, куанашна чылажымат пуэн шога“ (1 Тим. 6,17).

Кажне кечын Христосым шўмыштына кучымына мыланна шижын-пален шогымо ылышым пуа. Христиан ылыш вет такше шонен пыштымыда да чон күлешлыкда деч корауаш ок йод. Кеч Святой Возымаште туныкталтеш, Христос кеч-могай жапыштат пөртыл кертеш, манме, но тиде ылыш-йўлашкына пурышо түрлө пашам да күлешым шуктымаште, Тудын чынже денак толмешкыже, ок мешай.

Мо удаже лийын тудо пагытыште; мутлан, Ной годым еў-шамыч тугак йўын-кочкын иленыт, ўдырым налыныт, марлан лектыныт? Толык ик ойыртом – чыла тидыже сулыкаўмешке уто лийын огыл гын. Тыгак Лот ылыме времаштат еў-шамыч ўзгарым ужаленыт-наледеныт, ылымштым чоўеныт; толык адакат ик ойыртом, шолыштын-монь огыл ыштыман, икманаш, языкаўме деч посна. Айда иле, айда чово, кө тылат мешая? Но Ной ден Лот пагытыште ылыше еў-шамыч лач шке күлешыштымак веле шоненыт да ыштеныт. Мом йөратеныт – кочкыныт, куш күлеш, каеныт, лач ик шонымаш дене: шканем, шканем, шканем! Руалткален поеныт, лишыл нерген кө мом шонен? Иктат ок күл, лач мый, мый, мый! Туге вараже

осалыш каен пытеныт, Юмат ок күл, нимат ок күл тетла. Теве тидлан көра Юмо нуным наказатлен.

Кузерак ме палемдышна, Библий вет тудлан огыл возалтын, кө мландысе илышым пален налнеже гын, айда тек пала; тудын задачиже йөршын вес түрлө. Тугакат еүшамыч мландысе илышымак илат, пален шогат сандене. Библийын пашажак тугай: сулыктүняште мо ышталтмым але мо ончыкшо ышталтшашым Юмын шинчаж дене ончаш, чон поянлыкым Юмын опытно дене ешараш.

Библий туныкта тугеракын, ме шкеназ задачинам, кажне кечын вашлиялтшым, Юмын йодмо семын сайын, күлешын шукшышаш улына. Ме мландыш колтымо улына, мыланна могай пашам кызыт ыштена – тугай пүралтын, сандене ўшаныше-шамыч сомылланышаш веле огытыл, а молын дечат эн сайын шуктышаш улыт.

Библий, мутлан налаш, Веселииль, күртнө мастар, кү мастар, пу мастар семын, пеш моктен ойла (Исх. 35,30). Иаков ден эргыж-влак күтүчө лийыныт. Иосиф – премьер-министр, Даниил – кугыжаныш служышо, кугу деятель, Иосиф Назарет гыч да Иисус Христос Шкеже пулатнык улмашыныт, а Тунемшышт кокла гыч шукышт колызо лийыныт. Эфиоп гыч евнух нерген ойлалтеш, казначей нерген. Лида пурпурым (багряницым) ужален. Павыл, Прискиль да Акиль палаткым ыштылыныт. Лука-врач.

Христиан илыш ок йод айдеме деч шке илышыште түрлө күлеш деч кораумым, но тыгодым Юмын вуйлатымыжым кычалшаш, сомылжым виктарен колташ пылышым йодшаш. Пүтын пашажым, шонымыжым Господь дек виктарышаш. Тыгеракын ме ужын шогена, Иисус Христос эреак полшен шогаш сөра. Пашаштат, яра жапым эртарымаштат.

Мер пашам вораударымаште Тудын рольжо эшеат куатлырак. Тидыже южик айдемылан өрмалгаш таратышыла чучеш. Ўшаныше, савырныше еү мер сомылым кузе ыштен шога – чыланат ужышт, сайдлан шотлышт манын,

– Юмо тыште эн чот полша, тидым ме палышаш улына. Тендам молылан пример семын лукнеже. Тек чылан ужыт, Христосын айдемыже могай се́ымашке шуын!

Доктор Л. Нельсон ик христиан журналыште воза: „Рушарнян черкыште лийыда гын, тыйым ужшо еў-шамыч „тиде ўшаныше толын аман“ манын шоналтат. Но тыглай илышыште шочмын, мутлан, вашлиялтше айдемешамыч кевышыштет, кушто те ыштеда, я уремым эрыктеда, туге шонаш амалым муыт мо? Священный Возымаште кузе умылтаралтеш, исповеданий уло, да эреак лиеш. Юмылтышо-шамыч шке погынышт деч посна огыт керт, чын христиан черкын пашажымат паленак шогышаш. Кузерак мыланна ынде рашемын, пашадар верч ыштыме сомылнат, мөўгысö пашанат, түрлө тыгыдетагыде – чылажат мемнан ўшаннам тергаш пуалтын: Юмылан ме чынжымак ўшанена але тыге койына веле? Кажне гана тендам вашлийше-влак мом вара ужшаш улыт, нуно тендан нерген тиде христиан манын кертыт мо? Палымыда тендан Юмылан кумалмыдам ок шинче гын, черкыш коштмыдам шижын кертеш мо? Чынак, христианын ўшанжым тергаш кажне кечын илымаште Юмылан эн сай, Тудо иканаште пален налеш.

Юмын свечыл улмына түрлө семынат тўжвак конча. Кузе ме мутым каласена, мом огына каласе – тидат, мом ыштена да мом огына ыште-тышечат. Христианство лач тўжвач гына кончышо вера огыл, туге гынат еўын ойлымыж гыч, койышыж гыч, шкем кузе кучымыж гыч умылаш лийманак, мо мыланна келша, мо ок келше – тидым иканаште ончыктена: кажне кечын кузе мален кынелына – эсогыл тышечат раш лийже. Туге палыде ок лий: мемнан ойлымына Христослан келша мо? Тидым ушышто от кучо гын, кө пала, кушко „манеш-манешет“ мемнам луктын шуа, могай языкыш конда? Пистолет дечат шучкыжо – тиде мемнан мутна. Койышна Саклышылан келша але уке, – мыланна логика полшен шога.

Иктаж модыш дене модына гын, вик висалтен налына: тиде модыш дене Саклышына модеш ыле мо? Мер калыкын кочмо верыште пагарнам темен, ме Юмылан тауште-на але уке? Түрлө үзгарым налаш төчен коштымна годым лишыл еўна мемнан нерген могай шонымашан лиеш, ме кавам йөратена але сулыккан илышлан вуйнам савена? Христиан илыш йўлалан келшыше але келшыдыме мер начальник пост верч кучедалмына годымжо кузе лийман вара, Иисус Христос тиде верыш шогалеш ыле мо? Илы-маштына тўжем-тўжем тыгай йодыш шкеак толын лек-теш; огеш лек гын, чын христиан-шамыч семын шканна шке пуэдена. Тушечак шкеат палена вара, мемнам чер-кыш пурташ йөра але ок йөрө“. Тыге серен доктор Нельсон Белл.

Коваште тўс нерген шонышна могайрак? Ватак-мари-якла капын тамле сулыкышто малыме йодышым кузерак умылыман вара? Пашазе ден паша пуышо коклаште кыл-на? Вес түрлын шонышо, вес Юмылан кумалше дене кузе лийман? Нине йодыш илышыште улыт, нуным шонен лукмо огыл, ме чылаштлан вашмутым кычалшаш улына, мемнан деч тудым вучат. Пробиркыште огыл илена вет, мемнам тўжемле еў авырен шога.

Рүдө вуйлатышына мемнан – Юмынмут: „Да кузе күлеш, еў-шамычат тендан дене тугак ыштышт манын, нунын денат те тугак ыштыза“ (Лук. 6,31).

Социальный манме Евангелийым шуко еў вурсен ваш-лийын. Но Иисус Христос туныктен, пел кидна дене ме чоннам угыч шочшо гайым ыштышаш улына, вес киднам шке лишыллана вўдан кружкам пуаш шуена. Мер илы-шыште христиан эреак эн ончылно каен да кая, тыште коктейланyme огешат күл. Справедливость верч мемнан Юмына ыресеш пудалалтын. Кодшо акрет курымлаштат черке моло религийын учрежденийла деч чот мер илыш верч тавадаў шоген, илыш уровнемым нөлтен. Шоналтыза, йочалан пашам ыштыкташ закон чарен! Кулышто

айдемым кучаш ок лий – закон! Историйыште ўдырама-шын мер паша рольжо первый гана христианствыште эн чот кўш күзен – закон! Моло чапле реформат эртаралтын. Чыла тиде Иисус Христосын туныктымьж почеш ыштал-тын. Христиан сандене эреак справедливый манме чын илыш верч тавадаў шога, мер илыш дене моло семын төр огыл шога, эсогыл ятыр ончык пура, Иисус Христосын айдемым йөратыме знамяжым нумалеш.

Икымшыже, христиан мотор гражданин лийшаш. Сын-кун дене огыл гын, көргө чонжо дене! Библий тунык-та, кажне христиан законом шуктышаш. Тыгак шке элым аралашат, йөраташат. Эллан чын улмо да тудым йөраты-маш – правительствын лукмо чын огыл пунчалжым вур-саш огеш лий ок ман. Юмо ок ончо, тый вуйлатыше улат але тыглай еў. Чыланат икгай сайын илышаш улыт. Юмын порядкыже тыште пример.

Власть дене кылым пеўгыдемдаш ўжеш Библий. Иисус Христос деч икана йодыныт: „Кесарьланат пуаш лиеш мо?“ (Матф. 22,17). Иисус Христос курымешлан тўлы-шашлык налогым пеўгыдемден. Законом да порядкым шуктен шогашлан окса күлеш. Тиде налог деч шкенжым утараш төчышө еў мер илышыште паразитак, моло огыл. Викшым вик ойлымаште, вор. Чын христиан нигунамат туддеч шылын ок курж. Иисус Христос вашештен, ме „кесарьлан кесарьлыкым пуышаш улына“ (Марк. 12,17). Налогым тўлышө тыглай еў огыл нийшаш улына, закон кўштымьм шуктышо але чылажымак огыл ышта. Тугай йёным кычалде ок лий, шкена эллан улан илашыже поянлык күлеш. Кушто тый кугыжанышлан шукырак пуэн кертат, тушто ыште. Южгунам шочмо элна верч колашат ўжыт. Тиде христианлан куанымашан паша веле. Поро граждан семын палышт манын, патриотлан шот-лышт манын, чылажымак ыштыман тудо.

Айдемым йөраташ күлеш, благотворительный органи-заций, нужналан тудо полша гын, сай организаций, ёрды-

жеш мо шүргө дене кодат? Шкенан черке общиныштат, Йошкар Ыресыштат, Саклыше Армейыштат, калыклан илышыжым саемдаш ышталтше моло мер погыныштат мемнан шкенан верна лийже, надырна. Йоча приют, больниче-эмлымвер, шоұго пөрт, чурма, моло заведений таклан ышталтын огытыл, шуко орлыкан-шамыч логалыныт, кузе полшаш огыл? Ойлатыс, айдеме шочмыж годымак кок кермычым негызлан пышта. Иктым – эмлымверыш, весым – чурмаш. Иисус Христосна сугыньлен коден: „Лишылетым тугак йөрате, кузе шкендым йөратет“ (Матф. 22,39). Тугай эл нерген шоналтен колтыза, тушто, мутлан налаш, нигогай благотворительный орган уке! Тыгайыште иктынат илымыже ок шу, Юмончылно товат! Лишылетлан сай гын, тыланет эшеат сай – теве мемнан эрыкан илышын рүдө йөнжө. Кажне еҥ мер пашаште лийшаш, тидат закон. Таза айдеме, кидшат-йолжат, ушан вуйжат уло, тудлан яра киндым кочкын кияш пүралтын мо? Уке. Кугурак пашам ыштышын надыржат кугурак, пагалатшат тудым вес семынрак. „Кажне чонан да кўшыл властылан тек полша, моланже, Юмо деч толдымо власть уке, кызыт могай власть шога, тудым Юмо пеҥгыдемден“ (Римл. 13,1).

Кокымшыжо, христиан „пелеодарымат“ йөратыше лийже (1 Тим. 3,2). Библий неҥгыдемден шога: мемнан пөртна чыла толшылан почмо лийже. Кө тушко пура да лектеш гын, тыште Христос уло манын шоныжо. Мом Юмо мыланна пуа, тудым моло дене пайлыман. Тыге ыштет гын, Юмо тыйымат, пөртетымат благословитла.

Кумшыжо, ватак-мариякла возын малыме кап сулык шотыштат христиан шинчам кумышаш огыл. Библий мучко туге возымым от му, пуйто ватак-марий илыш, кутан дене малыме, вес семын ойлаш гын, сулык. Библийлан ревизийым ыштен толашыше-шамыч такше тиде йодышым лач тышкыла савыркалаш төченыт. Лачак тыге манме веле вашлиялтеш Библийыште, айда-лийже ыштыл-

ме – тиде сулык. Малыме пашам кузе чарен шогалтетше, вес тыгеже мландүмбалне илышыжат пыта! Но тудо шот дене да закон почеш ышталтше, тунам вате-марийла илымет эн кугу куаным чонетланат, капетланат пӧлекла. Айдемын чоншижмашыште тиде тошто марий паша эн чот куанле да кӱлешан лийже – теве кузе туныкталтеш Библийыште.

Шкенжым шке пытарыме, шалатыме айдемын чон пӱртӱсшӧ тыште эн суапле шижмашымат амыртыл пытарен. Кок чонан настан вашла шот дене возын мален, кумшо, нылымше илышым шочыктен кертме йӧнышкышт айдемын паказылыкше, осал вийын ужмышудымашыже шакше кышам пыштен шуктеныт. Икте-весым йӧратыдегеч ўмам тамлыме, вожжоклаш шумо сомыл янлыкын але вольыкын толашымыштымак веле ушештара ындыже. А пуалтын ыле вет икте-весым ўмыр мучкылан куандараш, уваженьым ышташ, йӧраташ, пелашетым але келшыметым пойдараш. Саңдене Библий осал да шакше пашам кузе ӧрдыжеш кода? Ок кодо тудо.

Палемдаш уто ок лий, шонем, тўнясе моло вера коклаште, саде вералан пӧлеклалтше тўрлӧ книга коклаште Библий – кутан коклам шып лийме да монь, туштен гына каласыме шомак уке. Тура руа. Малыме йўлам игылтын ок увертаре; чынжымат почеш, шоякымат тўжвак луктеш. Коктеланыме да тўрлӧ кыльгака мут, „мо нерген йўкын огыт ойло“ – чылажат айдеме деч.

„Тураш шумек шып лий“ манмым умылтараш гын, цивилизий тунар нужнаўын, тунар йорлештын, жап деч посна вик физически лишеммым руалта. Чон поянлыкет, чоншижмашет тудлан пуйто огешат кўл. Мочол киношто ужына: ўдыр ден рвезе але первый гана вашлийыныт, но уже ўмамат налыт, кутанышкат удыркалат веле, чыла нунылан иканаште кўлеш.

Мужырлам шалатылме процессым шерын лектат жапыштыже, да умылет: мемнан пӧрьеў ден ўдырамаш-

шамычын йӱратымаштышт шӱм-чон тӱвалтыш йомын, пеұгыде негыз уке. А такшым вет мужырлалтме пашана илышыште рӱдӱ негыз, тудым нигузеат пытараш але талякаҹдаш ок лий, туддеч посна мланде пустаұеш. Сай, поро сомыл гына кеч-кунамат пӱртетлан, шканет пайдам конда. Айда-лийже кает гын, илымет годымак эше тамыкым ужат. Шот дене негызлет гын, мужырлан нимо йӱсыжат уке гай, илышат ок когартаре. Осалын тултымо почеш ик ошкылым гына ыштет, тудо пӱтынь илышетлан шке оза лиеш.

Ўшаныше айде кузе кажне эрдене ончал кертеш ватемарий кокласе илыш нерген кӱлеш-оккӱлым кычкырыше газет вуймутлам, мый ӱрам веле. Рекламым ончалза, могай шакше улыт, пуйто илышыштына лач тидак веле, кутан кокла, кодын. Кинош але татрыш кает, – молан тышке тольым, шонет: ни ончалаш, ни тунемаш. Ўшаныше еұ тыгай вяч-шамыч верч шке вожылеш, нуно тунар тунемдыме, нимом моштыдымо, шакше улыт – да тыгай ватемарий йӱла нерген шонен мо Иисус Христос?!

Нылымшыже, тышеч раш коеш ынде, кӱ Христосын тошто марий йӱла нерген туныктымжым акла, тудо мужыраұмымат тудын шинчаж денак ужеш. Мужыраұме деч ончыч висалтыза, могай ойыртем уло мландыште мужыраұмын каваште мужыраұме деч. Кече гыч кечыш ме кушкын, ушым поген толына, ондакше ача-авам йӱраташ тунемына, вара йолташнам, тиддеч вараже ик айдемым, кӱ мемнан дене илышнам пайлаш келша. Шижын нална, тиде йодыш тыглай огыл. Юмо дек савырныдыме сулыккан еұ йӱраташ огыл, шкежак ужмышудымаш лийын кертеш.

Шуко-шуко айдеме пиалдыме, шке пиалдыме пелашыжым эше сулыктӱннан опышыштыжо улмыж годымак ойырен налын, кап тамлыште да явылын шинчырыштыже лийын. Коктынат сулыкышто улмашыныт. А молан вара ӱрынаже, сулыкын шӱрӱкаштыже кол семын почаұ-

ме годым кўшыч шочын кертыв огытыл, нимом нунын деч вучаш. Мо тамлыжым утымеш налыныт, йöратымашым вольык йол йымак кудалтеныт, вараже судыш ойырлаш толыныт. Чылажат тыгак лийшаш ыле. Тўжемле йоча ача-ава деч посна кодо да орлыкан йўштö теўызыште шкетывн ийывн толашат. Могай мучашыш толын лекмыштымат умылаш йöсö огыл ынде.

Мужыраўмаш тиде – священный ушем, йöратышешамыч икте-весештлан эреак полшен илат, молан пўралтыныт, тудым шукташ уло вийыштым тыге куштылгынак пуат. Юмыланат мужыраўмаш келша, молан манаш гын, Тудо пален шоген: ўдырамашлан илашыже пöрьеўкўлеш, пöрьеўланат ныжылгылыкым ешараш ўдырамашкўлман. Аралыше деч посна ныжылге пелашлан кодаш лўдыкшö. Тыште Юмын воляже, мужыраўмын рўдö цельже тыгае, а тамлыште огыл. Ватыже йöратен шогышаш, торжа чоным ласкамден шогышаш, шке марийжылан служитлышаш, а марийже тудым да йочам йöрата, илыш йöным кычалеш, суртшо Юмын тўнялан келшыше лийже манывн азаплана, иктат тушто ынже шужо, вургемде ынже кошт, ынышт шурго, арам ынышт кредал, ынышт шудал икте-весым, пöртым ынышт карге. Кўлеш лиеш гын, ача кумылжым кўзанўштö денат палдарен налеш. А то кузе?

Мужыраўаш толшо-шамыч Юмын суапшым вачўмбакышт налыт да тидлан огыт торешлане, шкеныштым кўшкö огыт шынде гын, ойырышо суд огешат кўл. А мöүгешла ыштылше-шамыч шот деч посна мужыраўыт гын, шке ончыланышт нимогай тугай кугу задачым огыт шынде, таче илен йöра дене серлагат да Юмо нерген огытат шоналте гын (а тыгайже кечывн шукемын веле толеш!), ондак вуй йыр шоналтышаш улыт, мом йодеш Юмо вате ден марий деч. Вара иже Туддеч йодса польшым, вуйлатен шогымыжым.

Визымшыже, паша деке христиан семывн ончыза, аклыза тудым. Библий тидывн шотышто ойла: „Чылажымат,

мом те ыштеда, Юмылан ыштыме семынак шот дене да сайын ыштыза, а айдеме-шамычлан огыл, палыза, тидлан те Юмо деч пӧлекым налыда, моланже, те Господь Иисус Христослан служитледа. А кӧ чын огыл ышта, чын огылымак налеш: Тудын икте-весым ойыркалымыже уке. Господа-шамыч, кулланда кӱлешым да чыным пуыза, палыза, теат Господьым каваште муыда“ (Кол. 3,23-25 да 4,1).

Пашам пуышо ден пашам ыштыше коклаште Христос Шкежак шога ыле гын, тӱняште нимогай забастовко ок эрте ыле. Мучашдымын ӱчашен огыт шога ыле эшежым; кузе гына огыт толаше, могай амалым гына огыт му, – ик велжат шкенжыным ынеж мучыштары, весым ынеж колышт. Пу вот, и чыла. А кушеч пуашыже, кӧ шоналта? Пашам пуышыжо пашазым акла ыле, да мӧӱгешла. Кӧн, ару чон дене кӱлжӧ манынак ыштен, яра кайымыже шуэш? Адакшым, кӧн утым тӱлымыжӧ шуэш? Чын илыш дене илыман гын, пашачат палышаш: пашадарлан веле огыл ыштет, а Юмылан!

Библий поро пашан кӱлешыжым пален шога, христиан айда-лийже ыштылшаш огыл. Чын да поро, кумылан да тыршыше, эн ончыл пашаче – теве мемнан пайна. Кушто улат, тушто чын верч йӱкетым кугемде, икте-весым ынышт пызыркале, ынышт ише, лӱдде шога. Шке пайдат верчын начальник кид йымак пурен, тудым нулышо ит лий.

Тыгай илыш йӱла гычак пашам пуышыланат Юмын нерген шоналтыман. Пашачетлан нимом ит чамане, тудо шакнетак пӧртылеш, моло предприятийыштат вара лӱмет кӱшнӧ шога. Ончылгоч безопасность шотышто висен пал, ала осал азап лийын кертеш тыйын вуйлатыме верыште? Ыштышылан вержат осал ынже лий; волгыдо да шокшо, йоӱгыдо кӱлеш. „Паша вийым“ еӱ ӱмбалне ит уж, Юмо туге шӱден огыл. Эн ончыч нуно айдеме улыт, нунынат ешышт, шочшышт, йӧратыме Юмышт.

Паша сферыште кӧ уло гын, палышаш. Йӧнан верым,

кызытсе гайым, нацийын помыжалтмекыже ыштыме. Шке шотан Ренессанс латкандашымше курымышто черкын да профсоюз-шамычын вашкылыштлан көра ылыжын. Английыште христиан кугыжаныш деятель лорд Шефтесбери, шке ешыжын ваштареш шогымыжым ончыде, ўмыржө мучко паша условийым калыклан шотаным ышташ кучедалын, пашадарым кугемдаш, тудын ўмбакайдем семын ончаш ўжын. Тыгеракын толын пашазе класлан эрык.

Латкандашымше курымышто тыге куатлын чыланат огыт помыжалт гын, паша калыкын йөнжө, мутат уке, ятырлан удаште лиеш ыле. Но кузе шонеда, садыгак тиде кунам-гынат лийшаш улмаш. Южо паша коллективым вуйлатыше омса лондемже гычак религийым кораўда гын, тудо эше иленат огыл манаш лиеш. Библий, Юмын туныктымо, – пашаче-влакым шке илышышт верч помыжалтыме шотышто кө вара эн кугун полшен, шонеда? Иисус Христослан кумалшаш улына. Сукалтыза Тудын ончылан!

Южо озавай тунар шкенжым күшнө улшылан шотла, оўым кадыртылеш, ўмбакет шўвалаш ямде шога, поян тугай, тетла нимат ок күл, чыла пуйто уло! Власть йөратыше начар айдеме! Промышленник кокла гыч тыгайже эн шуко. А от пале тый, могай вийдыме шогет Юмын ончылно. Вараш кодмет деч ончыч кай пашазе-влак дек, пален нал, мом нуно тыйын нергенет шонат, мом нунылан эше ыштышаш улат. Пашаче деч посна тыят – ноль, нунат тый дечет посна – палычке. Да тояжым прамай умыло, тупет воктеч логал кертеш. Тиде шөртнө правилым эре шарныман.

Кудымшыжо, расе манме йодышымат христиан шке Юмыжын шинчаж дене ужеш да пален шога: чынак, түрлө коваштан-шамычын илышыштым шотыш кондаш але черкын вийже ситен шуын огыл. Утыждене шкенам шонена, – спорт да монча, политике да имне, армий да

образований, промышленность да мланде коклаште лым лийде пӧрдына. Черке илыш вуйлатыше лийшаш ыле. Федеративный суд могай йылам онча, чыла такше тиде черкын ончышашлык паша. Тиде суд темда, ӧкым пашам ыштыкта. Пытартыш гана шымлен лектыт да чын пунчалыш толыт дыр ыресеш пудалалтше Иисус Христосын йолжо йымалне; иза-шольыла йӧраташ тӱҥалына. Кечмогай тӱсан калыкат Христос да Тудын ыресше дек толын лектеш гын, мыланнат, нуныланат жапыштыже эн чот сай пунчал лиеш.

Библий кузе ойла? Тудо тыге туныкта: Христос йӱлаште эллинат уке, иудеят, ни могай ойыртем ок ойлалт пӧр-еҥ ден ӱдырамаш коклаште, кугу культуран ден варвар коклаште, поян ден нужнаште. Чыланат ме Христос ончылно иктак улына, тӧр да ик праван. Кӧргӧ чон ончалтышнам Иисус Христос почешат, классымат, тӱрлӧ еҥын тӱрлӧ поянлыкшыMAT огына ончал, а шкена гаяк айдемышамыч веле кояш тӱҥалыт – тугаяк орлыкан, ойган, ситыдымашан, лӱдыкшан, нужналыккан, могай ме шкежат улына тый денет коктын; тый океанын ик велныже илет, а мый вес велныже. Теве кунам ме Юмын шинчаж дене ужаш тӱҥалына!

Шымшыже, христиан отношений экономикын йодыш-лаштыжат утыр пеҥгыдемеш. Иисус Христос ойлен, айдемын илышыже, манын, имений шукеммым ок ончо. Окса – тиде пеш чапле кул, но оза – ни могай. Поянлыкнан верже окса калташте але банкыште, а шӱмыштӧ огыл. Конешне, поянлык шке вийжылан ӱшаныде ок керт тудо, но престолыш шындыман огыл, державын вийжылан ӱшаныде ок керт тудо, но престолыш шындыман огыл, державым да скипетрым кидышкыже налын ынже керт. Шуко кугыжаныш тидлан верч колен. Темдымылык айдеме тукумым шкеж деч ӱлык шындаш тунемын, тидак тудын пӱртӱсшӧ. Айдеме вараже тудын надырышкыже гына савырна, шӱмым шакше шекш дене тема, иле илы-

шым коштен пытара.

Темдымылык деч лүдса, кеч-могай тудо сөрале лийже. Шекландарыше молитвам, дисциплиным ида мондо, шкендам эскерыза. Илыш вет долларыште огыл, уке тудо именийыштат, финансым пörдыктыл моштымо дене толшо окса тугак чоѳештен каен кертеш. Поянлыкын кулжо – тиддеч намыслыже мо уло эше?

Иисус Христос деч икана изак-шоляк коклаште үча-шымашым рончаш йодыныт. Шекланаш шүден да молгунамсе самынак мландысе илышланат келшен толшо пешак куатле туштеммутшо дене вашештен, могайым тымарте да тулеч варат, очыни, мландысе историй колын огыл. Туштеммутшо мландым кучен илыше поян нерген улмаш. Пеледшашыжат кодын огыл, тунар чот тудын илышыже пелед шинчын, но оза адакат шке поянлыкшым кугемдаш шонен пыштен улмаш да мўндырк шуйналтше планым чоѳен; нуным илышыш пурта гын, эшеат шуко лиеш поянлыкше, почетшо, шергакан ўзгарже, кулжо, тулеч молат – тидак эн шергаканже лийын тудын незер чонжылан. Очыни, кугу талантан улмаш саде поянет, аныклен моштен, пашамат йōратен, тўрлō йылаште пешак эскералтын, адакшым честный да сулыкымат ыштылдыме – но тунамак шке лўмжым кўшнō ужаш пеш чот йōратен, да эшеат чот – шкенжым. Вот могай айдеме лийын тудо.

Илышыште куш шумыжым тичмаш амбар да клат дене вискален, нерым кўш нōлтен коштын. Илышыже пўтынек поянлык дене петырнен шуын, шкенжым гына шонен. Планжымат Юмо деч посна шканже луктын.

Пытартыш мутшо садыгак Юмылан кодын, да шуко ий дене шуктен толшаш планже кенеташте кўрылтын: поянет налеш да колен колта! Пўтынъ жичаже, ший-шōрт-ныжō йўштō парнялаже кокла гыч пуракла шалана, моло-шамыч толыт да кузе кертын, туге пытарен шуат, эше огешат сите саде гиена урлык гыч лекше мот кашак-

лан. А шкеже, саде поянет, Юмо ончык миен шогалеш. Юмет йодеш: илышыштет тый мом сайым ыштенат лишылет-влаклан? Ончыкташыже нимом.

Моло вера деч чот христианна мемнан пала: илыш аҥашке тудо нимодымо толеш да тугак нимодымо каен колта. Шкенан корныштына поянлыкнат уке, эсогыл шкенан личность манмынат. Чылажат Юмын кидыште веле, ме Тудын пуымо ўзгар да окса, жича поянлык дене кужу корныштына пайдаланена, управляющийже улына. Мом йырна ужина, да мо дене пайдаланена, чылажат вет такше Юмо деч налалтын. Тидым умылымым чарнет гын, тыйым нимо деч темын кертдымылык авалта – осалет туштак ваҥен коштын улмаш.

Ўзгарым вий кертмын кевытыште руалтена, лишыл еҥлан темдымын, шинча йўлен кычкырена: „Тиде мыйын!“ Весын кидыште улшо чаплымат ала-мо семын кўранен ужина да кузе-гынат шканна руалташак шонена. Пиалдымын монден улына: Тудын ончык миен шогалат гын, суд престол ончылно кузе шкендым тыгай шакше койыш деч утарет, сулет?! Юмо вет чыла койышнам ужеш. Книгашкыже возенак шога.

Уке, сулыктўнян тысе поянлыкше-влак шке шотышт дене языкан огытыл. Библийыштат туге сўретлыме огыл. Тудо рашемда: шкенан талантнам, мастарлыкнам, мер илышыште положенийнам, Юмын пуымым, Тудын эн кўлешан пашажым виктарен колташ кучылтшаш улына. Вате-марийла илыме илыш йўлаштат, оксан лиймаштат, власть шотыштат вет ик корныжо чын, весыже нимо-ланат ок йўрө, молан манаш гын, сулыкым веле ыштыкта. Пешак шуко христиан тидым шканже рашемден шуктен огыл, пуракыш савырыше шкем йўратымаш дене аҥыргылын илат. Тугаят уло: чатлама поянлыкым чумырен шынден, а шкеже тудын ўмбалне шинча да шкенжым йорлылык дене индыра, пуйто кочкашыжат, чияшыжат уке, мўшкыр кавашкыже кидым пунен да ойла: „Да тек

Юмын воля лиеш“. А тыге ойлымыж годымак йочашт да лишылышт шужен шинчат. Тыгайлан вер лийман мо?

Куатлын öрыктарыше ик туштеммутшым Иисус Христос адакат ик поян шотышто коден. Кажне кулжылан палемдыме кугыт оксам пуа, тек кажныже поян уке годым шканже күлешлан кучылтеш огыла. Тиде – талант нерген туштеммут. Оза пöртылеш да тергаш тўвалеш. Икмыняр кулжо-шамыч оксам сайын кучылт моштеныт, да сандене шукемденыт. Мокталта сайын шонен моштымыштлан. Но ик йолагай да шонкалаш йöратыдыме кул нимомат муын моштен огыл да шылтен гына пыштен. Тудым оза сайынак вурсен налеш.

Юмын законжо почеш тыршен, мыняр кертыда, тунар оксам ыштыза, Тудын күштымыж почеш кучылтса. Десятиным Господьлан пуыман, чын да да раш лийже штыве; моланже, Библий ойла, тиде сай да чын манеш. Материальный поянлык шотышто коктеланеда гын, шкендан Библийым налын лудса, окса шотышто Юмо мом тыланда шижтарен. Оксам ыштен налме, поянлыкым шеледыме нерген Тудын дене каўашыза. Шкендан деч йодса вара: „Мыйын олмышто Иисус Христос кузе ышта ыле?“ – лач тидын почеш гына ыштыза. Йоўылыш огыда лий. Нигунамат.

Кандашымшыже, христаин весын орланымыжым ужеш гын, полшаш мия. Оласе труцоба манме вара тендан вачўмбалныда лиеш. Тўжем-тўжем еў нимо деч посна коштеш, нунын ойгышт – тендан азапда. Мер илышыште чаў кылым руалтыза, йоўгалтараш пижса. Шуко еў вет йўд-кече пашам ышта, чылт чыла вережак ок шу. Нунылан кеч уверым намиеда гынат рат лийыт, тўшкан полшаш каўашым пидыт. Тидыжак мом шога!

Библийыште лудына, тыглай калык Христосым пеш кугун куанен колыштын. Кушко гына миен огыл мемнан Саклышына, эреак черле-шамычым йол ўмбакалтылын. Ойгырышо деч ойгыжым кораўден моштен, азапланыше деч – азапшым. Ик-кок мутшат ситен. Меат тыгак

ыштен огына керт мо эмлымверлаште, приютлаште, шоўго пёртыштö, моло вереат? Нуно вет нимодымо-шамычлан чон шокшышт денат полшен кертт, ала-можымак намиен огыт керт гынат. Христиан, шаўгат ойлышна, эл поянлыкым вес нужнарак эллан шеледен пуымаштат лийшаш. Тўнямбалне тыгай суапле движений уло гын, туш пурыде кодаш сулык.

Библийште тугай вер уке, кушто мемнам мер паша деч ойырлаш ўжмö. Мöўгешла веле, чылалан полшаш ўжеш. Пиалдыме-шамычлан мо сайым ыштен кертына гын, шкенан сулыкнам рончымо дене иктак. Социальный сферыште ыштыше пашаев, эмлыше, медшўжар, полшы-шо мер орган да молат орлыкым чактараш полшат, тыге-же нуно пўтынек Юмын улыт.

Америкыште порылык организаций-шамычын девизыштат оўай: „Служба, толык шканна огыл“, „Ме чоўена“, „Эрык да образований – мемнан нацийын эрыкше“, „Лишылетым йöрате“. Тыгай идей-шонымаш христианствеш шочын. Языческий манме религий-шамычын тыгай суапышт лийынат огыл. Тугай органыштат ок шоч ала-молан. А мемнан дене дык христиан огылыштат тушкак ушненыт. Христосын улмыжак польшым ончыкта. Акрет годым, палашда, ик эмлымверат нигуштат уке улмаш!

Чан-Кай-Шекын ватыже чоносыржо годым кенета тыге каласен, манеш: „Конфуцийын религийже акрет чочой-шамычым пагалаш да юмо гайыш савыраш шўда, но ала-молан тудо ик шоўго пёртымат чоўен шынден огыл“. Чын вет, айдемын чон йодмыжланат мемнан полшымына келшен толеш. Чылан погынен, тыге илаш тўвалына гынже сулыктўняна эн мотор вер лиеш ыле докан. Иисус Христосын илыш девизше тыгай улмаш: „Йöраты-маш да служитлымаш“ – Христосым йöратымаш, Тудлан служитлымаш; мемнан лишылнам йöраташ, тудланак служитлаш. Иисус Христос ойлен эшежым: „Мыйым йöратеда гын, Мыйын сугыньмутем шуктыза“ (Иоан.

14,15). Вес мут дене гын: „Мыйым йөратеда гын, Мыйым колыштса! Мыланем служитлыза!“ Иисус Христос мемнан Тудым йоратымынам тергаш праван, Тудын йодмыж-лак ыштена але уке. Служитлыдегеч йоратымашат уке.

Индешымшыже, христианет иза-шольо христиан-шамыч ончылнат мутым куча. Мемнам иза-шольо христиан-шамычна – тиде посна категорий. Нуным вес йоратымаш дене йораташна кулеш, молан манаш гын, шүмышт-чонышт да верашт дене лишыл улыт. Шкенан гаяк улыт. „Ме палена, колымаш гыч илымашке вончен улына, молан манаш гын, иза-шольынам йоратена, иза-шольым йоратыдыме колымашешак кодеш“ (1 Иоан. 3,14).

Ме шкенан тушманнамат йоратышашак улына, Кө мемнам покта, тудымат йоратыде ок лий, „кө мемнан үмбак шояк, осал мутым кышка“, тудымат.

Эрген кугу йоратымашна вес христиан-шамыч дек виктаралтын. Иисус Христос ойлен: „Тиде Мыйын сугыньму-тем, да йоратыза икте-веседам, кузе Мый тендам йорате-нам“ (Иоан. 15,12).

Икте-веседаланна служитлаш ойлен кодымо: „Иза-шольо шамыч, йоратымаш дене вашла служитлыза“ (Гал. 5,13).

Библий туныкта, мемнан деч, үшаныше да ик веран-шамыч деч, вучалтеш икте-веседалан примерым ыштымы-на. Апостол Павыл ойлен: „Мутышто, илышыште да йоратымаште, вераште, арулыкышто, чонышто үшанле-шамычлан пример лий“ (1 Тим. 4,12).

Тиде каҥаш огыл, а шүдымө, шүден каласыме мут! Тыйын чап пашат. Чылалан примерлан налаш йөршө хри-стиан лийын шого.

Библий тыгак мемнам икте-веседалан проститлаш йодеш. „Но лийза икте-веседалан поро, чаманыше, икте-веседалан проститлызе, кузе Юмо Христос гоч тендам про-ститлен“ (Ефес. 4,32). Иисус Христос ойлен, те простит-лаш огыда тўвал гын, тендан языкланымыдам Ачамат ок

проститле (Матф. 6,15). Тудо каласен: „Юмылтен шогымыда годым проститлыза, мом иктаж-көн үмбака нумалыда гын; Кавасе Юмыдат вара тендан языкланымыдам проститла“ (Марк. 11,25).

Мыланна, христиан-шамычлан, каласыме, ме икте-весеынам судитлышаш онал, мемнан иза-шольынан корныштыжо чарак але авырен кийыше кў нигунамат лийшаш онал.

Библий ойла, икте-весеылан эвэртишаш улына, лыпландарыше тувырым чийыше гай лийман. Пале: тый дечет порат, тый дечет сайынак ыштен моштышат уло. Шкендым пытартыш верыш, йолташетым эн ончыл верыш лук.

Христиан семен ме весеын нелытшылат шканна налшаш улына. Уло тугай нелыт, каже тудым шке нумалшаш, да весе тыште иктат полшен ок керт. Могай тидыже нелыт? Мутлан налаш, Юмын Мутшылан чын лийме илыш нелыт, йочам Юмынмутлан туныкташ. Теве ойго толын шуо – пайлыза; пиалет пытен кайыш, мер илышет окшаклаш тўвале – польшымы йод. Но весеын нумалтыш куштылгырак лийже, да тудо тыгаяк, молан манаш гын, Юмо полшен шога, туддеч тыят, йолташетат, лишылетат кўлын йодса, тек шоген кертмыдам пеўгыдемда, тыге веле севаш лиеш. Но йолташетын нелытшым тый кеч-кунамат вачышкет пышташ ямде лий, тыге Юмо шўден.

Библий ойла, ме, ўшаныше-шамыч, икте-весеылан чаманышаш онал. Юмо тыгак тулыкеш кодшо йоча, шоўго, кеч-могай еў нерген азапланаш ўжын. Ўшаныше коклаште тыгай уло гын, эртен ит кай. Библий туныкта: святой-шамычлан надырым пуыза... унам ончыза... странник-шамычым пуртыза... святой-шамычын йольыштым мушса... орлыканым ида мондо, ида кодо... толшым ида покто. А Иисус Христос тыге каласен, изи-шамычлан, нинылан, мом ме ыштена, Тудланат тудымак ыштеда, эшежым налме деч пуаш куанлырак“. „Поро кумылын

пуышым Юмо йөрата“ (2 Кор. 9,7). Чыла тидыже христиан-шамычын, мемнан, мер илышыште шуктышаш сомылна.

Да пытаргышлан, христиан поро кумылан лийшаш, вес семынже, йөратымаш дене темше, умылен моштышо, да тиде христиан-шамычын эн күлешан да поро пашашт. Такше, шоналтен ончет гын, айдеме, кеч-кө тудо лийже, шкеже эре прап, а весе – нигунамат. Тиде чын лиеш тумарте, кунам ме шкеже чын манын шонаш тўвалына – „мом мый ыштышаш улам“, „мом ыштышаш омыл“, Священный Возымаште ончыктымo семын, а шкенан шонымо дене гына огыл. Черкыштат ик тўшка весе ваштареш тавадау шога, тушманлана, тўшка вара тыгыдылан шелалтеш, пиалдымешыже. А такше рўдыштыжō аламогай изи гына йодыш кия – тудымат шот дене решаен огыт мошто. Кажне тўшкаже мый гына чын улам манме шонымашеш каза тагала чыгына, чылалан ойгым да пустам конда. Пуйто тудо гына чыным пала. Тыште мо вара лие? Юмым, Юмым монденыт, пелеголшо кашак!

Кызыт вес тўняште, эн сай тўняште улшо доктор Гарри Айронсайд ойлен коден икана тыгеракын: „Шкендан предрассудкыдам тўу шонымашланда увертарен ойлымо деч лўдса“.

Осалым, шакшым, чын огылым ме эреак почынак шогышаш улына, конешне. Но осалым чытымынаже сулыкан-шамычым чытымашке куснен толеш.

Мый моткочак öрын кудалтышым икана телевизор дене передачым ончымом годым. Религийыште кугун палымыж дене ойыртегалтше ик айдеме тыгеракын каласен шындыш: „Те, манеш тудо, Христосым йöрдымö тугай еу коклаште, кө йөршеш вес семын шона да тиде шонымашеш чот пеугыдемын, шкенжынымак гына тўя але Туныктышын тўняончалтышыжым огеш акле, тугай коклаште Христосым огыда уж ыле!“

Ушетак веле кая ындыже, Юмет серлаге! Тиде айдеме

палышашак ыле, Иисус Христос нигө да нимо дечат нигуна-
наMAT лүдын шоген огыл. Фарисей ден кнагаче-шамыч ик
түү титаклан Юмылан тушкалтен пуэныт: Тудо, ескыч,
кажне айдем дене шке шонымашыжым пайла – йозак
погышо мытарь манме але вор лийже, ученый але уре-
мысе йоратымашан ўдырамаш, поян але йорло! Юмын
мутланыме айдеме деч южгунамже Тудын ученикше-
шамычат лүдын кораўыныт, мутымат пелешташ тоштын
огытыл. Но лач тидыжак Учительын еўым йоратмыжым
нигунаMAT лустарен огыл, мөўгешла, тыглай-шамыч деч
чот аклен, молан манаш гын, чыланат нуно эн пиалдыме
улыт!

Иисус Христос вет мемнан семын лач шкенам вўтана,
илемна нерген шонымашеш кепшылалтын огыл, тудо
пўтынъ Сандалык верч шонен! Тыгай ўшаным мемнан
сулыктўня нигунаMAT ужын огыл да огешат пале ынде.
Шонымаш да палымаш негызше тунар пеўгыде да шала-
таш лийдыме улмаш, тыге чот чыла палыме дене кеч-
могай тўшкаштат эн ончылно да эн ушан улмаш, иктат
Тудым чактарен кертын огыл. Чыным шоя дене такшат
чактараш неле. Да нимогай чер Туддек пижын кертын
огыл. Ўшаныза мылам, ме тўшка дек чакемаш молан
лүдына? Шонена, вот, мыйын ойлымем ваштареш
тугайым луктын пуат, кеч воч да коло, намысыш пурет.
Иисус Христосын тыгай лийынат кертын огыл, көн деч
лүдшаш? Тыгыде-тагыдеш ок шогал вет Тудо, а вик тўня
рўдыжым авалтен кутыра. Лүдыкшө толеш манынат,
шона мо Тудо? Чаманыме да компромисс шотыштат
мыланна урокым пуэн коден. Туддеч тунемаш да тунемаш
кўлеш. Алмаз семын волгалт шогышо, тоштемдыме чын-
шамычым почын пубымо дене айдеме тукым моткоч чот
пиалан. Чын да чаманымаш, тебе кок корныжо. Ученик-
ше-шамыч дене чеверласыме годым Тудо каласен: „Кайы-
за да тыгак ыштыза“.

Мер илышыш христианлан мо пура, тыште эн шагал-

жым гына ончен лекна. Сулыктўня деч ракывотыш пурен йомеш гын, могай тудо христиан, верне вет? Христиан – мер илышын членже. Сандене Христосын туныктымьжо мыланна кажне кечым тўғалмына годым эн кугун полшен шога.

Адакат каласем, тунемза, лудса Библийым, тудын почеш илыза. Тиде сулыктўнян тышке да тушко шуўгалтын илаш тўчымыж нерген теат ала вара ушан да эн чын мутым каласен кертыда, чонышто Христосым ашныме дене кузе айдеме чон весемеш да волгенчыла волгалт кая – тек молат пален налыт.

ЛАТШЫМШЕ ГЛАВА

ХРИСТИАНЫН ОНЧЫКЫЛЫКШО

„Мый тыланда верым ямдылаш каем. Кунам каем да тыланда верым ямдылем, адакат толам да тендам Шке декем налам, теат туштук лийза, кушто Мый“

Иоан. 14,2-3

Путынь сулыктүня тидын дене келшыде ок керт, ме пешак шучко да чоткыдо кризисыште улына. Шукышт орлык кугемшашым мужед ойлат. Весешт пеўгыдемдат, калык-шамыч пытышашлык мучашышкышт чарен шогалташ лийдымын вашкат. Кумшышт маныт, мемнан цивилизацияна вот-вот кече шичме семын петырна.

Түня мучко писын шарлыше книгалаште ончыкшым мо лийшаш нерген возалтын. Газет ден журнал тўчан ончыл статьяштышт – „Армагеддон“ нерген савыктыме увер: цивилизацияым мучаш вуча, сулыктүнямат тугаяк куандыме мучаш. Ала-могай президент тўвалтышмутыштыжо палемден: „Наука мемнам шкенамак пытараш кугу йоным пуэн“. Виллиям Фогт „Илыше кодашлан корно“ книгаште ойла: „Вич материкыште мумо пырдыж серыш мыланна увертара: ме чыланат Суд кече деч ончылнырак улына“. Доктор Ричард К. Ульман возен: „Ме тугай курымышто илена, поро ден осалым ойырышаш улына, чын деч шоям, илыш деч колымашым, тугай пагытыште, тыгайже эше нигунамат лийын огыл. Ойырымаште йоўылыш лийына гын, ме айдеме тукумын пытарышыже семын шкенам саламлен кертына“.

Профессор Сорокин воза: „Айдеме историйын пеш кугу

кризис пагытыштыже илаш тӧчена. Сар, шужымаш, чума, революций веле огыл, тыгак моло кугу орлык сулыктӱням чытырыкта. Мо ыле гын, чылажат шке значенийжым йомдарен. Шалатыдыме ик нормат кодын огыл. Айдеме тукумат ындыже ондаксе сын-кунжылан келшен огеш тол. Кризис – чыла вере, тушкак шупшылтеш культура да пӱтынъ мер общество. Социальный, экономический, политический организаций формылам шалатылеш, илыш сыным, шонымашым вашталтылеш. Тыге шонаш амал чыла уло: нине орлыкын почеш толшышт але шкештак мемнан ӱмбак таул мардеж семын шуұгалтыт, мемнан тугакат катастрофым саламлыше курымнаште чыла пыта-рен кертыт“.

Теұыз толкынла ловыкалтше книга тӱняште атом да водород бомбым ыштыме нерген чыла литературым ончен-шымлен лекташ гын? Ик велым, Невадыште да Бикиниште ыштыме опыт нерген, вес велымже тыгай шучкылыкын куш шуктен кертмыжым налаш, тушто вет эрташ лийдыме кризисым эрташак шонен серыме, тиде задача айдеме тукум ончылно шукертсек шога, – ме пешак чот ӧрына ыле теве молан, – наука Библийыште ончыктым мутсавыртыш-шамычым шканже поген налын... Доктор Вильбур Смит ойла: „Платон, Сенека, Аристотель да кугу философ гыч молат нигунамат ончыкшым мо лийшашым мужед толашен огытыл“. Библийым тыгеже лач шкетшым гына эсхатологический ман-ме книгалан шотлыман. Бытие книга гыч тӱұалын, Иоаннын Откровенийже марте Библий айдем тукумын пытар-тыш пунктшо могай лийшашым ончыктым дене тич-машлалтын. Пытартыш жапыште черке деятель-шамыч ончык мо лийшашым моткоч чот шучко, чот шучко чия дене сӱретлаш тӧчымылан эсогыл ӧрын кудалтеныт ыле. Черке шкеже гын, ынде Священный Возымаште тидын шотышто мо ойлалтмым изишак луштаренрак ойла.

Черке-шамычын Сулыктӱня Советышт 1954 ийын

Ивенстой олаште погынен да погынын ончышаш паша радамышкыже ик йодышым шынден: „Христос – сулыктӱнъян ӱшанже“. Тӱнямбал Совет Библийым тунемаш комитетлам ойырен, Юмын тиде йодыш деке могай отношенийже лийын, чыла тидым шымлен лекташ да тӱрыс сӱретым чоҥаш шӱден.

Мемнан пудешталтше саманыште Библий дене палыдыме ӱдырамаш ден пӱрӱеҥ-шамыч эн тугай татыште кузе лийыт? Шоя пророк, спиритизм, хиромант, „мужедше“, моло суеверий коклаш йӱршын вуйге-капге йомын кертытыс! Лӱдшӱ еҥ-шамыч кажне кечын тӱжем дене долларым арам кышкылтыт, палынешт, лишыл жапыште нуным да мландысе еҥ-шамычым мо вуча? Мыйын вашмутем нунылан эн кӱчык да раш лиеш: кайыза да лишыл книга кевытыште Библийым налза. Илыш книгаште чыла раш да коктеланыде сералтын.

Америкыште Мэри Бекер ик оҥай книгаг луктын ыле, тудо кумдан шарлен кайыш. „Наука да тазалык“ маналтеш, ончыкылык нерген толык тушто нимат ок увертаралт. Тыгак те налын кертыда Кораным да тӱҥалтыш гыч мучашке окен кертыда. Но ончыкшым айдемым мландыште мо вуча, ик мутымат огыда му. Библий шкетшак гына, Библий гына шкетын ончыкылыкым пӱрден шогышо шемым кушкедеш, прожекторжо дене волгалтара.

Шовыч кӱшкӱ кӱзен кая да мемнан ончылан сӱретлалтеш тынар лӱдмӱ да вучымо шушаш пагытна. Библий ойла тыгеракын. Мемнан палыме, илыме сулыктӱнъянашке мучашышкыже шуэшак. Тиддеч ончыч Иисус Христос мланде ӱмбак кокымшо гана толеш. Библий палаш пуа, – чыла курымласе историйыште иканат да нигунамат лийдыме лиеш. Господь гыч Господь, Кугыжа деч Кугыжа семын Иисус Христосым кугыжанышым кучаш венчают.

Мом мый ойлем, мутем верч вуйын шогем. Тиде, конешне, шуко шотышто пеш кугу ӱчашымашан проблема, шукуж годым тидым чын огыл умылат да умыл-

тараш төчат. Кодшо жапыште шагал огыл фанатик эл мучко коштын да Толмо нерген уверым шаркален, жапым палемдылын. Сандене темым, кузе журналист-влак ойлат, кырен пытарыме.

„Религия и жизнь“ журналыште статья лектын ыле, лўмжымат шарнем: „Христианствын ўшанже да таче тудын значенийже“. Темыже, кўчыкын ойлымаште, тыгай: “ончыкылык“. Кызытсе пагытнан кум кугу уш шымлен. Иктыже – доктор Арнольд Тойнби, кумдан палыме англичан-историк. Кокымшыжо – доктор Амос Н. Валдер, палыме богослов. Кумшыжо – доктор К. С. Люис, пеш кумдан палыме англичан ученый да Оксфордысо университетын профессоржо.

Тойнби сулыктўнянам кок лагерьлан шелалтшым ужеш, тидыже технологический кугу вашталтышлан кўра лийын, манеш тудо. Тудак, манеш, чыла еўым пошкудыш савырен, но тыгодым нунылан чытымым, икте-весым пален пагалымым, йўратымашым, умылымым пуэн шуктен огыл. Христиан ўшан, тудын шонымаште, айдемын шке ончылныжо шкеак кумалмын „Левиафанжым“ сеўымыж деч посна, материализм ден коллективизмлан кумалмыжым чарен шогалтыде, ок шоч.

Доктор Вальдер вес могырым умылтараш төча, коктейлана, историйыште, манеш, айдеме христиан ўшанжым муын кертеш але огеш? Шкем шке сулен налмыже, манеш тудо, еўын шкеж деч лектын шогышаш, чонысо куат гычак. Адакшым, манеш, тўжвач польш кўлеш – тўў шотышто тиде. Айдеме, молан манаш гын, пешак начар наста. Айдеме, манеш, палышаш: Юмын цельже сулыктўняштынак эртаралтшаш, тидлан эрыктыше тул да трагедият лийын кертеш. Кунам-гынат айдем мландўмбалам Юмын Кугыжанышым чоўа, шке писе да пўсö ушыжым кучылташ праван.

Доктор Люисын ыштыме уверыштыже гына шкенам ушланна Библийысе негызым верешт керта. Тудо Юмын

Мутым чынлан шотла. Чон почынак увертара: „Мыланем туге чучеш, Иисус Христосын туныктымыжлан ўшаннам да тудын почеш каяш ямде улмынам ончыкташ да тунамак Христосын мланде ўмбакак толын кертмыжлан да монь ўшанаш огыл – тыге шотлан ок тол“.

Тудо кум амалым почын да увертара, молан еў-шамыч Иисус Христосын мланде ўмбакак толмыжлан огыт ўшане. Икымшыже, тыге ойлат, тиде, маныт, шояк учений, молан манаш гын, Иисус Христосын кокымшо гана толшашыжым черке эше христианствын первый курымлаштыжак мужед каласен ыле, туге гынат нимат шукталтын огыл. Чынжым гын, первый христиан-шамыч Господьын пёртылмыжым тунамак вученыт. Но Библийыште ончыктымо туштеммут-пророчество-шамыч кокымшо гана толмо деч ончычак шукталтшаш улыт ыле. Кокымшыжо, эволюций теорий еў-шамычым кучен шога, Христосын кокымшо гана толмыжлан ўшаным йомдаренак йомдара. Айдеме тукым шке кайымаштыже прогрессым ончыкта манын шонена гын, тидланак веле ўшанена гын, Христосын толмыжлан, да толмекыже колымашлан да сулыклан мучашым пышта манын, Христосын сёрымыжым чыныш огына пыште. Кумшыжо, доктор Люис ончыкта: кокымшо гана толмо нерген теорий, учений еў-шамычын, миллионло еў-шамычын планыштым да шонен пыштымыштым лугыч кўрлеш. Нуно вет шкем шке йёратыме илышсын денак умбакыже илынешт, кочнешт-йўнешт, жапым веселан эртарынешт.

Саде амалет дек толын шуна, ужамат. Ной жапыште еў-шамыч кузе орадыланышт гала? Могай потоп да монь тушто, кё мемнан илышнам локтылаш тоштеш тушто эше?! Игылтыт, мыскылат, шке чонйодмышт деч огыт кораў, Юмылан огыт ўшане – ме чыла шке кертгына, и нечым, понимайш, тушто вуйнам тўрлө потоп дене аўыртылаш! Библий тура ойла, пытаргыш жапыште, манеш, еў-шамыч игылт ойлышташ тўвалыт, ўлыкшө илышыш-

тым аралат, чонйодмышт деч огыт кораў, мом ок лий, мом лиеш – нимом огыт ончо. Манеш, тыге ойлышташ тўвалыт: „Тудын толшашым кушан бетон семын негызлыме, кушто тидын обетованийже? Ача-шамыч колаш тўвалмекак, мемнам ыштыме годсекак, чылажат могай ыле, тугакак кодын“ (2 Петр. 3,4).

Юмын пуымо ўшанже да шекландарымыже пўтынекак йомеш ыле, кунам тудо, мланде гыч кайымыж годым, вес гана толмо ийжым, кечыжым палемденак кода ыле. А ме огына пале, могай шагатыште толшаш, сандене шкенам чонилемнам шот дене да йытыраште кучышаш улына.

Палыме проповедникна Д. Л. Муди чўчкыдын тыгеракын ойлен: „Улдышмутеым тўвалме деч ончыч эреак шоналтен колтем, ала мемнан Господь вес тўвалмем деч ончыч кенета мемнан ончылно лиеш“.

Доктор Кемпбелл Морган, Англий черкын пеш кугу деятельже, тудын семынракак шижтара: „Мый нигунамат паша кечем эрдене тыге шоныдегеч ом тўвал. Ала Тудо иканаште мыйын пашам кўрлеш да Шкенжыным тўвалеш. Мый такше колымашым ом вучо. Мый эреак Тудым вучем“.

Тыгакак христиан шке илышыжым эртарышаш, – эреак Тудым чон йўлен вучымаште.

Нине кугу лўмлө еў семынак шкенам Иисус Христосын толмашешыже аруэмден шогена гын, илашыже тўняште, мемнан сулыктўняште, могай чот сай лиеш ыле! Мланде вет йўршын у семын сайышке вашталт кая.

Но сулыкан-шамычлан тыге шонымо ок келше. Мемнан ончылгоч шонен ямдылыме планна, тўрлө надырпогым упкален погаш ямдылалтмына вара, Юмын ангелже-шамычын пуч пуалтымыштлан кўра, йўршын нимолан йўрдымыш лектешыс! Шкенам тыгыде-тагыде сулыкешна тунар чот урнен, йомын пытен улына, весын толмо да монь молан тушто кўлеш эше? Мемнан кокла гыч ятырже тыге пелештен кертеш: „Ну, йўра, сулыктўнян

мучашыже але ок кой. А мом эре тудын нерген шонашыже, ижик ала-мыняр тўжем ий эртен кая. Нал, мом пуат. Кырат гын, курж!“

Да, тыгак лийын кертеш шол. А эше – вес тўрлынат. Мый сулыктўнян мучашыжым мужедаш, таў-влак, тыште ом тўвал. Мый дечем молат шуко шонышан тўча тидым ыштен, да еў-шамычлан моткоч кугу зияным пӧлеклен. Христосын пашажланат. Шотлен пытарыдыме фанатик, религиян пелторта кашак шояк мужедышышт дене Юмын кокымшо гана толшашыжым карген, воштылчыкыш савырен, христиан верам игылташ амалым ыштен. Сулыкшо шкеныштын.

Религийым шот дене тунем шогышо-шамыч пеш сайын да раш палат, шкем шке ўжын лукшо шоя пророк-шамыч калык коклаште шуко гана паникым да чоносыр истерийым тарватеныт. 1843 ийын Вильям Миллер шижтарен, пуйто сулыктўнян мучашыже 21 март йўдым лиеш. Лач пелйўдлан, манын тудо, пуч йўк шергылтеш, мланде да кава одеял семын пўтырналтыт, да кокымшо гана мемнан дек Иисус Христос толеш. Кӧ ўшанышыже, Библийым коден, пеш кугу калык тўшкаш ушнен да йўдвошт вучен шоген, а эрдене, пеш чот вожыл, шаланен пытеныт.

А нунылан лекме деч ончыч шарналташ кўлеш ыле икана веле огыл Иисус Христосын шекландарен ойлымыжым: „Тыгеракын, йол ўмбалне лийза, моланже, огыда пале, пӧртын озаже кунам толеш, кастане але пелйўдым, але агытан муралтыме годым, але эрдене; иканаште толын, малышым муаш огыл ыле. А мом Мый ойлем, чылалан ойлем: йол ўмбалне лийза!“ (Марк. 13,35-37).

Шояк мутат, еў-шамычын, илышым тыге иканаште чарен шогалташ да монь ок лий, нимогай тугай оньышвитымаш вий шўшкылт ок керт манын, игылт толашымыштат кокымшо толшашлан ўшаным ятырлан луштареныт.

Эшеат ик амал уло: цивилизаций молан шкенжым тыге шоныдымын куча, нимогай лўдыкшӧ ок лий манмы-

лан чотак ўшана? Тиде – прогресс нерген шояк учений! Тудын дене келшышын, айдеме да тудын чыла тўрлő пашаже, кеч пешак эркын да, но садыгак нигуш савыр-нылде ончык да ончык нушкеш, лач шке вийлан гына, да шинчымаш поянлыклан гына, ўшаныман. Тиде теорийлан сукалтен шичше-шамыч пeўгыдемден ойлашак тоштыт: ўшанаш ме, кокымшо гана толмылан, ўшанена лийже, но тиде толмыжо айдемын шке вийже денак кўшкő нөлталт-мыжым, эрнымыжым ончыкта! Тугай кече лиеш, кунам айдеме сарын кўлдymашыжым пўтынек умылен налеш, опкынланыме койышлан ашыкым гына чикта, шкем йōратыме – ойго семынак умылалташ тўвалеш, суеверий-лан ўшан ок код, да айдеме пеш рашлен гына палаш тўвалеш – тудак гына иза-шольым аралышыже. Вот, тунам, ескыч, айдеме тукым шōртьō правил почеш илаш тўвалеш!

Тиде йомаклан теат ўшанышда огыл дыр? Ида ўшане. Чарен шогалташ лийдыме прогресс молым огешат шого, йомакак веле эсмаса. Тетла нимат. Негызше тушто тудын: айдеме ала-молан гынат ўшанышаш, но тудлан огыл, мо илышыште чынжымак лиеден шого. Шагал мо eў, умша гыч шоўым йоктарен, кычкырен толашен, ескыч, тачысе медицине тугай кугу сеўымашым ыштыл пытарен – эмым нельыч, да илышет кунар кўлеш шуйна, ача-кочам да монь тетла шоналтыманат огыл пуйто. Но ик фактым лук-тын шуэныт але шотыш налын огытыл: колымаш мемнам садыгак ожнысыла саваж дене руалаш вученак шого! Пытаргыш пўрымашна тыгаяк. Сайже тушто гына, исак гына илышнам кужемден кертына, ынде шукырак ойгым ужнына.

Адакшым, ик вер гыч весыш писын коштын да кусныл кертмынам, мландын ик ужашыж гыч весыш, телефонным нөлтал, кутырен кертмым, тулеч молымат ончык-тылыт шол, тевак монден кодем. А тудым огыт шоналте, каргыме кашак, южым сеўен налме дене мемнан лишыл-шамычланна бомбо гоч колымашым колтен кертытыс!

Евангелий да христиан верам шарыме нерген шонат мо нуно, тиде нунылан молан кўлеш? Оксамак ок пу. Мөү-гешла, нуныч деч польшым веле йодыт эшежым!

А эше ме кугешнена шол вияў толшо школ да образований системына дене. А тудым огынат шарналте, нине школлаште да кугу заведенийлаште нөргө айдемым Юмо деч кунар кертмыштым торат веле, а огыт лишемде. А корно храмыш ок наўтай гын, молан тудо корныжо кўлеш?!

Чу, нине еў-шамыч айдеме ушын генийжым палемдат шол. Маныт, атомын тайныжым пален налын улына! Тиде тайне деч пўтынъ мланде шар лўдыкшө пўжвўдым саўгаж гыч урзыж дене кышка да шкеж деч йодеш, мом эше тушто шонен луктыт, проч ала атомный ден водород бомбо дечат плокам луктыт да...

Теве мемнан шинча ончыланак ышталтше „прогрессын“ саскаже! Ныжылге да тыныс илышлан ўшаным лач тидлан арален илат. Ўшан эше нунын коктеланыме деч посна кая: чынакыс, изиш-изиш саемеш. А чынжым гын, тудо тугакак мемнам ончык наўгая, кузе шеўгеке чактара.

Тыгеже гын, вес велжын аргументше могайрак вара, айста ончал лектына. Иисус Христосын мланде ўмбақ кокымшо гана толмыж шотышто мемнан могайрак ўшанле доказательствына уло, молан ме тиде шагатым ару чон дене христиан лийын вашлийшаш улына?

Доказательствына шөраш лийдыме. Библий! Священный Возымаште, Иисус Христосын кокымшо гана мланде ўмбақ толмыж нерген кугу да почетан верым ойырымо тушто. Библийым шымлен шогышо-шамыч доказателенит, тиде учений кажне кумлымшо стих деч вара уэш да уэш да уэш пуалтеш, Иисус Христосын первый гана толмыж нерген шарныктарыме деч вара кандаш гана ончыкталтеш Тудын кокымшо гана толшашыже! Чылаже кум шўдө латкандаш гана ончыктымо. Тошто Сугыньмутышто тиде тема чыла пророкын возымаштыже уло, а У Сугынь-

мутышто – тичмаш уверпосланий (1 да 2 Фесс.) да тичмаш глава-влак (Матф. 13; Лук. 21).

Пүтынь Библий мучко уэш да уэш факт ончыкталтеш: Христос мландыш пörтылеш. Тыгеракын, Исайын, про-рокын, книгаштыже 66,15 ойлалтеш: „Вот, Господь тулеш толеш, да Тудын колесницыже – тўтан мардеж гай, Штыве (огына кусаре) излить гнев Свой с яростью и прощение Свое с пылающим огнем“.

Пророк Иеремийын книгаштыже маналтеш, Иерусалимыш Господьын толмекше тудо ола Господьын престолжо лиеш, да чыла калык-шамыч Господь лўм дене Иерусалимеш погынат. Иерусалимыште, тыгеракын, разоружений нерген пешак кугу тўнямбал конференций лиеш, тыгайжым сулыктўнян тымарте ужмо, Парижыште, Вашингтонышто, Лондонышто эртыше дене, эсогыл таўастарашат ок лий!

Пророк Иезекииль Иерусалим нерген кутыра, – тудо угыч чаплын ышталтеш да чаплана, храм нерген – тудо угыч шочеш, моторештеш, эл нерген – тудо чаплана да пеледеш.

Пророк Даниил икана веле омешыже мландышке Судья да Кугыжа семын толшо Иисусым ужын.

Пророк Осия ойла, пытартыш жапыште, кунам Господь мландыш пörтылеш, израиль калык Тудым шке Господьшылан да Кугыжажлан шотлен ужеш.

Пророк Иоиль сўретлен ончыктен, кузе мландысе шем вий пытыдымын погынен шогалеш пытартыш кечын кавасе сарзе-шамыч ваштареш.

Пророк Амос Давидын престолжым сўретлен ончыктен, тудым уэшы Иерусалимеш чапландарен нўлталыт.

Пророк Авдий Господьын кугыжанышыжым уэш ыштыме шотышто шекландарен ойла.

Пророк Михей онылгоч ужын ойла, чыла сар пытаралтеш да кердым чылажымат плуг ышташ левыктат.

Пророк Наум: „Курык-шамыч Тудын ончылно чытыр-

нат да Тудын Сынже ончылно мланде толкынла лупшал-теш, да кӧ Тудын шогымо тулым ончен шоген кертеш?“

Пророк Аввакум Господьым сӱретлен ончыкта, Шкенжын семын Тудо Шке Кугыжанышым висен шога, а курык-влак Тудын ончылно чытырат.

Пророк Софония у мурым конда: „Ликуй, дщерь Сиона! Торжествуй, Израиль! Веселись и радуйся от всего сердца, дщерь Иерусалима! Прогнал врага твоего! Господь, царь Израилев, посреди тебя!“

Пророк Аггей ойла пеш кугу тургым нерген, кунам лач Юмынак веле шоген кодеш.

Пророк Захария тугай сӱретым ончыкта, кунам Господь адакат Шке йолжо дене Елеон курыкыш тошкалеш да курык шелеш „пешак кугу лап вер дене“.

Пророк Малахия Тошто Сугыньмут книгаг мучашлыме годым Господьын пӧртылмыж дене кошарта да Тудын нерген ойла: „Тудо чылтак чыла шулыктарыше тулгае, да щелок семын эрыктыше, да Шке волгалтмыж дене чыла мландым кече семын авалта“. Тошто Сугыньмут Христосын кокымшо гана толшашыж дене темын.

У Сугыньмутышто Тудын толшашыже умылаш лийшынак да рашрак, кугунрак ўшанен сералтын. Ныл Евангелист-шамычын серымыштым ончалына. Икымшыже, Матфей, Иисус Христосым налшаш ўдыржӧ дек толшо качымарий семын сӱретла.

Кокымшыжо, Марк, пӧрт оза семын палдара, тудо мӱндыр корныш ондакак лектын каенат, кулжо-шамычлан мом да кузерак ворандарен шогаш – чыла каласен, толын шумашыше чыла шукташ шӱден.

Лука деч Евангелийыште Иисус Христос лӱмлӧ еҥ семын сӱретлалтеш, тудо вес эллашке пашаж дене каенат, шке пӧртшым, жичажым лишыл-влаклан коден, тек Тудын пашажым сайын шуктен шогат, сатусавыртышым ыштен, утыр веле жичажым пойдарат.

Нылымше Евангелист Иоанн Иисус Христосын ойлен

кодымо ойсавыртымыжым икана веле огыл уэштара. Тудо тыге ойлен: „Мый тыланда верым ямдылаш каем, да эшеат толам, да тендам Шкем дек налам“.

Римлян-шамычлан колтымо уверыште ме ужына, кузерак Тудо Шке уэш толмыж дене чыла Шканже сеҥен налеш.

Коринфян-влаклан колтымо икымше уверыштыже Апостол Павыл туге ойла, Господь толеш, манеш, колышо-шамычым ылыжтен кынеташ; кокымшо уверыште саде Коринфян-шамычланак ойла у порт нерген, тудо мыланна нолтен, ямдылен шындыме, тушто илаш тўвалына, кунам шкена суртна шаланен пыта.

Колоссян-шамычлан колтымо уверыште (3,4) ойлалтеш: „Кунам уэш Христос толеш, илышда тендан, тыгак теат тунам Тудын дене пырля чапыште толыда“.

Фессалокиниец-влаклан первый колтымо уверыште 5,23 Апостол Павыл Юмын Эргыжым кава гыч вучаш тўвалаш сугыньла. Нуныланак колтымо кокымшо уверыште 1,7 Господьым ужмо сўретлалт ончыкталтеш, Тудо Шке святойжо-шамыч дене пырля толын.

Тимофейлан колтымо уверыште маналтеш, Господь тудын мийымыжым вучен шогышо чын айдем-влаклан Чынын аршашыжым ямдылен шога.

Титлан колтымо уверыште „блаженный упований“ нерген ойлалтеш.

Еврей-шамычлан колтымо посланий-уверыште лудына кокымшо гана сулыкым огыл эрыкташ толмыж нерген.

Апостол Иаков Господьын толмыжым чытенак вучаш мыланна шўда.

Апостол Петр тудо кече нерген кутыра, кунам Господь толеш, кузе шылше еў йўдым.

Апостол Иоанн чыла ўшаныше-шамычлан куатле обетованийым-негызым пуа: „Ме ынде Юмын икшывыже улына; но эше почылтын огыл, лийына ли. Палена тольык, кунам почылтеш, Тудын гаяк лийына, молан

манаш гын, могай Тудо уло, тугайымак ужуна“ (1 Иоан. 3,2).

Апостол Иуда ойла, „Господь толеш пылла погынышо Шкенжын святойжо-шамыч дене“.

Иоаннын Откровений книгаже пүтынек Иисус Христосын угыч толмыж нерген ученийлан пөлеклалтын.

Ме тыгакак ужуна эшежым, Тошто Сугыньмут веле огыл Иисус Христосын кокымшо гана толшашыжым вучымым каласкала. У Сугыньмутат тыгаяк обетований-негызым пуа, тудын дене темын, манаш лиеш. Тўў верана шотышто рўдö документ-шамычым тунем лекмек, ужуна: чыланат кумалмын тўў негызшылан тиде верамак налше-шамыч уверым пеш куанен вашлийыныт.

Иисус Христосын кокымшо гана мландүмбака толшашыже эн чот тургыжландарыше, тунамак куандарыше, вучымо чын мемнан сулыктўняштына. Мемнан йыр илыш негыз пытен толеш, пўртўс ынде монча тўнык петыртыш гай шемемын, кочкаш-йўаш нитратдыме сий тетла уке, мораль манме проституткыш савырнен, чыла вере пышкемыш да лўдыкшö. Еўшамыч шинчам карен ончат: „Мо умбакыже лиеш мемнан дене?! Кушко наўгая цивилизацийын таул тўтанже?“ Библий гына пуа чын да раш вашмутым, нигунар коктеланыде. Тудо ойла, пўтынь мучаш Иисус Христосын толмыж годым лиеш, Шке ойырен налме еўжылан, калыкшылан да чылалан, кө Юмым шотла, пагала да кечын кумалеш, наградым ышта.

Лачшым могай жапыште чыла тиде лиеш, мый шканем мужедаш эрыкым ом пу, Юмын Провиденийым Юмо шкежак веле пала. Апостол-шамычын Деянийышт книга гыч 1,6-7 стихлам мый утыжден сайын палем, кушто ученик-шамыч йодыныт: „Тиде жапыште огыл дыр, Господи, Израиль кугыжанышым угыч шочыктет?“ Тудо нунылан вашештен: тендан пашада огыл жапым але татым палаш, кудыжым Ачам шке властьыштыже кучен шога.

Да тудо жапым палымыже күлешак мо? Мыланна Юмын шүдымө почеш ласкан гына, икте-весым шыгыремдылде, лыве семын икте-весын воктен ныжылгын пörдын моштен илыман. Юмын толшашлан эреак ямде шогыман! Иисус Христос ойленыс, эсогыл каваште ангелшамычат тидым огыт пале, лач Юмо Шкетынак гына, Шкеак гына жапым шагат йотке пален шога, кунам пуч йүк сулыктүням помыжалта, кава пүтынек почылтеш да Иисус Христос кавасе сарзе-шамыч дене пырля айдемын шинчажлан раш коеш!

Иисус Христос такше палемден улмаш, тыглай илыш ден Юмын толшаш годым ойыртеп лиешак, тудо ончыкташ тўвалеш: кокымшо гана толшаш пагыт лишнак. Тудо ойлен: „Кунам тидыже лияшак тўвалеш, капдам пўгыртыза да вуйдам күш нөлталза, молан манаш гын, тендан утаралтме пагытда шуын. Да ойлен нунылан туштеммутым: смоковница пушеўгым ончалза, да чыла пушеўгымат: лышташым лукташ тўвалыт гын, тидым ужын, шкеат паледа, вашке каёж шуэш; мо лийшашымат тыгак ужын, палыза, Юмын Кугыжаныш лишнак“ (Лук. 21,28-31).

Вара ниныже, пале-шамычше, могай лийшаш улыт, Христос нуным эскераш шүден? „Да лийыт знамений-пале-шамыч кечыште, тылзыште, шүдырла коклаште; да теўыз пудырана; еў-шамыч лүдмышт дене колаш тўвалыт, тыгак вучен шогымым чытен кертдегеч, Санда-лыкыш толшашлыкым, моланже, кавасе вият чытырна“ (Лук. 21, 25-26).

Мучашдымылыкым эскерен шогышо, вискален шогышо сакче-шамычын жапышт мландысе календарь деч пеш кугун, эсогыл палаш лийдымынат ойыртемайтеш. Ме вет мландысылан тунемын улына. Ме, шканна колтымо „шымлу але пеўтыдырак тазалыкна годым кандашлу ийлан“ кержалт илыше-шамыч, эртыше кечынам мландыште меат улына манме семын гына палаш төчышö кашак, умшанам карена: о-о-о, шүдö, кок шүдö, вич шүдö

ий мучашдымын шуйнас! Нине шуко шүдө иймытше Юмылан ик кече гына лийын кертеш, ик кече семын гына шуйна. Тугат лийын кертеш, манше лийше лийына.

Шуко серьезный ученый-шамыч, Священный Возыма-шым мландыште эртыше событий дене нергелен, чын умылен лудшо-влак, туге шотлат, ме мландүмбалнына пытартыш кечылам илена, ме шукертак пытартыш эраште улына – кугу драмын пытартыш актыштыже, а тўвал-тышыже лийын тўжемле ий ончыч Эдем садыште.

Лишыл Эрвельште порядке пытен. Шоұго Персий адакат шолдыра нацийыш савырнен, шке поян нефтышылан кōра. Израильым уэш йол ўмбак пеўгыдын шогалтыме, шке валютыж, армий да гражданстве дене пырля шке-законжо почеш илыше государство-кугыжаныш семын тўняште признатлыме, тидын дене историй шкенжын пеш кугу савыртышыжым мучашлен. Лишыл Эрвельн тиде пеш чока саскам шочыктышо, поян да улан ужа-шыштыже мемнан цивилизациян вияўашыже тўвал-тыш шочын кодын ыле. Тиде кугу область гыч тўвалын, чыла корнылашке да эллашке тудо чот шыұен пурен, пўтынь мланде шарым авалтен вараже. Тиде процесс нигунамат чарнен шогалын огыл, манаш лиеш, южгунам гына корныеў семын каналтен да айдеме тукумын кокла курымласе варварство манмашке логаледен, Юмыдымыш, шакше саманыш – мый инквизицийым ончен ойлем, лўдыкшыш. Да пытартышлан ынде, мемнан кечылаште, тиде цивилизациян шке тўвалтышышкыже пōртылаш савырнен шогалын.

Тулеч посна нине учений-шамыч, чыла лийын шогышым шотыш налде, пешак раш сўретым ужын шогат, тудымак Иисус Христос сўретлен коден, кунам тыге ойлен улмаш: „Но кузе лийын улмаш Нойын пагытше годым, тугакак лиеш Айдеме Эргын толмыж годымат: моланже, потоп деч ончычат еў-шамыч йўыныт, кочкиныт, ўдырым налыныт, марлан лектеденыт, Нойын ковчегыш пурен

шогалмешкыже, да шоненат огытыл – потоп толеш да чылаштымат пытара, – тыгакак лиеш Айдеме Эргын толмыж годымат; тунам пасушто коктын лийыт: икте налалтеш, а весыже кодеш; вакш кў йымалнат тыгакыс, иктыже налалтеш, весыже кодеш; тыгеракын, йол ўмбалныда лийза, молан манаш гын, огыда пале, могай шагатыште тендан Господьда толеш“ (Матф. 24, 37-42).

Нине ученый-шамычак Даниил-пророкын книгажым (12,4) ончыктат. Тушто пророк ойла „ужмашнам шукемдыме“ нерген пытартыш кечылаште, тидат мучаш толмо нерген доказательство лийын кертеш. Пророкын ойлымыж семьянак лудмо годым, тушманна пеш кугу вий дене толеш да „областьлашке керылтеш, вўд дене тема, тудын воштшо лектеш“ манеш, да мемнан шинчымашнан пеш чот кугеммыж шотышто туштен каласымым умылаш йўсыжак огыл, тыгак ик вер гыч вес верыш куснылмо йўннат пеш кугу. Мочол историйым палена, илышыште нимогай событият мемнан жапысыла писын эртен огыл. Айдеме кид да уш дене луктедыме оньышвитымашоньышлийдымаш чуда-шамыч икте почеш весе мемнан жапысыла кунам шочын шоген?

Врач-эмлызе ден психиатр-шамыч пытартыш коло вич ий кундемыште пеўгыдемдат, – айдемын капше да чонжо тыгай кугу напряженийым-чатламам огыт чыте, тыгай кугу скоростыланат тунем огыт шу, давленият пеш кугу. Туге гынат ме шкенам мучашдымылыкыш чошена, иктат да нимат чарен шогалтен ок керт. Шуко ученыйжо, кўн шымлыме да уым кычал мумо почеш чыла тиде ышталт шога, шке паша ўстембаланыштак возын коленыт, шке ыштыме лўдыкшыштак нуным нелым колтен!

Кугу образованиян да шуко палыше лўмлў еў-шамыч апостол Петырын колтымо кокымшо увержылан, 3 глава, 10-12, эше ала-мыняр ий ончыч игылт вошттылыныт, но водород бомбын пудештмыже да эшеат шучко кобалыт бомбо нуным чылаштымат верышкышт пўртылтен, Биб-

лий ончылно, тыге мўндырк ужын моштымылан, шинчаштым караш логалын.

„Толешак Господьын кечыже, шылше семын йўдым, да тунам кава мўгырен почылтеш, стихий кенета тарвана, чыла пытара, мланде да тусо чыла паша йўлен пытат. Чыла тиде пўтынек шаланен пытыман гын, мыланнаже, Юмын толмыжын вучен шогышо да святой илыш дене илыше-шамычлан, кузе лиеш, кушто тул авалтыме кава камвозеш да ылыжше стихий шулен пыта?“ (2 Петр. 3,10-12).

Мый, конешне, Вильям Миллерын йоўылышыжым уэш ынем ыште, тудын гаяк Юмылан ўшаныше, но утыжден ончык пурышо-шамычынымат, – Христосын толшаш кечыжым эсогыл изишакат ынем туштыл. Но мыйын пеўгыде шонымашем уло, мемнан илыме жапна ончычсо деч палаш лийдымын ойыртегалтеш. Темп куге мын, событий, лийше-шамыч, икте-весьштым писын вашталтылыт; лишыл эртен кодымо жапыште гын, кажныже сенсаций семын аклалтеш ыле, а ынде нунын коклаште окнажат ок кой. Шўм-чоннан моральже порволен, да тидын дене тетла нигōмат от öрыктаре, эсогыл еў ынже уж манын, огынат петыре. Шовыч сценыште почылтын – кō мом шона, тудым ыште! Мемнам вуйлатен шогышо класс взяткеш да пōлекеш урнен пытен. Тиде уже правил семын кая.

Тиддечат чотшо, мемнам нимолан да нигōлан ўшаныдымылык пытара, христианствын эн куатле да виян, чыла шеўын шуктышо тушманже, – язычестван Рим пагыт гычак черке туддене кредал шоген. Пророк-шамычын ондакак шижтарен шогымо Антихрист толшаш пагыт шумым шинчаора ужына ынде. Тудо, очыни, мемнан шинча ончылнак капым да вийым пога: шакше чонан, чаплын сар вургемеш вўдылалтше, шке цельжым тудо пеш чаплын шойыштен, кōргō чонжымат але ок поч. Ямдылалтеш, икманаш.

Апокалипсисын спутникше-шамыч, Иоаннын Откро-

вений книгаштыже ойлымо семын: война, шужымаш, чер колымаш – чылалан сайын палыме явлений, кызыт тўнямбалне шке вержым чеслынак верештын, сулыктўням сургалтарен шога. Кавасе шўдыр да кече дене шотлымо жапна, лийын кертеш, мыланна ешартыш лу, шўдў, лийын кертеш, тўжем ийым эше мыланна колта. Лийын кертеш але вес семынат: „Тиде тукым эше пытен ок шу, чыла тиде лиешат“ (Матф. 24,34).

Сандене кажне христиан йол ўмбалнак, шинчам кумыде вучен шогышаш. Иисус Христос ойлен вет: „Тыгеракын, йол ўмбалне лийза, молан манаш гын, огыда пале, могай шагатыште тендан Господьда толеш“ (Матф. 24,42). Тиде куандарыше увернажак адакат мемнам, Христослан ўшаныше-шамычым, шке кодшо илышнам Господьлан служитлаш да пуаш тарата. Иисус Христос ойлен: „Мыйын толмешкем савыртышышке кучылтса“ (Лук. 19,13). Христиан-шамычлан тиде пагыт вучаш да ямдылалташ кучылталтшаш. Иисус Христосак ойлен: „Теат тугакак ямде лийза, моланже, могай шагатыште огыда шоно, Айдемын Эргыже толеш“ (Лук. 12,40).

Мемнан историйын пагытше тугай мучашышке толын шуын, Юмын тушманже-шамыч чыланат Тудын йол йымакше камвозыт, да Иисус Христос кугыжанышлан венчалтеш. Библий ойла: „Тудын кучымо поянлыклан да властышылан Давидын престолыштыжо да кугыжаныштыже чарак уке, штыве Тудлан пўгыдемдаш, суд дене чапландараш, да чын дене кызыт, да курым-курымеш“ (Исаия. 9,7).

Тиде чапле кечын чыла сар да келшыдымаш ўштыл шуымыла пытат, Тетла сулыкат, нужнат огыт лий. Тиде кечынак мучашлалтыт чыла ойго да чер. Тиде кечын Юмо дек савырнат чыла язычник-шамыч, да ик еват Юмым шинчыдыме ок лий. Тудо кечын пўтынь пўртўсна чапыштыже, сылнылыкыштыже тўрыс почылтеш, могайже лийын Эдемын садыштыже. Тудо кечынак ир янлык-ша-

мычат икте-весьшт коклаште тыныс дене илат, келшат;
да Юмым пален налмына, Юмын йöратымашыже пүтынъ
Мландым тўр ден төр тема. Тудо кечын мемнан эреак
ойлен шогымо молитвана „Да толеш Тыйын Кугыжаны-
шет“ пытартышлан шукталтеш.

Кузерак кече каваштына куржеш,
Сулыктўням чыла лукге шырата,
Тугакак Юмын Кугыжаныш курымеш
Узьмакыш Мландынам волгалтара.

Теве кушто христианын ўшанже!

ЛАТКАНДАШЫМШЕ ГЛАВА

ДА ПЫТАРТЫШЛАН – ТЫНЫС

„Пеўгыде ару чонаным Тый аралет эн чапле тўняштет; лач Тыланет гына ўшана тудо“.

Исаия 26,3

Бнде те рашак да чыла гаяк пален налда, мо тиде тугай – Юмо дене тынысын илаш. Тынысым да пиалым налашлан могай акым тўлаш кўлмымат рашемдышда. Мый тугай еў-шамычым пален шогем, – уло кумылышт дене пиаллан шотлен, миллион долларлан чекым иканаште луктын пуат ыле, тольык тыныслын илаш, тынысым муаш. Миллионло еў-шамыч тынысым мунешт, вот-вот, шонет, ынде нунат сайын гына ласкаштыт, Иисус Христос дек тендан савырныме семынак лийыт. Уке, сотана туштак шога, шинчаштым йымыктара, ушыштым вудакаш луктеш, шикшым тула да нуным адакат шуко жаплан ондала. Вучымышт шукталтдеак йомеш. Но куаныза, тендан тынысда уло, нигат тудым шупшын налын ок сеўе, курымешлан тенданак, тетла нигон огыл. Те илышын тайныжым почын улыда.

Але пеш шуко молат уло, мом те йоршынак огыда пале. Тайнат пеш шуко. Тугай йодыш лектын шога – те вуйым веле рўзеда, огыда вашеште. Огыда пале гынат, көргө тўняштыда тышке да тушко корштарен тарванылше кў уке, тынысыште иледа, тиде илыш тендам йоршын ўшанымашке конда, Шижын налыда, христиан илыш моло дене таўастарымаште, эсогыл философ кашакын упражнениыштат, шуко сайым арала. Материализм ынде шке тўняжым илен кошартыш, пытыш, атеизм каргал-

те пүтынъ тўня ончылан пеш шуко шоякым ыштылмыжлан, чын огыл улмыжлан, моло философын шуареш тўйымыштат ок куандаре, нунын у деч у версий гына лектын шога. Чыла тидым Иисус Христосын сōрымыж дене кунам таҕастараш лиеш! Ок лий, конешне.

Доктор Тиссен „Христиан этика“ кугу трудыштыжо христианын мо сай улыжым шотлен да радамлен лектын, первыак эрге улмым ончыктен. Иисус Христосым чонет дене налме да Тудым шке Саклышетлан увертарымекет, тый Юмын ешыш логалынат. Ынде Нунын икшывышт улат. Тыланет пўралтше сайже дене пырля ыштышаш але шуктышаш пашатат шукемеш. Эргылыкеш налме дене ынде тыйын вўргорныштет кугыжан вўр коштеш, чыла кугыжалан Кугыжан, чыла Господьлан Господьын ешыштыже тор праван член лийыч.

Кокымшыжо, ынде тый наследник улат. Библий тунькта, кунам те кўшыч шочыда, у положенийда дене Иисус Христосын наследникше-шамыч дек ушнеда. Ынде тый чыланат наследникше улат.

Кумшыжо, тыныс. Тынысым кōргыштыда Юмын прощеньым налмекыда веле шижыда. Ынде те Юмо дене келшен иледа шке чон кōргыштыдат, ешда коклаштат, тыгак поснакше Юмо дене. „Шакше-шамычлан тыныс уке, ойла мыйын Юмем“ (Исаия 57,21). Но шке вўржō дене ыресеш мушкылтшо Иисус Христос Юм чонышкына налына гын, Юмо ончылно ме чон куштылгылыкым тугайым шижына, могайжым айдеме тыглайын нигуштат да нигунамат верешт ок керт. Иисус Христос мемнан шўмыш пура да язык але сулык нерген шоныде, вуйнам чолган нōлтал кертына, лишыл еўна-шамычым тура ончен кертына. „Господьлан айдемын корныжо кўлеш лиеш гын, тушманже-шамычымат тудын дене кельштара“ (Притчи 16,7). Да эше мо эн кўлешанже: палена ме, колымекынат Юмын ончык вольнан, тургыжланыде миен шогалына. Нимогай сулыктўнян партийже да философийже мыланна тынар чаплын сōрен ок сеҕе.

Нылымшыже, тиде духовный манме илышна, тудо Христосым пален налме гыч памаш вўдла аруэшт толын. Пўртўс гыч ме могай пуалтын улына, ондаксе илышнан чын огылжым иканат раш пален огына керт, но икте раш: колышо чонан илыме улмаш. Юмын саламлыме мут дене чылажымак, кўргў чоннам, ме сўретлен пуэн огына керт, но чыла тугак шижын шогена. Ён тыглай еў-шамычат поро ден осалым ик шинча дене онычмыштлан южгунам чот ўрыт, ондакак чын огыл улмым пален, тудын дене келшымашым пайремлат, мо нунылан оксам да моло парышым сўра гын, ышташ рат улыт, Юмылан тиде келшен кертеш але огеш – пуйто нунын сомылышт огыл веле. Пытарен гаяк сулык дене шемемше чонан еўынат южгунам сай айдеме лиймыже шуын колта. Ён куатле преступник, ён кугун „пашаланыше“ проституткат паленак шогат: чон кўргыштышт ала-мо тугай уло, сай айдеме лияш кўштен шога пуйто. Савырныдыме пўрьеў ден ўдырамаш-шамыч, шотан илышымак илышаш ыле ман тўчышыжў, умылат, кузе нуно ўшаныше айдеме деч мўндырнў шогат. Огыт умыло тудым, йўнысыр татышт, пиалдымышт колышо гай улмышт деч лектеш, Христосеш чоныштым эрыктышаш улыт нуно, вара иже духовный илыш нерген шонаш шотлан толеш.

Иисус Христос ойлен: „Мый тудлан толынам, теат илышан лийза, да утымеш илышан лийза“ (Иоан. 10,10). Апостол Павыл ойлен: „Тыгеракын, кў Христосышто, тудо у тварь, шеўгелан кодшо эртен, ынде чылажат у“ (2 Кор. 5,17).

Христосышто уэм кынелаш манмет ынде у идеалым, у ўшаным налмым шижтара, тиде цельым шкан сеўен налашлан ынде у йўнда лектын. Христос тендан у вуйлатышыда, Господь семын тыланда у илышым пўлеклен. Те кўшыч шочын улыда.

Визымшыже, икте-весе дене духовно келшымаште пеш кугу куан ила. Христиан лиймыда гыч лектеш тудо.

Шкет кодмо – тымык шучката, айдеме тукумын пеш кугу трагедийже. Кугу-кугу калык толкынышто ме ойлен колтена: пустыньыште улмемла чучеш. Йокрок. Пеш кугу олаште коштат, толкыналтше йӱк-йӱаным колыштат, а шкеже утларак да утларак йокрокланет, кунам пыта гын тиде, шонет. А шкетын кает садер кокласе йолгорно дене – могай чот ласка да сай! Вет мочол кычалына, кӧ мемнам пӱтынек умылен да пален кертеш, кӧн дене мутым вашталтен кертына, тулеч молат. Илышым ме ик семын ончена, но тунамак палынена, весе кузе тудым шижын шога. А ойлашыже нигӧн дене. Ме могай акым пуэна, тудымат весын ак пуымыж дене кельштарынена. Нигӧн дене, чаманена.

Мемнан элыште тыге каласымым чӱчкыдын колаш лиеш: „Кушто мушаш ыле мемнан йылме денак ойлышым“. Тидыже ончыкта псалом-шамычым мурышын ойгырымыжымак: „Пурлашке ончем да ужам, иктат мыйым ок пале, да уке мыйын шылаш тетла верем, нигӧланат огеш кӱл мыйын чон“ (Псал. 141,4).

Те пеұгыдын паледа ынде, Иисус Христос – Ик йолташда веле, кажне шонымыдам, эше ойлен шуктыдымым, умыла шкендан дечат чот сайын. Тудын дене пырля йокрок да шӱлык ок иле, куржеш. Нигунамат шкет огыда код. Иисус Христос шӱмыштыда Святой Шӱлыш гоч шканже келшыше верым налешат, Юмо деч мӱндырнӧ улмым чучыктышо азап йомеш. Юмо дене пырля шогеда. Тудын дене кутырымыда – ойлыдымо пиал, да чапланыше пиал. Сулыктӱнян философийже мо тудым тыланда кучыкта?

Кудымшыжо, Иисус Христос почеш каен, у вийым налыда. Шке ончыланже шындыме задачым айдеме нигунамат шуктен ок керт ыле, а эн чотшо – Юмын Законжын чоткыдын йодмыжым, кӱштымыжым. Моисейын Законжо-шамыч шкем кузе кучымо шотышто Юмо дек кӱзаш ӱлыл тошкалтыш гай лийын кодыч, но те туштыжат весын полшымо деч посна первый торешыж гычак поұ-

галт возыда ыле. Илыме курымлаштыже айдеме ик пунчал почеш весым луктеден, шке вийжылан ўшанаш тӧчен – сулыкым чактараш, кучен шогалташ кеч; но кӧргӧ чоныштыжо ўшанен, мо эн сайжым ыштен кертеш, тиде – жаплан тӧрланаш, а тўҗ гычак, вож гычак огыл. Тиде начар да лыжгайыше пунчалым те кажне „У ийлан налме решений“ гыч ужын кертыда, нуно сулыктўняштына мыскаранан эн шуко темын пуэныт. Чынакак, айдем шке илыш книгасе страницым шке вийже дена савырал пыштен нигузеат ок керт. Юмо деч посна, маннем ыле. Христосеш угыч шочмыж дене веле илыш сынжым вашталта, эсогыл шкенжын личностыым чоҗаш тўҗалеш.

Ме чыланат палена Савлын Дамаск олашкыла корно ўмбалне савырнымыжым, лач тунам Иисус Христос тудын шўмышкыжӧ пурен да Шкенжын ик эн осал тушманже гыч тудым Шкенжын ик эн виан свечылышкыже савырен! Тыгеак чот ӧрыктарыше паша айдемын личностыштыжо тачат шуко вашлиялтеш, чыла нуно Савлым Павылыш савырыше вий полшымо денак ышталтыт, а викшым викак ойлымаште, Иисус Христосын полшымыж гоч.

Сулыктўняштына улшо тўрлӧ философий айдем дене тыгайым иктаж-гана ямдылен кертывн мо вара? Уке да эше ик гана уке! Да тиде вийже мемнан кажне еҗнан кид йымалныжак, шуялташ гына кодеш тудым Юмо вельш да Тудым чонышкына пураш уло кумылын ўжаш. Юмо каласен: „Ит лўд, моланже, Мый тый денет улам; ит ӧр, Мый тыйын Юмет улам; Мый пеҗгыдемдем тыйым, да полшем тыланет, да кучен шогем шке чынемын вийже дене“ (Исаия 41,10).

Кушко гына йӧсыш ит логал, могай гына тыйын чон ўжмӧ сомылет ынже лий, могай должет тиде сулыктўняште уке, могай гына ак але надырет уке – Тудын вийже нужна годым эреак тыйын виет лиеш.

Шымшыже, христиан илыш да поведенийда сайын шижаш лийме благословенийыш конда. Сулык да мый

недостойный улам манме шижмашет көргө чон тўнятым, кап виетым эреак темден да пызырен шогат. А шкендын шкем эн чаплеш, куатлеш, языкдымеш ужетше, иктаж-могай лишылетым ужмышудымаш, могай цельлан шочында, тушко нигунамат ом шуын керт манмет – лач тидак веле эн тўў шотышто нерв черланымашке шуктат, капкылетым лунчыртат. Вараже йёрдымак веле лият, жап эртыме семын. Титаканла, сулыканла чучдежат такше огыда керт, молан манаш гын, чыла тиде чын, Юмо шкак шижтарен шога, огыда утло. Такланак огыл вет Иисус Христос эше мландыштак улмыж годым эмлышашыжым Шке проповедьше да ученийже дене чак кылден толын. Чон илыш ден кап илыш коклаште кўрлаш лийдыме кыл уло.

Тўня да Юмо, Юмын тўня айдемын шўмыштыжō да Иисус Христос пелен да тудын велне лийме куан капланат, чонланат, шонымашетланат, пашатланат висаш лийдымын чаплым ыштен шогат, мо тыйын йыр кылдалтын гын, тудланат. Тыгеракын Иисус Христос кап-кыл тазалыкетымат, чон тазатымат саклен шога, утыр саскам пуышыш савыра. Кōргō тўня нергенже ойлыманат огыл, иктат тыланет осалым ок ыште, ышта гынат, шаўге манмыла, вуетым кўшкō кудалтен, шўдыр тўшкам да Сандалыкым веле ончал колтет – Юмын шўдымыж почеш, да тыйын изи ойгет тунамак пуракла койдымо лиеш. Вет тўняже тугай кугу, тый гына тушто шке ойгет дене аўырыл коштат мо?!

Ойыренак пуымо сайжат христианын чылт укежак огыл! Лач ме гына тидлан оза лийын кертына, молан манаш гын, тыгайже мемнан вераште улшылан гына пуалтеш. Тидыже эн ончыч тебе кушто. Юмылан лан келшыше уш-акылна уло, илышна эреак Юмын вуйлатыме почеш каен шога. Библият тыгак кутырыкта: „Иктажкōн ушакылже шагалла чучеш гын, да тек тудо Юмо деч йодеш, чыла пуышо да шылталымым палыдыме Юмына деч, – да тудлан пуалтеш“ (Иак. 1,5).

Христиан весела кумыллан поян еў, тудо ўшана: пытар-тышлан чылажат Юмын вуйлатен шогымо почеш шке сай мучашкыже толеш.

Христиан шамычын сулыктўня кругозор манмыштат пешак кумда. Тиде кургозорлан Юмын ышташ шонен пыштымыже изи юап гыч почылт шога, пытартыш мучашат мыланна раш лийде огеш код. Еў-шамычын вашла кучедал-кредал илымышт конча гынат, пўртўс вий мыланна кугу эўгекым ышта гынат, Юмо садыгак шке престо-лыштыжо шинча, тўням виктара. Сотанан шкенжын толшашыжыжат Юмын вий дене чактаралтеш, Юмылан кунар кўлеш лийме да кўн ваштареш кўлеш лийме годым гына тудо атылана, да тунар марте гына, кунар Юмылан пайдале. Священный Возымаш туныкта, манеш, Юмын ончыкылык планже историйын кажне йыжыўжылан уло, кажне калыклан да посна айдемыланат эсогыл. Священный Книга Иисус Христосын уэш толшашыжымат Юмын план гычак ончыкта, да кунам Тудын Кугыжанышыже ышталтеш, кузе ме исак пален нална тендан дене. Тыгеракын, христиан ылыш айда-лийже огыл каен шога, а кугу план почеш, да ўшаннат пеўгыдемынак веле шога Юмын чыла чын огылым чактарен да пытарен толмыж шотышто.

Христиан ылышын чыла тўрлө моло вера деч эн кўлешан да шкетын гына чын улмыжым шотыш налын, христианын курым-курумеш налшашлык ылышыжымат мондыман огыл мыланна; Иов ойлен: „Кунам айдеме кола, тудо адакат илаш тўўал кертеш мо?“ (Иов 14,14). Да шкежак тудо чыла йодыш кокла гыч рўдө йодышыжлан вашештен: „А мый палем, Мыйын сулен налшем ила, да Тудо пытартыш кечын мыйын ўмбалнем улшо тиде коваш-тым пурак гыч нўлталеш“ (Иов 19,25).

Могай куатле ончыкылык, могай сўрал кончыш! Могай ушан да могай ылыш! Мландўмбалне кў эн чот поян уло гынат, мый тудын дене верем ом вашталте ыле. Чыла

кугыжалан Кугыжан эргыжак лийнем. Христосын ик наследникше кодам, кавасе кугыжан ешыжын членже!

Мый палем, кушеч мый толынам, мый палем, молан мый тыште улам, мый палем, кушко мый каем, – да мыйын чоныштем тыныс. Тыныс мыйын шүмем түр ден төр темен!

Ураган-таул тўням шалатылеш. Теўыз толкын серыште кўм кырен, куатле толкын куш пурен кайышашыжымат пален огыл. Волгенче волгалтын да кўдырчө кўдыртатылын, мардеж шоиклен; но кў коклаште ик шелшыште изи кайык шке тамле омыжым мален, вуйжым шулдыр йымак пыштен да тымыкын гынамален киен. Тиде – тыныслык: таул годымат ласкан мален кертме пиал.

Иисус Христосышто ме тымыкын илена да сулыктўня кеч-кузе орадыланен толаша гынат, тудын йөрдымө тургымжо, коктеланымыже, озырканлымыже мемнам ок тарватыл. Таул тауллана, а мемнан шўмыштына Юмын пуымо тымык да тыныс.

Пытартышлан – тыныс, тичмаш тыныс!

Д-р Б. Грэм

**ЮМО ДЕНЕ
ПЫРЛЯ**

**СВЕТ НА
ВОСТОКЕ**

© Word Inc. Texas

© 1996 Mari Translation by Licht im Osten

ГРЭМ БИЛЛИ

ЮМО ДЕНЕ ПЫРЛЯ

Ю. Галютин марлаўден. Редакторжат тудак

© 1962 ий. „Свет на Востоке“ издательство, Корнталь

© Марла икымше гана лукталтеш, 1995 ий

Б. Грэм ЮМО ДЕНЕ ПЫРЛЯ

23.078

Б. Грэм

**ЮМО ДЕНЕ
ПЫРЛЯ**